MAFYA AHLÂKI

KAPİTALİZMİN RUHU

Pino Arlacchi

İLETİŞİM

PINO ARLACCHI • **Mafya Ahlâkı ve Kapitalizmin Ruhu**

İletişim Yayıncılık A.Ş. • *Bugünün Kitapları 10* • ISBN 975-470-180-6

1. BASKI © *İletişim Yayınları, İst. 1991*

KAPAK *Ümit Kıvanç*
DİZGİ *Maraton Dizgievi*
DÜZELTİ *Sezar Atmaca - Fatih M. Öztan*
KAPAK BASKISI *Ayhan Matbaası*
İÇ BASKI ve CİLT *Şefik Matbaası*

İletişim Yayınları
Klodfarer Cad. İletişim Han No.7 Cağaloğlu-İSTANBUL Tel: 516 22 60-61-62

PINO ARLACCHI

Mafya Ahlâkı

Ve Kapitalizmin Ruhu

Mafia Business
The Mafia Ethic and the Spirit of Capitalism

ÇEVİREN ***Bahadır Sina Şener***

GİRİŞ *7*

I. GELENEKSEL CALABRIA VE
SICILYA'DA MAFYA VE *MAFIOSI* *19*

Mafioso davranışı *21*

Mafioso iktidarı *40*

II. SAVAŞ SONRASI BÜYÜK
DÖNÜŞÜM YILLARINDA MAFYA'NIN BUNALIMI *75*

1950'ler ve '60'larda
Onur, Servet ve Siyasal İktidar *77*

III. GİRİŞİMCİ OLARAK MAFYA *101*

1970'li yılların iş dünyasında mafya *103*

Girişimci-*mafioso*, "Aile" ve *cosca* *138*

Mafya kapitalizminin sınırları *163*

Mafya iktidarının siyasal özerkliği *185*

Girişimci mafya ve eroin ekonomisi *212*

IV. İNGİLİZCE BASKIYA SONSÖZ *237*

Bugünün dünyasında örgütlü suçun yönelimleri *239*

Giovanni Arrighi'ye

GİRİŞ

Bu kitapta, Güney Italya'daki mafya olgusu üzerine 1977-78 yıllarında yapmaya başladığım araştırmanın bir sentezini sunuyorum. Modern mafyayı biçimlendiren etkenleri çözümlemek için bir teorik çerçeve oluşturdum ve böylelikle mafyanın belli başlı özelliklerinden bazılarını açıklamayı denedim.

Bilim adamlarının araştırdıkları konular gökten zembille inmiyor; beni bu çalışmayı yapmaya iten nedenlerden söz etmek yararlı olabilir. Iki durum ilgimi uyandırdı. Birincisi; mafyanın faaliyetlerinde görülen artış ile bu olgunun kamu yaşamı açısından yarattığı sonuçlar, 1970'li yılların ortalarından itibaren Calabria ve Sicilya bölgelerinde giderek artan bir kaygının doğmasına yol açtı. Calabria'da yaşamakta olduğum ve bir Sosyoloji Bölümünde çalıştığım için, biraz da mesleki nedenlerden ötürü, bu ivedi toplum sorununa kayıtsız kalmanın zor olacağını gördüm. Ikincisi ise doğal olarak bilişsel ve akademik bir nedendi; o zamanlar gündemde olan mafya yorumlarının tümüyle doyurucu olmaktan uzak olduğu yolunda bir düşüncem vardı.

Bu düşüncemi, bir süre, sonuçları *Mafia, contadini e latifondo nella Calabria tradizionale* (*Mafia, peasents and states. Society in traditional Calabria* adıyla Ingilizce olarak yayımlandı[1]) adlı kitabımda yeralan, Mezzogiorno'nun (Güney Italya) geleneksel toplumsal ve ekonomik yapısı ile ilgili araştırmalarım sırasında

[1] Pino Arlacchi, *Mafia, Peasents and Great Estates*, Cambridge, 1983.

biçimlendirerek, taşıdım. Bu kitabın bir bölümünü, 1860 yılından 1940'lı yılların sonlarına kadar geçen sürede mafya gerçeğinin altında yatan ekonomik ve kültürel "öngereklerden" bazılarının taslağını oluşturmaya ayırmıştım. Bu dönemdeki geleneksel mafya hakkında araştırmalarım sırasında edindiğim bilgiyi, bu olgu hakkında içinde yaşadığımız süreçte açık ve seçik olarak bilinenlerle karşılaştırdığımda, varolan teorilerin, bu sorunla ilgili olarak son zamanlarda ortaya çıkan gelişmeleri değerlendirmek için yeterli olmadıklarını daha büyük bir kesinlikle anladım.

Bu nedenlerle, günümüzün mafyasını anlamak için -Hess'in geleneksel mafya hakkında yazdıklarını tamamlayabilecek- bir taslak oluşturmak üzere yeni bir araştırma yapmaya karar verdim.[2] Hess'in yaptığı çalışma, 19. yüzyılın sonlarından 1960'lı yıllara uzanan bir dizi araştırmadan çıkarttığı sonuçlarla, konunun klasik bir dökümü olarak kabul edilebilir. Elinizdeki çalışmanın üç bölüme ayrılmış olması ilk araştırmalarımdaki "eğilim"in etkisini güçlü bir biçimde yansıtmaktadır: I. Bölüm geleneksel mafyayı, II. bölüm savaş sonrası dönüşümü ve III. bölüm çağdaş durumu ele alıyor

1977 yılı Ağustos ayı ile 1978'in ilk ayları arasında Calabria'nın çeşitli yörelerinde bir dizi pilot araştırmalar yaptım; bu araştırmalar, sonraki yıllarda yaptığım bütün çalışmalarda odak noktasını oluşturan bir varsayımın -"girişimci olarak mafya" varsayımı- doğmasına neden oldu. 1978 yılı yazında *Mafia e tipi di societa* adıyla bir deneme yazdım.* Bu deneme esas olarak mafyanın son otuz yıldır nasıl değiştiği ve geliştiğine dair genel bir yorumda bulunma girişimiydi. Ford Vakfı'ndan bana, 1979 yılının hemen hemen tamamını ABD'de, New York'da geçirme olanağı veren bir araştırma bursu almam, iyi bir fırsat oldu. Böylelikle, Atlantik'in öte yakasındaki mafya sanatının durumunu yakından izleme olanağı buldum. Araştırmalarım ilk güzergâhında giderken, kendimi hızla genişleyen bir sorunlar yumağı içine gömülmüş buldum. 1981 yılında, Sicilya mafyasının dünya eroin pazarına müdahalesi ile ortaya çıkan sorunlarla ilgilenmeye başladım ve aynı yılın Aralık ayında, Brooklyn'de

---

[2] H. Hess, *Mafia*, Bari 1973.

(*) La Rassegna Italiana di Sociologia.

görülen bir mahkemeden belgesel değeri olan kanıtlar toplamak, polis yetkilileri ve uyuşturucu ticareti konusunda uzman kişilerle bir dizi görüşme yapmak için tekrar ABD'ye gittim.

Bu arada, mafya sorunu, artık yalnızca Sicilya'da ve Calabria'da değil, ulusal düzeyde, kamu yaşamını tehdit eden en ivedi sorun haline gelmişti. Iki yıldan az bir zamanda mafya, aralarında Bölge Yönetimi'nin Başkanı da bulunan çok sayıda önemli politikacı ve hukukçuyu öldürdü. Bütün bu insanlar Palermo'da, güpegündüz, kentin göbeğinde ve onlarca tanığın önünde katledildi. Her cinayetten sonra basın ayağa kalktı ve hükümet yetkilileri, adaletin yerine getirileceği ve mafyaya karşı en kısa zamanda mücadeleye başlanacağı yolunda yeminli vaadlerde bulundular. Ancak bu cinayetlerden hiçbiri, yetkililerin en küçük bir yasal önlem almalarını ya da en hafifinden mafyaya karşı bir eylemde bulunmalarını sağlamadı.

1982 yılının başlarında çok sayıda anti-mafya yasa önerisi Italyan parlamentosu tarafından görüşülmeyi bekledi. Bu önerilerden biri de Komünist parlamenterler tarafından getirilmişti. Bu önerideki ilk imza sahibi, Sicilya solunun II. Dünya savaşının bitiminin hemen ardından başlattığı anti-mafya kampanyalarda yeralmış, mafya ile ilgili Parlamento Soruşturma Komisyonu'nun en etkili üyesi olan Pio La Torre idi.

La Torre'nin önerdiği yasa, benim 1978 yılında yazdığım denemedeki çağdaş mafya analizinde yeralan bazı kategorileri doğrudan yasal hükümler haline getirmiştir. Düşünülen yasal düzenlemenin hedefi, "olağan/normal" şirketler karşısında öldürücü rekabet avantajlarından yararlanan mafyanın girişimci yapısıydı; yasanın bütün maddeleri, mafyanın sermaye birikim ne darbe indirmek üzere düzenlenmişti.

25 Nisan sabahı (Italya'nın faşizmden kurtuluşunun yıldönümü ve eski bir ulusal tatil günü) Pio La Torre, arabasıyla Palermo caddesinde giderken şoförüyle birlikte öldürüldü. Basın olayı protesto etti ve hükümet yetkilileri, adaletin yerine getirileceği ve mafyaya karşı en kısa zamanda mücadeleye başlanacağı yolunda bir kez daha yeminli vaadlerde bulundular. Bu sefer hükümet hemen harekete geçerek, "Italya'daki terörizme karşı mücadelenin keskin uçlu bıçağı" olarak tanımladığı general Carlo Alberto Della Chiesa'yı Sicilya'ya gönderdi. Della Chiesa vali olarak atanırken kendisine, derhal, mafya ile savaş-

ma olanağı verecek olağanüstü yetkilerle donatılacağı vaadinde bulunuldu.

Dört ay sonra, 3 Eylül 1982 günü akşam üzeri -hala olağanüstü yetkilere kavuşmayı bekleyen ve hiçbir koruması bulunmayan- general Della Chiesa, Palermo'nun bir caddesinde karısıyla birlikte öldürüldü. Bir hafta sonra İtalyan Parlamentosu, Pio La Torre'nin önerdiğine çok benzer bir anti-mafya yasasını onayladı.

Yöntem Üzerine

Elinizdeki kitabın ilk bölümü, geleneksel *Mezzogiorno*'da varolduğu biçimiyle mafyanın ana özellikleri ile ilgili yeni bir incelemeye ayrılmıştır: İtalya'nın Birliğe kavuşmasından, II. Dünya savaşının hemen sonrasına kadar geçen süreci kapsamaktadır. Bu anlatının amacı belli temel analitik referans noktalarını kurmak olduğu için, ilk bölümler mafyanın tarihsel kökenlerine ilişkin bilinen atıflardan hiçbirini içermemektedir. Geleneksel durumun taslağı, ideal tip kavramlaştırmalarına göre oluşturulmuştur.[a] Ne mafyanın tarihini yeniden kurgulamanın; ne de, belli bir zaman aralığında *Mezzogiorno*'nun belli bir yöresindeki mafyanın açık ve kesin veçhelerini betimlemeye kalkmanın anlamı var. Kitabının ilk iki bölümünde sunulan geleneksel mafya ve geleneksel *mafioso*[*] tasarımı; çeşitli toplumsal, coğrafi ve geçici bağlamlardan çıkartılan veçheleri bağlantılandıran bir ya da birkaç görüş açısının "tek yanlı" olarak öne çıkartıldığı bir süreç tarafından oluşturulmuştur. Sonuç olarak ortaya çıkan (teorik) çerçevenin iç tutarlılığı, sonraki analiz safhalarının planlanmasında bir pusula ya da kılavuz gibi kullanılabilmesine bağlıdır.

Geleneksel mafyanın "ideal tipik" yapısının anlatıldığı kitabın ilk bölümü, her biri bu yapının farklı bir yanına tekabül eden iki ardışık alan çalışmasını içermektedir. İlk olarak, *mafya ve mafya (tarzı) davranış* ile, bununla yakından ilgili bir olgu olan ve Güney Calabria ile Batı Sicilya'nın belli bölgelerinde egemen olan *onur rekabeti* olgusuna yol açan çevre koşulları arasındaki

---

[a] Buradaki yöntem, klasik Weberian ilkeleri yakından izlemektedir. Bakınız: Max Weber, *Il Metodo delle scienze storico-sociali*, Torino 1974, s. 107 ve devamında.

[*] Mafya mensubu, mafyacı -ç.n.

ilişkilerin anlaşılmasında kilit rol oynayan bir toplumsal olayın işleyişini anlattım.

Geleneksel mafyaya ilişkin yapılan çalışmalar, ona hayatiyetini veren bu onur bağlamlı rekabeti neredeyse tümüyle gözardı etmişlerdir. Çoğu, Sicilya toplumundaki tabakalaşma ile istikrar yaratan etkenleri öne çıkarmıştır. Pek çok bilimadamı geleneksel Sicilya mafyasının egemen olduğu yörelerdeki mülkiyet ve üretim ilişkilerinin yapısını; "feodalizm", "fief", "feodal ilişkilerin direnci" ve -hepsinden çok- *latifondo* ya da büyük malikaneler bakımından tartışmaktadır. Bu tür kavramlaştırmalar, dikey toplumsal hareketliliğin çok az olduğu ve onur ile gücün (iktidarın) yerel topluluğun üyelerine önceden kurulmuş yollarla dağıtıldığı bir dünya izlenimi vermektedir.

Benim yaklaşımım, tersine, bireyler ve gruplar arasındaki yatay çatışmaları vurgulamakta ve ekonominin modern yapısının yanı sıra, toplumsal istikrarsızlık ve dikey hareketlilik düzeyini öne çıkarmaktadır. Bunlar, mafya bölgelerine özgü niteliklerdir. Burada, mafya ve onun dışavurumlarının beslendiği kaynağı özgül bir sosyo-ekonomik sistemle tanımlarken, daha önce yapmış olduğum araştırmalarıma dayandım. Bu özgül sistem, en açık biçimini Sicilya ve Calabria'da bulmuş olan, merkantil-kapitalist ekonomik yapı ile geleneksel kültür yapısı arasında belirgin bir bakışımsızlığın olduğu bir "sürekli geçiş halinde toplum"dur.

Sonraki alan araştırması mafya olgusuna özgü ikinci özelliği, yani *mafya iktidarı* ile bunun yerel ve ulusal düzeylerde yerine getirdiği işlevleri örneklerle açıklamaktadır. H. Hess, A. Blok ve Schneiders'in çalışmalarına olan borcum, ayrıca vurgulanmayı gerektirmeyecek kadar açıktır; kitabın ikinci bölümünde gerek kavramsal yapı gerekse örnekler açısından katkılarını ayrıntıları ile belirtiyorum. Onların yardımları sayesinde -Hess'in *Uomo di rispetto*'nun* asli eylemliliği olarak arabuluculuğu tanımlaması, Schneiders'in mafya gruplarının toplum ve aile yapısı ile ilgili çözümlemesi, Blok'un bölgesel şiddet tekeli kavramı ile mafya iktidarının oluşumu arasındaki ilişkiyle ilgili araştırmaları- mafya olgusu daha temelli bir biçimde aydınlatılabildi.

(*) Onur sahibi insan. Metindeki anlamına göre, kimi yerlerde "hatır sahibi insan" olarak da aktarıldı -E.n.

Kitabın ikinci bölümü, İtalya'da ve *Mezzogiorno*'da, toplumun savaş sonrası yaşadığı büyük dönüşümün, mafya tarzı davranış ile mafya iktidarının (gücünün) geleneksel biçimleri üzerinde yarattığı etkilerin ana hatlarıyla tasvirine ayrılmıştır. Mafyanın 1950 ve 60'lı yıllar boyunca yaşanan öyküsünün (her ne kadar edebî ve bilimsel değerlendirmeler tersini iddia etse de), aynı anda ekonomik yapıda ortaya çıkan değişikliklere koşut bir aşamalı gelişme olarak anlaşılması mümkün değildir. Anti-Mafya Komisyonu'nun topladığı ciltler dolusu belge, başka pek çok kaynak tarafından da doğrulanarak, tam tersi bir sonuç ortaya koydu- savaş sonrası yirmi yıl içinde mafya değil gelişme göstermek, derin bir bunalım içine girmişti. Sorunu, 1950'li yılların ortası ile 1960'lı yılların ortaları arasında inceleyen sosyologlar, antropologlar ve tarihçiler, mafya iktidarını ve mafya tarzı davranışı gerek Sicilya'da gerekse Calabria'da çöküşe götüren yollar konusunda aynı düşünceyi paylaşmaktadırlar.[4]

Devletin, *mafiosi*'ye emanet ettiği kamu düzeni ile ilgili yetkileri geri alması, Güney bölgelerinden İtalya'nın Kuzeyine ve Avrupa'ya göç akımlarının başlaması ve mafya yörelerinin savaş sonrası yılların "kültür devrimi"ne maruz kalınası nedeniyle mafya otoritesi, sahip olduğu genel meşruiyeti fiilen yitirdi. 1950 ve 60'lı yıllar içinde *mafiosi* kendini toplumsal sistemin odağından dışlanmış ve toplumun sınırlarına itilmiş durumda buldu. "Onur sahibi insan" rolü, tatsız bir biçimde, adi bir suçlu derekesine düştü. Mafyanın girişimci faaliyetlerinde gözlenen göz alıcı yükseliş, 1970'li yıllardan günümüze uzanan, mafyanın değişen ekonomik konumu ile 1970'li yıllara damgasını koyan İtalyan toplumunun *kurumsal bütünlüğünün parçalanması* arasındaki etkileşimin bir sonucudur.

Kitabın üçüncü bölümü, zamanımızda var olduğu biçimiyle *mafiosi* ve mafya ideal tipinin açıklanmasına ayrılmıştır. Bu konuda önceden yapılmış çalışmalar olmadığı için, sorunun en önemli görünümleri için bir dizi ad hoc araştırma yapmak zorunda kaldım. Bu araştırmalar beni mafyanın bugünkü özelliklerinin son on ya da on beş yıldır iş başında olan üç etkenin birikiminden doğduğu sonucuna götürdü: a) Girişimci mafyanın

[4] E.J. Hobsbawm, *Primitive Rebels*, Manchaster 1959; A.Blok, *The Mafia of a Sicilian Village 1860-1960*, New York 1974; D.De Masi, "Sopraluogo nella Sicilia della mafia", *Nord è sud*, sayı 46,1963.

doğuşu, b) Sicilyalı mafya aile şirketlerinin, uyuşturucu dünyasında ve uluslararası ekonominin diğer yaşadışı sektörlerinde üstünlük kazanması, c) mafyanın *siyasal özerkliğinin* hatırı sayılır bir gelişme göstermesi. Bu üç süreç zaman zaman birbirlerine koşut yönelimler gösterdi; kimi zaman çakıştı; kimi zaman da kimyasal bir tepkimede olduğu gibi, kaynaştılar -bu son durum İtalya'nın yakın tarihindeki en rahatsızlık verici olaylara neden oldu- Mafya ve *mafiosi*'nin *arabuluculuk* rolünü oynamayı bırakarak, kendini *sermaye birikimine* adaması, geleneksel mafya ile bugünün mafyası arasındaki özsel ayrımların anlaşılmasında hayatî öneme sahiptir. Daha katı sosyolojik ve kriminolojik kavramlar kullanmaktansa, sadece Schumpeter'in kullandığı gibi *girişim* ve *girişimci eylemlilik* kavramlarını kullanmak bana araştırmaları daha da ileriye götürebilme olanağı verdi. Bu kavramların göreli üstünlüğü, araştırma nesnesinin birbirleriyle çelişen üç veçhesini biraraya getirebilme yeteneğinde yatmaktadır: a) *mafiosi*'nin ekonomik rekabete girişiyle birlikte yakın geçmişinden kopuşu (ve) yenilenmesi; b) girişimci mafyanın ekonomik davranışında ve *mafioso*'nun geleneksel kültür ve değerlerin bazı yönlerini yeniden diriltirkenki seçiciliğinde varolan kapitalist birikim mantığı ve rasyonalitesi; c) mafyanın eylemliliğindeki, ifadesini servet birikimindeki "hayvanî güdüler"de bulan irrasyonel ve saldırgan yan.

Sıradan ekonomik faaliyetlerle karşılaştırıldığında mafya girişimciliğinin ilk boyutunun, onun yenilikçi niteliği olduğu kabul edilir; ama bu kuralın hiç de zorunlu olmadığını vurgulamak isterim. Kendisine diğer girişimciler karşısında göreli üstünlük sağlayan "yeni üretici kombinasyonlar" getirmek bakımından *girişimci-mafioso* gerçekten de bir yenilikçidir. Buradan, Schumpeter'in yenilikçi-girişimcileri ile girişimci mafya arasındaki farkın, onun eylemliliğinin asli niteliğinde değil, varlığının ekonomik gelişme üzerinde yarattığı farklı etkilerde yattığı sonucu çıkar. Mafya yöntemlerinin devreye girmesi, *mafioso*'nun elindeki araçların üretkenlik düzeyine bir "itme" sağlamaz. Ancak Schumpeter'in teorisinde ekonomik gelişme; girişimcinin kendi bireysel amaçları peşinde koşarken aynı zamanda toplumsal gelişme hedeflerine de ulaşılmasına yardım eden, yenilikçi etkinliğinin bir ürünüdür. (Bu teori hiç kuşkusuz bir yandan girişimcinin davranışı ile öte yandan ekonomik

yapının genel gelişimi arasında ortaya çıkabilecek olan ve çoğunlukla da çıkan çatışmayı hiçbir biçimde gözönüne almaz. Bu nedenle sözkonusu teori, bireysel zaafları sözde kamusal değerlere dönüştüren Adam Smith'in iyi bilinen "görünmez el" kavramının sınırlılığına sahiptir.)

Girişimci mafya örnegi, girişim eylemi ile kollektif "iyi"nin birbirlerine otomatik olarak tekabül etmediklerini ve her girişim teorisinin en hayati sorunlarından birisinin, girişimi yönlendiren *kurumsal biçimlerin* belirlenmesi olduğunu açıkça göstermektedir. *Mafioso*'nun girişimci etkinliğinin, ekonomik-rasyonel boyutunun yanı sıra irrasyonel ve ekonomi dışı bir yan da taşıması, ona özgü bir hal değildir. Tanınmış pek çok birikim ve kapitalizm teorisi, sıra birikimin "sebeplerini" açıklamaya geldiğinde, ekonomi dışı kategorilere başvurmuşlardır. Keynes, uzun vadeli büyüme oranını, girişimcinin yüregindeki, doğrusu kötü tanımlanmış bir "hayvanî dürtünün" işlevi olarak görmüştür. Kaldor'un modelinde bu dürtü, açıkca, ekonomik etkinliği belirleyen ekonomi dışı bir öge olarak anlaşılmıştır.[5] Max Weber "Protestan etik"inden ve bunun kapitalizmin ruhu"na olan yakınlığından söz etmiştir. Marx bile, kapitalist girişimcinin eylemlerini yönlendiren, onu birikim için birikime zorlayan "insanlık dışı bir güç", "fetişizm" ideasında anlatımını bulan dinsel içerikli kavramlar kullanmıştı "Biriktir, biriktir! Musa da bu, peygamber de bu!"

Kapitalist girişim ile mafya tarzı girişimi birbirlerinden ayırmak için bu iki tarzda, birbirine, zıd olan iki etkinlik alanı arasındaki ilişkinin nasıl gerçekleştiğini gözönüne almalıyız. Rasyonel hedefler ile girişim etkinliğinin ekonomi dışı ve irrasyonel alanı arasındaki karşılıklı etkileşim, mafya kapitalizminde son derece farklıdır. *Mafiosi*'nin girişim pratikleri, rasyonel-kapitalist tipe özgü davranış ve değerlerin egemenliğini derece derece genişletmek bir yana, arkaik ve yağmacı tutumların hakim olduğu bir alana dahildirler.

Mafyanın sermaye birikimi, bütün ilkel davranış kalıplarını sergiler. Bu durum, ekonomik çatışmaların giderek aileler arası savaşlar biçimini almasında ve pazar rekabetinin kan davaları ile kanlı bireysel mücadeleler haline dönüşmesinde görülebilir.

[5] N. Kaldor, *Essays on Economic Stability and Growth*, Londra 1960, Giovanni Arrighi'den alınmıştır, *Sviluppo economico e sovrastrutture in Africa*, Torino1967, s.651.

Mafyanın girişimciliği, ülkenin büyük bir bölümünü ve bütün üretim sektörlerini giderek artan dozda barbarlık ve anarşi ile zehirlerken, demokrasi ile gelişmeye karşı en ciddi tehditlerden biri olduğunu kanıtlamaktadır.

Son bölümde, uluslararası büyük ölçekli suçun gösterdiği gelişmeyi; dünya uyuşturucu tüketimi üzerindeki etkilerini ve uyuşturucudan edinilen kazançların mali sistem içindeki rolünü tartıştım. Mafya gibi bir olgunun araştırılmasının, bilimadamlarının daha "barışçıl" ve gözlenmeye daha elverişli soruşturma nesneleri üzerinde yaptıkları olağan araştırmalardan onu farklı kılan kendine özgü nitelikleri vardır. Mafya gruplarının üyeleri, işleri hakkında konuşmaya istekli değillerdir, konuştukları zaman da kendilerini savunmaya ve haklı çıkarmaya çalışırlar. Bu durum, verdikleri bilginin miktarını, daha da önemlisi niteliğini çok fazla etkiler. Sistematik olarak örgütlü suçla ilgili verileri toplayan (İtalyan polis teşkilatına bağlı) örgütlerin amacı ise, sosyal bilim çalışanlarına bilgi vermek değil, profesyonel suçluları teşhis etmek ve kovuşturmaktır.

Üstelik, İtalya'da kamuoyunun dikkatinin yeniden, bir yandan mafya ile örgütlü suç dünyası ve öte yandan yasal/meşru siyasal ve ekonomik dünya arasında var olan ilişkilere odaklanması, çok geç gerçekleşti. Bu, mafyanın faaliyetlerinin doğası hakkındaki herhangi bir araştırmacının güvenilir veriler ve bilgiler edinmesini oldukça güçleştiren bir durumdu. Bütün bunlara a) mafya ile suç dünyasında meydana gelen (bizzat yeni toplumsal gruplar ve olayların ortaya çıkışının eşlik ettiği) değişmeleri; devletin ve akademik toplulukların araştırmalara konulara daima onlar değiştikten, güncel olmaktan çıktıktan yıllar sonra tepki vermesinden doğan gecikmeyi- b) bunun sonucunda yeterli sayıda araştırmanın ve düzenli verinin bulunmayışını; c) resmi İtalyan adalet ve suç istatistiklerinin içler acısı bir durumda oluşunu da eklersek, araştırmalara başladığımda karşılaştığım zorluklar hakkında fikir edinilebilir.

Ancak bilimsel araştırmalar az çok geçmişin kâşiflerinin yaptıkları yolculuklara benzer; rasyonel ve bilimsel yöntem kadar şans ve talih de, iyi ya da kötü yönde, payına düşeni yapar. Araştırmalarım sırasında şans benden yanaydı. Çalışmaya başladığımda, gerek Calabria'da gerekse Sicilya'da mafya hakkında bir dizi geniş kapsamlı adli soruşturma yürütülmekteydi ve bu

soruşturmaların kayıtları, tam da varsayımlarımı sınamakta kullanabileceğim bir zamanda yayımlandı. Aralarında yargıç Cordova'nın, Calabria'nın Tyrrhenia bölgesinden altmış mafya şefi hakkındaki araştırmalarının; ayrıca, zamanında bir Sicilyalı mafya grubu tarafından kurulmuş olan ve Avrupa'dan ABD'ye uzanan en büyük uyuşturucu ticareti hakkında yargıç Falcone'un yaptığı araştırmaların da bulunduğu bu soruşturmalar, büyük bir mesleki titizlikle ve zekice yapılmışlardı. Bu soruşturma tutanaklarının toplandığı yüzlerce cilt, beni (bu belirsiz ve tehlikelerle dolu) araştırma alanında yıllar harcamaktan kurtardı ve keşif gemimin, zorlu dehlizlerden geçerek güven içinde limana ulaşmasını sağladı.

Teşekkür

Araştırmalarım sırasında sayısız insandan yardım gördüm, onlara minnet borcum var. Özellikle, araştırmamın her safhasında değerli yardımlarından yararlandığım bir grup Calabrialı ve Sicilyalı cesur yargıça teşekkür etmeliyim. Calabria'da Enzo ve Carlo Macri, Augusto Di Marco ile Sicilya'da Rocco Chinnici, Peppino Di Lello ve Giovanni Falcone, benim bu alışılmadık araştırma nesnesine "yakınlık" duymamı sağladılar. Adli kurumların onlara verdikleri mahremiyet havasına ve kişisel takdir yetkilerine kapılmadan, İtalya'daki ceza hukukunun karman-çorman yargılama usullerinin şaşırtıcı labirenti içinde yönümü bulmama yardım ettiler. Palmi savcısı Giuseppe Tuccio bana, mafya ailelerinin yapısı ile ilgili araştırmalarımda yardımcı olurken; Reggio Calabria mahkemesi Başkanı Giuseppe Viola ile, aynı mahkemenin tedbirî yasal düzenlemelerle ilgili bölümünün başkanı Giovanni Montera mahkeme arşivlerinden yararlanma olanağı verdiler.

Yerel ve ulusal pek çok yayın organından gazeteciler çalışmalarımı yakından izlediler, çok yararlı fikirler, öneriler ve yığınla bilgi vererek katkıda bulundular. Özellikle Daniele Billitteri, Alfonso Maddeo, Luigi Malafarina, Gianfranco Manfredi, Franco Martelli, Antonio Padalino, Pantaleone Sergi ve Marcello Sorgi'ye teşekkür etmek istiyorum.

Beni araştırmalarımda destekleyen ve teşvik eden, bu araştırmaların mafyaya karşı yürütülen mücadelede bir silah olma-

sına yardımcı olan sol kanat siyasetçiler arasında özellikle İtalyan Komünist Partisi'nden Pio La Torre, Ugo Pecchioli, Francezco Martorelli ve Nadia Alecci ile bağımsız sol milletvekili Aldo Rizzo'ya teşekkür etmeliyim.

Alan araştırmalarım sırasında, görgü tanıkları ile görüşürken ve istatistiksel verileri toplarken çoğu kere Vito Barresi, Rino Bernasconi, Pino Canale, Rita Neve, Anna Reda ve James Walston'un yardımlarını gördüm. Özellikle istatistiksel malzemenin hazırlanmasındaki yardımlarından ötürü Antonio Tucci'ye müteşekkirim.

Araştırmalarımın ilk bölümü Calabria bölge yetkilileri tarafından mali olarak desteklendi. Araştırma projeme gösterdiği yakın ilgiden ötürü Halk Eğitimi Bölümünde çalışan Pino Del Grande'ye teşekkür etmeliyim.

Giovanni Bechelloni, Arnaldo Bagnasco, Alessandro Cvalli, Giuseppe Colasanti ve Jonathan Steinberg elyazmalarını okuyup yorumladılar. Eleştirileri ve önerileri son derece yararlı oldu.

Son olarak, mafyanın iç işleyişini anlamakta tarifsiz yararı olan bilgileri bana veren bütün İtalyalı ve Amerikalı polis ve adalet görevlilerine burada tek tek teşekkür edemediğim için özgünüm.

Pino Arlacchi
ARCACAVATA

I

Geleneksel Calabria Ve Sicilya'da Mafya Ve *Mafiosi*

"Ve kural olarak, dışardan pek belli olmayan ama buna rağmen ekonomik hayatı yeni bir ruhla doldurduğu son derece kesin olan bu değişikliği yaratanlar, ne ekonomi tarihinin her döneminde karşılaştığımız türden gözüpek ve vicdan yoksunu spekülatörler, ekonomik maceracılardı ne de sadece büyük bankerler. Tersine onlar, sert hayat okulunda yetişmiş, hem cesur olan hem de hesap bilen, her şeyden önce kendilerini tam anlamıyla burjuva kanaat ve ilkelere, tümüyle işlerine adamış ölçülü, güvenilir ve zeki insanlardı."

Max Weber,
The Protestant Ethic and
the Spirit of Capitalism,
Londra 1984, s.19

MAFİOSO DAVRANIŞI

Mafya, 'Ndrangheta ve Omerta

Mafya sorunuyla ilgili toplumsal araştırmalar bugün bizi, bu kavramdan genel olarak anlaşıldığı anlamda bir mafyanın varolmadığını söyleyebileceğimiz bir noktaya getirmiştir.

> Pek çok insan, özellikle İtalya dışındakiler, mafyanın, sert ve kesin bir onur anlayışına, kendine özgü bir yapıya ve kabul törenlerine sahip bir suç örgütü olduğunu düşünürler. Günlük basın, dedektif öyküleri, çizgi romanlar ve sansasyonel televizyon dizileri halkın mafya konusunda kolay bilgi edinmesine elverişli özel bir literatür oluşturmuşlardır. Ancak daha fazlasını arayıp bulmaya, kaynaklara inmeye kalkınca tamamen farklı bir görünüm ortaya çıkar... ve kendisine mafya üyesi olup olmadığı sorulduğunda "bunun ne demek olduğunu bilmiyorum" diye yanıt veren (bir mafya davası sanığı) Mini'nin doğruyu söylemiş olduğu görülür. Gerçekten de Mini kendini, gizli bir örgütün üyesi olarak değil, bizim *mafioso* adını verdiğimiz belli bir biçimde -yani bir *mafioso* gibi- davranan biri olarak görüyordu.[1]

Bir *mafioso gibi davranmanın* anlamı nedir?

[1] H. Hess, *Mafia*, Bari 1973, s. XI.

Saygı duyulan biri olmak demektir. Kişi olarak varlığına ya da bunun uzantılarına yönelik her türlü hakaretin öcünü alacak ve düşmanlarına dahi hakaret edebilecek kadar güçlü, *un'uomo d'onore*, "onurlu insan" olmak demektir. İster savunma ister saldırı amacı ile olsun böyle bir davranış, devletin şiddet konusundaki yasakları ile çatışabilir; ama bu durum *mafioso*'nun içinde yaşadığı kültürde kabul görmekle kalmaz, cesaretlendirilir ve yüceltilir de. Aslında *mafioso*'nun davranış biçiminin, açıktan açığa bürokrasinin resmi kuralları ile adalet kurumlarını hiçe sayması, saygınlık kazanmasında önemli bir etkendir. Mafya, biçimsel bir örgütlenme değil, bir davranış tarzı, bir iktidar biçimiydi. Bir *mafioso* gibi davranmak, onurlu biçimde (*onorevole*) davranmak demekti. Başka bir deyişle, Batı Sicilya'nın ve Güney Calabria'nın pek çok bölgesinin kültüründe, 20. yüzyılın kırklı yılları gibi geç bir tarihte bile hayatî bir rol oynamayı sürdüren birtakım ustalık, kurnazlık, cesaret, gaddarlık, hile-dolan kurallarına uygun davranmak demekti. "*Mafioso*, kimsenin karşı duramayacağı, gerçekten zorlu biriydi"; "Esasında hiddetli biri değildi ama öyle olmak zorunda kaldığında herkesi hayrete düşürür, düşmanlarını serseme çevirirdi. Böyle altı, yedi olay sonunda insanlar onun hakkında bir efsaneden sözeder gibi konuşmaya başladılar" -bu sözler geleneksel mafya üzerine yazılmış popüler elkitabı sayılabilecek bir kitapta, bir köy *mafioso*'sunun nasıl tasvir edildiğini gösteriyor, *The True Story of the Outlaw Marlino Zappa*'da[2] anlatılan topluluğun üyeleri için kullanılan "*onorevole*" ("onurlu") sözcüğü, yalın bir biçimde, üstün güç ve kudrete sahip olmayı anlatır. Onurlu olmak "*istisnai*" olmak, "yediği ekmeği hak eden" olmaktır, "zorba" olmaktır. Son tahlilde onurlu bir eylem, (ister bir hakarete karşılık olsun, isterse kendisi saldırı amacı taşısın), başarıyla gerçekleştirilmiş bir saldırıdan başka bir şey değildir.

Birkaç on yıl öncesine kadar Reggio Calabria'da yaşayanların çoğu, büyük bir kahramanlık ve erdem düzeyini ifade etmek için Yunanca *'ndrangheta* sözcüğünü kullandılar. Bununla, üstün bir seçkin olan *'ndranghetisti*'ye somut içerik verilmekteydi. *'Ndranghetista*, "onurlu bir topluluğun üyesi olmak" demekti; ancak daha genel olarak -Klasik Yunan'da olduğu gibi-, tehlikeleri

[2] P. Familiari, *La vera Storia del brigante Marlino Zappa*, Vibo Valentia, 1971.

hafife alan, cesur, gururlu, endişe ve kuruntu nedir bilmeyen ve her duruma hazırlıklı, yürekli insanları anlatmaktaydı.[3]

'Ndranghetista'nın düşünce sistematiğinin anahtarı, ('uomo) erkek olmak anlamına gelen *omerta* idi. *Omerta*'nın kurallarını kabul etmek demek, biri belli bir grubun üyeleri arasında geçerli olan davranış kuralları ile, diğeri ise kendi dışında bulunanlar ile ilişkileri yöneten kuralları içeren bir çifte ahlak sistemi uygulamak demekti.[4] Kendilerinden olan diğer *'ndranghetisti*'ler ile ilişkilerde "terbiye, nezaket, incelik ve zora başvurmadan inandırıcılıkla ikna"nın yanı sıra "adab-ı muaşeret" gerekirdi. Ancak avam ve düşmanla olan ilişkiler, karşıt *omerta* ilkesine tâbiydi; *"sahte omerta*; bozgunculukları... ihanetleri ve rezillikleri su götürmeyen kişilere gizli bir ölüm tuzağı olan sahte nezaket, sahte tevazu, sahte kibarlık".[5]

Resmi otoritelerin görünüşteki biçimsel düşmanlığına rağmen *'ndranghetisti*, halk arasında büyük bir hayranlık ve saygınlık kazandı. Bu tutumun izleri zaman zaman mahkeme kayıtlarında da görülmektedir. 1939 yılında yerel bir mafya lideri olan Paolo D'Agostino, Calabria'da Ardore kasabasında bir tapınağın yakınında öldürülmüş olarak bulunmuştu. Locri'de yapılan mahkemede, 142 kişiden 12'si ömür boyu hapis cezasına mahkum edilirken geri kalanları beraat etti. Mahkeme kararında katil "gözü pek doğasına, eşine ender rastlanır galip gelme kararlılığına ve karşısındakine ilk fırsatta üstünlük sağlamadaki ataklığına uygun kişisel cesarete sahip birisidir. Burada sayılan işleri yapmak için gereken cesarete sahipti; kendini iki, üç saldırgana karşı koruyabilecek olmasının yanında hatta onlara saldırarak katledecek güce de sahipti"[6] biçiminde tanımlanmaktaydı.

Mafya ile *'ndrangheta, mafioso* ile *'ndranghetista*'da olduğu gibi, eşanlamlıdır. Bu sözcükler yerli halkın gözünde onur anlayışını ve onur sahibi insanı ifade etmektedir. Sicilya ve Calabria'nın geleneksel mafya bölgelerinde, onur, bir bireyin,

---

[3] P. Martino, "Storia della parole 'ndranghetat', *Quademi Calabresi, sayı* 44, 1978.

[4] M. Sahlins, "La sociologia dello scambio primitivo", *L'antropologia economica*'da, Torino 1972, s.113-116.

[5] L. Asprea, *Il Previtocciolo*, Milano 1971, s.174.

[6] S. Gambino, *Mafia, La lunga notte di Calabria*, Reggio calabria 1976 s.74.

ailenin ya da bir nesnenin değerini ortaya koyan ölçüydü. Bazı insanların gördüğü saygı ve itibarı anlatmaktaydı ve özel niteliklere sahip olunmasıyla, özel *gesta*'larda (ustalık isteyen işlerde, eylemlerde) başarı kazanılmasıyla kesin olarak bağlantılıydı).[7] *Mafioso*'nun davranışı, ana tezi bireysel şiddet yoluyla onur kazanmak olan bir kültür yapısının parçasıydı. Bu kültürel değerler, *mafioso*'nun eylemlerinin *anlamı* ve mafya ile ilgili olarak 19. yüzyılın sonlarında Pitre tarafından yapılmış şu tanımlamada ifadesini bulur:

> Mafya ne bir hizip ne de bir birliktir, ne kuralları ne de statüleri vardır. *Mafioso*, bir haydut ya da eşkiya değildir (...) *mafioso*, yalnızca, tahrike gelemeyen yürekli bir adamdır; bu anlamda her erkek bir *mafioso* olmak ister, aslında buna zorunludur da. Mafya, bireyin kendi varlığı hakkında, "herhangi bir çıkar ya da düşünce uyuşmazlığını, herhangi bir çatışmayı çözümlemenin bir ve tek yolu olarak", üstünlüğe (daha da kötüsü) başkalarının hakimiyetine anlayış göstermesinin olanaksız olması anlamında, bireysel güç ve kudret inancı taşıyan belli bir bilinç durumudur.[8]

Onur

Onur kavramı iki temel ideal tutuma dayanır; erkeklerde erkekçe olma, kadınlarda bekâret ve cinsel namus. En alt sınıflar bir yana, yerel topluluğun her üyesinin doğal olarak belli bir onur derecesine sahip olduğu varsayılırdı. Fakat mafyanın beslendiği toplumda varolan güvensizlik ve rekabet koşullarında, gerek erkekliği (ya da -aynı anlama gelmek üzere- *dirittezza*; hiçbir üstünlük kabul etmeden "kendi ayakları üzerinde dimdik kalabilme") gerekse namusu yitirmek işten bile değildi. "Erkek olmak; şu sefil hayatımızdaki en zor şey". Bunlar, *Il selvaggio di Santa Venere* romanındaki karakterlerden birinin söylediği sözlerdir.[9]

---

[7] J.K. Campbell, *Honour, Family and patronage*, Oxford 1964, ss.268-297 G. Pitrè Usi, *Costumi e pregiudizi del popolo Siciliano*, cilt II, Bologna 1969, s.292.

[8] G. Pitrè Usi, *Costumi e pregiudizi del popolo Siciliano*, cilt II, Bologna 1969, s.292.

[9] S. Strai, *Il Selvaggio di Santa Venere*, Milano 1977, s.127.

Bir mafya bölgesinde "erkek olmak", gururlu ve özgüvenli olmak, hayatın, kendisine ve ailesinin onuruna karşı sürekli yönettiği tehditler karşısında hazırlıklı olunduğu ve bunlara gecikmeden hızla karşılık verme gücüne sahip bulunulduğunu göstermek demektir. L. Sprea özyaşam öyküsünde şöyle yazıyor: "Bu tür bölgelerde yaşamak için köylüler ve işçiler gibi rezilleşmeniz gerekmezdi. Uyanık olmalıydınız, saygılı davranmalıydınız; ancak biri kavga çıkartırsa, hakkından gelmek için de hazırlıklı olmalıydınız."[10]

Erkek olmak ve cinsel namus, *mafioso*'nun kültür dünyasının büyük bir bölümüne egemen olan, cinsler arasındaki kesin karşıtlıkla ilgiliydi. Akraba olanlar dışında, iki cins birbirleriyle kesinlikle uyuşmayan özelliklere sahipti. *Uomo di rispetto*, ("hatır sahibi erkek") her fırsatta, bu kadınlara karşı şiddet kullanma ya da onları zorla elde etme anlamına gelse de, erkekliğini kanıtlama görevi ile karşı karşıya idi.

Bunun yanında, herhangi bir ailenin onuru açısından bakıldığında, erkeklik ve namus birbirlerini tamamlamaktaydı. Aile içindeki erkeklerin erkeklikleri, kadınlarının onurlarını dışardan gelecek tehdit ve hakaretlere karşı korurdu. Kadınlara düşen ise, eğer ailenin erkekleri onların namuslarına kara çalacak biçimde davranmamışlarsa, bekâret ve iffetlerini korumaktı.

Bir birey ya da grubun onur derecesini belirlemede sahip olunması gereken hayatî sınırlı kategoriler arasında kadınlar özellikle değerli olan şeyleri temsil etmekteydiler. Gerçekten de kadınlar, sahip olunanlar içinde sürekli uyanıklıkla korunacak en nadide şeylerdi.[11] Bazı talihsiz olaylar yüzünden kendini koruyacak erkeklerden yoksun kalan kadınların, toplumun özen ve saygısını sağlamaları zorlaşmaktaydı. Çoğu durumda toplumun en aşağı tabakalarına kadar düşer ve kendi onursuzluklarını çocuklarına da geçirirlerdi.

Mafya bölgelerinde kadın, bozulmamış aile onurunu simgelerdi. Eğer bir düşman aile bu onuru zedelerse, kurbanları üzerinde, her an hasımlarının zayıflığından yararlanarak gücünü gösterebileceği bir üstünlük elde ederdi. Öyle ki, sadece kendi arzularını tatmin için, aile üyelerini kutsal sadakat bağlarını

---

[10] L. Asprea, *a.g.e.*, s.23.

[11] Gambino, *a.g.e*, ss.57-58.

çiğnemeye zorlayabilirdi. Böyle durumlarda kan davası zorunluydu; baba ya da erkek kardeş öncelikle kendi kızını ya da kız kardeşini, sonra da ona tecavüz edeni ya da sevgilisini öldürmek zorunda idi. Çözüm yolu olarak kan davasına başvurmamak, yeniden topluma kabul edilme hakkını kaybetmek demekti: bu biçimde onurlarını kaybetmiş olan bireyler ve gruplar çoğunlukla topluluktan çıkartılırlardı. Özyaşam öyküsünde L. Asprea, topluluğun geri kalanından, dil ve mekân olarak telafisi olanaksız biçimde bile soyutlanmışların bulunduğu bir Calabria köyünü şöyle anlatmaktadır:

> Il Piliere, Il Calvario'nun güneyindedir... Kasabanın ana kanalizasyonu boyunca doğu rüzgarlarının durmaksızın dövdüğü barakalar sıralanmıştı. (...) İnanılmaz derecede duman karasıydılar. Çoğu, sefil ve yüreksiz insanların barınaklarıydı karılarının ve kızlarının kaderleri, kendilerinden daha güçlü olan insanların elindeydi.[12]

Onurunu yitirmiş olan birey ve gruplara toplumda yer yoktu. Bundan ötürü, toplumun verdiği bu ölüm cezasının tek seçeneği çoğunlukla göç etmekti;

> Savaş sırasında, Taurinova'nın mahallelerinden birinde, kocası askerde olan bir köylü kadını, cepheye gitmemeyi başaran - kendisini nasıl kollayacağını bildiği için *per diritezza* denilen- bir *'ndranghetista*'nın sevgilisi olmuştu. Kocası geri döndüğünde, insanların selam verişlerindeki soğukluktan kendisinin ve ailesinin onuru ile ilgili ciddi bir şeylerin döndüğünü hemen farketti. Yaşlı babasından olup bitenleri öğrendiği zaman ne karısını ne de *'ndranghetista*'yı öldürme cesaretini kendinde bulabildi. Birkaç ay sonra Amerika'ya gitti. Kimse ona zerre kadar saygı duymadı. Çocukları bile caddelerde onunla alay ettiler.[13]

Kadın onuru konusundaki bu büyük duyarlılık, geleneksel Calabria'da *uomini rispetto* [hatır sahibi erkekler ç.n.] arasındaki çatışmaların en sık rastlanan nedenlerinden birini oluştur-

---

[12] Asprea, ss.14-15.

[13] 8 numaralı görüşme.

maktaydı. Gioia Tauro'da 1950 ile 1960 yılları arasında işlenen mafya tarzı cinayetlerin % 60'ı cinsel şiddet, kız kaçırma ya da nikâh bozma gibi davranışların neden olduğu çatışmalardan doğmuştur. Bu son durumda, çatışma, kadının onuruna doğrudan yöneltilmiş fiziksel bir saldırıdan değil, şu ya da bu nedenle onun eş olmaya değer olmadığı yolundaki dolaylı imâlardan doğmaktaydı. Bu tür topluluklarda -mafya arasında olduğu gibi ortalama ailelerde de- uzun tartışmalar ve araştırmalar sonrasında evlenilirdi. Bu nedenle kimse kararının yanlış olduğunu söyleyemezdi ve alınmış olan karardan dönmek ailenin onuruna meydan okumak anlamına gelmekteydi.

Meydan okuma, savaş, rekabet

Mafya tipi kültür yapılarında bireylerin kişisel güç ve kudretleri, rekabet halindeki birey ve aile gruplarına verilen onur derecesinin belirlenmesinde her şeyden daha dolaysız ve açık bir etkiye sahipti. Onur dağılımının belirlenmesinde ne doğum ne de kurumsal etkenler belirleyiciydi. İnsan doğuştan onur sahibi olmaz, onur, herkese açık özgür rekabet ortamında kazanılırdı. Onur sahibi seçkin insanlar, bireyler arasındaki rekabetçi yüzleşmelerle yürüyen seçim sürecinden çıkarlardı. Mafya kültürü diğer kültürlerden, bu tür düşmanca yüzleşmelerin doğal görülmesi ve her olayda kendini göstermesiyle ayrılmaktaydı. Balolar, festivaller, uzak yolculuklar, statü ve saygınlığın değerlendirileceği esaslı fırsatlar arasındaydı. Onur kazanmak için mükemmel bir alan sunan ve mafya değerlerinin yaygınlaşmasını sağlayan bu tür yıllık festivaller ve toplu kutlamalarda, çok geniş bir bölgeden yüzlerce hatta binlerce insan biraraya gelirdi.

Her yıl yinelenen bu festivallerin en önemlilerinden biri, Aspomonte bölgesinin ortasında bulanan Madonna di Pelsi tapınağına yapılan ziyaretlerdi. Burada "genç erkekler bir etki yaratmak, bütün aileye kim olduklarını göstermek (tam anlamıyla *mascoli di fegato*; "hayat adamı") zorundaydılar."[14] Bir festival sırasında, Strati'nin mafya lideri olarak tanıttığı don Nino, iki bin kişinin gözleri önünde, onurlu bir erkeğe özgü niteliklere oldukça erken kavuştuğunu göstermişti:

---

[14] Strati, *a.g.e.*, S. 97.

> Açık alanda, bir kilisenin önünde yapılmakta olan festival sırasında budalanın biri, dansın ortasında, başı çekmekte olan Nino'nun yerini alarak büyüklüğünü kanıtlamaya kalkıştı. Bunun üzerine Nino elinin tersiyle vurduğu tek bir şamarla adamı yere yuvarladı. Kadınlar korkuyla çığlık attılar, kaynaşma ve huzursuzluk oldu. Görevli olan iki *carabinieri* (İtalyan jandarması - ç.n.) durumu kontrol altına almak için koşarak geldiler, ancak Nino öylesine öfkelenmişti ki, polislerden birini havaya kaldırarak duvara çarptı. Bütün kalabalık olup biteni görmek ve konuşmak için etrafına doluştu.[15]

Mafya bölgelerinde rekabet, meydan okuma ve kavgalar aynı zamanda insanların toplumsallaşmasındaki en temel araçlardı. Aile içindeki güç ve saygınlık dağılımı, ataerkil ailelerde olduğu gibi önceden belirlenmezdi; bir dizi şiddetli çatışma sonucunda oluşurdu. Ev içindeki dünya (ebeveyn-çocuklar; koca-karı; büyük erkek kardeş-küçük erkek kardeş vs.) *dikey* ilişkilerle belirlenirdi. Aile içi dayanışma yalnızca bir başka aile grubuyla çatışma söz konusu olduğunda geçerliydi. Aile içindeki ilişkiler *samimiyet* ya da *dayanışma*'ya değil, ev yaşamına hakim olan hiyerarşide her bir pozisyona verilmiş olan ayrıcalıkları öne çıkartan bir dolu yükümlülük ve değerle yüklü tabiyet kuralına göre biçimlenmekteydi.

Örneğin baba-oğul ilişkisi, babanın yaşça büyüklüğünden ve deneyimli oluşundan kaynaklanan yerleşik ve sabit bir hiyerarşiye değil; babanın, üstünlük mücadelesinden -fiziksel güç ve becerikliliği ile- zaferle çıkabilmesine dayanmaktaydı. Hiyerarşi nasıl kurulmuş olursa olsun, en güçlü olanın üstünlüğü belirleyici olurdu. Ev halkının en güçlüsü en yaşlı üye olabileceği gibi, en saldırgan ya da en istekli üye de olabilirdi. Şu halde aile içindeki roller akışkan ve geçiciydi. Ciddi gerilimlere ve tersyüz oluşlara açıktı. Zamanı geldiğinde çocuklardan biri, babanın üstünlüğüne "meydan okuyacak", onunla mücadele edecek ve onu tahtından indirecek cesareti toplayabilirdi.[16]

Rekabette başarılı olmak, zaferin yakınlaştırdığı maddi

---

[15] *A.g.e.*, s. 56-57.

[16] *A.g.e.*, s. 8-10.

avantajlardan bağımsız, kendi başına bir avantajdı.

Bu nedenle mafya kültürü onur için rekabeti simgeleyen sayısız anlatım biçimi yarattı. *Passatella* oyunu bunun en iyi örnegidir. Rolleri ve aralarındaki hiyerarşik ilişkiler kura ile ya da alt yarışmalarla belirlenen oyuncular, şarap, bira, meyve ya da hatta bir bardak suyun temsil ettigi ödülü denetleme hakkına erişmek ve paylaşmak için yarışırlardı. Bu ödülün paylaştırılma biçimine, akışı, oyuncular arasındaki degişen ittifaklara ve zıdlaşmalara bagli olan ve saatler sürebilecek tartışmalarla karar verilirdi. Oyun ilerledikçe, acımasız ve dramatik niteligi onu, dövüş, yaralama hatta cinayetle sonuçlanacak *gerçek* bir üstünlük mücadelesine dönüştürürdü. Savaş sonrası dönemin en önemli Calabria'lı *mafioso*'su olan Gerolamo Piromalli'nin yaşam öyküsünde böyle bir olay anlatılmaktadır:

> 27 Agustos 1950 tarihinde gece yarısına doğru, ciddi bir biçimde yaralanmış bir adam, Reggio Calabria Bölge Hastanesine getirildi. Bu adam Francesco Ippolito idi, derhal ameliyata alındı ama saldırganın adını yetkililere veremeden öldü... Yerel polis şefi soruşturma açtı... Francesco Ippolito'nun ölümüne dek varan olaylar şöyle gelişmiş: 27 Agustos günü akşam üzeri Francesco Ippolito, kardeşi Carmelo, Girolamo Piromalli ve Carmelo Marafioti, Pellegrina demiryolcu kulübünün yakınında buluşmuşlar... *padrone e sotto* (yani passatella) oynayarak zaman geçiriyorlarmış. Oyunu daha ilginç hale getirmek için de ödül olarak bira koymuşlar.
>
> Şansın birkaç kez Francesco Ippolito'dan yana olması, onu bira *padrone*'si yapması ve diger arkadaşlarına içki sunarken Piromalli'yi *all'olmo* (içkisiz) bırakması havayı bozmuş. Piromalli, bunu fark etmesi -belki de Ippolito'nun, şansı yaver gitti diye havalara girmesi- üzerine Ippolito'ya bir çocuk oldugunu, kendisinin ise kavga etmeye degil eglenmeye geldigini söylemiş.
>
> Ippolito buna, kimseden korkmadığını, hatta karşısındaki Mommo piromelli de olsa sözünü geri almayacağını söyleyerek karşılık vermiş. Bu karşılıklı hakaretlerin oyuncular arasındaki havayı gerginleştirmesi kaçınıl-

mazdı. Buna rağmen oyun devam etmiş ve bira *padrone*'si olma şansı bu kez Piromalli'ye güldüğünde, Ippolito'yu *all'olmo* durumda bırakarak aynı biçimde karşılık vermiş.

Oyun böyle devam ederken gerilim kopma noktasına gelmiş. Öyle ki Vincenzo Oliviero oraya vardığında "Piromalli ile Ippolito arasında bir şeyler olacak" diye düşünmüş. Durumu gerçekten kavrayan ve nereye varacağını kestiren Oliviero, orada bulunanlara oyuna son vermeleri gerektiğini söylemiş.

(...) Oyun bitmiş ve içtikleri biraların paralarını ödeyip dışarı çıkmışlar, barın dışında birkaç dakika durmuşlar. (...) Bu sırada Ippolito Piromalli'nin yanına gitmiş ve ikisi birlikte diğerlerinden birkaç adım uzaklaşmışlar. Birbirlerine birkaç söz etmişler. (...) Herkes birbirlerine meydan okuduklarını ve tekrar karşı karşıya gelmek için sözleştiklerini anlamış...[17]

Mafyanın varolduğu topluluklarda bu yarışmacılık eğilimi en uç biçimleriyle, rekabet için belirli birtakım kurallar oluşturmadan, kimi zaman futbol maçları ya da çocuk oyunları gibi en zararsız karşılaşmalarda dahi kendini duyurmaktaydı.[18] Onur için rekabet, modern sporlarda, bilimsel ya da ticari rekabette ve sınıflar ile gruplar arası mücedelede olduğu gibi tam anlamıyla sınırlanmış ve kurumlaşmış değildi. Savaşta olduğu gibi kurallar en aza indirilmişti. Her yol mübahtı. Bu nedenle insanlar arasındaki mücadele en ilkel toplumsal çatışma biçimlerini andırmaktaydı; soygun, sebepsiz saldırı, esir alma, katliam. Saldırı, toplumsal olarak onay gören bir eylem biçimiydi.

Düello gibi ortalama kurumsal biçimler asla yerleşmedi. Öyle ki şövalyelik kurallarını kabul ederek başlayan *mafiosi* (mafiosof'lar -ç.n.) arasındaki çatışmaların sonu, sınırsız hile dolan ile gelmekteydi.

Familiari bu durumla ilgili olarak, mafya şefi Criazzo ile genç rakibi Gemina arasındaki bir çatışmayı aktarmaktadır. Bir keçi

---

17 Reggio Calabria mahkemesi, *Procidimento contro Piromalli Gerolamo, Pretocollo*, no. 298/50,1950.

18 Asprea. *a.g.e.*, s.13

çobanı olan Gemina, Criazzo'yu "kendi yararına bir şeyler sızdırmak için" bölgenin zengin insanları ve adalet görevlileri ile dolap çevirmekle suçladı. İkisi arasındaki düello, genç mafioso için zaferle, ciddi biçimde yaralanan mafya şefi için ise hastahanede bitti. "İki ay beş gün hastahanede yattıktan sonra Criazzo evine döndü. Ertesi akşam, barakasında uyumakta olan Vincenzo Gemina'yı görmeye gitti. Onu dışarı çağırdı ve iki kurşunla kapının ağzında öldürdü... Cenaze töreni çok görkemli oldu. Bütün kasaba cesur çobanın tabutu arkasında yürüdü, ilk sırada ise katili vardı."[19]

Mafya bölgelerinde bütün eylemler, insanlar ve olaylar, mücedele ve rekabetteki zaferlerinin onlara kazandırdığı onur ile değerlendirilmekteydi. Böylelikle saldırganlık ve şiddet olumlu bir davranış olarak görülmekteydi. (Kadınlar, çocuklar ve yaşlılar gibi.) Biyolojik ve kültürel nedenlerden dolayı çatışmalara taraf olma eğilimleri asgarî olanların, -üsttekilerin erkekçe ve kavgacı tavırlarını benimsemezlerse eğer-, topluluk yaşamına katılma yolları son derece kısıtlanmıştı.

Asprea annesini anlatırken, onun güçlü, cesur ve neredeyse kana susamış bir mizacı olduğunu belirtmektedir.[20] Reggio Calabria eyaletinde yaşayanların (ve *Emigranti* romanı yazarının) gözünde Bagnara'nın kadınları çekiciliklerini şu gerçeğe borçluydular: "Bu kadınların saçlarında jilet taşıdıkları ve bıçağı erkeklerden daha usta kullandıkları anlatılırdı."[21]

Mafioso'nun doğduğu toplum, zayıflığı ve savunmasızlığı bağışlamayan trajik ve barbar bir dünyaydı. Onur için rekabetin dışında tutulan kadınlar ve çocukların yaralanma ve öldürülmeleri seyrek rastlanan bir durum olsa da, yerel topluluğun bu marjinal kesimlerinin üyeleri zaman zaman en acımasız eylemlerin hedefleri haline gelebilirlerdi: Coreone'li bir doktor olan mafya şefi Michale Navarra, belki de yalnızca işlediği bir cinayet esnasında orada bulunduğu için, zavallı bir çobanın oğlunu, vücuduna siyanür enjekte ederek öldürmekten çekinmemişti.[22]

---

[19] P. Familiari, *La vera storia del brigante Martino Zappa.*

[20] Asprea, *a.g.e.*, s.18.

[21] F. Ferri, *Emigranti*, Roma 1976, s.198.

[22] D.De Masi, "Sopraluogo nella Sicilia della mafia", *Nord e Sud* da. 46 (1963), s.23.

Ve Oppido Mamertina'da, bir fahişenin oğlu olan Peppinello, bir paskalya günü öğleden sonra bir grup genç tarafından öldürülmüştü - gençler çocuğu, bir silah yarışmasında hedef yapmışlardı.[23]

Onur ve Adalet

Mafya bölgelerine egemen olan, herkesin herkese saf tuttuğu mücadelenin bir önemli sonucu da, toplumun tabanında gerçekten adil hiçbir şeyin olmamasıydı. Onur, adaletten çok üstünlük ve şiddet konusuydu. İki aile, akraba ya da birey arasında bir çatışma olduğunda yerel topluluk "doğru"-"yanlış" ya da "adil"-"adil olmayan" ayrımına büyük ölçüde kayıtsız kalırdı. Çatışmanın gerçek nedenlerine bakılmaksızın, sonunda çatışmadan zaferle çıkandan yana olunurdu.

> Allessandro Cassini, Genuardo'da 1919 yılında, Andrea'yı ve ertesi yıl da Cesare'yi, bölge üzerindeki hak iddialarını kabul ettirmek amacıyla öldürdü. Genuardo köyünde bu hak iddiaları bir daha tartışma konusu edilmedi; Andrea'nın babası yenilgiyi kabul etti ve hatta masum insanları töhmet altında bırakarak, Cassini'nin davranışına rıza gösterdi.[24]

Mafioso, gündelik "görevlerini" yerine getirirken herhangi bir soyut ahlâk ve adalet ilkesi gözetmezdi. Onur ve güç elde etmeye çalışırdı. Amaçlarını gerçekleştirmeye çalışırken yerleşik *her* davranış kuralını hor görmeye tümüyle hazırdı. Mafyanın, devletin koyduğu "yazılı (ama) adil olmayan yasalara" karşı öne çıkardığı tutarlı bir "yazılı olmayan (ama) adil yasalar" hiçbir zaman varolmadı.

Geleneksel *mafiosi*, aşağıda da göreceğimiz gibi, yıkıcı güçlerin yönelttiği tehdite karşı sosyo-ekonomik statükoyu korumak amacıyla kamusal işlevler üstlenmişti. Ancak üstlendiği yerel topluluk ile devletin de kabul ettikleri bu tür işlevlerin sonucu, mafyanın geleneksel düzene "sadakatle bağlanması"

---

[23] Asprea, *a.g.e.*, s. 58-59.

[24] A. Blok, *The Mafia of a Sicilian Village, 1860-1960: A Study of Violent Peasent Entrepreneurs*, New York ve Oxford 1974, s.174.

değil, yerel fiziksel şiddet tekelini eline geçirmesi oldu. "Bağlılıktan" söz edildiğinde bu, geçici ve mantıki bir sonuç olarak, şiddet tekelini eline geçirmekle, edindiği gücün haklı gösterilmesi amacını taşımaktaydı.

Yasanın, fiziksel zorun bir uzantısı olduğu inancı, mafya kültürüne derin bir biçimde kök salmıştır. Bir düşmanı, kendisini devletin yasalarına şikayet etmekle tehdit ettiğinde, *Montalbano ailesi mafioso*'su ona şu karşılığı verir; "Yasa güç demektir ve asla ondan ayrılmaz".[25] Burada güç ve üstünlük, bir yasanın sahip olabileceği etkinin ötesinde şeyler ifade eder. Gelmiş geçmiş bütün sözcükler arasında hiçbiri, fiziksel zorun, kurulu herhangi bir adalet sisteminden ne denli bağımsız olabileceğini, *mafioso* sözcüğünden daha açık gösteremez. Tek tek her *mafioso*, sahip olduğu gücün nihai temelinin çok iyi farkındaydı ve fırsat buldukça, somut "güç adaletini n", ideal adaletin gücüne üstün olduğunu vurgulamaya özen gösterirdi.[26]

Mafiosi, elinde tuttuğu güç tehlike altında olduğunda, en derin kültürel ve etik kuralları çiğnemekten çekinmemiştir. "Kurbanını, kamuoyunun ya da yargının şüphesini uyandırmadan öldürmek için, *mafiosi*, arkadaşlık bağlarını kullanmıştır" diye yazar Blok. Blok 1922 yılında Batı Sicilyalı mafya grupları arasında meydana gelen bir savaşı da anlatır. Genuardo'daki önde gelen bir mafya hücresinin (*cosca*) üyesi olan Bernardo Cassini ile Aderno, Corleone ve Sisacquino *cosca*'ları arasında ciddi bir anlaşmazlık baş gösterir. Erkek kardeşi öldürülen, hayvanları çalınan Bernardo, hayatının tehlikede olduğunu ve liderleri ünlü Vito Cascio Ferro* olan rakiplerine teslim olabileceğini düşünür. Bütün sorunların konuşulabileceği bir buluşmanın ayarlanmasını ister. Bernardo'nun, hasımlarının, her birine tazminat ödemesine karar verilir. Corleone'ye giderek hesabını kapatır. Sonra Bisacquino'ya, Cascio Ferro'nun evine parayı vermeye gider:

---

[25] S. Montalto, *La famiglia di Montalbano*, Chiavalle centrale 1973, s.84.

[26] Familiari, *a.g.e.*, s. 20-21; Strati, a.g.e. s.17-18.

(*) Vito Cascio Ferro: Calogero Vizzini ve Genco Russo ile birlikte, en önemli geleneksel Sicilyalı *mafioso*'lardan biriydi. Palermo eyaletinde Bisacquino'da doğdu, yüzyılın başında bir süre kaldığı ABD'ye göç etti. Faşist rejim sırasında tutuklandı ve ömür boyu hapise mahkum oldu, 1943 yılında burada öldü.

Cascio Ferro ve diğer *mafioso*'lar Bernardo'yu kuşkularından kurtararak, başına bir iş gelmeden evi terkedebileceğini söylerler. Böylelikle yatışmış olan Bernardo "arkadaşlarının" kendini temizlemeye hazırlandıklarından en ufak bir şüphe duymaz. Bernardo, Cascio Ferro'nun sağkolu olan Don Pipineddu tarafından iki el ateşle öldürülür. [27]

Mafioso'nun gücünü belirleyen olgu, üstünlük mücadelesinden zaferle çıkmasıydı; her ne yolla olursa olsun zafer. Geleneksel ve kültürel yükümlülüklere saygı duyulması, mafya iktidarının oluşumunda (yine ilerdeki bölümlerde tartışacağımız) sonradan gelen, ikincil bir olguydu. Mafya bölgelerinde var olan bütün hiyerarşik ilişkilere hak ile kuvvet, yasa ile fiziksel zor arasındaki içiçeliğin egemen olması, her zaman için mafyanın başsız kalmasını önleyecek ayırdedici kurumsal bir özelliği oluşturmaktaydı. Bir hücrenin lideri fiziksel olarak ortadan kaldırıldığında ya da bir kavgada yenildiğinde, adamları yeni durumu büyük bir soğukkanlılıkla kabul ederler ve ölenin yerine hızla, muzaffer olan yerleşirdi; "Guiseppe Damati, (...) çok daha yaşlı ve tanınmış olan Bernardo Cassini'yi 1922 Kasımında öldürüp yerine geçtiğinde yalnızca 26 yaşındaydı."[28]

Tam da mafyanın onur için rekabet etme geleneği ile bağlantılı olan bu kurumsal niteliği, otoritenin görünüşte garip biçimde hasımlara "aktarılması" olgusunu açıklar.

Mafyanın bu "Hobbesyen" köklerini anlamış olması, *prefetto* (Vali) Cesare Mori'nin, 1924 yılında Sicilya'da başlattığı antimafya kampanyasında çok erken başarı göstermesini sağladı. Mori meslektaşlarına şunları söylemişti; "Eğer Sicilyalılar mafyadan korkuyorlarsa, onları benim görüp görecekleri en güçlü *mafioso* olduğuma inandıracağım." [29] Stratejisinin ana ekseni, Sicilyalı *mafiosi* ile kısmen onun sahasında ama devletin askeri gücüne ve örgütsel üstünlüğüne dayanarak onur rekabetine girişmekti.

Dili ve kullandığı yöntemler mafyayı canevinden vurdu. Pa-

---

[27] Blok, *a.g.e.* s.173.

[28] *A.g.e.* s.173.

[29] A. Petacco, *Il prefetto di ferro*, Milano 1975. s.105.

lermo'nun seçkinleri, le Madonie'li mafya haydutları karşısında Mori'nin kazandığı zaferi kutlamak için Teatro Massimo'da toplandıklarında Mori şu açıklamayı yaptı; "eksik ve yetersiz yasalara güvenmenin bir yararı yok. Yasalar yeniden yazılacak, eksiklikleri giderilecek ve düzeltilecekler. Yasanın yetersiz kaldığı yerde tartışmasız zor kullanarak müdahale edeceğiz." [30] Mori'ninle Madonie *mafiosi*'sine karşı savaşı, siyasi, askerî ve -her şeyden öte- onur bakımından üstünlüğünü kanıtlamak yoluyla, kollektif otoriteyi, yasadışı kişilerden devlet görevlilerine nasıl aktarmaya çalıştığını açıkça göstermektedir.

Mori, haydut *mafiosi*'nin sığındığı Gangi kasabasını kuşattıktan ve on gün boyunca askeri olarak bölgeyi işgal ettikten sonra haydutlara saklandıkları yerden çıkıp teslim olmaları için 20 saat süre tanıdı:

> Bütün niyetim, onlara silahlı çatışmanın onurunu yaşatmamaktı. Suçluların yasa ve düzen güçleriyle savaşmanın (...) şanından yararlanarak bir kere daha saygınlık kazanmasını istemedim. Amacım sadece kazanmak -yani haydutu adalete teslim etmek- değil, insanlara suçluların korkak olduklarını somut biçimde kanıtlamaktı.[31]

Mori kendisini "gelmiş geçmiş en büyük *mafioso*" olarak sunma planını hayata geçirinceye kadar, polisin anti-mafya kampanyası dikkate değer bir başarı sağlamamıştı:

> Mori'nin ilk numarası, yakalanan haydutların cezaevinde her türden kötü muameleye maruz kaldıklarını, özellikle de polislerin haydutların kadınlarını sıkıştırdıkları söylentisini yaymaktı. Bu hile kısmen başarılı oldu (...) Haydutların pek çoğu ortaya çıkıp yetkililere teslim oldular. (...) Ama şeflerde en ufak bir kıpırdanma yoktu. (...) Bunun üzerine Mori şu alaycı yorumu yaptı: "Eğer bu adamlar kadınlarının, iffetini umursamıyorlarsa, bir de çıkarlarına dokunulduğunda nasıl tepki vereceklerini görelim."
>
> Hemen oracıkta bütün haydutların mallarının müsadere

---

[30] *A.g.e.*, s.105.

[31] C. Mori, *Con la mafia ai ferri corti*, Verona 1932, s.296

edileceğini belirten bir kararname yayımladı. Müsadere gündüz gözüyle yapıldı; böylelikle kimse görmezden gelemeyecekti. (...) Daha sonra Mori müsadere edilmiş hayvanların içinden en besili olanlarını *piazza*'da kestirdi ve etlerinin halka parasız dağıtılması emrini verdi. Uzun süren kuşatmanın ardından aç halde olan insanlar, bu beklenmedik ihsandan paylarına düşeni almak için adeta yarıştılar. Etin dağıtımı bir kasaba festivali havası yarattı. Kesim işini yapan kasap kılığındaki polisler, haydutların korkaklığına hakaretler yağdırarak halkın havaya girmesini sağlıyorlardı.

(...) Cesare Mori, yakın arkadaşlarından, en tanınmış haydutlara meydan okumalarını isteyerek bu psikolojik savaşı sürdürdü. Kendisi de Gaetano Ferralello'ya meydan okudu; "Şu sözde 'Le Madonie Kralı' bilsin ki, onunla, bir elimde karabinam, tek elimle dövüşmeye hazırım. Bu akşam saat 18.00'de *fondo Sant' Andrea*'da onu bekleyeceğim. Erkekse gelir."

Benzeri meydan okumalar sonra Francesco Spano tarafından Carmelo Andaloro'ya, polis şefi tarafından Salvatore Ferrarello'ya karşı yapıldı. İlk bakışta bütün bunlar kuru sıkı laflar gibi görünebilir- haydutların bu meydan okumaları ciddiye almak gibi en ufak bir niyetlerinin olmadığı da yeterince açıktır. Mori'nin niyeti sadece *mafioso* gibi davrananlara saygı göstermeye alışmış olan halkın kafasında bir iz bırakmaktı.

Bu noktada Mori, saklanmakta olan haydutlar için bir ültimatom yayımlamaya karar verdi. (...) Ama verilen sürenin dolmasını beklemek gerekmedi. (...) Gaetano Ferrarello, polis karakolunun bulunduğu binanın çatısındaki saklanma yerinden çıktı.

Heyecanlı bir sesle şunları söyledi: "Kalbim yerinden fırlayacak gibi. Hayatımda ilk kez adaletle yüz yüze geliyorum."[32]

---

[32] Petacco, *a.g.e.* s.91-93.

Dayanaklarını üstünlük için verilen savaştan alan bir sistemde kişinin kendini ortaya koyuşunun en dolaysız yolu, başka bir insanın hayatına son vermekti. Anton Blok'un anlattığı gibi, Bernardo Cassini'yi öldüren sadece toprak ve güç elde etmedi, onursal *don* ünvanını da aldı. Onur çatışmalarının böylesi merkezî bir rol oynadığı mafya değer sıralamasında, en yüksek onur derecesi bir hayat almak ve korkulan bir hasmı öldürmekti. "Falanca ya da filanca olağanüstü biridir; beş cinayeti var", "o bir *un'uomo di rispetto*'dur ["hatır sahibi insan" -ç.n.]; dört kişiyi temizlediği söyleniyor"; mafya sohbetlerinde bu tür ifadelere sıkça rastlanır. Kurban ne denli korkulan ve güçlü biri olursa "öldürenin değer ve meziyeti" o denli büyük olur. Vito Cascio Ferro, 1909 yılında gizliden Palermo'ya gelmiş Amerikan mafyasının bir numaralı düşmanı, yıllardan beri hasmı olan New York Polis müfettişi Joe Petrosino'yu kendi elleri ile nasıl öldürdüğünü övünerek şöyle anlatmaktaydı: "Bütün hayatım boyunca yalnızca bir kişi öldürdüm ve bunda da hiçbir çıkarım yoktu. (...) Petrosino yürekli bir hasımdı, kiralık katillerin elinde utanç verici bir ölümden daha iyisini haketmişti."[33]

Onur sahibi biri, en azından bir cihayet işlemek zorundaydı. Birilerini öldürmeden çevrede korku uyandırmak ve bir *mafioso* olarak kabul ve saygı görmek beklenemezdi.

> *Campiere* (mafyanın bir kolu ve temsilcisi olan korucu) olanların çoğu, bir ya da iki kafa derisini kazığa geçirmekle nam salmış -yani bir ya da iki cinayet işlemiş- kişilerdir. Sonra da bunun getirdiği havayla geçinirler. Herkes onlardan korkar. Campiere etki uyandıran, etki yaratan biri haline gelir. İnsanlar onsuz yapamaz olurlar, bu nedenle hizmetleri fazlasıyla karşılık görür.[34]

Mafioso'nun saygınlığının temelinde cinayet vardı. Cinayet, sıradan bir çobanı ya da rençberi bile hesaba katılması gereken biri durumuna getirirdi. Sicilya ve Calabria mafyası arasında cinayet eylemi -hele her ne türden olursa olsun bir üstünlük

---

[33] A. Petacco, *Joe Petrosino*, Milano 1978, s.182.

[34] A. Cutrera, *La mafia e i mafiosi*, Palermo 1960, s.65.

mücadelesi sırasında işlenmişse- bir cesaret ve erkeklik nişanıydı ve öldürenin kredisini derhal artırırdı. Bu, yasadışı eylem ile mafya eyleminin *birbirine dönüştürülebilir* olduğunu gösteren önemli bir özellikti. Devletin yasalarını çiğnemek, güçlü kişileri ve kurumları hafife alarak onlara meydan okumak anlamına geldiğinden, onur verici bir durumdu. Pek çok *mafioso* mesleki yaşamlarına, sıradan suçlular arasında başlamıştır (halâ da öyledir):

> *Mafioso*'nun suç dünyasına girişi iyi bilinen bir dizi basamaktan geçerek olur. Bu basamaklar hep aynıdır. Adli kayıtlarda her zaman rastlanan sıkıcı yaşam öyküleri. Çok genç bir yaşta (15 ya da 16) yasadışı ateşli silah taşımakla suçlanırlar. Ardından fiziksel zarara sebebiyet vermekle suçlanma ya da mahkum olma gelir. Mesele önemsiz bir şey de olsa, adam yaralamakla suçlanmış olması onur sahibi genç erkek için, bir kavgada ya da kan davasında kendisini diğerlerinden ayırmasını sağlayan bir gurur ve övünç işaretiydi. Bu dönemde henüz mafyaya girişi kesin değildir. (...) Daha sonra genç erkeğin egemenlik arzusu, kendini diğerlerinden ayırma isteği ve istenmeyen kişilerle arkadaşlığı onu bir adım daha ileri götürür. Kendini soygun ya da haraç almakla suçlanmış bir durumda bulur. Suçun ciddiyeti artıkça, genç onur sahibi erkeğin yeraltı dünyasındaki ünü de o kadar artar. Böylelikle bir cinayete teşebbüs eder, daha sonra cinayet işler ya da -savaşına onuru kazanmasını sağlayan ve kendisine onur sahibi insanlar arasında "yeralma" hakkı veren- bir toplu katliama katılır.[35]

En önemli *mafiosi*'nin kariyerlerini inceleyen biri, -özellikle çıraklıklarının ilk dönemlerinde-zaferle çıktıkları çok sayıda ciddi çatışmanın yanında; yasadışı eylemlerde, hep ayna safhalardan geçerek ilerleyen artış ve yükselme ile de karşılaşacaktır. Bu nedenle, Gerolamo Piromalli (Reggio bölgesi Tyrrhenia bölümünün mafya şefi) ile Antonio Macri'nin (Ionia mafya şefi) adlî yetkililerce derlenmiş özgeçmişleri, ilk dönemleri itibarıyla neredeyse aynıdır (karşı sayfadaki tablo).

---

[35] 4 numaralı görüşme.

ANTONİO MACRİ İLE GEROLAMO PİROMALLİ'NİN ADLİ KAYITLARDAN DERLENMİŞ ÖZGEÇMİŞLERİ

	Macri	Piromalli	
Yıl	Hüküm giydiği suçlar	Hüküm giydiği suçlar	Yıl
1929	Ruhsatsız silah taşıma	Ruhsatsız silah taşıma	1939
1932	Darp	Darp	1940
1945	Gasp	Gasp	1944
1947	Cinayete teşebbüs		
1958	Cinayet (Artan ağırlaştırıcı koşullarla)	Cinayet	1950

Cinayetin onur verici özelliği, öldürme olayının öldürenin kanını yerde bırakmamış oluşunun ve hasmına üstün gelmesinin ifadesi sayılmasında yansır; her cinayet eylemi, onu yapanlara ve suç ortaklarına karanlık bir ün sağlar. Bugün bile bir cinayet eyleminin mafya bölgelerinde yaşayan insanlar üzerinde bıraktığı etki hakkında fikir edinmek için, cinayetin ertesi günü Reggio Calabria'nın en çok satan gazetesine bir gözatmak yeterli olacaktır. Gazete sayfaları, kurbanı en ayrıntılı şekilde gösteren yakın plan çekilmiş fotoğraflarla doludur ve olay temsili olarak anlatılmaktadır. Haberde genellikle olayın en vahşi ve şiddet unsurunun en fazla olduğu anlarını vurgulanır; kanın nasıl saçıldığı, ölünün bedeninin nasıl parçalandığı, kurbanın son anlarını nasıl geçirdiği ve kadersiz yakınlarının bu büyük acıyı nasıl göğüsledikleri anlatılır.

Ateşli silah taşımak ve kullanmak, mafya bölgelerinde bir onur işaretiydi. 1950 yılında Reggio Calabria eyaletinde binlerce silah taşıma ruhsatı verildi; evlerde tüfek, tabanca, bıçak ve mermi bulundurulmasına ilişkin pek çok yazılı belge, ayrıca yine de yasadışı yollardan silah alındığına ve taşındığına dair sayısız örnek bulunmaktaydı.

MAFIOSO İKTİDARI

Mafioso'*nun İktidarı ve İktidarın İşleyişi*

Şimdiye kadar geleneksel mafyayı, toplumsal saygınlığın kaynağı olan üstünlük için mücadeleye girişenler arasındaki düşmanca rekabet koşullarında kendini açığa vuran bireysel şiddet yanıyla ele aldık. Ancak mafya aynı zamanda, birincisi kadar önemli ve özünde onun tam tersi bir başka kılıkta daha karşımıza çıkmaktadır. Bunu bir ***kurumsallaşma*** süreci olarak tanımlayabiliriz; onur kurumsallaşır ve meşru olarak kabul edilmiş bir *iktidara* dönüştürülür.

Egemenlik mücadelesi, en yüksek onur basamağına ulaşmayı amaçlayan güçlü bir adayın zaferiyle çözümlendiğinde ne olur? Bu kişi, kendi konumunu mümkün olduğunca uzun süre korumasını sağlayacak bir fiziksel şiddet tekeli oluşturarak, bölgeyi ve halkını patronajı altına almaya çalışır. Onur paylaşımını "dondurmayı" ve sistemin üzerinde yükseldiği temeli oluşturan, herkesin herkese karşı mücadelesini -düzenleyerek ve denetim altına alarak- yumuşatmayı dener.

Bu amaçlarını gerçekleştirirken, kendisinin de yükselişine yardımcı olan cesaret, doğruluk ve kuvvet gibi eski tip değerlere kolayca yaslanması artık olanaksızdır. Onurlu ve saygı duyulan biri olarak yatağında ölmek isteyen *mafioso*, yönetme sanatını da bilmek zorundaydı. Bir kaplan gibi değil, bir fok balığı gibi

davranmalıydı. Eğer iktidarı halk tarafından kabul edilmiş ve onay görmüşse, sağduyulu dengeli ve becerikli biri olduğunu göstermek zorundaydı. Halk onda yalnızca rakiplerini ortadan kaldıracak güç ve yeteneğe sahip muzaffer bir "he-man" değil, aynı zamanda herkesin babası ve arkadaşı, koruyucu ve arabulucu, danışman ve yargıç olan bir otorite simgesi de görmek isteyecekti. Üstelik mafyanın serpilip geliştiği bölgelerde toplumsal çatışmaları bir düzene bağlayacak ilkeler büyük bir coşkuyla karşılanmaktaydı. Toplumsal-ekonomik yapı gerçek ve sürekli bir dağılma tehdidi ile yüz yüzeydi; bu nedenle, kamu düzenine benzer bir yapıyı oluşturabilecek yeterlilikle insanüstü bir bireysel ve kamusal iktidara acil gereksinim duyulmaktaydı.[1]

Sayısız insanın ölümüne ve servetin yok olmasına yolaçan uzun süreli kan davaları (*faide*) ve onur çatışmaları, gerek tarihsel bir anı olarak gerekse gündelik gerçeklik olarak halkın bilincinde derin izler bıraktı. Geniş aileler ve akraba grupları, mafya bölgelerinde dinmek bilmeyen vahşi kan gütmeler ve yıkımlar nedeniyle yoksul düştüler. Kendilerini bütün çıplaklığı ile ortaya koyan bu sonuçlar, özellikle fiziksel zorun kullanımını yönlendirebilecek ilkelere yönelik güçlü bir talebin doğmasına neden oldu.

Aslında devletin ayrıcalığı olan yargılama, arabulma ve infaz gibi pek çok gücü kende kişiliğinde toplama, geleneksel yasaları koruma "gibi bir dizi önemli kamusal işlev kendisine bırakılmış olan *uomini di rispetto*'nun [hatır sahibi insanlar -ç.n.] onurunu koruma ve sürdürme gereksinimi ile, yapının kendini düzenleme gereksinimi çakışmaktaydı."

Böylelikle onur meşru bir güce, otoriteye dönüştü. Sonradan bu otorite de onur aracılığıyla kabul gören ve etkinlik kazanan bir araç olarak ortaya çıktı. Mafya otoritesinin genel kabul görmesi, tümüyle onurlu insanın kendini kabul ettirirken yapmış olduğu işlere kitleler tarafından duyulan saygıya ya da kendiliğinden oluşan bir hayranlığa bağlı değildi. Böylesi istisnai eylemler, asla bozulmayacak bir kimliğin temelini oluşturacağı için, *mafioso* ile sıradan insanlar arasında büyük bir uçurumun

---

[1] Bak. P. Arlacchi, *Mafia, Peasents and Great Estates. Society in Traditional Calabria*, Cambridge 1983. (çeviren Jonathan Steinberg), s. 113-120.

oluşmasına yolaçardı. Mafya bölgelerinde "temsil etme" süreci bu seçkinci boyuta bir şeyler borçluydu; ancak bu süreç kahramanlık ve karizma karşıtı bir idealin propagandasına dayandırılmaktaydı. "Sahici, otantik *mafioso*, alçakgönüllü bir tavırla konuşan ve dinleyen, neredeyse her zaman gösterişsiz davranan biridir."[2] Gangster ve haydutlardan ayrı olarak *mafioso* gözalıcı güç gösterilerinden hoşlanmazdı. Kudretini gizlemeyi severdi. Gazeteci Montanelli bir fotoğrafını çekmek için izin istediğinde Calogero Vizzini* ona şu yanıtı vermişti:

> Ben, bir fotoğrafta ha!
>
> Ben önemsiz biriyim, basit bir yurttaşım sadece. (...) Ne garip! (...) İnsanlar benim az konuşmamı ihtiyatlı olmama bağlarlar. Oysa az konuşuyorsam, nedeni az bilmemdir. Küçük bir köyde yaşıyorum, Palermo'ya çok nadir giderim, çok az insan tanırım...[3]

Uomo di rispetto bir kere konumunu kabul ettirdiğinde bunu, kendini başkalarının ulaşamayacağı olağanüstü niteliklere sahip biri olarak sunmakla meşrulaştırmaya çalışmazdı; tersine kendini herkes için geçerli temel kişilik özelliklerine sahip sıradan biri olarak sunardı. "Her çatışmayı halledecek bir ve tek araç olarak abartılı bir bireysel güç ve kudret anlayışı", *mafioso*'nun eylem alanını koşullandıran kurumsallaşmanın ve öz denetimin belirleyici olduğu bir bağlamda anlaşılmalıdır.

Bu ikinci özelliği bakımından mafyanın eylemi, geçerli kültür kalıplarını yıkmak gibi bir eğilim taşımamakta, tersine onlarla dikkate değer bir uyuşma göstermekteydi. Tipik bir *mafioso*, şüphesiz herkesin yerinde olmak istediği, ama basit bir insandı. Arkadaşlarına güvenen, sözünden dönmeyen, bir yardıma nasıl karşılık vereceğini bilen, onur ve minneti en büyük değer sayan, bunlara saygı gösterilmesini sağlamak için şiddet kullanmaya hazır biriydi. Böyle biri yaşadığı kentin onurlu bir sâkiniydi. Artık kimse onun sıradışı biri, bir suçlu, asi olduğunu düşünemezdi:

(*) Calogero Vizzini: Ünlü Sicilyalı Camomafya (mafya şefi). Agrigento eyaletinde Villalba'da doğdu ve yaşadı. 1954 yılında öldü.

2 A. Vaccaro, "La mafia", *Rivisto d'Italia*, yıl II, cilt III, s.688. Roma, 1899.

3 I. Montanelli, *Pantheon Minore*. Milano 1958, s.280-282.

Misilmeri'li Momo Grasso her yıl, Hz. Isa'nın çarmıha gerilişini anlatan oyunda Isa rolünü oynadı...[4]

Mafioso, kendisinin suçlu olduğunu ima eden her söz karşısında büyük bir şaşkınlıkla irkilir; [Ona göre] gazeteciler ve *carabinieri* bu tarz konuşmalarla, dürüst aile erkeklerini mahvetmeye kalkışmaktadırlar! Kendi gözünde eylemleri hiçbir biçimde suç oluşturmaz, sıradan "toplumsal davranışlardır"; zaten böyle davranmak Sicilya'da tamamen bir zorunluluktur. *Mafioso*, insanları korumak, işleri düzene sokmak gibi sıkıntı verici sorumlulukları kendini feda ederek özveri ruhu içinde yerine getirir (...) Her şeyden önce eğer işlerin yolunda gitmesi isteniyorsa birilerinin bu sorumluluğu üstlenmesi lâzımdır.[5]

Mafyanın gücü onu kullananlar tarafından, topluluğun düzenine ve genel selâmete çıkar gözetmeksizin hizmet olarak anlaşılmaktaydı. Bu durum Giuseppe Genco Russo'nun* kendini ve yerine getirdiği işlevleri algılama tarzında açıkca bellidir:

Böyle bir yerde doğdum. Hiç gizli kapaklı isteklerim olmadı. Biri benden yardım istediğinde yerine getirmeye çalışırım, çünkü benim yapım böyle. (...)

Birinin yanınıza yaklaşıp "Titzo ile küçük bir sorunum var, işleri yoluna koyabilir misin, bir bak" dediğini düşünün. Sözkonusu kişiyi yanıma getirtirim, aramızdaki ilişkilere bağlı olarak ben de onu görmeye gidebilirim ve aralarındaki sorunları yoluna koyarım. Ama kimsenin, size bu anlattıklarımdan, kendimi büyük göstermeye çalıştığım gibi bir düşünceye kapılmasını istemem. Hayır, söylediklerimin kendimi büyük göstermeye çalışıyormuşum gibi görünmesini kesinlikle istemem. Bunu kibarlık olsun diye söylemiyorum çünkü siz beni görmek için bu kadar yol geldiniz. Ben kibirli ya da ihtiraslı biri

---

[4] H. Hess, *Mafia*, Bari 1973, s.100.

[5] Hess, *a.g.e.*, s.100-101.

(*) Genco Russo: Calogero Vizzini'nin yeğeni. Mussomelli bölgesinde bir *mafioso* olarak etkinlik göstermiş ve 1960'lı yıllarda Anti-Mafya Komisyonunca sorgulanmıştı.

değilim. Eğer insanlar nasıl oy kullanacaklarını bana soruyorlarsa bunun nedeni öğüt almayı, minnet ve takdir duygularını göstermenin bir yolu olarak görmelerinden ve aynı zamanda kendilerini karanlıkta hissetmelerinden, bu nedenle onlara yararları dokunmuş olanların peşinden gitmeyi istemelerindendir.

Örneğin yarın Agrigento'ya gidip, sınıflarını geçirmelerini tavsiye etmek üzere sınav komisyonuna birilerinin adlarını hatırlatabilmek için, harmanı, hayvanları ve bütün işlerimi bırakmak zorundayım.[6]

Genco Russo'nun kendi rolünü anlama biçimi, elbetteki öz savunma amacıyla gerçekliği tahrif ediyor. Ancak bu saptama, Russo'nun rasyonalizasyonlarının ardında ciddi bir toplumsal kararlılık ve bağlılık sorunu olduğu gerçeğini yok etmemeli *Mafioso*'nun eylemleri çoğunlukla, onurlu insanın kişisel yarar ve güç elde etme macerası ile, geleneksel düzene karşı görünüşte sadakatin karışımından oluşmaktaydı. Zaman zaman *mafioso* gerçekten de "zayıfın hizmetinde bir kılıç"gibi davranmış olabilir. Her gerçek insanın yapmak zorunda olduğu gibi *mafioso* da çıkar gözetmeden zor durumda kalanları savunmuştur:

Ne kadar akıllı olursa olsun her yurttaş hatta bir yabancı bile –öyle adlandırılan– mafya şeflerinden birinin yardımına gerek duyabilir. Ricasının üstelik istekle yerine getirileceğinden emin olabilir. Gerçekten de *mafioso* yeni arkadaşına çıkar gözetmeden ve hiçbir ödül beklemeksizin hizmet edebilmek için her çareye başvuracaktır.[7]

Gerçekte ise "ününü artırmasının yanında, kendisine güvenen ve saygı duyan insanlara yenilerini ekleyeceği için emeğinin boşa gitmediğini bilen" *mafioso*'nun başlangıçtaki çıkar gözetmez tutumu, (küçük bir) uzun vadeli yatırımdı.[8] Sorunları çözme ve insanlara yardım etme yeteneğine inananların sayısı arttıkça *mafioso*'nun prestiji de artmaktaydı. Genco Russo bu

---

[6] D. Dolci, *Spreco*, Torino 1960, s.68-69 (bkz: D.Dolci. *Sicilian Lives* çev. M. Polidoro ile birlikte J.Vitiello; ancak burada ve diğer yerlerde de orjinal İtalyanca metinden tekrar çeviri yaptık-İtalyancadan İngilizceye çevirenin notu-.

[7] A.Cutrera, *La mafia e i mafiosi*, Palermo 1900, s.51.

[8] *A.g.e.*

süreci bütün açıklığı ile ortaya koymaktadır:

> Eğer belli bir biçimde yaşarsanız olaylar da birbiri arkasından gelir. Önce biri gelir ona bir yardımda bulunurum, sonra bir başkası gelir ona da bir yardımda bulunurum, sonra işler kalıplaşır, bir alışkanlık haline gelir. Ve bu sayede ünüm yayılır.[9]

Mafioso'nun kişiliğinin ve mafya eyleminin geleneksel toplumda oynadığı merkezi rol, yerine getirdiği çeşitli işlevlerde, farklı biçimlerde ve düzeylerde hareket edebilme yeteneğinde ve çakışan güdüleri birleştirme becerisinde gözlenebilir. *Mafioso*'nun gücünün ve davranış tarzının "işlevsel zorunluluğu", düzen ve toplumsal hareketlilik yönündeki talepleri, rekabet güdüsünü ve bağlılık gereksinimini bir ve aynı anda karşılamasında yatmaktadır. *Primitive Rebels*'ın Mafya üzerine olan bölümünde Hobsbawn, mafya olgusunun -kimsenin zorla kabul ettirmediği ya da ihraç etmediği, çıkarlarına eşitsiz bir biçimde hizmet etmiş olunsa da çeşitli kırsal grupların gereksinimlerinin bir ifadesi olan- içsel oluşumunu ve sınıfsal görünümünü şöyle belirtmektedir:

> Zayıflara (...) (mafya) aralarındaki yükümlülüklerin süreceği, olağan baskı düzeyinin alışılmış olanı aşmayacağı konusunda bazı güvenceler verdi; bu, geleneksel zorbaları sindirdi. Hatta zaman zaman zenginlerin soyulmasını, zaman zaman da kanun kaçağı durumuna düştüklerinde yoksulların mücadelesine arka çıkılmasını sağlayarak belki intikam arzusunu da karşıladı. (...) Feodal toprak sahipleri için mafya mülkiyet ve otoriteyi korumanın; kırsal orta sınıf için ise bunları elde etmenin bir aracıydı.[10]

Eğer bu kamusal görünümü (yani kendi kişisel iktidarını korumaya ve genişletmeye çalışırken bir yandan da tehdit altındaki kollektif çıkarları temsil etmekte oluşu) ihmal edersek, geleneksel mafyayı anlamak olanaksız olur. Mafya gerçeğinin

---

[9] Dolci, *a.g.e.*, s.69.

[10] E.J. Hobsbawn, *Pirimitive Rebels: Studies in Archaic Forms of Social Movement in the 19th and 20th Centuries*, 3.baskı. Manchester 1974, s.41.

bunca zamandır süregelmesinin nedeni, bu onur sahibi insanların toplumsal, ekonomik ve siyasal bütünleşmede pek çok önemli işlevi yerine getirmek yollarını bulmuş olmalarıydı. Bu işlevlerden bazıları geleneksel yerel kültür ve topluluk içinde yerine getirilirken, bazıları bu yerel dünya ile dış ekonomik ve siyasal sistem arasındaki ilişkilerle ilgiliydi.

Koruma

"Koruma" kavramıyla, *mafioso*'nun, köklerinin bulunduğu toplumdaki yerleşik çıkarların korunmasında yerine getirdiği işlevleri belirtiyoruz. Yerel topluluğa özgü koşullarda mülkiyet güvenliği çok az olduğu için, servet sahibi biri malının korunmasını bölgenin önde gelen *mafioso*'suna emanet etmek zorundaydı. Hırsızlığa karşı korunma parası ödemeyi ya da mafya şefiyle anlaşmayı reddedenlerin mülkleri yangına, hırsızlığa ve diğer yıkıcı eylemlere hedef olurdu. Eğer zarara uğrayan kişi, avanta vermemekte direnmeyi sürdürecek olursa bu kez kişisel güvenliği, giderek şiddetini artırarak sonunda hayatını tehlikeye sokan saldırılara hedef olabilirdi.

"Koruma" karşılığı zorla alınan bu mafyaya özgü haraçtan oluşan gelir elde etme biçimi, Weber'in "zor yoluyla el koymayı kapsayan yağma gelirleri" kategorisine girer.[11] Görünüşte mafya, hırsız ve haydutlara karşı koruma sağlamaktaydı ancak aslında yürürlükte olan, devletin uyguladığı sisteme koşut (ve ondan çok daha etkin olan) bir kamu vergisiydi. 20. yüzyılın başlarında Blok tarafından incelenen Batı Sicilya bölgesinde *mafioso*'ya ödenmekte olan orana *pizzu* denmekteydi ve toprak ekimi için mafyanın çıkarttığı salma, ürünün yarısına varmaktaydı:

> Bölgedeki çeşitli toplulukların arazileri, her biri tek bir *cosca* tarafından denetlenen çok sayıda büyük malikaneden oluşan alanlara bölünmüştü. *Campiere* malikanenin korucusuydu ve bu görevine dayanarak, yarısını kendine ayırdığı, diğer yarısı bölgenin *capomafyasına* giden bir haraç koyar ve toplardı... *Campieri* (*campiere*'ler ç.n.) yalnız

[11] M. Weber, Economy and Society, baskıya hazırlayan G.Roth ve C. Wittich, Berkeley ve Londra 1978, cilt 1, s.204-205.

ortakçı köylülerden zorla haraç toplamakla kalmaz (..) aynı zamanda kendilerini zorla malikanenin yöneticisi olarak kabul ettirirlerdi. (..) Üstü kapalı tehditlerle yönetici ya da mülk sahibini, şirketlerinden birinde iş vermeye ikna etmeye çalışırlardı. *Campieri* denen bu "güvenilir adamlar" hernekadar hayvan hırsızlarını ve küçük hırsızları çiftlikten uzak tutmakla "hatırı sayılır" kişiler durumuna gelmişlerse de, varlıkları yönetici veya mülk sahibi için çoğunlukla yük olmuştur.[12]

Aslında belirli mercilerinin yetki alanına giren kişilerin ve mülklerin korunmasında mafya savunmaya yönelik -belli niteliklere sahip- bir rejim oluşturmuş; egemen konum ve çıkarların muhafızlığını yapmaktaydı. Yerleşik çıkarların savunuculuğunu üstlenen *mafioso*, yerel siyasal seçkinlerin bizzat üyesi oldu. Böylelikle, ekonomik statükoyu korumaya yönelik müdahaleleri onu, resmi güç ve zenginliği ellerinde bulunduranların bakış açılarıyla neredeyse özdeşleşmeye götürdü. Yine de her zaman tam bir bütünleşme değil, bir ittifak sözkonusuydu. Bütün "koruma" işlerinde *mafioso*'nun rolü, patron ya da müşteri olmaktan kesinlikle uzaktı. Mafyanın gücü, kendi özerk meşruiyet temellerine sahip bağımsız bir güçtü ve yaptıkları işler asla kendi faaliyet alanları ile sınırlı değildi. Hatta açıkça kimi özel çıkarların sözkonusu olduğu durumlarda bile mafyanın müdahalesi, daima meselenin düzen ve genel denge adına üstlenilmesi gibi bir görünüme sahip olmuştur.

Baskı

Kendini düzenin koruyucusu olarak görmekten hoşnut olan, *Uomo di' rispetto* yerel topluluk içinde iktidarını uygulayacağı ikinci bir geniş alanı *aykırı davranışların bastırılmasında* buldu. Bu işlevi üstlenmekle, kendisini yerel topluluğa ve devlet yetkililerine kamu düzeninin koruyucusu olarak gösterme olanağına kavuştu. Hırsızlar, serseriler, homoseksüeller, haydutlar ve fahişeler mafyadan paylarına düşeni değişik derecelerde aldılar. Mafya şefinin, gündelik suçlar ve "yanlış yapma"lara karşı gös-

---

[12] A. Blok, *The Mafia of a Sicilian Village, 1860-1960: A Study of Violent Peasant Entrepreneurs.*

terdiği hoşgörü, kendi konumunu haklılaştırmaya olanak veren, çok iyi tanımlanmış sınırlar içersinde sözkonusuydu. Hırslı ve aykırı biri onurun zirvesine tırmanmaya kalkışacak olursa, bu girişimi, birinci kaygısı egemenlik alanında bulunan bütün yasadışı faaliyetler üzerinde tam denetimini sürdürmek olan mafya tarafından şiddetle ve vahşice bastırılırdı.

Mafya (diğer faaliyetlerle birlikte) yerel topluluk içindeki sapkınları bastırma işini -resmi yetkililerin özellikle sıkı ve sert davrandıkları zamanlar hariç- devletin görev ve işlevlerini doğrudan karşısına alacak biçimde yapmazdı. Weber'in verili bir egemenlik alanında "şiddet kullanma tekeli olarak devlet" tanımı yüksek bir soyutlama düzeyinde geçerlidir. Devleti böyle yorumlarken, toplumsal düzeni sürdürme zorunluluğunun verili bir yapıda ve durumda gerçekleştirilişindeki somut dolayımların hesaba katılması gerekir.

Mafya bölgelerinde, *mafiosi* ve devlet organlarını, şiddet tekelini ele geçirmek bakımından onları rakip olarak gören bütün teorik uzlaşmazlığa rağmen, kurulu düzene yönelik son derece ciddi tehditleri ve karışıklıkları bastırmak için çok benzer yöntemler kullanarak işbirliği yaptıkları kesindi. Mafya ideolojisi resmi hukuk sistemine karşı çıkışı yücelterek, devlet yetkilileri ile işbirliğini mahkum etse de; [*mafiosi*'nin] sapkınların yakalanması, öldürülmesi ya da etkisiz duruma getirilmesinde yasa ve düzen güçlerinin yanında silahlı müdahalelerde bulunduğu çok sayıda haydutluk olayı ve adli suç vakaları vardır.

Mafya ve resmi yetkililerin, suç ve eşkiyalığa karşı tam bir işbirliği içine girdikleri belki de en önemli olay, II. Dünya Savaşının bitiminin hemen ertesinde Sicilya'da meydana geldi. 1947'de merkezi yönetim Sicilyalı eşkiyalara karşı etkili bir kampanya başlatmaya karar vermişti.

> Sonuç cesaret kırıcıydı; yalnızca 1947 yılında 46 *carabinieri* çatışma ve pusuda öldürüldü, 734'ü aynı nedenle yaralandı. Pek çoğu askeri cesaretlerinden ötürü takdir belgeleri ve madalyalar kazandılar; iki altın madalya, otuz dokuz gümüş madalya, elli sekiz askeri haç verildi. Ama eşkiya *carabinieri*'yi öldürmeye devam etmekteydi, *carabinieri* ise eşkiyayı öldürmekte çaresiz kalıyordu. (...)
>
> Bu noktada Sicilya'daki kamu güvenliğinden sorumlu

general Ettore Messane kendini çok zor bir durumda buldu; mafya yardıma gelmişti. Aslında mafya (...) ele geçirdiklerinden pek azını polise teslim ediyordu (...) çoğunu polis sorgularında verecekleri ifadelerden korktuğu için (öldürerek) saf dışı etti. (...)[13]

Mafyayı korkutan bu olası "ifşaat", 1943-46 yılları arasında mafya grupları ile bazı eşkiyalar ve suç ortakları arasındaki geçici iş anlaşmaları ile ilgiliydi. Bunlar kesinlikle, belli zaman aralıklarında ve özel durumlarda seyrek olarak yapılan anlaşmalar değildi. Ancak bu durum, yapısı gereği baskıcı ve tutucu olan mafya ile sapkın davranışların ve toplumsal başkaldırının ilkel biçimlerine özgü uzlaşmaz, isyankâr ve ütopyacı özellikler arasındaki temel karşıtlığı ortadan kaldırmaz. Salvatore Giuliano'nun öyküsü bu noktada son derece açıklayıcıdır; Mafyaya karşı bir halk eşkiyası olarak işe başlyan Salvatore, daha sonra mafyanın müttefiki bir eşkiya önderi haline gelir. Ancak bütün Sicilyalı eşkiyaların başına geldiği gibi Salvatore Guiliano da mafya ile devlet güçleri arasında tazelenen bir ittifak sonunda saf dışı bırakılır.[14]

Mafiosi'nin, savaşın bitiminden hemen sonraki dönemde yalnızca Caltanisetta eyaletinde -Calogero Vizzini'nin denetimi altında bir bölge- ele verdiği eşkiya sayısı altmışüç idi.[15]

Siyaset dışı aykırı eylemlere karşılık verirken mafya uzlaşma yolunu kullanabilir ve geçici, uygun koşullar içeren anlaşmalara girebilir. Mafyanın örgütlü siyasal ya da sendikal "sapkınlığa" olan karşıtlığı, tutarlı ve değişmez olmaktan uzaktır. İtalya'nın birleşmesinden II. Dünya Savaşı sonrası döneme kadar Sicilya köylü hareketleri hemen her zaman mafya, devlet ve patronların oluşturduğu ittifaka karşı gelişmiştir. Resmi yetkililer, *persone di rispetto*'nun [zat–ı muhteremlerinin ç.n.] meziyetlerini, siyasal ve toplumsal baskı uygularken kendilerine göstermiş oldukları desteği överek fiilen bir kamu haracı ödemekteydiler:

Caltanisetta polis şefi Haziran 1949'da, çok sayıda köylü

---

[13] M. Pantaleone, *Mafia e politicia*, Torino 1972, s. 127

[14] Bak: Gavin Maxwell, *God protect me from my Friends*, Londra 1956.

[15] P. Chilanti ve M. Farinella, *Rapporto sulla mafia*, Palermo 1964, s. 38.

ile birlikte iki de parlamento üyesinin (La Marca ve Colajanni) bulunduğu bir toplantıda, eski Pescazzo bölgesi mafyasının işlediği şiddet eylemlerine karşı protestoları işittiğinde hayrete kapıldı, (onların kamu düzeninin velinimetleri ve toplumsal barışın koruyucuları olduklarını söyleyerek) mafyayı temize çıkarmaya çalıştı; uzun uzun *mafiosi*'nin "olağanüstü yeteneklere sahip devlet adamları" olduklarını anlattı.[16]

1953'ün sonlarında, Calabria'daki en önemli kentin belediye başkanı, -valinin, polis şefinin ve bizzat kendisinin "acizane ricası" üzerine- kentin fırın işçilerinin yapmakta olduğu grevi durdurmak için müdahale etmesinden dolayı mafya şefi Donato Pagliari'nin erdemlerinden söz eden bir takdir belgesi yayımladı (sayfa 52-53'e bakın).

Mafyanın varolduğu İtalya'nın güney bölgelerinde (*Mezzogiorno*), ne modern siyasal partilerin ne sınıf temelli örgütlenmelerin ve hareketlerin gerçekten tutarlı bir varlık oluşturamamış olmaları anlamlıdır.

Bu bölgeler, Birliğin kuruluşundan 1950 yılına kadar İtalya'daki sınıf mücadelesinin doruğa ulaştığı anlarda –örneğin 1943–50 döneminde Güney Calabria'daki toprak işgalleri sırasında olduğu gibi– bu mücadeleye yalnızca marjinal düzeyde katıldılar; katıldıklarında da, halk güçleri, mafya terörü ile hakim sınıfların oluşturduğu ittifak karşısında her seferinde bozgun yaşadılar. 19. yüzyılın sonlarında Sicilya'da Fasci* örneğinde ve yine –hattâ daha geniş ölçüde– II. Dünya Savaşının bitiminden sonra Batı Sicilya'da, zamanın önde gelen mafya liderlerinin, isyan eden kırsal bölgelere düzen getirebilmek için kendilerini büyük tarımsal mülklerin kiracıları olarak atadıklarında aynı durum yaşandı.

Calogero Vizzini, Mic'iche tarımsal mülkünü istimlâk yoluyla elde etmeye çalışan bir köylü kooperatifine bu mülkü kiralamak üzere, Trabia malikanesine el koydu. İlk işi, yeğeninin başkanı olduğu başka bir kooperatif kurmak oldu; bu, ilk kooperatifin çö-

---

[16] C. Montalbano, "La mafia ad occhio nudo", *Il Mondo*, 9 Aralık 1958 tarihli sayısı, s. 73.

(*) Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra faşizmin taban örgütlenmesinde de öncülük yapan, genellikle büyük toprak sahiplerinin denetiminde, köylülerden oluşan, sıkı örgütlenmiş küçük eylem grupları.

küşünü hazırladı. Giuseppe Genco, Russo da Mussomeli bölgesindeki Polizzello mülkünü ele geçirdi; buradaki köylü ayaklanması son anlarını yaşamaktaydı. "Başka yerlerde de, aynı sonuçlara yolaçan benzer yöntemler kullanıldı; Vanni Sacco'ya bırakılan Parrino mülkünde; Ficuzza'nın topraklarında; Godrano'nun bölgesinde; Strassotto'nun mülkünde ve genç bir mafya girişimcisi olan Luciano Liggio'ya kiralanan Corleone'nin bölgesinde."[17]

Arabuluculuk

Mafya iktidarının üçüncü işlevi, şimdiye kadar anlatılanların içinde en önemlisidir. Geleneksel *mafioso*, gündelik hayatının büyük bir bölümünü, yerel topluluk içindeki çatışmalara arabuluculuk etmek ve topluluğun dış dünyayla ilişkilerini kurmakla geçirirdi.

Mafyanın bireyler ve gruplar arasındaki yatay çatışmalara arabuluculuk etmesi,bölge halkının bu yöndeki son derece güçlü talebini karşılamaktaydı. Geleneksel mafya şefleri, rollerinin öneminin bilincindeydiler. Calogero, kendisiyle yapılan bir görüşmede şunları söylemiştir; "Gerçek şu ki her toplumda işler karıştığında onları yoluna koyacak bir sınıf insan olmak zorundadır."[18]

Hangi türden "karışıklıklar" mafyanın müdahalesini gerektirmekteydi? Pratikte bunlar, geleneksel davranış kurallarının herhangi birine saygıda kusur edilmesi, ister ekonomik ya da toplumsal ilişkilerden, ister onur için çatışmalardan doğmuş olsun, bireyler ve gruplar arasındaki fiilî ya da saklı sayısız çatışma durumlarının tümünü içermektedir. Böyle durumlarda *mafioso*, gerçek bir sulh yargıcı olarak davranırdı; onun müdahalesi düzenin yeniden tesisini -ya da başka bir deyişle egemen sosyo-ekonomik sistemin idamesini- sağlardı. Mafyanın kök saldığı toplum, bu tanımlamayı hak edecek "geleneksel" egemen seçkinler yerine, durumu sürekli değişen ailelerden ve klientelist* gruplardan oluştuğu için, verili bir anda geçerli olan hakim değerlerin egemen seçkinlerin değerleri

---

[17] S. Romano, *Storia della mafia*, Milano 1966, s. 318.

[18] Montanelli, *a.g.e.*, s.182.

(*) Klientelizm terimi, doğrudan çıkar alış-verişi temelinde sistemleşmiş toplumsal veya siyasi ilişki örgüsünü ifade eder. Keza, metnin ilerleyen bölümlerinde kullanılan ve Batı dillerinde "müşteri" (kimi durumlarda "müvekkil") anlamına gelen "klient" terimi, bu ilişki sistematiğinin tarafları özneleri anlamındadır. -E.n.

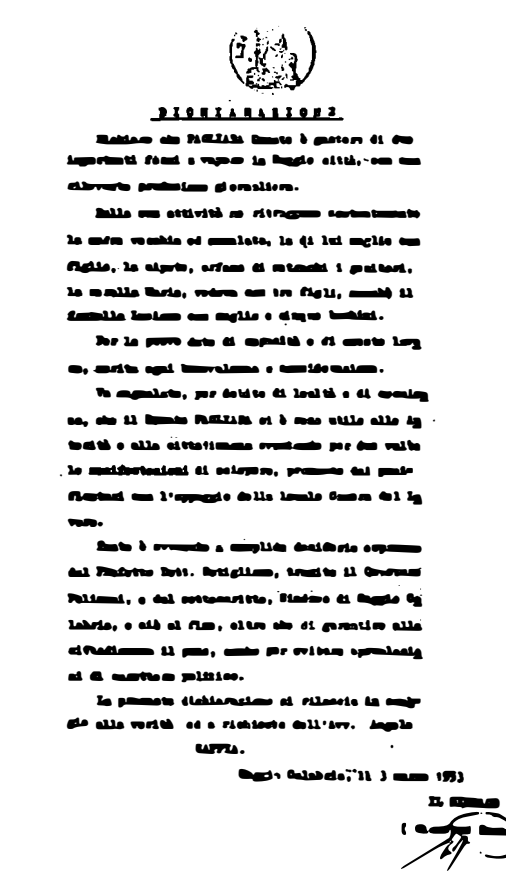

olması, seyrek görülen bir durumdu; bu, mafyanın otoritesinin "tarafsızlığını" büyük ölçüde güçlendirmekteydi.[19]

Bir alacaklı, borçlunun borcunu ödemeye ikna edilmesi için mafyanın gücünden yararlanabilirdi. Bir borçlu da *mafioso*'ya başvurarak, olaya kendi çıkarı doğrultusunda müdahale etmesini isteyebilirdi. Böylece aralarındaki çıkar çatışmalarını yasal bir çatışma ya da bir onur çatışması haline getirmekten kaçınmakla, insanî ve maddî kaynaklarını da korumuş olmaktaydılar:

[19] Arlacchi, *a.g.e.*, s. 97-105.

DUYURU

İşbu duyuruyla, Donato PAGLIARA'nın, Reggio kentinde her gün önemli miktarda ekmek üreten iki önemli buharlı fırının yöneticisi olduğunu belirtirim.

Fırın yöneticisi olarak kazandıklan ile, yaşlı ve yatalak annesine, kansı ve oğluna, (hem anasını hem babasını kaybetmiş öksüz) yeğenine ve kansı ve beş çocuğu ile birlikte erkek kardeşi Luciano'nun yanısıra üç çocuklu bir dul olan kız kardeşi Maria'ya bakmaktadır.

İş hayatında gösterdiği dürüstlük ve sahip olduğu meziyetler, saygı ve teveccühe layık olduğunun kanıtıdır.

Vicdan ve dürüstlük hakkı için, Donato PAGLIARA'nın, fırın işçilerinin yerel sendika (Camera del Lavoro) desteği ile greve çıkma girişimlerini iki kere önleyerek yetkililere ve yurttaşlara yaran dokunmuş olduğunu da belirtmeden geçemem.

PAGLIARA bu işi, polis müdürünün aracılığıyla Vali Dottore Rotigliano'nun ve aşağıda imzası bulunan belediye başkanının; amacı sadece yurttaşlann ekmeksiz kalmalannı önlemek ve tabii ki siyasal karışıklıklardan kaçınmak olan acizane dilekleri üzerine yaptı.

Bu ilan Angelo ZAPPIA'nın isteği üzerine vetamamen gerçeklere uygun olarak hazırlanmıştır.

Yeminle.

Reggio Calabria, 3 Mart 1953
Giuseppe Romeo, Belediye Başkanı

İş yasaya kalırsa ne kadar kaybedeceğinizi biliyor musunuz? -Çünkü para olmadan sorgu sırasında çekinmeden açık açık konuşamazsınız, savcı ve avukatlara gerekli yanıtı veremezsiniz. Fakat bir aracıyla işler daha ucuza ve süratle takip edilir. İnsanlar ona çok güvenirler çünkü işleri yoluna koyabilecek biridir.[20]

Genellikle eşyaları çalınan biri, çalınan malın değerinin üçte biri karşılığında eşyalarını geri alabileceği için, polistense maf-

[20] Dolci, *a.g.e.*, s.63-64.

yaya gitmeyi uygun bulurdu. Devlet organları bu tür durumlarda görevlerini yerine getirmekten acizdi. Vali Cesare Mori, devlet görevlilerinin, olayların yüzde 75'inde hiçbir şey bulamadıklarını, yüzde 15'inde suçluları bulduklarını ve yalnızca yüzde 10'unda çalınan malların yerlerinin tesbitinde başarılı olduklarını yazmıştı.[21] Yine Mori'ye göre, mafya ise aracı olduğu olayların yüzde 95'inde başarılıydı.

Hızlı ve etkin olması nedeniyle mafyanın aracılığı, resmi adalet aygıtına seçenek oluşturmaya başladı. Don Ferdinando Ambesa'nın yetkisini anlatırken Familiari şunları söylemektedir: "O, bu bölgede yargıçtı, verdiği mahkumiyet kararları temyiz edilmezdi. (...) Forio'da bir mahkeme ve bir sulh hakimi bulunmaktaydı ama onun zahmetini gerektirecek durumlar pek seyrekti."[22]

Üstelik sözkonusu durumlarla ilgili resmî yasalar bulunmadığı için, devlet görevlilerine başvurmanın teknik bakımdan da imkânsız olduğu çok geniş bir ihtilaf alanı vardı. Bunlar, taraflardan birinin diğerinden, devletin resmen kabul etmediği ya da desteklemediği geleneksel kurallara göre davranmasını istediği durumlardı ki, en bilinen örneği bir erkeğin baştan çıkardığı kızla evlenme zorunda oluşuydu. Hess, Lo Schiavo'nun *Gli inesorabili* romanında anlattığı bir bölümü şöyle özetlemektedir:

> Rosina dell'Aira'yı baştan çıkarmış olan Peppino Bellia, kızla evlenmeyi reddetmektedir. Rosina bunun üzerine, Gangi'nin yaşlı mafya şefi Don Salvatore Sparaino'nun yanında çalışmakta olan bir akrabasından yardım ister. Don Salvatore, Peppino ve babası Disma Bellia'yı çağırtır. Kendisine, kızının evlilik sözü ile kandırıldığına inanan bir babanın ne yapması gerektiği sorulan Disma, yeminle "eğer iki gün içinde durumu düzeltmezse adamın beynini dağıtacağı" karşılığını verir. Bunun üzerine Sparaino, Disma'ya gerçek meseleyi açar ve üstü kapalı bir tehdit de ekler. (...) "Ben herkesin babasıyım, Rosina da bir yetimdir."[23]

---

[21] C.Mori, *Con la mafia ai ferri corti*, Verona 1932, s.98.

[22] P.Familiari, *La vera Storia del brigante Marlino Zappa*, Vibo Valentia 1971, s.25.

[23] Hess, *a.g.e.*, s.190.

Mafioso'nun sahip olduğu arabuluculuk gücü, kararlarını hızla verebilmesi ve bu kararların yaptırım güçlerinin olması, aileler arasında onur mücadelesinden doğan yıkıcı eğilimlerin denetimden çıkmasını engellemekteydi. Yerel halk özellikle kan davalarının sürekliliğinden ve her seferinde daha geniş akraba ve aile gruplarını işe bulaştırma eğiliminin yol açtığı genel toplumsal yıkımdan endişe ve korku duymaktaydı. Familiari, yerel polis görevlilerinin, mafyanın doğrudan işe karışmasını ve sorunları çözmesini istedikleri böyle bir örnek vermektedir:

> İki aile her seferinde karşı taraftan birini intikam amacıyla öldürerek on yıldan bu yana birbirlerini katletmekteydiler. Şimdiden her iki taraftan dörder kişi ölmüştü ve her seferinde polis müdürü öfkeye kapılmaktaydı, çünkü ne zaman bir suçlu arasa karşısına yirmi kişi çıkıyordu ve sonra da yargıç bunları, aynı anda yirmi kişi bıçağı kavrayamayacağı için, serbest bırakıyordu.
>
> Bir gün polis müdürü, Don Ferdi'ye "bu işi hallet" dedi. Sonraki pazar günü iki aile, toplam sekiz kişi, kasabanın dışındaki meydanda biraraya geldiler. (...) Yanlarında kızarmış kuzular, kuru yemişler (...) meyve, şarap getirmişlerdi. Birbirleriyle son derece içten konuşuyorlardı. Sonra öpüşerek barıştılar; önce erkekler birbirlerini öptü, sonra da kadınlar. Ardından birkaç ay içinde iki ailenin gençleri arasında evlenmeler başladı.[24]

Mafioso'nun bir arabulucu olarak sahip olduğu etkinlik, yerel topluluk içindeki sosyo-ekonomik ilişkilerle sınırlı değildi; yerel dünya ile ekonomik ve siyasal yaşamın büyük merkezleri arasındaki ilişkilere de uzanmaktaydı. Mafyanın otoritesi, kent, devlet ve ulusal pazarla olan ilişkileri de denetimi altına alma eğilimindeydi. Hatır sahibi insanların büyük bir çoğunluğunun yapmakta oldukları resmi işler de (meslek) dış dünya ile olan ilişkileri açısından avantaj oluşturmaktaydı. Hububat, yağ, şarap, turunçgil ticareti yapıyorlardı; kasaptılar, nakliye şirketleri vardı, avukat ya da doktordular; küçük ya da orta ölçekli çiftliklerden kira almaktaydılar; küçük bankaların ve tarım koope-

[24] Familiari, *a.g.e.*, s.23-24.

ratiflerinin sahibi ya da başkanıydılar.

Gündelik hayatlarında toplumun çeşitli kesimlerinden sayısız insanla karşılaşırlardı. Herkesin ulaşamayacağı kadar geniş bir alanda bilgi alışverişinde bulunurlardı. Kimi zaman yerel yönetimlerde yaptıkları gibi kamu örgütlerini ele geçirmeleri durumunda, merkezi yönetimi temsil edenlerle kurdukları ilişkiler, o bölgelerde olağan kabul edilenin çok ötesine geçmekteydi.

Geleneksel *mafiosi*'yi arabuluculuk görevi için uygun kılan "tanrı vergisi yetenekler", başka kasaba, bölge ve kentlerde sözü geçen insanlarla kurdukları "dostça" ilişkiler ağından ibaretti. Anti-mafya Komisyonunda bulunanlar, 1930'lu yılların önemli ve hatır sahibi insanlarından birinin konumunu şöyle anlatmaktadırlar; "Giardini köyünün sakinleri arasında Yunanlı Guiseppe, gerek gözalıcı kişiliği ve gerekse komşu Villabate'de ve bizzat Palermo'da belli insanlarla sürdürdüğü arkadaşlıktan ötürü özel bir etkinliğe sahipti"[25] Alongi'nin aktardığı tipik bir mafya deyişine göre "eğer paran ve arkadaşların varsa, kendi çöplüğünde yaşayı sen yaparsın."[26]

Geleneksel *mafioso*'nun yapabileceği işler arasında hayvan hırsızlarının, tüccarların, tarımsal rantiyelerin ve vergi toplayıcılarının (Sicilya'nın *gabelotti*'si) faaliyetlerinden özellikle söz edilmelidir. Kırla şehir arasında sürekli olarak gidip gelen, son derece çeşitli işlerle -bugün davar hırsızlığı, yarın "anlaşmalı" bir evlilik, bir sonraki gün şehirde bir siyasi grubun liderinin, yanında siyasal propaganda yapmak gibi- iştigal eden, olaylar, insanlar ve yerler hakkındaki eşsiz bilgileri olan bu kişiler, güvensizliğin ve bölünmüşlüğün egemen olduğu bir sosyo-ekonomik dünyada birleştirici bir dokuyu temsil etmekteydiler. Batı Sicilya ile ilgili yaptıkları araştırmalarda Jane ve Peter Scheider, "kırsal girişimciler" adını verdikleri bu insanların yaşantıları ve etkinliklerini canlı bir biçimde anlatmışlardır:

> Hayvan hırsızlığı (...) en önemli (...) ticari etkinliklerinden biriydi. (...) Bu iş kırsal girişimciler tarafından örgütlenmekte ve malî olarak desteklenmekteydi. (...)

---

[25] Anti-Mafya Komisyonu, *Commissione parlamentare d'inchiesta sul fenomeno della mafia in Sicilia*, ciltler I-IV, Roma tipografia del senato, doc. XXIII, no.2-IV, s.137.

[26] G. Alongi, *La mafia*, Palermo 1977, s.57.

Kırsal girişimciler aynı zamanda, her seferinde daha içerlek bir kasabada yaz sonu ve Agustos başlarında yapılan panayırlar ya da hayvan pazarlarını da ellerinde bulundururlardı. (...) Kamyon ya da arabaları olmadan önce, hayvan sahipleri ve tüccarlar, her biri kendi evinin bulunduğu kasabanın yaklaşık elli millik yarıçapı içinde yapılan panayırlara katılırlardı. Aracılar, simsarlar, toptancılar ve kasaplar da bu panayırlara gelirlerdi. Yolculukları sırasında bu insanlar halkın büyük kısmının çok az bildiği göç yollarını kullanırlar; *massarie*'lerde (büyük Sicilya malikanelerinde evler, barakalar, ambarlar vs.'den oluşan kompleks) hayvanları için otlak ve konaklama yerleri ararlardı. Malikanelere yakınlıkları, onları sıradan insanlara korku salan eşkiya ve hırsızlardan korumaktaydı. Kendi kasabalarının dışındaki bir panayırda alışveriş yapmak isteyen köylüler genellikle kendilerine koruma ve gıda sağlayabilecek bu kırsal girişimcilerin ve kurdukları ortaklıkların, göç yolları, kırsal alanlar ve iç bölgelerde yaşamakta olan insanlar üzerindeki etkileri, onlara diğer toplumsal gruplar karşısında bir üstünlük sağlamaktaydı. Kasabada oturmakta olan insanlar, sınırları ötesindeki alışverişlerde onların yardımlarına muhtaçtılar. Villamaura'daki zanatkârlar bize kendilerinden önce atalarının gereksinimlerini düzenli olarak Palermo'ya giden arabacılar sayesinde sağladıklarını söylediler. Kendileri seyrek olarak kente inmekteydi. Arkadaşlarımızdan biri, bir terzi, kendisinden önce babası ve büyükbabasının da yaptığı gibi, kumaş ve diğer gereksinimlerini satın almak için düzenli olarak kente inerdi. Bununla birlikte bize garip gelen şu oldu ki, kırsal girişimciler ile karşılaştırıldığında bu adamın iş bağlantıları daha zayıftı. Uzakta tanıdığı tek kişi, yolu üzerinde bulunan bir hanın sahibiydi. Gereksinimlerini karşılamak için, babasına ve büyükbabasına da hizmet etmiş olan şirkete gitmekteydi ve Palermo'da, daima, sahibi eski bir Villamaura'lı olan pansiyonda kalmaktaydı. Kırsal girişimcilerin kentte çok daha fazla arkadaşları ve bağlantıları vardı, bir o kadarı da uzak yörelerde.

> Hatta toprak sahipleri bile Sicilya'nın iç bölgelerine kırsal girişimcilerden daha az gidiyorlardı. Toprak sahiplerinin iş bağlantıları, sınıfsal konumları geregi daha genişti. Ne var ki pek çogu kırsal yöreler hakkında hemen hiçbir şey bilmiyordu.[27]

Bu nedenle geleneksel *mafioso*, toplulugun kollektif hayatını büyük ölçüde denetimleri altına almalarını saglayacak kurumları ele geçirmek için can atıyordu. Onlar sayesinde egemenligini koruyabilir ve güçlendirebilirdi. 19. yüzyılın sonlarından itibaren Batı Sicilya'da yıgınla küçük tarımsal tasarruf sandıgı ve kooperatifleri ortaya çıktı. Bunların birlikleri, gitgide, Batı Sicilya'daki neredeyse her belediye çevresini içine alan bir çember oluşturmaktaydı. Mafyanın giriştigi etkinliklerde, toplulugun iç ve dış mali sorunlarına nasıl aracılık etmeye başladıgını bütün açıklıgı ile görebiliriz: Örnegin 1940'lı yıllarda S. Giuseppe di Mussomeli'nin sahibi oldugu *Cassa Rulale* (Zirai Tasarruf Sandıgı) Genco Russo ve adamlarının denetimi altındaydı. 1940 yılında 1500 tasarruf sahibi ve daha da fazla müşterisi vardı. Böylelikle Mussomeli halkının para piyasasına girişlerine kısmen mafya aracılık etti.[28]

Mafyanın aracılıgı, yerel yapının, ulusal siyasal ve ekonomi dünyası ile baglantı kurmasına yardımcı olacak pek çok seçenekten biri degildi. Mafyanın aracılıgı, bir kere ayak bastıgı her kanalı tekelleştirme egilimi taşımaktaydı. *Mafioso*, kendi etki alanında rakiplerine hoşgörü göstermedi. Bu tutumunun bir nedeni de, meşru yollardan büyük kazançlar elde etmenin, başka bazı kaynakların tekelinde veya meslekî uzmanlıgında olmasıydı.[29]

Devletin Vekili Olarak Mafioso

Mafioso, arabuluculuk işlevlerinde sahip oldugu bu tekeli hedef alan herhangi bir tehdite karşı saldırgan tepkide bulunurken, meşruiyet adına davrandıgı inancıyla hareket etmekteydi. Bu

---

[27] J. Schneider ve P. Schneider, *Culture and Political Economy in Western Sicily*, New York ve Londra 1976, s.70-71.

[28] Anti-Mafya Komisyonu, *a.g.e.*, doc. XXIII, no.2-IV, s.604-605.

[29] Algoni, *a.g.e.*, s.106-108.

inanç, olgularla da desteklenmekteydi. 1860 yılından bu yana, faşist dönem dışında, devlet yetkilileri, mafyanın otoritesini büyük ölçüde tanımak zorunda kaldılar. Bu gerçek, iki farklı gereksinimin karşılıklı etkisinden doğdu. Merkezî yönetimin, Sicilya ve Calabria'nın pek çok bölgesinde, en az insan ve para maliyetiyle kamu düzeninin korunması ve sürdürülmesi için mafyanın işbirliğine gereksinimi vardı. İtalyan Birliği'nden sonra kamu yönetimine, özellikle askeri müdahalenin söz konusu olduğu çok sayıdaki bunalım dönemleri dışında, işleri yerel seçkinlere bırakma ilkesi hakimdi. İktidar seçkinlerini bizzat *mafiosi*'nin oluşturduğu yerlerde, yerel polis örgütüne personel alımında merkezî yönetim bunlara yaslandı.

1875 yılı Haziranında Sicilya'dan henüz dönmüş bir resmî yetkili, eski başsavcı Tajani, İtalyan parlamentosunda (*Camera dei Deputati*), Palermo'da vali ve polis şefi ile bölge hinterlandının mafya şefleri arasında gözlemlemiş olduğu yakın ilişkiyi ortaya seren iki konuşma yaptı. Bu konuşmalarda, "Palermo yöresinin, kenti dikenli bir tel gibi çevreleyen ve *mafiosi* ile dolu çok sayıda kasabadan oluştuğuna" değindi. Tajani, bu kasabalarda -özellikle Monreal'de- gittikçe büyüyen kamu güvenliği sorunları karşısında "bir şeyler" yapmakla yükümlü olan devlet görevlilerinin, aşağıdaki adımları atmış olduklarını söylemiştir; "En irileri Monreal'de bulunan bu dikenler, huzura çıkartıldılar. Altı kişiydiler ve hepsi en tanınmış suçlular arasındaydı. Bu duruma rağmen, birincisine guardie campestri'de (kır polisi) komutan rütbesi, ikincisine varoşlardan sorumlu Ulusal Muhafız'ın komutanı rütbesi verildi, diğer dördü de Ulusal Muhafız yüzbaşısı yapıldı."[30] Bir zamanlar Bourbonlar da en tanınmış suçluları yörenin güvenlik kuvveti olarak atamışlardı. Ama bu iş, yeni sağlanan ulusal birlik yönetimi altında, özellikle 1861'den sonraki ilk kırk yıl süresince, çok daha sistematik ve yaygın bir uygulama halini aldı.

Öte yandan hatır sahibi insanların da kendi açılarından zor bir seçim süreci içinden geçerek elde ettikleri konumlarını mümkün olduğunca güvenli bir duruma getirmekte mutlaka çıkarları vardı. Güçlerini azami derecede meşrulaştırmaya çalışıyorlardı; bu nihai olarak fiziksel güç kullanma olanağına da-

[30] N. Colajanni, *Nel regno della mafia*, Palermo-Milano, 1900, s.68-69.

yanmaktaydı; ancak siyaset sahnesinde bir aktör olarak kabul görmek, uzun süre hayatta kalmanın zorunlu bir koşuluydu.

Mafioso'nun gerçekten başarılı olması, iktidar seçkinlerinin tartışmasız üyesi olmasına bağlıydı. Kabasaba yasadışı tiplerle olan anlaşmalı ilişkiler bir kenara atıldı, bunların yerini yeni bağlantılar aldı. "Polislerle, belediye başkanları ile, yağıçlarla, kentteki hekimler ile, resmi görevlilerle, milletvekilleri ile ilişki kurmak" gerekiyordu. "Belki de günün birinde aynı saflarda birleşebilecekleri bu tür insanlarla tanışmak son derece önemlidir."[31]

> [*Mafioso*] sürekli olarak rahiplerle birliktedir. Rahipler onun mekânına gelirler, o da daima rahipler tarafından işletilen yöneticisi rahip olan, daima rahiplerin sorunları ile ilgilenmiş olan bankaya gider. Bu tür insanlarla olan beraberlikleri onu değiştirdi ve şimdi polis ona büyük bir saygıyla davranıyor, onu gördüklerinde selam veriyor, saygılarını sunmak için yoluna çıkıyorlar. Bugünlerde daha güzel elbiseler giyiyor, polis müdürü ona danışıyor, elini sıkarak ona *cavaliere* (şövalye) diye hitap ediyor. Mayıs ayının sonundaki seçim kampanyası sırasında bakan Zacagnani, milletvekili Lanza ve o -üçü birlikte- akşam yemeği yemiş, sonra da kolkola dışarı çıkmışlar.[32]

Mussomeli'li bir köylü, Genco Russo ile resmi yetkililer arasındaki ilişkileri böyle anlatmaktadır. Pek sık iddia edildiği gibi kendisini devletin yerine koymaktan, ve devlet içinde devlet olmaktan uzak olan geleneksel *mafiosi*, aslında, gücünü kısmen de olsa devlet iktidarının çarklarına girebilme ayrıcalığından aldığı ölçüde, devlete bağımlıdır.

Mafyanın gücünün meşrulaştırılması sayısız resmi bağlantı aracılığıyla olmuştur. Mafya ile adalet sistemi öylesine iç içe geçmiştir ki *mafioso* Di Carlo, Raffadali bölgesi sulh hakimliğine atandı ve Agrigentoga eyaletinin her yerinde dokunulmazlığa kavuştu.[33]

Mafya gücünün, devlet gücünün tabandaki bir tamamlayıcısı

---

[31] Hess, *a.g.e.*, s.91.

[32] Dolci, *a.g.e.*, s.60.

[33] Anti-Mafya komisyonu. *a.g.e.*, doc. XXIII, no.2-IV, s.282.

olduğu gerçeği en açık ifadesini, devletin şiddetli bunalımlar içine düştüğü anlarda bulmaktadır. 1943-45 yılları arasında müttefik askeri yönetimi *mafiosi*'yi Batı Sicilya ve Reggio Calabria eyaletindeki çok sayıda beldede belediye başkanlığına atamıştı.[34]

Güçler arasındaki bu tamamlayıcılık, Calogero Vizzini'nin ölümü üzerine İtalya'nın en yüksek resmi yetkililerinden biri tarafından büyük bir açıklık ve kesinlikle kabul edilmiştir. Anayasa Mahkemesinin Başsavcısı olan Giuseppe Guido La Schiavo daha sonra bir resmi yayın organında şunları yazdı:

> Mafyanın polisi ve hakimleri hor gördüğü söylenmiştir ama bu doğru değildir. Mafya daima hakimlere ve hukuka saygılı olmuştur; kararlarına boyun eğmiş ve çalışmasını engellememiştir. Eşkiyanın ve yasadışı kişilerin takibinde (...) açıkça yasa ve düzen güçlerinin yanında olmuştur. (...)
>
> Bugün Don Calogero Vizzini'nin halefi, onun bıraktığı yerden sürdürmektedir ve zaman geldiğinde dost meclislerinde verdiği öğütler ve düşünceleri ile sözü dinlenen biri olarak halefinin yerini alacaktır. Onun çabalarıyla devletin yasalarına karşı duyulan saygı artabilir ve bu herkesin iyiliğine olur.[35]

Mafiosi, sivil ve adlî yönetim görevlerine vekalet ederken merkezi devlet de böylelikle önemli ölçüde siyasal bütünleşme olanağı elde etmiş oluyordu. *Mafiosi* sayesinde yerel siyasal hayatın pek çok unsuru ulusal siyasal yapıya katıldı. Oy peşinde olan "kodamanlar", olağan seçim yöntemlerine karşı bağışık olan bu tür bölgelerde yardım için mafyaya başvurdular. Mafya şefi, hemen her zaman, siyasal ya da idari göreve aday olan herkesin desteğine gerek duyduğu en büyük yerel seçmendi. İtalyan birliğinin kurulmasından 1950'li yıllara kadar pek çok Sicilyalı politikacı ve yönetici, seçimdeki başarılarının çoğunu mafya grupları ile olan bağlantılarına borçluydular.

İktidar politikacıları seçimlerde aldıkları (tehdit, rüşvet hattâ

---

[34] Romano, *a.g.e.*, s.301-303.

[35] G. G. Lo Schiavo, "Nel regno della mafia", *Rivista Processi*, 5 Ocak 1955.

kimi zaman seçmenlerin kaçırılması yoluyla olduğu kadar, klientelist ilişkiler sayesinde tamamiyle "meşru" biçimde sağlanmış)[36] desteklerin karşılığı olarak *mafiosi* ve ortaklarına ihsanlarda bulundular; silah ruhsatı verilmesi, polis raporlarının değiştirilmesi, fazla işgüzar görevlilerin başka yerlere gönderilmesi, resmi hakların iadesi sürecinin kolaylaştırılması v.s. Romano, yerel siyasal alt kültürlerin ulusal siyasal yapıyla bütünleştirilmesinde mafyanın yerine getirdiği işlevlerin öneminin, tarihsel sol kanat partilerin iktidarı ele geçirmek üzere harekete geçtikleri ve oy kullanma hakkının önemli oranda yaygınlaştığı (1882), 1880'li yıllardan bu yana sürekli olarak büyüdüğünü belirtmektedir. Bu dönem boyunca "mafya gruplarının oluşturduğu gerçek iktidar, yerel bölgelerdeki yasal iktidarla ve onun temsilcileri ile giderek daha fazla yakınlaşmaya çalışıyordu; yerel yasal iktidarı ulusal iktidarla yapısal olarak birleştiren hiyerarşik bağlar aracılığıyla, ulusal iktidarın payandalarından biri haline gelmeyi amaçlamıştı."[37]

Kadınlara genel oy hakkının gündeme geldiği 1912'den sonra mafya gruplarının seçim kampanyalarındaki desteği, iktidar partisinin adaylarının parlamentoda sandalye kapmaları için vazgeçilmez koşullardan biri oldu.

Şu halde geleneksel *mafioso*'nun gelişim çizgisi, birbirinden açıkça ayrı olan iki safhaya bölünebilir. bir yandan, onur sahibi insanlar arasındaki kendisini kabul ettirme mücadelesi dolayısıyla devletin hukuksal normlarını en ciddi ve vahim şekilde ihlal ederkenki davranışları, tümüyle aykırı ve uzlaşmaz idi; ancak sonradan tepedeki yerleri ele geçirdiğinde devletin temsilcileri ve kurumları ile uzlaşması, faaliyetlerine giderek meşruiyet kazandırdı. Klasik mafioso için artık hukuk sistemi ile çatışmaya girmemesi, hayatında belli bir noktaya gelmiş olması demekti genellikle 45-50 yaş civarı. Bu noktada tersine bir süreç başlar. Genco Russo buna iyi bir örnektir. 1920-42 arasında onbir cinayet tasarlamak ve işlemek çok sayıda öldürme girişiminde bulunmak, sayısız soygun, hırsızlık ve şantajla suçlanmıştı. 1944'de Genco Russo, kendisine verilen ağır ceza mahkumiyetini iptal eden bir "itibarı iade" kararı çıkarttı; "Bu karar,

---

[36] Familiari, *a.g.e.*, s.30-33.

[37] Romano, *a.g.e.*, s.190.

Genco Russo'nun yaşamında bir dönüm noktası oldu. (...) ansızın ahlakî ve toplumsal bakımdan yepyeni biri oldu ve hatta siyasete fiilen katılmasına olanak sağlayacak kadar saygınlık kazandı."[38]

O zamandan bu yana Genco Russo bir kez bile suçlanmadı. Polis dosyaları onu bir "düzen adamı" (*uomo d'ordine*) olarak tanımladı ve hızlı adımlarla yasal iktidar seçkinlerinin arasına girdi. 1946 yılında milletvekili Pasquale Vassalo, Genco Russo'ya *cavaliere della corona d'Italia*(*) şeref ünvanını verdi. Aynı onur, Michele Navarra, Calogero Vizzini ve Santo Flores gibi başka mafya şeflerine de verildi. Russo'nun en büyük oğlunun 1950 yılındaki evlenme töreninde Sicilya'nın önde gelen iki siması, Villalba'dan Don Calgero Vizzini ile Barrafranca'dan Sicilya Bölge Meclisi başkanı Rosario Lanza, nikâh şahitleri oldular.[39]

Geleneksel koşullarda, mafya şefi ile politikacı arasında klasik türden bir klientelist ilişki vardır: Birbirlerine onur ve cömertlik bağlamı içinde karşılıklı yardımlarda bulunurlardı. İlişkinin anlaşmalı yönünü görünüşte çıkar gözetmeyen davranışlar ve toplumsal lütuflar oluşturmaktaydı. Bu arkadaşlık ideolojisi Vittorio Emanuele Orlando'nun, Partinico'nun gözde seçmeni olan Francesco Coppola'ya yazdığı bir mektupta açıkça görülmektedir. Kurucu Meclis üyesi, Sicilyalı politikacıların en kıdemlisi ve (hemen savaş ertesinde) Bakanlar Kurulunun Başkanlığına yükselen Orlando'nun, parlamenter olarak yaşamının başından sonuna kadar mafya ve *mafiosi* ile ilişkileri olmuştu. Mektupta, Coppola'ya hediye olarak gönderdiği şarap için teşekkür etmektedir (sayfa 64-65). Mafya ile devlet gücü arasındaki tamamlayıcılık üzerine görüşlerini yukarda alıntıladığımız ünlü avukat, 1953'de Calogero Vizzini tarafından ziyaret edildiğinde, tanışma şöyle olmuştur;

> "Nasılsınız *commendatore*(**) Vizzini? Ben..."
> "Sizin için ben *il commendatore* değilim. Ben *u zu Calò*'yum - Calogero amca."

---

[38] Anti-Mafya Komisyonu, *a.g.e.*, doc. XXIII, no.2-IV, S.45.

[39] *A.g.e.*

(*) İtalya Özel Muhafız Alayı Nişanı -ç.n.

(**) Saygıdeğer -ç.n.

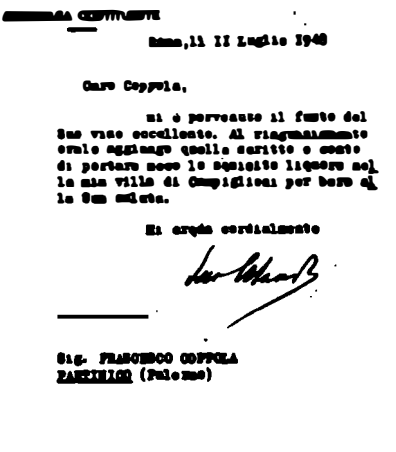

[illegible]

Roma, 11 II Luglio 1948

Caro Coppola,

mi è pervenuto il fusto del Suo vino eccellente. Al ringraziamento orale aggiungo quello scritto e conto di portare meco lo squisito liquore nella mia villa di Campiglioni per bere alla Sua salute.

Mi creda cordialmente

Sig. FRANCESCO COPPOLA
PANTINICO (Palermo)

"Evime hoşgeldiniz *zu Calò*."[40]

Bu klientelist ilişkilerin ne denli yaygın olduğunun en önemli göstergesi, karşılıklı yapılan yardımların, yardım görenin gereksinim ve çıkarlarının herhangi bir özel durumuyla sınırlı olmamasıdır. İstenen yardımlar, bir ceza yasasının ciddi bir biçimde çiğnenmesi ile ilgili olabileceği gibi, gündelik hayatın sıradan sorunları ile de ilgili olabilirdi. Bu son durumla ilgili olarak mafyaya özgü bir patron-klient ilişkisinin varolduğu, istenen özel yardımla yardımın istendiği yetkili arasındaki orantısızlıkta açıkça görülebilir. Ulaştırma Bakanlığının bir genel müdürünün II. Dünya Savaşı sırasında bir Sicilyalı askerin yolculuk sırasında kaybetmiş olduğu beş sandık dolusu ev eşyasının aranması ile kişisel olarak ilgileneceğini, kural olarak, pek düşünemeyiz. Ne var ki, Anti-Mafya Komisyonunun ortaya çıkardığı belgede de görüleceği gibi, *mafioso* F.Coppola'dan gelen milletvekili Bay G.Palozzolo'nun ilettiği bir rica üzerine, genel müdür yalnızca işe karışmakla kalmaz, meseleyle ilgilendiğini yazılı olarak bildirmek zorunda kalır (sayfa 66 - 67, 68 -69).

---

40 D. De Masi, "Sopraluogo nella Sicilia della mafia", *Nord e Sud*, sayı 46, 1963, s.20.

Kurucu meclis
Roma, 11 Temmuz 1948

Sevgili Coppola,

Gönderdiğin fıçı şarabın elime geçti. Bu notu teşekkürlerimin yanısıra minnettarlığımı göstermek için yolluyorum. Sağlığına kadeh kaldırdığım Campiglioni'deki villamda, nefis bir likörü birlikte içebileceğimiz anı sabırsızlıkla bekliyorum.

Lütfen bana inan

Candan dostun
Vittorio Orlando

Cosca

Konunun yazar ve gazeteciler tarafından ele alınış tarzının yaratmış olduğu etkiye karşın, mensuplarının birbirlerine karşılıklı sadakat ve yardımlaşma üzerine meşum ve kutsal yeminlerle bağlı oldukları *'ndrangheta* ya da *onorata societa*, [onurlu topluluk] mafya denilen gizli, hiyerarşik ve merkezi bir suç örgütü yoktur ve asla da var olmamıştır.

Mafya kavramının, gerçekte, *mafiosi*, *'ndranghetisti* ya da *uomini d'onore* denen bir grup özel insanın eylemlerinde gözlenebilecek özel bir davranış ve iktidar biçimini tanımladığını göstermeye çalışmaktayız. Bu tür insanların etkinliklerinin münzevi insanların işi olmadığını, *cosca* denen ve aralarında az çok kan bağı olan insanların, arkadaşların ve aile üyelerinin işbirliğinden doğduğunu anlamalıyız. Bu sayede mafia kavramının ikinci temel anlamı, yani verili bir egemenlik alanının ve oradaki kaynakların denetim altına alınması için birbirleri ile ya işbirliği yapan ya da rekabet eden çeşitli aile ve akrabalık gruplarının oluşturduğu yığın açısından tanımlanabilir. Bu türden her *cosca*, kendi iktidar konumunu pekiştirmek ve yaygınlaştırmanın bir aracı olarak çok geniş bir onursal, siyasal ve ekonomik rekabet

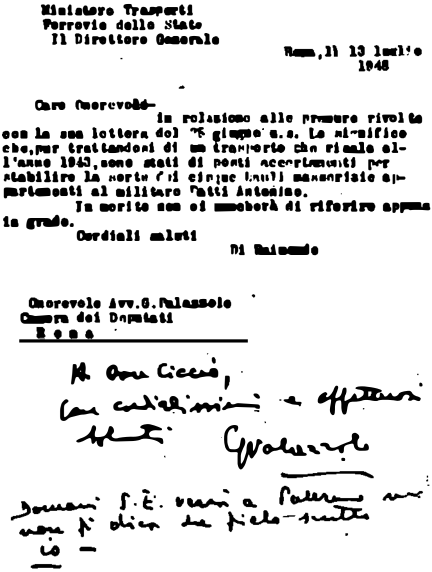

Ministero Trasporti
Ferrovie dello Stato
Il Direttore Generale

Roma, lì 13 luglio 1948

Caro Onorevole,
in relazione alle premure rivolte con la sua lettera del [illegible] giugno u.s. Le significo che, per trattandosi di un trasporto che risale all'anno 1943, sono stati di [illegible] accertamenti per stabilire la sorte di cinque [illegible] al militare Fatti Antonino.
In merito non [illegible] di riferire appena [illegible].
Cordiali saluti
Di Raimondo

Onorevole Avv. G. Palazzolo
Camera dei Deputati
Roma

alanında arabuluculuk etme eğilimindedir.

Cosca mafiosa, biçimcilik ve bürokrasiden yoksun, basit ama güçlü bir yapıdır. Ne resmi kuralları ve kabul törenleri ne de yargılama kurulları vardır.

> Başkanlar, ne yolla olursa olsun seçilmiş sekreterler ve üye listesi yoktur. Kazançları toplayanlar ve birliğin işlerini yönetenler, yetkilerini, yaş, zekâ, toplumsal konum, yerine getirdikleri işler, hüküm giydikleri suçlar ve her şeyden önce cezasını çekmeden yasaları çiğnemek gibi işlerde uzmanlık ve deneyimlerinden alan üç, dört ya da beş kişidirler. Bunlardan biri sözkonusu nitelikler açısından ötekileri geride bırakırsa, en büyük şef olur.[41]

[41] G. Mosca, *Udmini e cose di Sicilia*, Palermo, Sellerio, 1980, s.II.

Ulaştırma Bakanlığı
Devlet Demiryolları Genel Müdürlüğü

Roma, 13 Temmuz 1948

Saygıdeğer* dostum,

Geçen ayın 28'inde gönderdiğin mektupta sorduğun soruylailgiliolarak sana şu bilgiyi verebilirim; Sözkonusu yolculuk 1943 yılı gibi eski bir tarihte yapılmış olsa da, er Antonio patti'ye ait beş kamyon dolusu eşyanın nerede olduğunu bulmak için araştırmalar sürüyor. Daha fazla bilgiedindiğimde seni derhal arayacağım.

En iyi dileklerimle
Di Raimando

Saygıdeğer Av. G. Palazzolo

Camera dei deputati
Roma

(Mektubun devamında, mektupla birlikte teslim edilmek üzere iliştirilmiş, G. Palazzolo'nun "don Ciccio" Coppolo'ya gönderdiği el yazısı bir not vardır)

Herhangi bir *cosca*'nın denetimi altındaki bölgenin büyüklüğü, sahip olduğu güce ve lider ya da liderlerine duyulan saygıya bağlıdır. *Cosca*'nın gücü de etkin üyelerinin sayısına bağlıdır. Bizim geleneksel mafya ideal tipimizin geçerliliğini koruduğu sırada (yani 1860 ile 1950 arası) her bir *cosca* on beş - yirmiyi çoğunlukla aşmayan sınırlı sayıda etkili üyeye sahip olmuş olmalıdır. Blok'un Sicilya'nın iç bölgelerinde incelediği önemli bir *cosca*'nın, bazıları Cassini ailesine ait olan, diğerleri de arkadaşlıklar ve evlilikle edinilen akrabalık sayesinde birbirlerine bağlanmış bir düzine üyesi vardı.[42]

(*) "Saygıdeğer": "onorevole" karşılığı. S. 2'ye bakın.

42 *A.g.e.*, s.100.

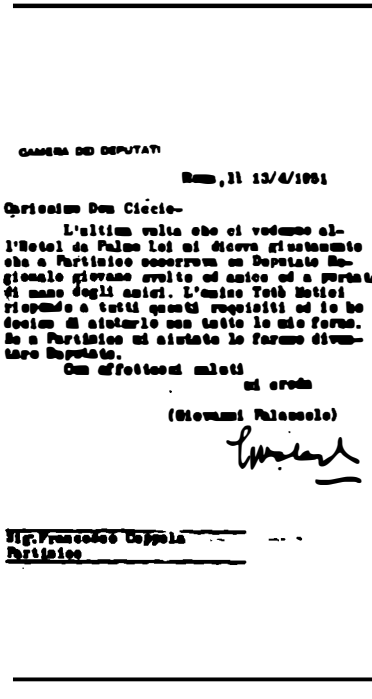

CAMERA DEI DEPUTATI

Roma, li 13/4/1951

Carissimo Don Ciccio-

L'ultima volta che ci vedemmo all'Hotel de Palme Lei mi disse giustamente che a Partinico occorrevano un Deputato Democristiano giovane attivo ed amico ed a portata di mano degli amici. L'amico Totò Matteo risponde a tutti questi requisiti ed io ho deciso di aiutarlo con tutte le mie forze. Se a Partinico mi aiutate lo faremo diventare Deputato.

Con affettuosi saluti

ed auguri

(Giovanni Palazzolo)

Sig. Francesco Coppola
Partinico

Üyeleri arasındaki ilişkilerin doğası düşünüldüğünde, mafya *cosca*'sı büyük olasılıkla bu eşiği çok fazla aşacak biçimde büyümüş olmalıdır. Bu sayede grubun idaresinin olanaksız duruma geldiği bir noktada patlak verecek iç çatışmaların neden olduğu parçalanmalardan, soy grupları içinde yeni aile ve akrabalık birimleri doğdu; dış sınırları bakımından *cosca* daha gevşek ve akışkan bir hale geldi. Bu nedenle tek başına hiçbir grup, hiçbir zaman, bütün bir kentin ya da yörenin fiziksel ve ekonomik alanını bütünüyle denetimi altına alamadı. Denetim, çatışmaya açık, kararsız ittifaklar kuran bir dizi grup tarafından paylaşılmaktaydı.

Hatta mafya grupları bile (belli sınırlar içinde), *mafiosi*'nin ait olduğu yerli topluluğa özgü tabakalaşmanın sürekli değişkenlik gösteren yapısından etkilenmekteydi. Yalnızca *cosca*'nın iç çekirdeği (yani *cosca*'nın adını aldığı biyolojik aile) zamandan etkilenmemekteydi. Bütün diğer arkadaşlık, akrabalık ve klient

Sevgili Don Ciccio,

En son Palme otelinde görüştüğümüzde bana Partinico'da bir bölgede milletvekilliklerinden birisinin boşta olduğunu ve bize gerekenin, arkadaşlarımıza zorluk çıkarmayacak, dost canlısı zeki bir adam olduğunu söylemiştin. Arkadaşımız Toto Motisi büün bu niteliklere sahip ve ona elimden gelen bütün yardımı yapmaya karar verdim. Eğer bana Partinico'da destek verirsen onu Meclise sokabiliriz.

En içten dileklerimle

Her zaman dostun
Giovanni Coppola

Bay Francesco Coppola'ya
Partinico

---

gruplarındaki insanlar zaman içinde değişmekteydi. Bu hareketlilik, büyük ölçüde toplumsal hareketliliğin aralıksız gelgitlerine bağlı olmakla birlikte, mafya dünyasına özgü birleşme ve ayrılma mantığına da bir şeyler borçludur.

Cosca, ne bir klan ne de "a.ta kalmış bir kabile kültürü"dür. İçinde, üyelerine belli bir esneklik düzeyi ve eylem özgürlüğü sağlayacak biçimde farklı çıkarların ayrıştığı ve farklı konumların eşgüdümlendiği bir gruptur.

Sözünü ettiğimiz olgu, durağan bir suikast şebekesi değil, akraba ve arkadaşların sık sık buluşup kâğıt oynadıkları, ava gittikleri, bir doğum gününü ya da evlenme törenini kutladıkları, *skiticchio*'dan (erkekler arasındaki bir tür eğlence) keyif aldıkları, diğer gruplar gibi bir gruptur. "Sık sık biraraya gelen her arkadaş grubu gibi (...) *cosca*, belli amaçlara yönelik birliktelikların oluşmasına olanak verirdi ama kural olarak (amaç için)

araç olan bir grup değildi."[43]

Aynı şekilde, Franchetti, Sicilya'daki Inchiesta' yöresi mafyasının -hernekadar *aralarında mutlak, sürekli veya düzenli bir bağ bulunmasa da-* birbirlerinin çıkarlarını gözetmek üzere her dereceden, her meslekten, her türden insanı biraraya getirdiğini gözlemlemiştir.[44]

Lider ile diğer üyeler arasındaki ilişkilerin *cosca*'dan *cosca*'ya büyük farklılıklar gösterdiği konusunda Hess de Schneiders'in görüşlerini paylaşır; kan bağı, yasal ya da sonradan olan akrabalık, arkadaşlık ve klientelist ilişkiler, koşullara ve bağladığı insanların tümüne göre farklı ağırlıklara sahiptiler. Schneiders'e göre arkadaşlık ilişkileri ile bunların kendilerini ifade biçimlerinin, *cosca*'nın içsel dayanışmasının korunmasında ve etki alanının (aynı zamanda tek tek üyelerinin de etki alanının) genişletilmesinde özel bir önemi vardır.

> Bildiğimiz kadarıyla yerel *cosca* düzenli aralıklarla resmi toplantılar yapmazdı. Buna rağmen yemek ve içki, anlaşmalar yapmak ve güven oluşturmak için iyi bir vesileydi. Hiç olmazsa böylelikle lider ya da liderler, belli bir usûle uygun olarak, belli yerlerde başkalarını kabul ederlerdi. Liderin yöredeki bir tavernada ya da bir dükkanın arka odasında bulunan mekânı, arkadaşların belki de her akşam veya pazar öğleden sonraları buluştukları bir yerdi. Bu tür resmî olmayan toplantılar (...) şarap kadehlerinin dostluk şerefine kaldırıldığı ve ev sahibinin arkadaşı olanların, konukları soytarılık ederek eğlendirdikleri (....) ziyafetlerin (...) bir benzeriydi. Ziyafetlerde olduğu gibi bu tür toplantılarda da kararlar, topluluk tarafından değil ama topluluğu oluşturan bazı gruplar tarafından alınırdı. Topluluk ne değişmez nitelikteydi ne de kesin bir biçimde sınırlandırılmıştı. Bu tür toplantılara düzenli olarak katılanlar beraberlerinde konuklar getirirlerdi. Topluluğun belli bir üyesiyle özel işi olan yabancılar gelir giderdi. Yerel bir *cosca*'nın yarı düzenli üyeler olarak yakın kasabadan bir arkadaş çevresi de

[43] Schneider ve Schneider, *a.g.e.*, s.187.

[44] L. Franchetti ve S. Sonnino, *Inchieste in Sicilia*, Floransa, Vallechi 1974, s.38 (italikle yapılan vurgular bana aittir- İngilizceye ç.n.).

olurdu. (...) ve (bu) toplantılar, başka kasabalardan gelen insanlarla birliktelikler oluşturma olanağı verirlerdi. Böylelikle *cosca*, daha sonra birlikte iş yapacağı güvenilir ortaklar bulurdu.[45]

Ancak mafya *cosca*'sının rolü yalnızca birliktelikler oluşturmak ve genelde insanlar arasında, veya kökenleri ve eğilimleri farklı olan hatır sahibi insanlar arasında arkadaşlık ya da klientelist ilişkiler oluşturmanın fırsatlarını yaratmak değildir. Cosca, kendilerini yasanın acımasızlığına en açık insanlar olarak gören üyelerine koruma ve güvenlik sağlamaya ve bu hizmetleri herkese vermeye hazırdır. Cosca'nın başı olan kişi, resmî yetkililerle ya da kendisi de bir klient olan bir parlamento üyesi ile olan ilişkilerini, tutuklanmış olan *picciotto* ("delikanlı" -yani genç *mafioso*) lehine adaletin akışını yönlendirebilmek için kullanacaktır. Bu arada gencin ailesine, aynı anda mafya grubu içindeki dikey yükümlülük ilişkilerini de pekiştirecek ve tutuklanan kişinin polise veya resmî yetkililere, belki de bizzat *cosca* şefinin verdiği emirler üzerine işlemiş olabileceği her ne türden olursa olsun (soygun, adam öldürme, saldırı vs.) suçlarla ilgili hiçbir şey söylememesini garantileyecek olan malî ya da yasal yardımlarda bulunacaktır.

Cosca'nın geri kalan üyeleri de, mahkemeye yanlış bilgi ve kanıt vermek için aralarında planlar yapacaklardır. Bu arada da kamuoyunu, sanığı düşmanlarının iftirasına uğramış masum biri gibi göstererek etkilemek için yoğun baskı uygulayacaklardır.[46]

Geleneksel Mafioso [İdeal] "Tip"i

Önceki sayfalarda, "klasik" *mafioso* davranışı ile, *mafioso*'nun elindeki gücü kullanma biçiminin bir çözümlemesini yaptık. Bu yolla, *mafioso*'nun sosyolojik görünümü kesin ve açık bir biçimde ortaya kondu. *Mafioso*'nun "ideal tip"ini, a) kökeni, b) orta sınıf üyeliği, c) kesin sınırlarla belirlenmiş bir bölgede güç sahibi oluşu gibi bir dizi ölçütle tanımlamak mümkündür.

---

[45] Schneider ve Schneider, *a.g.e.*, s. 188-189.

[46] Alongi, *a.g.e.*, s.33-108-110.

Bu yüzyılın bütün önemli Sicilyalı ve Calabrialı *mafioso*'ları (*mafiosi*) aşağı toplumsal sınıflar arasından yetişti. Vito Cascio Ferro ve Calogero Vizzini yoksul köylü çocuklarıydı ve kariyerlerine köylü olarak başladılar. Gioia Tauro'da en korkulan tüccarlardan biri durumuna gelmeden önce Don Mommo Piromalli, bir çobandı. Romanlarda, öykülerde, anılarda yaşatılan *mafioso*'ların pek çoğu braccianti (rençber), yoksul köylü, koyun çobanı ya da kara cahil arabacılardır. Mafya bölgelerindeki ast sınıflar, kendi konumlarını sağlamlaştırmak ve haklı göstermek amacıyla ne kendi ideolojilerini geliştirdiler ne de özerk bir kurumlaşma ağı oluşturdular. Bu bölgelerde "yoksulluk kültürü"nün [47] hemen hiçbir izi görülmezdi, toplumsal yapı içinde sabit ve kararlı bir kültürel tabakalaşma da yoktu. Bu nedenle, sıkıntı ve yoksulluktan maceralı bir şekilde kurtulmaya çalışan aykırı ve azla yetinmeyen insanlar, tümüyle, hali vakti yerinde olanların onur kavramı üzerine kurulmuş değerler tarafından yönlendirildiler. Yine aynı nedenle kendilerini bu onur rekabetine girmeye en fazla zorlanmış hissedenlerin, en az "onurlu" sınıfların üyeleri oldukları açıktır -*Uomo di'rispetto*'nun *mafioso* olarak yaptıkları ile servet kazanması son derece olağan olduğu için, aşağı sınıflarda hatır sahibi biri olmayı başarmak da haydi haydi zengin olmak anlamına gelmekteydi. *Mafioso*'nun onurundaki artış, kendisi ve ailesinin toplumsal statülerindeki yükselmeyle birlikte gitmektedir. "Mafya şefleri" diye yazıyor Cutrera, "daima -ekonomik koşulları, aynı toplumsal statüyü paylaştıklarından daha iyi olan- gabellotti (rantiyeler) ve toprak sahipleri arasından çıkar" Ve Hobsbawn da, geleneksel mafyanın en önemli özelliğini şöyle anlatmaktadır; "Yerel *Mafia'ların bütün* elebaşları (...) zengin insanlardı. (...) ezici çoğunlukla orta sınıf, kapitalist çiftçiler ve müteahhitler arasından çıkmaktaydılar. (...)"[48]

Buna karşın hem halkın hem de mafyanın değer ölçüleri içinde, onur ve zenginlik, *birarada bulunsalar da, özdeş* değillerdi.

Hatır sahibi bir insanın aynı zamanda zengin olması olağan

---

[47] Oscar Lewis, *La Vida. A Puerto Rican Family in the Culture of Poverty*, San Juan and New york, Londra 1967.

[48] Cutrera, *a.g.e.*, s. 96; Hobsbawn, *a.g.e.* s. 37.

sayılsa da, toplumsal tabakalaşmanın bu iki ölçütü arasındaki hiyerarşik farklılığı açık seçik algılayabileceğimiz durumlar da vardır. Çok büyük servete sahip olan biri buna tekabül edecek onur derecesinden yoksun olabilir; örnegin Gioia Tauro'da, büyük ölçekli ihracat işleri 1940'lı yıllara kadar Amalfili, Apulialı ve Cenovalı tüccarların elindeydi, ancak her ne kadar bu tüccarlar (bölgedeki toprak sahipleri ile birlikte) yerel ekonomik seçkinleri oluşturuyor olsalar da, toplumsal konumları kesinlikle saygın ya da "onurlu" degildi.[49]

Onur, mafya etkinliklerinin temel dayanagı olduğu için, toplumsal ilişkiler ve toplumsal konum asla tümüyle saf ekonomik güdülerin (ister kaba bir kazanç arzusu isterse "birikim dini" olsun) denetimi altına girmedi. Belli bir düzeye ulaştığında *mafioso*'nun servet birikimi özellikle yogunluğu bakımından düşmeye başlayacak ve nihayet duracaktı; belli bir sınırın ötesinde *mafioso*, servet ve ona bagli gücü, savunulması ve haklı gösterilmesi zor bir yük ve engel olarak görecekti.

Onur hiyerarşisinde elverişli bir konuma sahip olmanın sonucunda toprak sahibi olunabilecegi gibi, topraga sahip olmak da kendi başına onur kaynagı olabilir. Sahip olunacak toprağın ölçüsü, mülk sahibi *mafioso*'nun onurunu korumasını güçleştirecek olan belli bir eşigi aşmazdı. Aksi halde *mafioso* kendini çok sayıda saldırgan rakibe karşı korumak için silahlı korucular kiralamak, yerel ve ulusal iki dar seçkinleri ile saglam ittifaklar kurmak ve kendi kültür dünyasında bir aracı olarak yerine getirdigi işlevlerin çogundan vazgeçmek zorunda kalırdı. Mafya bölgelerine özgü koşullarda, sözünü ettigimiz üç durum ile büyük toprak sahibi olmanın sonuçları, onurluluğun gerekleriyle büyük ölçüde bagdaşmamaktaydı ve geleneksel *mafioso*'yu haz duydugu bir hayat tarzını terk ederek, yerine -buna istekli olmasa da- yeni degerler koymaya zorlamaktaydı.

Birbirlerini gideren onur ile servet arasındaki bu uyuşmazlık, mafya iktidarının görünüm ve boyutları üzerinde önemli bir etkiye sahipti. *Mafioso*, belli bir köyde, mahallede ya da yörede her zaman somut bir yerel güç olarak görülürdü ve asla soyut, kişisel olmayan bölgesel ya da ulusal tipte bir güç kılıgında boy göstermezdi:

---

[49] Arlacchi, *a.g.e.*, s. 78-84.

Vito Cascio Ferro, Calogero Vizzini ve Guiseppe Genco Russo yaşamlarının büyük bölümünü Bisacquino, Villalba ve Mussomeli gibi yerlerde geçirdiler. Michele Navarra, Carleone'de doğdu, yaşadı ve öldürüldü. Sahip oldukları mülkler küçük ya da orta düzeyde bir servet oluşturmaktaydı ve tutkuları her zaman ekonomik konumları ile tutarlı kalmıştı; I. Dünya Savaşından sonra Calogero Vizzini, Villalba yakınlarından satın aldığı üç *poderi*'yi (arazi) küçük parçalara bölerek köylülere uygun koşullarda kiraladı. "Don Calo'nun topraklarını hibe ettiği doğru değildir. Ancak böyle bir kiralamanın kendisine çok büyük popülarite kazandıracağını doğru hesaplamıştı. Eğer isterse milletvekili adayı olabilir ve kazanabilirdi. Fakat bu tür önerileri teşekkür ederek geri çevirdi ve bunun yerine seçmenlere 'danışmanlık' yapmakla yetindi."[50]

Michele Navarra, Palermo belediyesinin sınavla gelinen sağlık müdürlüğü görevini başarıyla yaptı, ancak son seferde geri çevirdi. Öldüğünde dul eşine birkaç parça toprak ve bir ev bıraktı. Anti-Mafya komisyonu bu durumu şöyle değerlendirmişti. "Sahip olduğu mülkün küçüklüğü Navarra'nın para yerine her zaman güç peşinde koşmuş olduğunu göstermektedir. (...) Kazandığından fazlasını gerek sağlıkla ilgili işlerde gerekse bir *mafioso* olarak yaşamının gerektirdiği biçimde harcadı."[51]

Şu halde *mafioso* toplumsal piramidin ne altında ne de tepesinde bulunuyordu. Ortalama bir toplumsal konuma sahipti. Geleneksel *mafioso*'nun işi, ne proleterya/köylü ne de aristokrat/büyük burjuvazinin meslekî-iş özelliklerini taşımaktaydı. Üst sınıflarla olan çekişmeleri daha az ve daha sakınımlı olmuşsa da, her iki uç noktaya karşı da düşmanca duygular beslemişti.

---

[50] C. Guarino, "Antologia della mafia", *Nord e Sud*'da 1955, sayı 11, s.74.

[51] Anti-Mafya Komisyonu, *a.g.e.*, doc. XXIII, no.2-IV, s.85.

II

Savaş Sonrası Büyük Dönüşüm Yıllarında Mafya'nın Bunalımı

1950'LER VE '60'LARDA ONUR, SERVET VE SIYASAL İKTİDAR

Onur ile Servetin Özdeşliği

Eski toplumsal ve ekonomik düzeni hem Güney hem de Kuzey İtalya'da tümüyle parçalayıp yerine yeni bir düzen geçiren şiddetli yapısal altüst oluşun yaşandığı savaş sonrasının "büyük dönüşümü", bugünün mafyasını geleneksel mafyadan ayırır.

Mezzogiorno'da bu büyük dönüşümün çifte itici gücü, göç ile devlet müdahalesi oldular. Bu iki olgu birlikte, Calabria ve Sicilya'daki mafya iktidarında ve davranış biçimlerinde derin bir bunalımın doğmasına yolaçtı. 1950 ve 60'lardaki göç hareketi mafya grupları üzerinde, beslendikleri insan "kaynaklarını" tüketerek ve nesiller arası yenilenme sürecini kesintiye uğratarak, yıkıcı bir etki yarattı. Orta ve alt sınıftan çok sayıda onurlu insan, hızla Kuzey İtalya'ya akan göç kervanına katıldı ve mafya tarihinde ilk kez, yeni üyeler kazanmak pratik bir sorun durumuna geldi.

Aynı dönemde İtalya'nın ikinci ve üçüncü kuşak sanayi sektörlerinde alışılmadık genişlikte iş olanakları doğdu. Kuzeyin büyük sanayileri emek gücü gereksinimi duymaktaydı, *Mezzogiorno*'nun kentsel bölgelerinde de kamu sektöründe yeni işler ortaya çıktı. Sonuçta, hatır sahibi genç insanların saflarında çatlaklar oluştu ve yerel kaynakları denetim altına alma rekabeti şiddetini yitirdi. Hattâ daha yöreden ayrılmadan önce, "olası

toplumsallaşma" olgusuna uygun olarak, kendi sınırlarının ötesindeki bölgelerin kültürel kalıplarını büyük ölçüde özümsediler.[1] Gözü yükseklerde olan *mafioso* da bu bakımdan istisna oluşturmuyordu. Geride kalanlar genellikle, kamu yönetimi alanında ele geçirdikleri bir "mevki"den ötürü, bir klient grubunun parçası durumuna geldiler. Bu olgu da mafyanın savaş alanındaki potansiyel rakiplerinin sayısını azalttı.

1950 ve 60'lı yıllarda yaşanan büyük dönüşümün, yaş bakımından mafya gruplarını nasıl etkilemiş olduğu, 60'lı yılların önde gelen bütün Sicilya'lı *cosca*'larının yer aldığı, 1968 yılındaki ünlü Catanzaro davasında açığa çıktı. Gerçi bu davada "yeni mafya" ve onun uzantısı olan gangsterlik olgusu söz konusuydu; ama davadaki 117 *mafiosi*'nin yaş ortalaması 50'nin üzerindeydi. Sanıklardan 31'i (toplamın yaklaşık dörtte biri) 60 yaşın üzerindeyken, yalnız ikisi 30 yaşın altındaydı.[2]

Bu büyük dönüşüm, İtalya'nın bütününde ve *Mezzogiorno*'nun farklı yörelerinde farklı biçimler alan, genel bir kültürel değişme sürecine de yolaçtı. Sicilya ve Calabria'nın mafya bölgelerinde bu değişim süreci, ifadesini, onur ile servet arasındaki özdeşleşmede buldu.

Ulusal düzeyde bir kültürel evrim ortaya çıktı; temel kollektif değerlerde, tüketim alışkanlıklarında ve toplumsal eylem tasarımlarında yeni olan, giderek daha fazla, eskiyi "ikâme etmekte"ydi. Güç, servet ve ekonomik başarı, her yerde grupların "varoluş tasarımlarının"[3] amacı haline geldi. Yeni değer ölçüleri, mafya seçkinleri ve toplumsal konumları üzerinde son derece güçlü bir etki yarattı. Mafya bölgeleri ulusal toplulukla bütünleştikçe, buna koşut olarak biriken servet de giderek güç ve başarının kanıtları olarak geleneksel sembollerin yerini aldı.

Yerel toplumun değişen koşulları içinde, klasik biçimiyle mafya davranışı artık çok anlamlı görünmüyordu. Geleneksel mafyanın yaptığı işler -şantaj, tehditle para almak, dolandırıcılık, hile, rakiplerin ortadan kaldırılması gibi- kendi başlarına

---

1 F. Alberoni ve G. Baglioni, *L'integrazione dell'immigrato nella societa industriale*, Bologna 1965.

2 Catanzaro Assize davası, *Sentenza a carico di La Barbera Angelo più 116*, Cantanzaro 1968, ss.3-6.

3 Bkz. R. K. Merton, *Social Theory and Social Structure*, New York ve Londra 1957, s.225-284.

değerli eylem biçimleri ve hatır sahibi olma yolunda ilerleme vizeleri olmaktan çıkmaya başladılar. 1950'li yılların sonlarında bile bir erkek hâlâ -belli özel durumlarda- aileler ve bireyler arasındaki mücadelede gücünü ve rakiplerini alt etmekte ne denli usta olduğunu göstererek en yüksek onur basamağına ulaşabilirdi. Ancak topluluk içinde istikrarlı ve yerleşik bir konum kazanmayı amaçlayan biri, ününü geleneksel zeminlerde değil daha çok servet birikimi üzerinde temellendirmeye -"geleneksel etkinliğini" de bu birikime yönlendirmeye- zorlanmaktaydı.

Sonraki yıllarda servet, onur ve şiddet eylemlerinden ve bunların sağlayacaklarından bağımsız, büyük istekle kabullenilen bir başarı kanıtı haline geldi. Servet şöhretin dayanağı oldu ve servete sahip olmak, saygın bir konum edinmek isteyen herkes için zorunlu bir koşul durumuna geldi:

> Savaş sonuna kadar buralarda *un 'uomo di rispetto* [hatır sahibi bir insan-ç.n.] olmak zor değildi. Insanlar, genç *mafioso*'nun cesaretinden, kana susamış doğasından duydukları korku nedeniyle çevresinde bir taraftar topluluğu oluşturacak; onlar da toprak sahiplerinden şantajla para sızdırmaya, halkın oylarını toplamaya başlayacaklardır. (...) Sonra iki aile arasında bir anlaşmazlık durumu ortaya çıktığında "arabuluculuk" yapacaklardır. Ancak herhangi bir *mafioso*'nun büyük toprak sahiplerini ya da Baron Trimboli'yi (bir yakıştırma isim) bastırabilecek kadar zengin olması zordu. (...) *Mafioso*, zamanının çoğunu, güçlülerle tartışmak ve dövüşmekle geçirir. (...) Bilgisizdir ve belki o insanın parasından çok adına önem vermektedir. Savaştan sonra her şey değişti. Politikacılar geldi, *Cassa* (*Cassa per il Mezzogiorno*, Bölge Yatırım Kurumu) geldi. Televizyonlar ve arabalar geldi. Saygı görmek için paraya ihtiyaç duyulmaya başlandı. Daha çok para, daha çok saygı demekti. Tıpkı bugün olduğu gibi. Pek çok *uomini di panza* (*mafiosi*; tam karşılığı "göbekli insan") hazırlıksız yakalandı. Bir düşünün, örneğin Gioia Tauro'lu B.... 1960'lara doğru kendini ekonomik güçlükler içinde buldu. Insanların para kazanmak için adam soymak zorunda kaldıklarını söylediklerini hatırlıyorum.[4]

[4] 4 numaralı görüşme.

Servetin evrensel bir güç simgesi haline gelmesiyle, *mafiosi*'nin ancak yakın bir tarihte erişebildiği daha soyut bir düzeye yükselmekteyiz. Geleneksel *mafioso*'nun, bir insanın kendini saygın kılma becerisinin kanıt ve sonuçlarından sadece biri saydığı servet, 1960 ve 70'li yıllarda halkın gözünde kendi başına değerli bir olgu oldu. Kısacası, servet, özü gereği saygınlık uyandırır oldu ve kendisine sahip olana onur kazandırdı.

Ulusal ekonomik gelişme süresince kollektif amaçlarda ortaya çıkan bu dönüşüm bütün *Mezzogiorno*'da geçerliydi, ama farklı toplumsal gruplar bu sürecin içine tümüyle aynı biçimde çekilmediler. Bu yeni amaçlara ulaşmanın baskısını en fazla hissedenler, dış etkilere en açık ve toplumsal üstünlük kurmakla en çok ilgili olanlardı. Şu halde konumu gereği *mafiosi* fiilen davranışlarının bütün anlamını "yeniye uyarlamak" ve kısa bir sürede "kendinden farklı" hale gelmeye zorlanmaktaydı.

Bundan böyle üstünlüğün sürdürülmesi, sürekli artan miktarlarda servete ve tüketim mallarına sahip olmak, anlamına gelmekteydi. Rekabet yeni bir alana yöneldi; artık özünde birey ve aile onuru ile ilgili değil, refah tüketiminin göz alıcı simgelerinin kullanılması ve mülkiyet sorunu ile ilgiliydi. 1950 ve 70'li yıllar arasında Calabria'da meydana gelen en ciddi şiddet olaylarının analizi, sadece aile ve onurla ilgili olarak ortaya çıkan eski çatışma biçimlerinin ne denli azalmış olduklarını açıkça göstermektedir. Calabria Üniversitesinin Sosyoloji Bölümü tarafından son 30 yılda Calabria'da meydana gelen öldürme olayları ile ilgili olarak yapılan araştırma, klasik onur anlayışı adına işlenen suçların 1950'li yılların başı ile 1960'lı yılların başları arasında düşüş içine girdiğini ortaya koymaktadır; 1950-52 yılları arasında 36 olay, 1960-62 arasında 12 olay meydana geldi. Hemen hemen buna benzer bir eğilim de 1950-52 arasında 38 olaya karşılık, 1960-62 yılları arasında 12 ölüm olayına yol açan kan davaları ve intikam amaçlı öldürme eylemlerinde gözlemlenebilir.[5]

Mafyanın kendi içindeki çatışmalar da, gelenekseł mafyanın iktidar temelindeki büzülmeyle birlikte azalma gösterdi: Sonraki on yılda ortaya çıkan 64 ölüm olayına karşılık, 1950-59 arasın-

---

[5] *Indagine Statistica sugli omicidi avvenuti in Calabria dal 1950 in poi*, yayımlayan P.Arlacchi ve A.Tucci, Calabria Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, 1978-82.

daki 10 yılda mafya içi çatışmalarda 126 ölüm olayı meydana geldi. Aynı dönemde aile içi çatışmaların yol açtığı cinayetlerde de yarı yarıya azalma görüldü. Calabria'daki yıllık ortalama cinayet oranında da bir düşme görüldü; 1940'lı yılların sonu ile 50'li yılların başlarında 100 bin kişide 6 kişi gibi son derece yüksek bir düzeyde olan ortalama, 1960'lı yıllarda 100.000'de 3.1'e düştü. Benzer bir eğilim, hakkında cinayet suçlamasıyla dava açılan insan sayısının 1951 yılında 258'den 1959'da 132'ye düştüğü Batı Sicilya'da ortaya çıktı.[6]

Calabria ve Sicilya'nın mafya yörelerindeki şiddet olayları ile ilgili suç istatistiklerinde, kültürel değişmenin yaygınlığı ve derinliği hakkında fikir edinmek mümkündür. Diğerleriyle karşılaştırıldığında bu yöreler, eski değer ölçüleriyle sınırlı yatay çatışmaların meydana geliş oranında belirgin bir düşüş göstermektedir. Mafya iktidarının klasik merkezlerinden biri olan ve 1950-52 arasındaki üç yılda 18, 1960-62 döneminde sadece 2 olayın kayıtlara geçtiği güney Tyrrhenia bölgesinde, on yıllık bir süre içinde "onur uğruna işlenen suçlar" fiilen ortadan kalktı.[7] *Carabinieri* müdürlüğünün Anti-Mafya Komisyonuna sunduğu verilere göre Sicilya'daki mafya tarzı öldürme olayları 1963'de 27'den 1968'de 1'e düşmüştür.[8]

Mafya İktidarının Meşruiyet Bunalımı

Şiddet olayları ve çatışmalarda gözlenen genel düşüş, mafya iktidarının temel geleneksel işlevlerinden birinin, yerel toplumun içsel çatışmalarında arabuluculuğun, önemini kaybettiğinin ifadesiydi. Mafyanın diğer işlevleri de görece az gerekli hale geldi. Savaş sonrasındaki devrimin mafyanın sosyo-ekonomik bütünleşmede rol almasını sağlayan aygıtları dağıtması, hatır sahibi insanların kendileri için yeni bir kimlik arayışına girmeleri, özellikle arabulucu, koruyucu ve yargılayıcı rolleri sayesinde *mafiosi*'nin üzerine yıkılan bütün bağlayıcı kayıtların ve

---

[6] ISTAT (İtalyan ulusal istatistik raporu), *Annuario di Statistiche Giudiziarie; Bolletino mensile di statistica: Sommario di statistica 1951-59.*

[7] Arlacchi ve Tucci eds., *a.g.e.*

[8] Anti-Mafya Komisyonu, *Commissione parlamentare d'inchiesta sul fenomeno della mafia in Sicilia*, cilt I, II, III, IV, Roma, Tipografia del Senato, doc. XXIII, n.2-VII, s.311.

ilişkilerin çözülmesi gibi sonuçlara yolaçtı. Mafya olgusunun savaş sonrası uğradığı dönüşüm, mafya iktidarının meşruiyetinin fiilen ortadan kalkışıyla eş zamanlı oldu.

Biri içsel diğeri dışsal olmak üzere kendine özgü referans çerçevesine sahip bulunan iki koşul, *mafiosi*'nin geleneksel meşruiyet dayanaklarından kopuşunu hızlandırdılar. Kollektif amaçlar haline gelen ekonomik güç ve başarının önemindeki artışa, *Mezzogiorno*'da, mafya ile karşılaştıklarında ne denli çetin muhalifler olduklarını kanıtlayan modern kitle partileri ve hareketlerinin kendiliğinden gelişimi eşlik etmekteydi. Sonuçta, arkasındaki destekten, insan kaynaklarından (yedek ordusundan), eylem olanaklarından yoksun kalan mafya kendisini, söz konusu amaçların gerçekleştirilmesinde bir engel olarak buldu. PCI (İtalyan Komünist Partisi) Calabria'da, özellikle bölgenin lonia yöresinde güçlendikçe, çok sayıda hatır sahibi insan, hızla eski mesai arkadaşlarının uzlaşmaz karşıtları haline gelerek partinin saflarına katıldılar. Nicola D'Agostino, bu yönelimin en güze batan temsilcisidir. Calabria'nın loia yöresinde küçük bir kasaba olan Canolo'nun geleneksel matya şefi D'Agostino önce sendikacı, daha sonra bütün savaş sonrası yıllarda kasabanın komünist belediye başkanı oldu. Ulusal işçi ve köylü hareketlerinin oluşturduğu kurumların temsil ettiği yeni toplumsal bütünleşme ve siyasal dolayım biçimleri, kırsal mafya gruplarının güç ve işlevlerinin temellerini aşındırmaktaydı Hobsbawn, Calabria'nın *Onorata Societa*'sının 1959 yılındaki durumu hakkında şunları yazdı:

> Topluluk, modern sol kanat hareketler kök saldıkça pek çok yerde güçten düşerek gözden kaybolmaktaydı. (...) Gerace'den, kendini feshettiği haberi geldi; Canolo'da - dönek D'Agostino'nun sayesinde- öylesine gözden düştü ki mensubiyetini sürdürmek bile komik kaçıyordu; varlığını halâ sürdürdüğü, sol kanatın egemenliği altındaki köylerde yarı uykulu yerel bir mason locasından farksız durumda; ya da öyle olduğu söyleniyor.[9]

Sol partilerin gösterdikleri gelişmeye paralel olarak, Calabria'nın lonia bölgesinde olduğu gibi Sicilya'da da kimi eski

---

[9] E.J. Hobsbawn, *Primitive Rebels. Studies in Archaic Forms of Social Movement in the 19th and 20th Centruies*, Manchester 1974, s.52.

mafya liderlerinin "dönmesi", tanınmış güç sahibi hatırlı insanların sayılarının azalmasında önemli rol oynadı. *Mafiosi*, bu gelişmeye sert saldırılarla karşılık verdi; 1945-59 yılları arasında, mafyanın emek pazarını ve "politika piyasasını" denetimi altına alma çabalarına direnen en azından kırk sendikacı ve sol kanat militan öldürüldü.

Öte yandan 1950 ve 60'lı yıllarda devlet, çok uzun zamandır kamu düzenine vekâlet etmekte olan Güneyin yerel seçkinlerinden bu ayrıcalığı geri alarak, İtalyan topraklarının tümünde fiziksel şiddet tekeline sahip çıkmak üzere harekete geçti. Bu gelişme, mafya iktidarının köşe taşlarından birine yönelen bir tehditti. Mafyayı baskı altına almaya yönelik kampanyalar 1940'lı yılların sonunda başladı ve sonraki yirmi yılda aralıksız sürdü. 1956'da polise yeni tutuklama yetkileri veren bir yasa çıkartıldı. Bu gelişmelerin mafyanın gücü üzerindeki çökertici etkisi, kısa orta vadede, Sicilya Valisi Mori'nin 1926-36 dönemindeki faaliyetlerininkinden çok daha büyük oldu.

Güç tekelinin devlet tarafından etkili bir biçimde kurulmasının sonuçlarından biri, 1961 yılında, Sicilya'daki mafya olgusunu araştırmak üzere bir Parlamento Komisyonu kurulması oldu. Böyle bir komisyonun kurulmasını savaş ertesinden beri istemekte olan sol, komisyonun kuruluşundan sonraki ilk yıllarda, bu Anti-Mafya kıskacı üzerinde büyük etkiye sahipti. 1963 ile 1970 yılları arasında mafyanın bütün önde gelen simaları kendilerini hapishanede, zorunlu sürgünde ya da arananlar listesinde buldular.

Anti-Mafya komisyonunun faaliyetleri siyasal iktidar ile mafya iktidarı arasındaki ilişkilerin de değişmesinde son derece etkili oldu. 1960'lık yıllar boyunca mafya iktidarı, destek ve genel meşruiyet bakımlarından daha da büyük kayıp anlamına gelen bir adım atarak, resmen tanınma ve yasal dokunulmazlık arayışına son verdi.

> 1963'den önce pek çok *mafiosi*, politikacılar ve yerel yöneticilerle olan ilişkilerinin açıkça gösterişini yaptılar -tersi de doğruydu. *Mafiosi*, açıktan açığa ve saldırgan bir biçimde seçim merkezlerinde arz-ı endam etti. Son günlerde *mafiosi* ile politikacılar arasındaki bağlantıların böylesine apaçık sunulduğunu görmek, az rastlanan bir durumdur.

> Bu tür bağlantıların en aşikâr ve son örneği, Hıristiyan Demokratların Bölge parlamentosu üyesi Dino Canzoneri'nin *Ciaculli massacre*[*] olayından sonraki günlerdeki tutumudur. Sicilya bölge Meclisinin oturumda olduğu 23 Agustos 1963'de komünist milletvekili Rossitto bazı Hıristiyan Demokrat adayları mafya *cosca*'larından destek görmekle suçladı. Kastedilen, Luciano Liggio ile milletvekili Dino Canzoneri arasındaki bağlantılardı. Bu anda Canzoneri, Liggio'nun komünistlerin yönlendirdiği, yanlış suçlamalar sonucunda adaletin gadrine uğramış bir kurban olduğunu ileri sürecek kadar yüzsüzleşti ve küstahlaştı. Aslında Liggio uzun zamandır adaletten kaçmaktaydı, fakat politikacıların yataklık etmesi sayesinde özgürce hareket edebilmekte ve suç şebekesini yönetebilmekteydi. *Ciaculli massacre* olayının ve Liggio ile birlikte başka tanınmış mafya şeflerinin tutuklanmalarının ardından Canzoneri, sağlık nedeniyle siyaset sahnesinden çekildi.[10]

Buraya kadar genel çizgilerini sunduğumuz kültürel, siyasal ve ekonomik etkenler, *mafiosi*'nin marjinalleşmesine ve toplum dışına itilmesine neden olmuştur. 1950'li, hatta 1960'lı yıllarda hatır sahibi insanlar derin bunalım içine girdiler, madem artık arabulucu olarak, çatışmaların çözümlenmesine ve aykırı davranışların baskı altına alınmasına resmen vekalet edemiyordu; madem halkın saygısının ve resmi yetkililerin övgülerinin yerini, toplantılarda ve mahkeme kararlarında onları düzenin ve ilerlemenin düşmanları olarak suçlayan ifadeler almıştı; şimdi kendilerini ne ile tanımlayacaklar, neye göre davranacaklardı? Halkın büyük çoğunluğunun gözünde saygınlıkları sarsılmaya başlamıştı. 1963 yılında De Masi şunları yazıyordu:

> Bugün bir *mafioso*, "onurlu biri" olarak değil, bir suçlu olarak görülmektedir; hatta en aciz toplumsal sınıflar arasında bile eskisi gibi hayranlık uyandırmıyor.

(*) Ciaculli Massacre [katliamı]: 10 Haziran 1963'de, Grecos cosca'sının elinde tuttuğu bölgede bulunan Ciaculli'de bir arabada patlayan bomba yedi polisin ölümüne yolaçtı. Bu olay bütün ülkede yankı uyandırdı; birkaç gün içinde Anti-Mafya Komisyonu kuruldu.

10 Anti-Mafya Komisyonu, *a.g.e.*, doc. XXIII, n.2, s.581

> Omerta, ortadan kayboluyor, *mafiosi* "kabul görmekten" uzak. Eğer bugün bir Sicilyalı, Bontade, Greco ya da Di Peri gibilerine karşı tanıklık etmeyi reddediyorsa bunun nedini geleneksel normlara duyduğu sadakat duygusu değildir. (...) sadece postu deldirmek istemiyor (...) *mafiosi*'nin kullanmaktan keyif aldığı yetki de (...) ekonomik koşullardaki genel değişmeler kadar, gerilik ve cehaletleri nedeniyle (...) zayıflıyor. (....) Başlangıçta kendisinden korkulan, sonra katlanılan, şimdi ise davranışları aldırışsızlık ya da alayla karşılanan pek çok *mafioso*'nun içine düştüğü acınası duruma dair düzinelerce örnek vermek olanaklıdır.[11]

Ve Chilanti şunları ekliyor:

> -Şehirli ve taşralı- genç insanlar mafya hakkında büyük şamata kopardılar; gösteri ve kabarelerde *mafiosi*'nin maskesi düşürüldü ve alay konusu oldu. Kısacası 1960'lı yıllar, insanların tutumunda büyük bir değişikliğin ortaya çıkışına sahne oldu.[12]

Bu yaygın "büyük değişiklik", kendisini, çok uzun süreden beri mafyanın merkezi olan Batı Sicilya'daki Belice vadisinde 1968 yılında yaşanan depremde gösterdi. "Eski *mafiosi*, yakın civarın ve köylerin *mafioso*'ları, kabadayılar, hepsi de güçlerini yitirdiler. Geçici yerleşim amacıyla yapılan çadırları ve barakaları ziyaretimiz sırasında *mafiosi*'nin nasıl depremzedelerin alay, hakaret ve tehditlerine konu olduğunu gördük."[13]

1960'lı yıllarda *mafioso*'nun rolü, giderek, halk içinde kökü ve desteği bulunmayan, yetkililerin arada sırada destekledikleri, kimi zaman görmezden geldikleri, bazen de baskı altına aldıkları katıksız bir adi suçlunun veya modern bir kent gangsterinin halini andırmaktaydı. Yeni insan kaynaklarında görülen azalmanın tek nedeni (yukarda tartıştığımız) Kuzeye olan göçler değildi; mafyanın "meslek" olarak saygınlığının tümden çöküşü

---

[11] D. De Masi, "Sopraluogo nella Sicilia della Mafia", *Nord e Sud*da, sayı 46, s. 22-23, 1963.

[12] F. Chilanti, *La mafia su Roma*, Milano 1971, s.47.

[13] *A.g.e.*

de bunda etken oldu. ABD'ye eroin ihracı gibi, yasadışı ekonominin en kazançlı alanları bile eski kuşakların yerini almaya yetecek sayıda genç insana çekici gelmiyordu. 1965'de, önde gelen on Sicilyalı mafya şefi, polis, *carabinieri* ve gümrük görevlilerinin ortaklaşa düzenledikleri bir operasyonla tutuklandı. Aralarında Frank Coppola, Francesco Garofola ve Giuseppe Magaddino da vardı; gıyabında suçlu bulunan, üçü Amerikalı diğer dört *mafioso* da aranıyordu. 14 sanık uluslararası bir narkotik şebekesi oluşturmakla suçlandı. Bunlardan beşi 70 yaşın üzerinde, sekizi 50 ile 70 arasında, en genci 34 yaşındaydı.[14]

Yerel topluluk ile bir yandan devlet, öte yandan mafya arasındaki ilişkilerdeki değişiklik öylesine belirgindi ki, 1960'larda mafyanın, yerini daha modern, daha az tehditkâr, daha az korkulan bir suç türüne bırakarak yok olmanın eşiğine geldiği görüşü, -yöneticiler, gazeteciler, bilimadamları arasında- güçleniyordu. "Mafya Sicilyasında" kitabını bitirirken sosyolog De Masi, Mafyanın Palermo, Caltanissetta, Agrigento ve Trapani eyaletlerinde "son perdeyi" oynadığını belirtmişti.[15] 1976 sonlarında Anti-Mafya komisyonunun ana raporu şöyleydi:

> Sicilya'yı en son ziyareti sırasında (...) *omerta*'nın (...) zayıflama eğilimine girmiş olduğunu (...) komisyon bizzat gözlemleme olanağı bulmuştur. Mafyanın istismarları açık ve kesin red ile karşılanmakta ve bu tutum yaygınlaşarak, özellikle kentlerde etkisini güçlü bir biçimde duyurmaktadır. (...) Mafya'nın suç eylemliliği ise -yavaş ama gittikçe daha belirgin olarak- sıradan toplu suç biçimini almaktadır. (...) Mafya kent yapısına ve sanayi toplumuna girdikçe (...) ve bunun sonucunda yavaş yavaş, tam bu adlandırmayı hak edecek biçimde bir gangster örgütüne dönüştükçe, kamu yetkilileri ile olan ilişkileri de önemli ölçüde değişti... (...) Öte yandan, mafyanın resmî iktidar yapısı üzerinde uzun zamandır duran pençesi, (eğer tümüyle kaldırılmamışsa bile) gevşemiştir.[16]

---

[14] De Masi, a.g.e., s. 47.

[15] M. Pantaleone, Mafia e droga, Turin 1966, s.103-105.

[16] Anti -Mafya Komisyonu, a.g.e., doc. XXIII, no.2, s. 256.

1960'ların Gangster-Mafioso'su

Anti-Mafya Komisyonunun su yüzüne çıkardığı mafya simaları, hatır sahibi insanların yeni konumlarının ne denli sallantılı ve tehlikelere açık olduğunu gösterir. La Barbera kardeşler, Rosario Mancino, Pietro Torretta, Tommaso Buscetta*; hayat ve eylemlerinde bulanık, kuşkulu, karanlık kişilerdir ve geçiş bunalımı anının tipik örneklerini oluştururlar. Kentli ya da gecekondulu oluşları, halk içindeki dayanaklarının zayıf oluşu ve (kısmen uyuşturucu ticaretindeki bağlantılarından ötürü) yetiştikleri toplulukların dışındaki bir dünyaya dönük olmaları, ortak özellikleridir.

Bu insanlardan hiçbiri asla siyasal ya da yönetsel bir göreve sahip olmadı. Yine hiçbiri, Sicilya ya da Palermo'nun siyasal hayatında gerçek bir etkinlik kurmaya yeterli zenginliğe ulaşmayı başaramadı. Anti-Mafya Komisyonu, La Barbera kardeşlerin eski vali Salvatore Lima'yı tanıdıklarını ve onunla ilişkilerinin kendisinden yardım isteyebilecekleri kadar iyi olduğunu belirtmektedir. La Barbera'ların siyasal iktidarla son derece yakın temasları olduğu doğrudur; ancak bu ilişki hem geleneksel mafya liderlerinin sahip olduğu saygınlık düzeyinden, hem de bugünün *mafiosi*'sine damgasını vuran ekonomik ve siyasal özerklikten çok uzaktır.

Hıristiyan Demokrat partinin tanınmış simaları ile ilişkileri olan 1960'lı yılların diğer *mafiosi*-gangster'leri gibi La Barbera kardeşlerin konumları da, daima ve gözle görülür biçimde ikincildi. *Mafiosi*, Şehir Meclisi'ne ve bölgenin yöneticilerine bağımlı olan klient şebekesinin bir parçasıydı. Bu işlevi siyasal çevre ile insanlar arasında bağlantılar kurarak arabuluculuk yapmak olan bir şebekeydi. Bir inşaat şirketinin yöneticisi olan Annaloro, yargıç Terranova'ya** Palermo'nun sonraki valisi ve

---

(*) Tommaso Busceta: 1960'lardan bu yana Sicilya'da, Kanada'da ve Latin Amerika'da faaliyet gösteren bir mafioso'ydu. 1981-84 yılları arasında ailesi ve cosca'sının büyük bölümü rakip Greco-Coleone cosca'ları tarafından yok edilince, bütün Sicilyalı patronlar arasında süregelen gizli işbirliğini ve resmi sessizlik geleneğini kırarak polis müfettişleri ile işbirliği yapmaya karar verdi.

(**) Cesare Terranova: Palermo'daki savcılık bürosunun başı ve Anti-Mafya Komisyonu'nun bir üyesi olan Terranova, Eylül 1979 tarihinde vurularak öldürüldü. Katili cinayete azmettiren kişi, yargıçların araştırmalarından rahatsız olduğunu söyleyen Luciano Liggio idi.

bazı parlamento üyeleri üzerindeki nüfuzunu, bir inşaat projesi iznini almak üzere kullanması karşılığında Tomasso Busceta'ya 5 milyon liret verdiğini bütün açıklığı ile anlattı.[17]

Birçok başka girişimci de, bu evrede *mafiosi* gangsterlerin peşinde koştu; ancak mafya ilkin inşaat sektörüyle ilgilendi.

Savaş sırasında yıkıma uğrayan ve hinterlanddan göç hareketleri ile genişlemekte olan Palermo'nun yeniden inşası, Calabria'da başlayan çok büyük bir kamu yatırım programı ile aynı zamana rastladı (*Autostrada del Sole*'nin tamamlanması, Napoli-Reggio Calabria çift yönlü trenyolu hattı, yol yapımı ve bayındırlık işleri ile ilgili altyapı çalışmaları vs); bütün bunlar inşaat piyaasına büyük hareketlilik getirdi.

Hernekadar *mafiosi*'nin Calabria ve Sicilya'daki ilgileri farklı biçimler almış olsa da, kendisini, 1960'ların tamamı boyunca büyük ölçüde inşaat alanında gösterdi. Calabria'daki rolü, esas olarak, dışardan gelen şirketlerle yerel ekonomi arasındaki işlerde -çeşitli haraç ve sızdırma oyunları ile "koruyucu" vergiler biçiminde- arabuluculuk yapmaktı. Sicilya adasında tanınmış *mafiosi*'lerin ticari ve endüstriyel faaliyetlere doğrudan girişimci olarak katılımlarıyla, mafyanın rolü çok daha etkinleşti.

Yine de bu girişimlerin büyüklüğü fazla abartılmamalıdır. Çoğu durumda bizzat siyasal liderlerin inşaat işleri üzerinde -yasal, mali, hatta teknik olarak- fiilen uyguladıkları tekelciliğin getirdiği sınırlamalara boyun eğdiler.

Üstelik düzensiz ve iğreti yaşam tarzları ve mali çıkarları ile, *mafiosi* gangsterler, öncelikli çıkarlarının bu geniş faaliyet alanının nerelerinde yattığına karar verme gücünden de yoksundular ve asla gerçek anlamda bir kapitalist birikime yönelmediler. Buscetta, yasal bir inşaat şirketine kendisini ortaklığa kabul etmesi için baskı yapmaya karar verdiğinde, şirket çok geçmeden iflas etti. La Barbera kardeşlerin sahip olduğu yedek parça şirketi asla düze çıkamadı ve sahiplerinin ortadan kaybolmaları üzerine silinip gitti. Yasadışı işlerden kazandıkları parayı asla meşru işlere yönlendirmediler ve üretici yatırımlara dönüştürmediler; bunun yerine, hemen tümüyle gösterişli tüketim gereksinimlerini karşılamak için harcadılar.[18]

---

[17] Anti-Mafya Komisyonu, *a.g.e.*, doc.XXIII, n.2-IV, S.193.

[18] *A.g.e.*, doc. XXIII, n.2-IV, s.131-241.

Düzensiz ve kararsız hayat tarzları bu insanları, -bu kitabın üçüncü bölümünde göreceğimiz- 1970 ve 80'li yılların Sicilyalı ve Calabrialı mafya gruplarına özgü büyüklü küçüklü aile imparatorlukları kurarak ortak gelecek belirlemekten alıkoydu.

Ne de olsa, Batı Sicilya'nın inşaat sektörü ve mal dolaşımı en azından *mafiosi*-gangsterler kadar acımasız, çok daha güçlü ve dayanışma halindeki politikacılar, spekülatörler ve meslekten kimselerin oluşturdukları lobi tarafından denetlendiği sürece, mafyanın yasal girişimcilik faaliyetlerinin çok fazla ilerleme göstermesi beklenemezdi.

Batı Sicilya'daki Mafya İktidarı ve Siyasal İktidar

1950 ve 60'lı yıllarda Batı Sicilya'da gazetelerin kendilerine sayfalar ayırdığı tanınmış kişiler *mafiosi*-gangsterler değil; Sicilya'nın siyasal yapısını, kendilerine bölgedeki siyasal ve ekonomik iktidarın bütün ana çarklarını denetimleri altına alma olanağı sağlayacak biçimde yeniden düzenlemeyi başaran Hıristiyan Demokrat partisindeki bir seçkin eylemci gruptu. Sicilyalı Hıristiyan Demokratların ("kodamanların" partisinden örgütlü kadro partisine) dönüşümü, parti içinde, ülke çapında Amintore Fanfani'nin önderlik ettiği modernleşme eğiliminden yana olan Lima, Gioia ve Ciacimino'nun başı çektiği bir grup profesyonel politikacı *fantaniani di Palermo* [Palermo'nun fantezileri] tarafından yönlendirildi. Bu grup adada (Sicilya) egemen olan siyasal güçler arasındaki ilişkilere damgasını vuran dönüşümcü gelenekle ilişkisini kesti, daha doğrusu onu "içselleştirdi."

Savaşın bitiminden 1950'li yılların ortalarına dek Sicilya'daki siyasal iktidar, her biri kendine özgü siyasal eğilimlere, seçmen tabanına ve klient ilişkilerine sahip olan çeşitli gruplar arasında birdenbire ortaya çıkan ve sonra da dağılan karmaşık ittifak oyunlarına sahne oldu. Monarşist, qualunquisti*, liberal, faşist, eski ayrılıkçı gibi farklı tonlardaki Hıristiyan Demokratların oluşturduğu çeşitli hizipler arasındaki ilişkilere, kimi zaman çatışmalar kimi zaman işbirliği hakim oldu. Bölgesel hükümetler, her biri kendi bağımsızlığını ve özerk iktidar tabanını sür-

(*) Sözcük anlamı "umursamaz, bananeci"; siyasî bakımdan pragmatist, ilkeci olmayan anlamında -E.n.

düren ve koruyan heterojen siyasal ve klientelist grupları arasındaki geçici yakınlaşmalar üzerinde kuruldu. Siyaset, bölünerek çoğalan bir yapı halindeydi; bölgenin Hıristiyan Demokrat Başkanına destek vermek üzere (CESPA adı altında) parlamentonun sabık faşist ve qualunquisti üyelerinden oluşan bir grup bile kurulmuştu.

Bu duruma Giovanni Gioia ve çevresindeki bir grup son verdi:

> Fanfani çizgisinin zaferiyle sonuçlanan 1954 yılındaki Napoli Konferansından sonra, bütünleşme gündeme geldi; Palermo eyaletinden milletvekili Giovanni Gioia (...) şimdiye kadar mafya *cosca*'larının organik ifadesi olan, ama Hıristiyan Demokratik partiden ayrı ve uzak kalan sağ kanat güçlerle yalnızca seçimlerde, güç birliği yapma siyasetinin (...) ötesine geçti. Bundan böyle amacı, bu güçleri Hıristiyan Demokrasinin yapısı içinde eritmekti. (...) Monarşistler ve liberaller, temsilcileri olan yerel encümen üyelerinin ve milletvekillerinin hem ulusal hem de bölgesel düzeyde, (taraftarları ile birlikte) yavaş yavaş Hıristiyan Demokratların saflarına geçtiğini gördüler. Bunlar arasında Palermo eyaletinin o zamanki Başkanı Ernesto di Fresco; hâlâ senatör olan Demonico Arcudi ve Guiseppe Cerami; sırası ile Şehir ve bölge encümen üyeleri olan Vito ve Gaspare Giganti kardeşler; Giuseppe Pergolizzi ve daha pek çok kişi vardı... Eyaletin onlarca belediyesinde de aynı durum meydana geldi."

Sicilya kamu yönetiminin elinde, o zamana kadar benzeri görülmemiş büyüklükte ekonomik kaynak bulunduğu bir sırada, baskı gruplarının Hıristiyan Demokrat partiye aktığı görüldü. *Fanfaniani* liderliğinin bu kaynakların dağıtılacağı kanallara nüfuz etmede sahip olduğu ayrıcalık, bir süre sonra, iktidarın yeni düzenlenişine katılan ve bundan yarar sağlayacak olan yeni üyelerin tam anlamıyla bütünleşmelerini sağladı. 1960'lı yılların ortalarında Palermo ile Palermo'nun belli başlı kentlerinde Hıristiyan Demokrasi, savaşın bitiminden hemen sonraki sürece özgü bir özellik olan heterojen klient grupları federasyonundan çok, modern bir kentli siyasal aygıtı andırmaktaydı.

Fanfaniani, mafyanın temsilcilerini ve mafya gruplarını yeni

iktidar yapısı içine katmaya çalışırken, sağ kanat ve merkezci siyasal ve klient grupları ile ilişkilerinde kullandıklarına benzer araçları benimsedi -tabiî, bizzat *mafiosi*'leşerek tehditkâr bir güç haline gelmesi durumu haricinde... Böylelikle temsili devlet aygıtı, farklı toplumsal köken ve konumlardan onur sahibi insanların siyasal aygıtla bütünleşmelerinde etkin rol oynadı. (Daha sonra ulusal polis şefi olan) Vali Vicari, 1956 yasasının anti-Mafya maddelerini titizlikle uyguladı. Pek çok *mafioso* Hıristiyan Demokratların iktidar sistemine katılmak ile, çok sık yaşadıkları gözaltına alma, uyarı ve tutuklama kararları nedeniyle polis ve adalet görevlileri önünde "zor duruma düşmek" arasında seçim yapma zorunluluğuyla karşı karşıya kaldılar.

Hatır sahibi insanlar, fiilî özerkliklerinin tümünü ve bağımsız güç temelini yitirmelerine neden olsa da, *Fanfaniani*'nin başını çektiği bu iktidar bloğu ile birleşmeleri sayesinde önemli avantajlar kazandılar. Pek çoğu bu yeni durumu kabul etti; eski *mafiosi* ve dostları, bu yeni yetme yönetimin sıralarını doldurdular. *Fanfaniani*'nin iktidar tekelini çok uzun bir süre elinde bulundurmasını, boyutlarının küçük oluşuyla, önemli ölçüde içsel dayanışmaya ve bağlılığa sahip oluşuyla açıklamak kolaya kaçmak olur.[19] Bu olgu aynı zamanda onun, kamu yönetimi ve hizmet sektöründeki her önemli gelişme üzerinde denetim kurmuş olmasıyla da ilgiliydi.[20] Savaş sonrası Sicilya'sında mafya ile siyasal sistem arasındaki ilişki, o sırada büyücek bir bütçeyi denetleyen, geniş ekonomik müdahale olanaklarına sahip bir bölgesel yönetimin kurulmuş olduğu gerçeğini göz ardı edersek anlaşılamaz. Binlerce sekreter ve büro memurundan oluşan bir yönetsel aygıt, amacı Sicilya'nın sanayi ve malî hayatının her büyük sektörüne müdahale etmek olan kamu alanındaki ekonomik örgüt ve kurumlarda olduğu gibi *ex nihilo* (hiç yoktan -ç.n.) oluşturuldu. Bu aygıt, siyasal "arabulucuların" ellerine, bir daha elde etmeleri mümkün olmayan yoğunlukta bir iktidar verdi. Bu iktidarın büyüklüğü hakkında bir fikir edinmek için, sadece bölge yönetim organlarının, bölgenin ekonomisinde son

---

[19] J. Schneider ve P. Schneider, "La Dissolizione delle elites nell Sicillia delventesimo secolo", *Incontri Meridionali* de, sayı 3, 1981.

[20] Judith Chubb, *Patronage, Power and Poverty in Southern Italy: a Tale of Two Cities*, Cambridge 1982, s.62-80.

derece önemli roller oynayan on iki örgütün yanı sıra iki büyük Sicilya bankasının yöneticilerinin atanmasından sorumlu olduğunu anımsamamız yeterlidir. Anti-Mafya Komisyonunun belirttiği gibi.

> Aynı zamanda, (yeni) banka şubelerinin gerekli olup olmadığının araştırılması ve çoğunlukla da kurulmasına izin verilmesi; belediye veya kent meclislerine borç para verilmesi; kayıtlı hisselerin hamiline çevrilmesi; maliye memurlarının atanması; yapı kooperatiflerine, bölge tasarruf fonlarına ve sanayi yatırımlarına (sermaye, kâr ödemeleri ve düşük faizli borç biçiminde) katkılar yapılması taşınmaz mal alımı; belediye sınırları içinde otobüs hattı açılması; tarım ve orman reformu yapmak için kırsal alanlar açılması, Bölge yönetiminin yetkileri içindeydi. [21]

Başka koşullar altında bölge ekonomisinin düzlüğe çıkması için yeterli olabilecek olan bu kaynakların fiili kullanımı, istisnasız hepsi klientelist ilişkilerle işe alınmış memur ve görevlilerin ellerine bırakılmıştı. Bölge yönetimi ve ona bağlı temsilciliklere, genel sınavla alınanlar ile *chiamata diretta* (aday gösterme suretiyle) atananların yüzde olarak karşılaştırılmaları, söz konusu klientelist ilişkilerin ulaştığı boyutları ortaya koyabilir. Karşı sayfadaki tablo, bölge ekonomisinin önde gelen yedi kuruluşuna ilişkin ayrıntıları vermektedir; göreve alınanlardan % 90'dan fazlasının *chiamata diretta* atananlar oldukları görülecektir..

Sicilya bölge yönetiminin kurulmasından hemen sonraki dönemde eleme sınavsız, işçi alımı uygulaması, "merkezî devlet yönetimi bu yeni kurumlara personel aktarmayı ya da "borç vermeyi" reddettiği için hızla personel alımı yapılması gerekmekteydi" gibi bir mantıkla resmen haklı gösterildi. Ancak 1946 yılından sonra gelişimini daha da yüksek bir ivmeyle sürdürdükçe, bu uygulamanın gerçek işlevi ortaya çıktı. Sayfa 94'de yeralan tablodaki rakamlar 1946'dan 1963'e kadarki on sekiz yılı ve bölgenin (hem merkezî hem yerel) bütün idari alanını kapsayan genel durumu göstermektedir.

Bölge yönetim mevkiileri için yapılan rekabette zirveyi, en

---

[21] Anti-Mafya Komisyonu, *a.g.e.*, son ana rapor, doc. XXIII, n.3, s.124-125.

YEDİ BÖLGESEL EKONOMİK KURULUŞA ATANAN PERSONEL

Kuruluşun adı	"chiamata diretta" atanan personel ve görevlilerin yüzdesi
ESE (Sicilya Elektrik Şirketi)	% 90
AST (Sicilya Nakliye Şirketi)	% 100
ESCAL (Sicilya İşçi Konut Birliği)	% 100
SOFIS (Sicilya Malî Birliği)	% 95
Bölge Ormancılık Örgütü	% 90
Üst ve Orta Belice Vadisi Islah Konsorsiyumu	% 100
ERAS (Sicilya Tarım Reformu Örgütü)	% 99

Kaynak: Anti-Mafya Komisyonunun verdiği bilgiler, doc.XXIII, no. 2, s. 205.

güçlü yerleşik klient şebekelerine üye olanlar ellerine geçirdiler. Bunun nedeni, Batı Sicilya'daki mafya eyaletlerinin, mafya tarzı dostlukların ve aile gruplarının, bütün olarak adanın coğrafi ve nüfus ağırlığını kat kat aşan ölçüde temsil edilmeleriydi. Batı Sicilya'nın nüfusu hemen hemen Doğu Sicilya'nınkine eşitse de Bölge yönetim aygıtlarında çalışan görevlilerin yalnızca % 16'sının Doğu Sicilya'dan % 10'unun da İtalya'nın diğer bölgelerinden gelmelerine karşın, % 73.2'si Batı Sicilyalıdır. Mafya ve klientist ittifaklar, mensuplarını, Sicilya'nın ekonomik ve siyasal yaşamında kilit rol oynayan resmi kurumların can alıcı konumlarına yerleştirdiler. Merkezi Bölge yönetiminin Palermo'da bu şekilde işe aldıklarının oranı % 54'dü; bazı önemli sektörlerde bu rakam % 80-90'a yükseliyordu.

Pek çok kişi, "hemen her türden suça bulaşmış" oldukları ya da *mafiosi* ile ilişkileri olduğu bilinmesine rağmen işe alındılar. Bunlardan bazıları cezaevinden çıkıp SOCHIMISI (Sicilya Kimya Endüstrisi Kurumu) memurluğuna gelen Riesi bölgesi mafya şefi Giuseppe Di Cristina gibi bizzat *mafioso* idi. Ancak bu durum, mafya grupları ile siyasal iktidar arasındaki ilişkilerde herhangi bir değişme olduğunu göstermez. *Mafiosi*, 1950 ve 60'lı yıllarda ortaya çıkan resmî siyasal yapılarla bütünleştikçe, pat-

1946-63 YILLARINDA SİCİLYA BÖLGESİNDE PERSONEL ATAMALARININ GENEL GÖRÜNÜMÜ

İdarî Şubeler	Memur ve ücretli personel	"chiamata diretta" atananların sayısı	yüzdesi
Bölge Merkezi	2.627	2.138	% 81.4
Bölge İdarî Şubesi	6.260	6.100	% 97.4
TOPLAM	8.887	8.238	% 92.7

Kaynak: 93. sayfadaki tablo ile aynı.

ron-politikacılara olan bağımlılığı da o denli belirginleşmekteydi.

1950'li yılların başlarında Sicilya'da kendini kabul ettirmiş olan yeni iktidar seçkinleri, klientist yapılaşmayla kendilerine bağımlı unsurlara daha fazla alan açarak bağımsızlaşmalarına olanak tanıma eğiliminde değildiler. *Fanfaniani di Palermo* özerkliğe yönelik her hareketi daima kurnazca oyunlarla engelleyerek, siyasal aygıtın omurgası üstündeki sıkı denetimini sürdürdü. Bu durum, aşağıda görüleceği gibi, Palermo'daki en önemli kamu görevi örneğinde açığa çıkmaktadır;

> 1956'da Salvo Lima Kamu İşleri Dairesi'nin idaresini aldığında DC (Hıristiyan Demokrasi) iktidarının dayandığı ittifakı tümüyle yıktı. *Assessorato*'nun (idare -ç.n.) kapıları eski ayrıcalıklı kodaman Hıristiyan Demokrat klient gruplarına kapandı. Kararlar, eski yönetim döneminde tamamen baştan çıkmış abes trafik atlanarak, bizzat vergi tahakkuk memuru ve Lima'nın özel sekreteri tarafından doğrudan alınmaya başlandı. Lima'nın yaptığı, geniş görüşlülükten yoksun, bir toplumsal azınlıkla sınırlı ve özünde kodamanları kayıran bölük pörçük çalışma tarzını, doğrudan kent yönetimi içindeki kilit karar merkezlerinde hakimiyet kurarak, kentin gelişmesini ve Hıristiyan Demokrat iktidarını temel alan kapsamlı bir stratejiye dönüştürmekti.[22]

[22] Chubb, *a.g.e.*, s.133.

Bu nedenle, sözkonusu dönemdeki *mafiosi*-gangsterlerin, yönetim gücünü ellerinde bulunduranlar üzerinde sahip oldukları etkiyi abartmamalıyız. Doğum yerleri ve toplumsal arka planları, Torretta, Mancino, La Barbera'nınkilerle son derece benzer olan insanların oluşturduğu Lima-Gioia-Ciancimino grubu, eğer mafya unsurlarının bağımsız davranabilecekleri bir hayat alanı elde etmelerine fırsat verilirse, bunun zamanla gücün tehlikeli bir biçimde çoğullaşmasına yolaçabileceğinin farkındaydılar. Onlara göre, herkese açık haldeki siyasal ve toplumsal iktidar rekabeti ancak, kentin temel ekonomik ve siyasal kurumlarının bizzat kendileri tarafından denetlenmesi durumunda önlenebilirdi. En büyük başarıları, temel öneme sahip dört pazarın denetimini ele geçirerek dağılmış iktidar yapılarını merkezîleştirmeleri oldu; a) İnşaat, b) kredi, c) kamu şirket ve kurumlarındaki atamalar, d) Palermo kentinin genel pazarı.

Klientist ilişkilerin kamu kurumlarındaki istihdam piyasasını nasıl biçimlendirdiğini; önceden tartışmıştık. 1964 yılında Anti-Mafya Komisyonu'nun Palermo valisinden Şehir Meclisi'nin izin verdiği yapıların listesini incelemek üzere anlaşma metinlerini istemesiyle, inşaat piyasasını küçük bir grubun denetlemekte olduğu ortaya çıktı. Bevivino raporu, 1957-63 yılları arasında Kamu İşleri Dairesi'nin onayladığı 4025 inşaat izninden % 80 kadarının, arkalarında kentin en güçlü politikacı-yatırımcılarından oluşan bir seçkinler grubu bulunan beş paravan kişiye verilmiş olduğunu gösterdi.

Kaza Anti-Mafya Komisyonu'nun araştırmaları, Palermo'nun tarım ürünleri toptancı pazarındaki 42 dükkanın tümünün, Belediye Başkanı ve Şehir Meclisi ile yakın bağlantıları olan *mafiosi* ya da mafya ile ilişkileri olan insanlara tahsis edildiğini ortaya koymuştur.[23] Yaklaşık yirmi yıl sonra, eski Belediye Başkanı Salvo Lima pazarın mafyanın "koruması"na girmesine izin verdiğini kabul etti. Gerekçesi şuydu: Palermo pazarlarındaki rekabete çeki düzen verilmesi gerekiyordu.[24]

Siyasal iktidarı ellerinde tutanların kredi piyasası üzerindeki denetimleri; mafya üyelerinin iş garantisi olmayan borçlanmalarda ihalelerin, taşaronlukların ve her türden izin ruhsatının

---

[23] Anti-Mafya Komisyonu, *a.g.e.*, doc. XXIII, n.I-IV.

[24] G. Micali, "La mafia? Non so cos'è", Salvo Lima ile görüşme, *Oggi*, 7 Şubat 1981.

verilişinden kayırılan ayrıcalıklı bir müteahhitler tabakasının doğuşunda özellikle önemli olmuştur. "Yürü ya kulum" dünyasına ilk adımını kendi halinde bir arabacı olarak atmış olan, Francesco Vassalo'nun durumu en iyi bilinen örnekti:

> Vassalo'nun yaşam öyküsü Palermo'da dillerdedir. Son derece mütevazi bir geçmişi vardır; Tommaso Natale köyünde bir arabacıydı. (...) Biraz güce kavuştuğunda, ihaleler ve ihalecilerden oluşan bir dünyaya girdi; kanalizasyon ihalesi. (..)
> Güzel bir günde, Cassa di Risparmio (Risparmio Bankası), bu tanınmamış adamın hesabına borç olarak yaklaşık bir milyar liret yatırdı - hiçbir teminat aramadan.
> Cassa di Risparmio, şimdilerde Vassalo'nun 715 milyon lirete kadar olan yatırım faaliyetlerini malî olarak karşılamaktadır. (...) Nasıl oldu da Cassa, adı sanı duyulmamış böyle birine bu denli büyük miktarda borç verebildi? Ve Vassalo'nun müteahhit olarak çalıştığı yörelerde neler olup bitti?
> Bu 715 milyon liretin, bir iki malikanenin yapımına gitmediği kesin. Yüz katlı bir inşaatın yapımına yetecek ölçüde bir malî destektir bu. (...) Her şey bizi Vassalo'nun, dikkatleri, şehir Meclisi İnşaat Komisyonu'na kadar uzanan özel çıkar ağından saptırmak amacıyla ayarlanmış bir paravan olduğu sonucuna götürüyor.[25]

Her şeye rağmen Vassalo ve benzerleri, kaderlerinin mimarlarına boyun eğmeyi sürdürdüler. Farklı bir alanda, farklı bir zamanda ve farklı kurumsal yapıların ardında farklı bir mafya seçkinleri sektörünü oluşturan girişimci mafya, Palermo'daki *Fanfaniani* grubunun kent politikasına yirmi yıl süreyle egemen oldu. Yukarda sözünü ettiğimiz dört pazarı denetimleri altında tutmaları ve kendi kurdukları ya da korumasını üstlendikleri inşaat, ticaret ve mali yatırımlarından elde ettikleri kârları paylaşmaları, önemli servet ve güç kazanmalarına olanak verdi. Nasıl oldu da bu denli geniş bir alana yayılmış olan çıkar silsilesi -günden güne ve somut biçimde- bu az sayıdaki kişinin denetimine girdi? *Fanfaniani* üyelerinin egemen olduğu çeşitli sek-

[25] Anti-Mafya Komisyonu, *a.g.e.*, doc.XXIII, n. 2, s. 844-846.

törlerde ortaya çıkan sorunları çözümlemek üzere hızla müdahale bulunabilecek uzman bürokratik aygıtların kurulmasındaki güçlüklerin üstesinden nasıl geldiler? En önemli kararlar nasıl alındı ve içsel çıkar çatışmaları nasıl çözümlendi?

Bu soruların yanıtları herhangi bir komplo teorisi içinde aranamayacağı gibi, sosyolojik bir dehanın marifeti olarak da görülemez. Burada, Sicilya ve Calabria'daki mafya bölgeleri için ayırdedici olan "kan bağının itici gücü" olgusunun can alıcı önem taşıdığı Palermo'daki iktidar seçkinlerinin niteliklerinin antropolojik çözümlemesi gereklidir. Bütün grup üyelerinin akrabalık ve dostluk ilişkilerinin oluşturduğu sert bir doku ile kayıtlanmış olmaları, hem karar almadaki etkililik ve hız, hem de hedefler etrafında bütünleşme ve kararlılık sağlıyordu. Grubun ve grubu oluşturan unsurların çıkarları, her biri resmî iktidardan payına düşeni alan amcalar, yeğenler, kardeşler ve dostlar arasında günlük toplantılarda ele alınmaktaydı:

> (...) ve aynı biçimde, kardeşi Ferdinando bir Eyalet Encümeni üyesi iken Giuseppe Brandaloone'nin Şehir Encümeni üyesi olduğunu görüyoruz. Vito Ciancimino Şehir Encümeni üyesi, enişteşi Fillippo Rubino Eyalet Encümeni üyesidir. Özellikle Gioia ailesi "iyi yere tezgâh açmıştı"; Gioia ve Sturzo, Cassa di Risparmio'nun eski başkanı, son senatör Cusenza'nın kızları ile evlenerek bacanak olmuşlardı; biri parlemento üyesi diğeri de Eyalet Encümeni üyesidir. Parlementer olanın kardeşi Barbaccia, Turizm Bürosunda Yönetim Kurulu üyesidir. Guttadauro ailesi ise "tam istihdam" halindedir. Kardeşlerden biri Şehir Meclisindedir, diğeri Egidio Eyalet Turizm Acentasında eyalet Temsilcisidir; Guttadauro'nun bir oğlu Eyalet Encümeni üyesidir, diğer oğlu da Reina grubu ile "güçbirliği" yapan bir Hıristiyan Demokrattır. Sonra Vito Giganti var. (....) Meslekî Eğitim Dairesinde, kardeşi ise Gaspare Eyalet Temsilcisidir.
>
> Öte yandan, Encümen üyesi olmayan biri de delege ya da temsilci olabilir ya da komiteye girebilir. İşte kenti böyle ellerinde tutuyorlar.[26]

[26] Anti-Mafya komisyonu, *a.g.e.*, doc. XXIII, n.2, s.842-843.

Bu karmaşık dost ve akraba grupları içinde doğan her çatışma, geleneksel sadakat ve dayanışma gibi ailevî değerlerin el üstünde tutulduğu gayrı resmî toplantılarda çözümlenirdi. Bütün seçkinler, sahip oldukları gücün sürdürülmesinde akrabalık ilişkilerinin ve kan bağlarının ne denli önem taşıdığını biliyorlardı. Bu durum, karşılıklı bağları pekiştirme, sık sık buluşma, kâr paylaşım şemaları kurulması ve ortak yükümlülüklerin sürdürülmesi yönünde güçlü bir eğilim doğuruyordu.

Ana ittifakın ya da bu ittifakı oluşturan parçalardan birinin iç ilişkilerine yön veren çok sayıdaki kuraldan herhangi birini çiğneyenlere karşı son derece şiddetli yaptırımlar uygulanırdı. Aşağıdaki örnek, "taahhütlere" ve "vaadlere" mutlak uyumun ve her üyenin "hizmet" ve "kusurlarının" açıkça ortaya dökülmesine dayanan ilişkilerde karşılıklı güven ve gizliliğin, bu ittifaklara egemen olan "ahlâk" ve "doğru davranış" ölçütlerinin tanımlanmasında ne denli büyük bir yer işgal ettiği hakkında fikir vermektedir. Mafya şefi Nick Gentile'nin gazeteci F. Chilanti'ye anlattığı yaşam öyküsünden kısa bir bölüm şöyledir:

> Seçim sırasında Peppino La Loggi'yi desteklemeye söz vermiştim. Roma'da bir ispiyoncu Tano di Leo'ya benim seçimlerde La Loggia'nın yanında yer alacağımı söylemiş. Palermo'daki dükkanıma beni görmeye geldi. (...) Öfkeliydi. Hiçbir şekilde La Loggia'yı desteklememem gerektiğini söyledi. La Loggia'nın eniştesinin, faşistler tarafından tutuklandığımda lehime tanıklık ettiği için ona borçlu olduğumu söyledim. Aynı zamanda Agregento'nun *podesta*'sı* idi. Calogero Volpe de, söz vermekle yanlış yaptığım konusunda Tano Di Leo ile aynı düşüncedeydi. Senatör Cusenza tarafından Cassa di Risparmio'ya çağrıldım. (...) Cusenza'ya, hiç kimsenin durumumu anlamadığından yakındım. Cusenza da olayları yoluna koymak için, işin içindeki herkesin birlikte bir kır gezintisine çıkmasını önerdi. Bu geziye ben, Cusenza, Di Leo, La Loggia ve Calogero Volpe katılacaktık. Cusenzo'nun önerisini Tano Di Leo'ya kendim açtım, ancak hemen reddetti. Bu durumu La Loggia'ya anlattım. Bana

(*) (Eski dönemde) belediye başkanı -ç.n.

'Zio Cola,* Tano, Volpe ve Cusenza'ya ve diğer arkadaşlara, kusurlarımı ortaya dökmek için geziye katılacağımı söyle. Şayet herhangi bir yanlışım olursa, o zaman bir mezar kazıp beni gezi yerinde bırakabilirsin' dedi."[27]

İnsanlar, Sicilya'nın en güçlü seçkini olarak Nick Gentile'yi gösterirler. Giuseppe La Loggia uzun yıllar Bölgenin (Sicilya) Başkanıydı, Calogero Volpe bir parlamenter ve aynı zamanda bakan yardımcısıydı ve nihayet Cusenza, Cassa di Risparmio'nun başkanı olmasının yanı sıra Palermo Üniversitesinin rektörüydü.

Girişimci Mafyaya Doğru

Savaş sonrasının büyük dönüşümü sırasında mafya iktidarında ortaya çıkan büyük bunalımı çözümledik. Yeni nesil politikacılar tarafından başlatılan, *mafiosi*'nin klient şebekeleri ile bütünleşme süreci aynı bunalımın bir parçasını oluşturmaktadır. Tekrar tekrar vurguladığımız gibi, mafya iktidarı yalnızca meşruiyetini yitirmekle kalmadı, özerkliğini ve egemenliğini de yitirdi. Devletin kamu düzeninin denetimini yeniden üstlenmesiyle, ardından hukukun üstünlüğü kampanyaları ile, hatır sahibi insanlar kendilerini, en önemli iktidar silahlarını -yani kişilere karşı yöneltilen fiziksel şiddet- özgürce kullanabilmekten yoksun buldular.

1950'li yıllar boyunca, hatta 1960'larda da, mafyaya bağlanabilecek suçlardaki her artış, sonuçta, sayıları azalan ve yeni üyeler bulmakta büyük güçlükler çeken mafya gruplarına her seferinde daha büyük zararlar veren tutuklama ve cezalandırma dalgalarına yolaçtı.

Yeni oluşmakta olan kamu kurumlarına tayinler yoluyla Devletin yönetsel aygıtları ile bütünleşmeleri, *mafiosi*'de kişileşmiş olan yasadışı suç ve şiddet unsurunun (özellikle Sicilya'da) etkisizleştirilmesinde; böylelikle de *mafiosi*'nin kamuoyunun "gözü önünde" olmaktan çıkartılmasında etkili oldu. Ancak 1950 ve 60'lı yıllarda mafya iktidarında ortaya çıkan bu-

(*) Calo amca -ç.n.

27 Chilanti, s.60.

nalımın anlamı yalnızca sosyo-kültürel marjinalleşme ile siyasal bütünleşmede değildir. Bu çifte sürecin, onur sahibi insanların belli bir bölümünün konum ve genel görünümündeki uzun vadeli etkileri de can alıcı bir önem taşımaktadır. Eğer bugünkü durumu tümüyle anlamak istiyorsak, bu koşulların toplu etkisinin, 1970'li yılların kurumsal yapılarında yaşanan değişimdeki payını çözümlemek zorundayız.

III

Girişimci Olarak Mafya

1970'Lİ YILLARIN İŞ DÜNYASINDA MAFYA

1970'li Yıllar: Devletin Şiddet Tekelinin Çöküşü

Büyük dönüşüm, gerek bütün olarak İtalya'da gerekse *Mezzogiorno*'da 1970'li yılların başlarında sona erdi. Sonraki on yılda, 1970'ler öncesindeki yirmi yıla egemen olmuş dengenin bozulması gözlenecekti. 1972'den 1973 yılı sonuna kadar Güneyden Kuzeye göç zayıflayarak (bugün de olduğu gibi) durma noktasına geldi- hemen ardından tersine, Güneye göç başladı. Bu süreç, İtalya'nın güneyini sadece Kuzey İtalya ile değil genelde Avrupa toplumu ile de birleştiren kanalın kapanması demekti.

Aynı zamanda devlet müdahalesinin doğası da değişti, Güneyin ekonomik ve toplumsal yapısı üzerindeki etkileri birleştirici olmaktan çok yıkıcı hale geldi. Kamu harcamalarının yeni girdileri, artık içsel bütünleşmeyi güçlendirici ve piyasanın akışkanlığını teşvik edici nitelikte değildiler.

Öyle ki durum tümüyle tersine döndü ve devlet müdahalesi birçok (her tür) gerilimin, -her şeyden önce bizzat *Mezzogiorno*'da devlet yardımından "yararlananlar" ile "yararlanamayanlar" arasında bölgesel gerilimlerin kaynağı olmaya başladı. 1950'ler ve 60'larda kamu kaynakları alabildiğine taraflı bir biçimde, klientelist ilişkiler ağına uygun olarak dağıtıldı. Bu durum, 1970'lerin başlarında bu kaynaklar yoğunlaştırılmaya ve

"işe yatırılmaya" başlandığında yaygın bir hoşnutsuzluğa yolaçtı. Güneydeki bütün kurumları ve yerel toplulukları etkileyen bölgesel ve yerel hak iddiaları ve şikayetler sel gibi akmaya başladı.

Kamu yatırımlarının akış yönünde görülen değişimden doğan bu gerilimler, son yirmi yıldır biriken -ve zaten 1970 yılında Reggio Calabria'daki ayaklanma* ile su yüzüne çıkmış olan- çeşitli sorunların olgunlaşmasından kaynaklanan çatışmaları daha da şiddetlendirdi.

1970'lerde ortaya çıkan eğilimler, büyük dönüşüm sırasında egemen olan eğilimlerin tam tersiydi. Şimdiye dek biraraya getirilerek bütünleştirilmiş olan, artık güçlü yıkıcı tahriklere hedef olmaktaydı. İtalyan toplumunun ve ekonomisinin türdeş duruma getirilmesi ile tümüyle silinmiş gibi görünen bölgecilik, kendini yeniden duyurmaktaydı.[1] Ne ekonomik yapı ne de toprak bütünlüğü bakımından gerçek anlamda birleşmiş olan İtalya'nın, Batı'nın diğer pek çok sanayileşmiş ülkesinden farklı olduğu keşfedilmekteydi.[2] İş hayatında ("yardımcı" işler, aile şirketleri, parça başı iş, "gizli" işler vs. gibi), (birbirlerinden az çok bağımsız bir dizi alt piyasaya ayrışmış olduğu görülen) emek piyasasında[3] ve tek bir proleteryanın varolmadığı ("genç", "yabancı", "marjinal", "merkezî" vs.), büyük ölçüde farklılaşmış proleterlerin gözlendiği toplumsal yapıda, çok sayıda tabaka bulunmaktaydı.

Girişimci mafya, bünyesinde ekonomik ve toplumsal çözülme yönünde bir eğilim barındıran bu değişmiş genel manzara içinde ortaya çıktı. 1950 ve 60'lı yıllarda bir iktidar biçimi olarak *mafiosi*'nin meşruiyetini nasıl yitirdiğini, hatır sahibi insanın pek çok bakımdan bayağı suçlu durumuna geldiğini görmüştük. *Mafiosi*'nin [klasik] rolü ile aykırı konumun içiçeliği, tarihinde ilk kez kendini geleneksel kültürün sınırları dışında düşünmek

---

(*) Reggio Calabria "ayaklanması": İdarenin, yeni bölge yönetim merkezi olarak rakip Catanzaro ilini seçmesi üzerine, 1970 yılında Calabria'nın en büyük kenti, Merkezi Yönetime karşı açıktan açığa, kendi çapında bir isyan yürüttü.

1 P. Arlacchi, "Verso gli Stati Uniti d'Italia", *Societa rurale e società urbana in Italia*'da, yayıncı G. Elia ve F. Martinelli, Milano 1982.

2 A. Bagnasco, *Tre Italia. La problematica territoriale dello sviluppo Italiano*, Bologna 1977.

3 M. Paci, *Mercato del lavoro e classi sociali in Italia*, Bologna 1973; M. Salvati, *Sviluppo economico, domanda di lavoro e struttura dell'accupazione*, Bologna 1976.

ve davranmak zorunda hisseden *mafioso*'nun geçirdiği değişikliklerin anlaşılması için zorunlu bir başlangıç noktasıdır.

Mafiosi'nin bir kesimi, yeni ekonomik ve siyasal düzenin kendilerine verdiği ikincil ve marjinal konumu reddederek, buna yeni bir karşılık verme yolu geliştirmeyi denedi. Sicilya ve Calabria mafyasının bir bölümü yitirdikleri üstünlüklerini, bütün enerjilerini sermaye birikimine yönelterek telafi ettiler. Burada bir kez daha, aykırı statüler ile girişimciliğin ortaya çıkışı arasında yakın bağlantılar bulunduğunu belirtmeliyiz. Bu Sombart ve Veblen'in sosyolojilerindeki *locus classicus* [klasik konum] durumudur.[4] Erken kapitalizm döneminde Yahudilerin, sapkın-aykırı insanların ve yabancıların durumunda olduğu gibi, *mafiosi*'yi de azami kâr için acımasızca davranmaya iten, marjinal konumları oldu. Toplumun "dışına itildikçe", para ve birikim, *mafiosi*'nin gözünde güce ve onura yeniden ulaşmanın tek çıkar yolu olarak göründüğünden servet peşinde koşmaya, toplumun diğer kesimlerinden çok daha büyük bir önem verdiler.

İtalya'nın 1970'li yıllardaki ekonomik ve kurumsal dağınıklığı, *Mafiosi*'nin birikim dinine "iman edişinde", katalizör rolü oynadı. Önceki bölümlerde anlatıldığı gibi, son yirmi yıl içinde *mafiosi*'yi aykırı konumuna düşürerek onu bu rolde kalmaya zorlayan bir tekel olan devletin şiddet tekelinde yaşanan bunalımın da, *mafiosi*'nin önünde yeni eylem fırsatlarının açılmasında hayatî önemi oldu.

Devletin şiddet tekelini elinde tutma derecesinin en kapsamlı göstergesi olarak, verili bir toplumdaki yıllık cinayet oranlarını gözönüne alırsak; 1970'li yıllarda İtalya'nın durumu, sadece önceki yirmi yılla değil, ulusal hayat süresinin tümüyle çelişen, gerçekten istisnaî bir özellik gösterir. 1970'li yıllara damgasını vuran ölümcül şiddet olaylarındaki patlama, cinayet oranlarında o zamana dek az çok süreklilik gösteren düşme eğilimine son vermiştir.

İtalya İstatistik Merkezi ISTAT (Sommario di Statistiche Storiche) tarafından yayımlanan istatistiklere göre, yıllık cinayet ve cinayete teşebbüs oranı 1961-70 arasındaki on yılda, 1881-1890 arasındaki on yıla göre, 4/5 oranında düşme göstermiş; başka bir

---

[4] W. Sombart, *The Quintessence of capitalism*, çev. ve ed. M. Epstein, Londra 1915, s. 286-307; T. Veblen, *The Theory of the Leisure Class*, Londra 1957, s. 188-245; *La formazione dell' imprenditorialita*, Milano, s. 274-92.

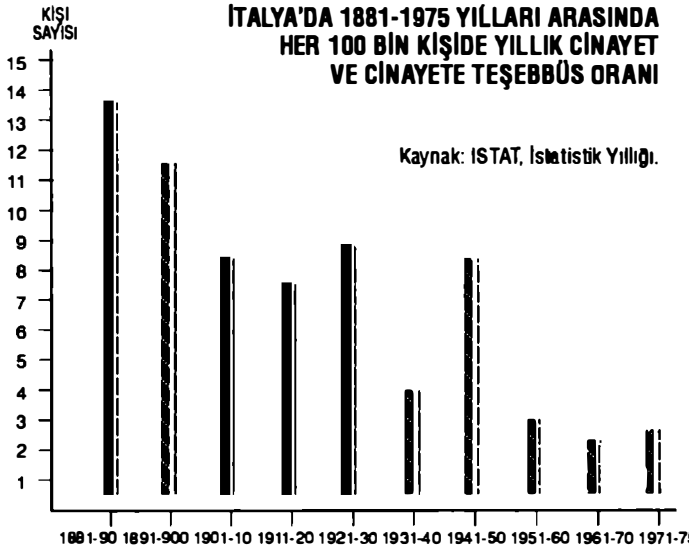

deyişle 100 bin kişide 13.0'dan 2.6'ya (grafiğe bakın) düşmüştü. Cinayet ve cinayete teşebbüs sayısı büyük bir hızla azalırken, bu eğilimde sadece, iki dünya savaşına rastlayan iki belirgin kesilme oldu. Grafikte 1943-45 arasında oranın 100.000 kişide 3.3'ten 26.9'a tırmandığı görülmekedir. Daha sonra, 1969 yılında, o zamana kadar kaydedilmiş en düşük oran olan 2.2'ye inecek kadar düşerek, eski durumuna geldi.

1970-75 arasında İtalya'da cinayetle suçlanan kişilerin sayısı % 28 artış gösterdi. 1975-76 yıllarında da hemen hemen % 40'a varan bir sıçrama görüldü; 1000 sınırı aşıldı ve bu kitabın yazıldığı döneme kadar geçen 6 yılda, bu oran 1000 ile 1.200 arasında dolaştı. Bu, İtalya'da son on yılda şiddet sonucu ölümlerin hem mutlak rakam hem de oran olarak ikiye katlandığı anlamına gelmektedir; 1970 yılında 600'den 1981 yılında yaklaşık 1.200'e...[5]

Devletin kendi egemenlik alanında şiddet tekelini yitirişi (belli bir tarihten sonra), aslında yalnızca ekonomi ve siyaset

[5] ISTAT (İtalyan Ulusal İstatistik Dairesi); değişik yıllarda yayımlanmış aylık istatistik bültenleri.

alanında mafyanın gücünün büyümesinin değil; aynı zamanda devletin terörist gruplar ve ulusal-uluslararası suç örgütleri gibi rakip ve hasımları tarafından bu şiddet tekeline yönelilen tehditteki artışın da hem nedeni hem sonucu olmuştur. Burada önemli olan, kollektif hayat alanlarında dahi, olağan durumlarda lânetle karşılanan şiddet kullanımının giderek daha mümkün hale gelmiş olmasıdır.

1970'li yıllarda devletin şiddet tekelindeki çöküş, Calabrialı ve Sicilyalı mafya grupları açısından, şiddetin, varolan mülkiyet ve üretim ilişkilerini değiştirilebilecek bir araç olarak ekonomik güce dönüştürülmesi anlamına geldi. Artık devletin elindeki bir tabu olmaktan çıkan öldürme eylemi, çatışmaları çözüme kavuşturmanın giderek daha tehlikesiz ve ucuz bir yolu olmaya başladı. Ekonomik rekabet ve son derece farklı türden baskı grupları ile bireyler arasındaki çatışmalar, eskiden beri yasaklanmış olan öldürme ve fiziksel şiddet amaçlı silahların kullanılmalarını gerektirdiği için, mafyanın gücü bir kez daha yaygınlaşmaya başladı. Devletin zor tekelinde baş gösteren bunalım da, *mafiosi*'ye, onur sahibi insanın bütün şiddet ve zorbalık içeren davranışlarını otuz yıl önce sakladığı yerden çıkartıp birikim amacıyla kullanma olanağı vererek, gücünü ikiye katlamasına yaradı. Bütün ağırlığı ile endüstriyel rekabete girerken *mafiosi*'nin yaptığı bazı işler tümüyle yeniydi; ancak bu yeniliklerin, *mafiosi*'nin en eski özelliklerinden pek çoğunun da damgasını taşıdığı gözlenmekteydi.

Araç gereç, makine, inşaat malzemesi ve emek gücü satın almak için gereken çok büyük miktarda parayı edinmek için, eski şiddet biçimlerine yeni ama daha kaba bir canlılık kazandırılmıştı. Malûm özelliklerinin de ötesinde ürkütücü sonuçları olan adam kaçırma eylemi, tekrar kullanılmaya başlandı. Küçük Paul Getty olayı, yeni girişimci *mafiosi*'nin en vahşî güdülere geri döndüğünü gösterdi; Gioia Tauro *mafiosi*'si bir sanayi limanının inşaasında nakliye tekeli oluşturabilmek için gerek duydukları kamyonları satın almak üzere bir milyar liret fidye isterken, kurbanın kulağını da ailesine postaladı.

Girişimci-*mafiosi*, malûm bireysel özelliklerinden pek çoğunun yeniden işe koşulduğu şaşırtıcı bir kültürel evrimin ürünüdür. Tehlikeli işlerden zevk alma, vicdansızlık, eylemlerinin dolaysız sonuçlarına kayıtsız kalabilme gibi eski hatır sahibi

insana özgü bütün nitelikler, duruma özgü ufak tefek değişikliklerle girişimci, *mafiosi*'de de gözlenmektedir. Sonuç olarak *mafioso*, kendisi gibi girişimci olan meslekdaşlarının önünde engel oluşturan yasal ve kültürel sınırlar karşısında geri çekilmemektedir; iş sözkonusu olduğunda uygulayabildikleri (ve hâli hazırda uyguladıkları) tam anlamıyla mafyaya özgü yöntemleri onun için kişisel düşüncelerin, başkaları için olduğundan çok daha az değeri vardır.

Mafyanın gücünün sanayide kullanılması, geleneksel topluma özgü değerlerin sürekli bir uyumlanma sürecine maruz kaldığı yeni bir olaydır. Orta Italya ve Veneto'da bu on ya da yirmi yıllık dönemde, köylü toplumundan miras kalan kırsal aile benzeri kurumsal yapılar, iş temelinde toplumsallaşma gibi antropolojik özellikler parça başı iş türünden küçük ve aile içi işlerin gelişimine olanak tanıdı.[6] Aynı biçimde, mafya bölgelerinde sermaye birikimine giden yol, sınırlarını, kimi zaman değiştirdiği, kimi zaman ona bağlı kaldığı mevcut eski kültürün belirlediği bir patikayı izledi.

Mafya Tarzı Girişimcilik

Mafiosi'nin işadamlarına dönüşmesi ilk bakışta göründüğünden çok daha sorunludur. Kendi şirketleri ve nakit sermayesi olan ama şimdiye kadar hiçbir yenilikçi özelliğe, parçaları yeni biçimler içinde eklemleyerek bütün bir ekonomik yapıyı dönüştürme yeteneğine sahip olduğunu görmediğimiz bireylerin oluşturduğu bu grubu *girişimci* diye tanımlamak acelecilik mi olur? Sözünü ettiğimiz olgu aslında, sonucunda gerçek sanayi ve ticari mülkiyetine ve idaresine varan bir süreçte, esas kapitalist girişimciyi ayırdedici kılan özel ***kültürden*** yoksun olan spekülatör ve "gözü pek kapitalistler"[7] sınıfının oluşumunda bir geçiş aşaması değil midir?

Bize göre bugün mevcut pek çok *mafioso*, kavramın en dar ve kesin tanımını -girişimciyi yenilikçi ile özdeşleştiren Schumpeter'in önerdiği tanımlamayı- ölçü olarak alsak bile, gerçekten

---

[6] *Famiglia e mercato del lavoro in una economia periferica*, editör: M. Paci, Milano 1980.

[7] M. Weber, *The Protestant Ethic and the Spirit of Capitalism*, çev. Talcot Parsons, A. Giddens'in önsözüyle yeni baskı, Londra 1984, s. 56-58.

girişimciler olarak adlandırılmayı hak etmektedirler.[8] Girişimci-*mafioso*, sahip olduğu şirketlerin örgütlenmesine gerçekten de yenilikler getirdi. Bunların en önemlisi, kuşku yok ki şirket içinde çalışmanın örgütlenmesinde ve dışarıyla iş ilişkilerinin yürütülmesinde mafya yöntemlerinin benimsenmesi olmuştur. Uygulayabildikleri (ve hâli hazırda uyguladıkları tam anlamıyla mafyaya özgü yöntemleri mal ve hizmet üretimine sokan bütün şirketler, başka firmaları devre dışı bırakarak, tekelleştirdikleri bir kazanca elkoyma olanağını elde etmişlerdir. Şu halde, mafya ile girişimcilik olgusunun iç içe geçmesi ile varlık kazanan bu ilgi çekici teorik nesneyi, yani girişimci mafya olgusunu araştırmak zorundayız. Böyle bir ekonomik birim nasıl çalışır? Pazardaki başarısını ve sürekli genişleme yeteneğini neye borçludur? Ekonomi el kitaplarında tanımlanan olağan rekabetçi girişimle karşılaştırıldığında hangi bakımlardan "yeni" ve farklıdır? Alan araştırmalarının sonuçları üzerine kurduğumuz varsayımımız; diğer şirketler üzerindeki ekonomik üstünlüğü, "olağan" bir firma karşısında kendine özgü rekabet avantajlarını oluşturan üç farklı özelliğiyle garanti edilen mafyanın, kesinlikle bir girişimcilik biçimi olduğu yolundadır.

Mafyanın Rekabetteki Caydırıcılığı

Girişimci-*mafiosi*'nin varolduğu bir pazardaki ilk rekabet avantajı, bir koruma şemsiyesinin açılmasından ibarettir. Uygun fiyatlarla araç-gereç, hammadde sağlanmasında, sipariş, ihale ve mezat pazarlarının ele geçirilmesinde girişimci mafya, diğer şirketlerin hesaba katmak zorunda olduğu rekabet baskılarına maruz kalmadan amacına ulaşır. Gücünü sindirmek amacıyla kullanmak vb. mafya yöntemleri, fiili bir tarife engeli meydana getirirler. F. S., Aspromonte'de hammadde arzının büyük bölümünü eline geçirmiş bir odun ve kereste şirketinin sahibidir. Aşağıdaki yorum, güney Calabria'nın Tyrrhenia bölgesinden altmış mafya patronunun yargılandığı duruşma sırasında sorgu hakimi tarafından yapılmıştır:

S.'nin ve grubunun sahip olduğu büyük güç yüzünden

[8] J. Schumpeter, *The Theory of Economic Development*, çev. R.Opie, Cambridge (Massachussets) 1959, s. 125-156.

diğer odun ve kereste tüccarları oduniuk ağaç ve kereste işinde rekabeti bıraktılar. (...) Her ne kadar düzinelerce rakip var gibi görünse de aslında yegâne teklifin S.'ye ait olduğu; (...) yıllık tomruk kesme haklarının devri ile ilgili gizli müzeyede ve ihaleler için verilmiş sayısız teklifte, S.'nin mafya olmaktan gelen üstünlüğünün somut kanıtları görülmektedir.[9]

Gioia Tauro'da önemli bir kent olan Cittanova'nın mafya şefi, girişimcilik hayatına meyve ve inşaat malzemeleri nakliyatı ile başladı. Yukarda sözünü ettiğimiz hakime göre, seçtiği faaliyet alanında, kendine kalırsa "yalnızca varlığı ile bütün rakiplerini saf dışı bırakmıştır."

Bu tür örneklerde mafyanın gücü zaten tam anlamıyla kendini kabul ettirmişti; şiddet kullanımı, açıktan açığa sindirme ve tehdit yöntemleri olağan durumda zaten gerekli değildir. Caydırma yöntemlerinin, ancak rakiplerin mafyanın otoritesine aldırmadıkları ya da onu tanımadıkları durumlarda kullanılması gerekir.

> Polistena'da (Gioia Tauro'da başka bir kent) marangoz ve işçilerin işbirliği ile oluşturdukları bir kooperatif vardır. Geçen cumartesi günü idare heyeti, Varapodio'da bir su kemeri yapımı ile ilgili ihaleyi görüşmek üzere toplandı. Teklif verip vermemeyi tartışırken telefon çaldı.
> - Merhaba, başkanla iki kelime konuşacaktım.
> - Başkan kiminle konuştuğunu sordu:
> - Önemli değil; birisi...
> - Ne istiyorsunuz?
> - İstediğim... Varapodio'daki şu ihale, şu su kemeri hakkında... Zaten teklif vermek isteyen başka şirketlerle de konuştuk, hiçbiri katılmayacak, çünkü arkadaşlarımızdan birinin bu ihaleye ihtiyacı var. Sizin de katılmamanızı rica ediyoruz.[10]

---

[9] Burada, varolan bütün hammaddelerin satın alınması ve tekel kurulması, işin dikey olarak büyümesi için uygun fırsatlar yarattı: S.'nin Gioia Tauro'da bir bıçkı fabrikası alarak kazancını yine bu sektöre yatırması, dikey büyüme sürecini daha da hızlandırdı. Bakınız: Reggio Calabria Mahkemesi, *Ordinanza di rinvio a guidizo del processo centro Paolo De Stefano più 59* (bundan sonra: *ordinanza... contro Paolo De Stefano più 59* olarak anılacak) derleyen Dr. Cordova, 1978, s.187.

[10] 9 numaralı görüşme.

Mafya, pazarlarının "korunması" için, basit tehditlerden bombalı saldırılara, hatta rakiplerin öldürülmesine kadar pek çok biçimde işe karışabilir. Calabria'daki Ionia'da Locri yakınlarında bulunan Gerace nehir yatağında kum çekilen ve çimento yapılan bir atölye vardır:

> Bu atölye, kardeşleri Adele ile evlenerek Cataldo kardeşlerin (Locri'nin mafya şefleri) enişte si olan Antonio Jemma tarafından işletilmektedir (...) Aynı nehir yatağında bulunan rakip atölyenin sahibi olan, kendi halindeki Leonardo Zucco 26 Agustos 1974'de bilinmeyen kişilerce öldürüldü; çok sayıda tehdit aldığı anlaşılıyor. (...) Bu olaydan sonra atölyenin işleri hızla azaldı. Bundan avantajlı çıkan, büyük müşterileri kendisine çeken Cataldo şirketi oldu.[11]

Görünüşte kayıtlara "nedensiz" olarak geçmiş, ama girişimci mafyanın nasıl çalıştığı ile ilgili çözümlemelerin ışığında bakıldığında açıklık kazanan pek çok olay vardır. İki Kuzey İtalyan kamyon sürücüsünün 1979 yılında Gioia Tauro'da öldürülmesi olayı[12] bu açıdan son derece öğreticidir.

Ölümleri, caydırıcı rekabetin vahşî bir örnegi olarak değerlendirilebilir. İki şoför de, Gioia'daki bir grup meyve üreticisi ile her iki taraf için de kârlı bir anlaşma yapmış olan Verona'daki Eva şirketinin çalışanıydı. Bu şirket, ürünü pazar fiyatının % 30 ya da % 40 aşağısına kapatarak Reggio Calabria eyaletinde meyve ticaretini tekeline almış olan girişimci mafya ve mafya bağlantılı ihracatçılar tarafından tehdit edilmiştir.

Ancak mafyanın yerleştiği ve kök saldığı bir bölgede "olağan" koşullarda mafyanın baskısı genel kabul gördüğü için, şiddet kullanımı her zaman gerekli olmuyordu.

Rekabetten caydırma yöntemi sayesinde girişimci mafya, hamınaddelerde, ticari mallarda ve ekonominin bazı sektörlerinde bir dizi yerel tekel sahibi olmaya başladı. Bunlar, gele-

---

[11] Reggio Calabria Carabinieri, *Legione Carabinieri di Catanzaro. Gruppo di Reggio Calabria. Associazione per delinquere a sfondo mafioso di 101 più 19 persons operanti nel versante jonico della provincia di Reggio Calabria e di altre del Nord e Centro Italia*, cilt I-II, 1979, s. 31 (bu belge bundan sonra Ionialı mafya raporu adıyla anılacaktır).

[12] Bkz. *La Gazetta del Sud*, 5-6 Ocak 1979.

neksel mafyaya özgü bölgesel şiddet tekelinin yerini aldı. 1970'li yıllar boyunca odun ve kereste, taş ocakları, arsalar ve inşaat işleri, tarımsal ve ticarî işler, sanayi ve hizmet işleri yavaş yavaş eski hatır sahipleri ve onların aileleri tarafından tekelleştirildi.

Calabria'daki en güçlü mafya *cosca*'sı olan Gioia Tauro'dan Piromalli *cosca*'sı, kilit konumdaki beş sanayi ve ticaret bölgesinde tekel sahibidir, diğer dördünde de önemli bir pazar payı vardır.[13] Bölgedeki ikinci en önemli *cosca* olan ve Reggio Calabria eyaletinin hinterlandında iş gören Mammoliti-Rugolo *cosca*'sı milyarlarca liret servete ve üç beldede zeytin ve meyve ticareti tekeline sahiptir. Mensuplarının uyuşturucu trafiğinden, değerli taş kaçakçılığından, hırsızlık ve haraçtan elde ettikleri kazançlar, yağ üreten yerlerden düşük fiyatlarla kapattıkları zeytinlerin işlendiği bir dizi modern fabrikanın inşasına yatırılmaktaydı.[14] Daha sonra bu kazançları, elbette Avrupa ölçeğinde rekabet edebilirliklerini sağlamak amacıyla bireysel zeytinyağı üreticilerine ödenen EEC devlet yardımları ile iyice kabarmıştır.[15]

Pesce klanı, Calabria'nın Tyrrhenia bölgesindeki Rosarno kentinin ana zenginlik kaynağını denetimi altına almıştır; "Uyanık ve akıllı suçlular meyve ticareti tekelini ellerine geçirdiler ve kent halkı üzerinde bu sayede, etkileri siyasal eylemliliğe dek uzanan bir iktidar kurdular."[16] Bombalı saldırılar ve diğer tehditkâr eylemlerle potansiyel rakipler sindirildikten sonra "Cataldo *cosca*'sı ya doğrudan kendi işleri aracılığıyla ya da çeşitli şirket sahiplerinin kazandıkları kârlardan büyük hisseler alarak inşaat sektörünü ve taşımacılık ticaretini ellerine geçirdi."[17]

---

[13] Reggio calabria Carabinieri, *Legione Carabinieri di Catanzaro. Gruppo di Reggio calabria. Associazione per delinquere a sfondo mafioso di 260 persons operanti nel versante tirrenico della provincia di Reggio Calabria e di altre del Nord e Centro Italia*, ciltler I, II, III, IV, 1980 ss. 50-51. (bu belge bundan sonra Tyrrhenia mafyası raporu olarak anılacak.)

[14] *A.g.e.*, s. 372-393

[15] Reggio Calabria mahkemesi, *Sentenza del processo di I grado contro Paolo De Stefano più 59* (bundan sonra: Sentenza... contro Paolo de Stefano più 59 olarak anılacak), Dr. Giuseppe Tuccio tarafından derlenmiştir, 1979, S.278.

[16] Reggio Calabria Carabinieri, *Tyrrhenia Mafyası Raporu*, Cilt I - II, 1979, s. 29.

[17] Reggio Calabria Carabinieri, *Ionia Mafyası Raporu*, Cilt I - II, 1979, s.29.

Girişimci mafyanın pazardaki gücünün en açık göstergesi, Gioia Tauro liman inşaatı ihalelerinde ortaya çıktı. Taşaronlukları elde etmek için yapılan rekabette girişimci mafya sonuçta ihalelerin % 70'ini doğrudan; geri kalanını da mafya dışındaki şirketlerin bütün alt ihale değerlerinden % 8 pay almak suretiyle dolaylı olarak denetleyerek kazanç sağladı. Hakim Cordova'nın, esas sözleşmenin tarafı olan iki büyük *consortia* [konsorsiyum] (COGITAU ve Timperio Spa) tarafından taşımacı şirketlere yapılan tüm resmi ödemeler üzerindeki incelemesi, girişimci mafyanın çalışma biçimi ile ilgili önemli bir özelliği görme olanağı vermektedir; Ekonomideki güç hiyerarşisi ile kendi kurucu unsurları arasındaki prestij ve askeri güç hiyerarşisi uyuştuğunda, girişimci mafyanın içsel düzen ve kararlılığı artmaktadır. Çeşitli mafya *cosche* şirketlere verilen alt ihale değerlerini gösteren aşağıdaki tablo, *pax mafioso*'nun [mafya barışı] Gioia Tauro liman inşaatına damgasını vurduğunu ortaya koymaktadır.

Açıkca görüldüğü gibi, farklı *cosca*'ların yaptıkları işlerin miktarı, mafya içindeki hiyerarşide sahip oldukları konuma tekabül etmektedir.[18] Gioia Tauro'nun en büyük mafya grupları

ÇEŞİTLİ COSCA'LARA VERİLEN İHALELERİN DEĞERİ (1974 - 75)

Cosca'nın adı	İhalenin değeri (milyon liret)	Toplam kazanç (%)
Piromalli	1.384.187.765	55
Mammoliti-Rugolo	455.697.550	18
Crea	235.849.522	9
Avignone	117.066.981	7
Mazaferro	77.005.400	3
Sigilli	28.026.760	1
Franconieri	25.000.000	0.9
Bruzzi	23.059.000	0.9
TOPLAM	2.526.291.632	99.8

Kaynak: P. De Stefano ve 59 kişi hakkında yapılan mahkemenin iddianamesi ("ordine di rinvio a guidizio"), 1978, s.226.

[18] Reggio Calabria mahkemesi, *Ordinanza... contro Paolo De Stefano Piû 59*, (derleyen Dr. Cordova), s. 217.

ihalelerden en büyük payı aldılar, daha küçük olan gruplar daha küçük paylar aldılar. Bu hiyerarşinin kurumlaşması sırasında herhangi bir çatışma sözkonusu olmadı. İş istemeye gelen birinin bu isteği bütün grup tarafından zaten uygun görülmüş idi ve herkes işten kendisine düşen payı aldığı sürece taşımacılar arasında anlaşmazlık çıkmazdı.[19]

Zaten büyük oranda kurumlaşmış olan güç ve prestij dağılım tablosu, en güçlü mafya grupları arasındaki bir anlaşmayla - Piromalli grubunun önderliğinde herkesin seve seve katıldığı bir anlaşma- sağlama alındı. Küçük girişimcilerin bir yana itildikleri, piyasada yalnızca en büyük şirketlerin ayakta kalabildiği, bu tür alt ihalelerin çok az olduğu zamanlarda, söz konusu dağılım ve paylaşım kuralının son derece büyük avantajlar sunduğu kesindir.[20]

Ekonomik gücünde gözlenen 10 yıllık sürekli bir artışın sonunda, 1982 yılında girişimci mafya kendini Güney İtalya'nın ikinci büyük kentindeki bütün inşaat işlerini denetler durumda buldu. Hakim Giuseppe Falcone'a göre.

> (...) mafya örgütleri Palermo'daki inşaat işlerini -kum çıkartılan taş ocakları, temizlik şirketleri, çimento atölyeleri, inşaat sanayi için demir depoları, toptan sihhi malzeme satışı vs.- tümüyle denetimleri altına almaktadırlar. Yatırımcılar (girişimciler) ya *mafioso* olmak ya da *mafioso* değilse mutlaka mafya kurallarına uymak zorundadır. Günümüzdeki mafya savaşları sonunda şirketlerin, "kazanan" ailelerin denetimleri altını girdiklerini düşünürsek, inşaat sektöründeki şirket yönetimlerinde görmüş olduğumuz değişiklikler anlamlıdır.[21]

İnşaat ve nakliye sektörlerindeki kâr oranları ekonominin diğer geleneksel sektörlerine göre daha büyük olduğu için, girişimci mafya buralardaki gücünü hızla geliştirdi. 1970'li yılların ortaları ile 80'lerin başları arasında yeni ve hızlı büyüyen sek-

---

[19] *A.g.e.*, s.227.

[20] *A.g.e.*

[21] G.Falcone ve G.Turone, "Techniche di indagine in materia di mafia", *Consiglio Superiore della Magistrature* tarafından düzenlenen mafya üzerine bir konferansta sunulan bir tebliğ, 4-6 Haziran 1982, s.37-38.

törler ortaya çıktığı zaman, mafya yatırımları öncelikle buralara aktı. Yıllar önce, mafya sermaye ve şirketlerinin, tıpkı geleneksel sektörlerde olduğu gibi, dış rekabetten bağışık olan turizm endüstrisine akın ettikleri görülmektedir.

Kapitalist *mafiosi*, Güney Calabria'nın Ionia ve Tyrrhenia sahillerini bütünüyle eline geçirdi. Yüzlerce dönüm inşaat alanını kapattılar, plaj tesisleri yaptılar ya da tasarladılar, kamp yerleri kurdular ve kimisi çok büyük boyutlarda olan otel ve lokantalar açtılar. Örneğin Mammoliti-Rugolo grubu, spekülatör ve yatırımcı olarak Palmi'deki *marina* ile Gioia Tauro arasındaki *marina* arasında kalan geniş bölgede turistik etkinliklerde bulunmak üzere işe koyuldu; Palmi Şehir Meclisinin karşı çıkmasına rağmen büyük ölçüde de istediklerini yaptı.[22]

Calabria ve Sicilya'da 1970'li yıllar boyunca ulusal ve uluslararası kamuoyuna korku salan mafya tarzı cinayet, adam kaçırma ve haraç eylemlerindeki artış yüzünden edindiği kötü imajın dış yatırımcıların cesaretini kırması, mafyanın turizm alanına yaptığı yatırımların güvenliğini sağlama aldı. Gerçekten de dış sermaye bu iki mafya bölgesine hatta bugün bile son derece sınırlı sayıda turistik işletme kurmaktadır. Calabria ve Sicilya'nın bozulan imajı gelecekte mafyanın kendi yatırımlarının kârlılığı açısından bir handikap oluştursa da, sözünü ettiğimiz bu durum, meydanı yerel mafyanın girişimlerine bırakmaktadır.

Ücretlerin Düşük Tutulması

Girişimci mafyaya rekabet koşullarında üstünlük sağlayan ikinci etken, emek gücünün akışkan olması, çalışanların ücretlerinin de düşük tutulmasıdır. Genellikle ücretler, sosyal güvenlik ve sigorta primlerinden kaytarılarak ve fazla mesai ödenmeyerek kısılır. Her şeyden önce, büyük bir olasılıkla, pek az yetkili, yasaya uygunluklarını soruşturmak üzere mafya şirketlerini ziyaret eder. Bu durum özellikle (mevsime bağlı nedenlerle ve emek talebindeki değişmeler yüzünden) iş bulmada büyük güçlüklerle karşı karşıya bulunan, iş kazası tehlikesi yüksek olan ve bu nedenle de iş koşullarının düzeltilmesi özel ilgiyi gerektiren inşaat

---

[22] Reggio Calabria mahkemesi, *Sentenza... contro Paolo De Stefano più 59* (derleyen; Dr. Giuseppe Tuccio), 1979, s. 106 ve devamı.

ve tarım işçilerine zarar vermektedir.

Mafyanın emek piyasası üzerindeki sıkı denetimi özellikle kadın tarım işçilerinin durumunda son derece belirgindir. 1970 ve 80'li yıllar boyunca eski *caporalato* olgusu (tellal çıkartarak asker toplama, *caporale*) yeniden canlandırıldı; bu kez mafya tarafından. PCI'nın (İtalyan Komünist Partisi) bölge yöneticisi Rita Camisso bu durumun, üç sahil şeridi ile Calabria'nın hinterlandı arasındaki emek akışı bakımından ne anlama geldiğini açıklamaktadır:

> Calabria'da bir kez daha boy göstermeye başlayan bu olgunun şimdi binlerce kadını bağladığı, özellikle birkaç olayda son derece belirgindir. İşçiler iş bulma bürosu aracılığıyla değil, ödeme koşullarını, çalışma günlerini ve hatta ulaşımlarını dahi ayarlayan *caporale* tarafından işe alınıyorlar (çoğu zaman işverenlerinin kim olduğu bile bilmiyorlar). Bu durum sigorta ve sağlık primlerinden sistemli olarak kaçmaya ve (bu arada ulaşım için *caporale*'ye geri ödenen payın 8-10 bin lirete vardığı) ücret anlaşmalarının çiğnenmesine olanak vermektedir. (...) Hiçbirdenetim tanımayan gerçek bir "gölge piyasa". (...) Calabria'da *caporalato* sorunu daha da karanlıktır, çünkü mafya kollarını bu bölgenin içlerine dek uzatmaktadır. *Mafiosi*'nin, kadın işçilerin ulaşımında kullanılan kamyonları bizzat çalıştırmakta olduğu ya da kimi durumlarda bunları taşaronlara kiraladıkları belirlenmiştir.[23]

S. Lucalı Nirta *cosca*'sının, Devlet Orman İşletmelerine mevsimlik işçi alımını yönettiği iyi bilinmektedir; "İşçilerin işe başlayıp başlamadıklarının denetlenmesi, yerlerinde olduklarını gösteren belgelerin hazırlanması gibi işler çete lideri olan Nirta ailesinin elindeydi."[24] Özellikle tarım ve inşaat işçilerinin görece kıt bulunduğu durumlarda mafya yöntemlerinin, esnek ve her şeyden önce düzenli işgücü arzını garanti etmede yararlı oldukları kanıtlanmıştır. İşgücü pazarının denetimi, mafya açısından ilk bakışta göründüğünden daha büyük önem taşımaktadır. Yalnız başına bu olgu, mafyanın, bu alandaki gücüne yö-

---

[23] 8 numaralı görüşme.

[24] Reggio Calabria Carabinieri, *Ionia Mafyası Raporu*, cilt I-II, 1979, s.162.

neltilecek herhangi bir tehdite, ne kadar küçük olursa olsun, neden bu denli sert tepki gösterdiğini açıklayabilir. Mimar Emanuele Godone, Cataldo aile şirketinin işe karışmasından bir süre önce, Locri'de bir hastahane inşaatı ihalesini kazanmış olan Liguria'lı bir inşaat şirketinin sahibiydi; "14 Eylül 1970 'de arabası bilinmeyen kişilerin saldırısına uğradı. (...) soruşturma sırasında mimar çok sayıda tehdit aldığını ve ahşap işlerini verdiği marangozların yerlerinin Jemma şirketinden (Cataldo grubuna ait bir mafya şirketi) gelenler tarafından değiştirildiği söyledi."[25]

Reggio eyaletinin Ionia sahilindeki Bianco bölgesi *mafiosi*'si, Birleşmiş Milletler'in Viyana'daki personelinden dört yüz aileyi barındırması düşünülen büyük bir turistik merkezin yapımına karşı çıktı. Proje yerel bir yatırımcı olan Filippo Velano tarafından desteklendi: Bunun üzerine Velano ceza olarak kaçırıldı, ortağı da Calabria'ya kaçtı. Mafyanın bu projeye karşı çıkmasının nedeni, "yerel inşaat işçilerine iş ayarlayan yegâne olarak kalmalarına olanak veren hegemonyalarını yitirme korkusuydu."[26]

Tipik bir orta ya da küçük ölçekli mafya şirketi, işçilerinin iş saatleri dışındaki zamanlarda bile sürekli olarak denetlenmelerini sağlayan (bekçi, ustabaşı vs.) özel personele sahip otoriter bir örgütlenmedir. Bu hal, işçilerin herhangi bir protestoya kalkışmalarını kesinlikle engeller. İşçiler, düşük ücretlere ve iş koşullarında belirsizliğe katlanmak zorundadırlar. Zeytin toplayıcılarına, iş sözleşmelerine yazılandan % 50 daha az ücret verilmektedir.[27]

Mafyaya bağlı bulunmayan bir girişimciye ait bir sanayi ya da tarım şirketi mafyadan bir girişimcinin eline geçtiğinde (ki giderek artan sıklıkta karşılaşılan bir durumdur bu), o şirketteki sendikal mücadele de kısa bir süre sonra durma noktasına gelir:

> Finetti şirketinin (takma bir isim) yeni yönetimi, şirkette sendikal örgütlenmenin bütün izlerini sildi. Şirketin

---

[25] *A.g.e.*,

[26] *A.g.e.*, s. 161.

[27] 8 numaralı görüşme.

mafyadan olan yeni sahipleri işe el koyduğundan bu yana tek bir toplantı yapılamadı. Nedeni çok basit. Çok sayıdaki işçi ve sekreter istifaya zorlandı ve yerlerine yine sahiplerin *cosca*'sından üyeler alındı.
Bunlardan biri ustabaşı, bir diğeri ambar memuru, bir başkası idareci ve yine bir başkası da -diplomalı birimuhasebecidir.[28]

Mafyanın üretim ilişkilerindeki ağırlığı yatırım üretkenliğini artırmaktadır; işgücü üzerindeki baskının artması, daha büyük bir artık değere el konulmasını olanaklı kılar. Matteo Citarda'nın başını çektiği Palermo mafya aile-girişimi büyük bir *palazzo* (saray -ç.n.) yapmak için TAMIC şirketini kurdu:

> (108 odası ve 3 salonu bulunan) devasa bina iki yıl gibi rekor bir zamanda tamamlandı. *Carabinieri*'ye göre yapının bu kadar kısa bir sürede bitmesindeki itici unsurlardan biri, Citarda'nın damadı ve ortaklarından biri olan Giuseppe Albanese'in ustabaşılık işini bizzat üstlenmiş olmasıydı. Mafya geçmişi iyi bilinen bu adamın saygınlığı işlerin yolunda gitmesini sağlıyordu.[29]

Mafyanın, yaptığı yatırımlara özgü koşulları -düşük ücret, akışkan ve üretken emek gücü- sağlamak ve sürdürmek için her zaman doğrudan baskı kullanması gerekmez. Şirketlerin pek çoğunda çalışan personelin büyük bölümü adi suçlulardan, poliste kayıdı bulunanlardan, gözetim altında bulundurulanlardan, eski mahkumlardan oluşmaktadır. Bu insanlar ya girişimci *mafiosi* olarak aynı *cosca*'nın üyesidirler, ki böylelikle çıkar bağları ile kayıtlı durumdadırlar ya da *cosca*'yla yalnızca iş alma ilişkileri vardır.[30] Öte yandan, mafyanın egemen olduğu taşımacılık sektöründe çalışan personel, mülk sahiplerine, girişimcilere ve patrona "sadakat" ve "saygı"ya dayalı gayet güçlü klientelist ilişkilerle bağlıdırlar. Bu klientist ilişkiler çalışanlara hiyerarşide yukarı tırmanmaları için maddi olanaklar sunar.

Eğer şoför terbiyeli davranırsa, patronu kullanmakta ol-

---

[28] 7 numaralı görüşme.

[29] M. Cimino, "Familiari prestanome", *L'Ora*'da, 9 Eylül 1980.

[30] *Ordinanza... contro Paolo De Stefano piû 59* (derleyen: Dr. Cordova), s. 148.

duğu kamyonu satın almasına yardım ederek bağımsız "küçük patronlar/iş sahipleri" saflarına katılmasını sağlar. Son birkaç yıldır Reggio Calabria eyaletinde kamyon, buldozer, ekskavatör vb. araç sahiplerinin sayısında önemli oranda artış olmuştur.[31]

Böylelikle, çatışmak bir yana, iç dayanışması son derece güçlü olan mafya şirketi özellikle uysal ve esnek emek gücünden yararlanarak yarışmacı pazar ve toplum koşullarına son derece iyi uyum göstermektedir. Diğer şirketler de, mafya yatırımlarını emek pazarında sahip olduğu avantajlı konumun ve bunun ne anlama geldiğinin tümüyle farkındadırlar. Alt ihale uygulamasının bu denli yaygın oluşunun bir nedeni budur:

> Şimdi bir örnek verelim. Bir kamu kuruluşu 100 milyon liret değerinde bir ihale açmış olsun. İhaleyi kazanan (sözleşmeci şirket) işçilere yapılacak, tatil paraları, emeklilik, sigorta, tek kelimeyle kazanılmış işçi hakları ile ilgili, toplam otuz milyon lirete varabilecek, bütün ödemeleri bu 100 milyon lirete katmak zorundadır. Daha sonra şirket 100 milyon liretlik bu işi bir başka şirkete ihale eder. İhaleyi devralan şirket, işçiler denetimi altında bulundurduğu ve asla herhangi bir protestoya kalkışamadıkları için bu tür ödemeleri yapma sıkıntısı olmayan bir mafya şirketidir. Sonuçta 100 milyon liretlik iş, mafya şirketine diğer şirketlerden % 30 ucuza malolur. (...)[32]

Üretimin örgütlenmesinde mafyanın varlığından kaynaklanan avantajları gören ve bunlardan yararlanan, yalnızca yerel şirketler değildir. Mafya bölgelerinde iş gören en dinamik uluslararası şirketlerin durumu da budur. Coca Cola, Reggio Calabria'nın varoşlarındaki fabrikasında 1971 gibi erken bir tarihten itibaren Sicilyalı ve Calabrialı *mafiosi*'ler kullanmak gibi yerinde ve zamanında verilmiş bir kararla temayüz etmiştir. Davalıların mahkumiyetini isteyen Reggio Calabria emniyet müdürü, 3562/2 sayılı soruşturma dosyasında şunları yazmaktadır:

---

[31] 10 numaralı görüşme.

[32] *A.g.e.*

Pellaro'daki Coca Cola fabrikasının mafyanın elinde olduğu söylenebilir. (...) Bu fabrikada gücünü kabul ettirmeyi başaran *mafiosi*'lerden biri, durumu yukarda açıklanmış olan Filippo Marchese'dir (Pellaro'da oturmaya başlamış Palermo'lu bir *mafioso*).
Marchese, Palermo'nun Ciaculli yöresini elinde bulunduran namlı Greco ailesi ile yakın ilişkileri olan Vincenzo Chiaracane'ın lideri olduğu mafya *cosca*'sındaki en korkulan kiralık katillerden biri sayılmaktaydı. (...)
Sanık, hepsi de kefaletle serbest bırakılmış olan Vincenzo D'Ascolo, Giuseppe veFrancesco Ficara ile ve önceden kefaletle bırakılmış Giuseppe Costantino ile -bunların tümü de Coca Cola fabrikasında çalışmaktaydılar- yakın ilişkiler kurmuştu. (...)
Palermo savcısı Dr. Pietro Scaglione'nin vahşice katledilmesi olayında, Pellaro polis âmiri, telefonda, Marchese'nin şehirde bulunmadığını bildirmişti. Oysa, şirketin aynı sıralarda kontrol edilen kayıtlarına göre, Marchese o günlerde işyerinde çalışıyor görünmekteydi. Kuşkusuz ciddî biçimde mide bulandıran bir durumdu bu.[33]

Bu iddianame ile açılan dava sürerken Pellaro Coca Cola fabrikası yetkilileri, gayet öngörülü bir biçimde, *mafioso* Filippo Marchese'ye onun şimdiye dek kendisine verilen işleri tamamen şirketin yararını ve kazancını düşünerek, büyük bir arzu ve şevkle yaptığını belirten bir takdirnameyi sundular (karşı sayfaya bakınız).

Mali Kaynakları Kullanma Ayrıcalığı

Mafya şirketlerinin rekabetteki üç avantajından sonuncusu, normal küçük ya da büyük ölçekli sanayi girişimcileri ile karşılaştırıldığında mali kaynaklara daha büyük bir kolaylıkla ulaşabilir oluşlarıdır. Mafya kapitalizminin tasarladığı, şimdiye dek ise ancak bir kısmı tamamlanmış olan büyük yatırım programları için gereken para, "olağan" kapitalizm koşullarında olduğu gibi, sadece şirket kârlarının olağan birikiminden gelmez.

---

[33] Reggio Calabria mahkemesi, *Sezione per le misure di preverzione di Pubblica Sicurezza*, "Procedimento a carico de Marchese Filippo" 1971.

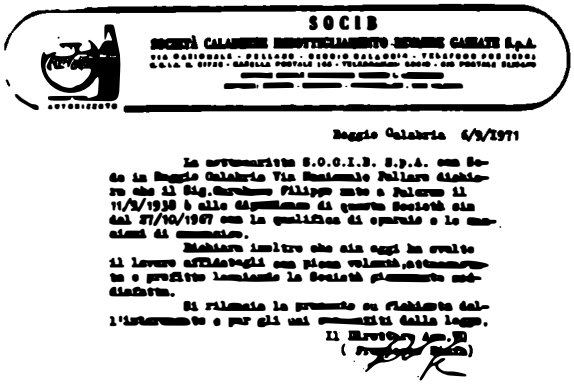

SOCIB

Reggio Calabria 6/9/1971

La sottoscritta S.O.C.I.B. S.p.A. con Sede in Reggio Calabria Via Nazionale Pellaro dichiara che il Sig. Marchese Filippo nato a Palermo il 11/9/1938 è alle dipendenze di questa Società sin dal 27/10/1967 con la qualifica di operaio e le mansioni di meccanico.

Dichiara inoltre che sin oggi ha svolto il lavoro affidatogli con piena volontà, attaccamento e profitto lamentando la Società giammai negligenza.

Si rilascia la presente su richiesta dell'interessato e per gli usi consentiti dalla legge.

Il Direttore Amm.vo
( )

SOCIB
Calabria Maden Suyu Şişeleme Limited Şirketi

Reggio Calabria, 6 Eylül 1971

Reggio Calabria'da, Pellaro, Nazionali yolu üzerinde bulunan SOCIB Şirketi, 11 Eylül 1938 Palermo doğumlu bay Filippo Marchese'nin, 27 Ocak 1967 yılından beri işçi ve tekniker olarak bu Şirkette çalıştığını beyan eder.

Filippo Marchese'nin, şimdiye kadar kendisine verilen işleri tamamen şirketin yararına, büyük bir istek ve gayretle yerine getirmiş olduğunu da belirtmeliyiz.

Bu takdirname, ilgili tarafın isteği üzerine, yasanın ilgili maddeleri uyarınca verilmektedir.

(imza sahibi)

Francesco Ninfa
İşletme Yöneticisi

Girişimci mafya ihtiyaç duyduğu parayı elde etmek için tasarruf yapmaz; üretime geçmeden önce de bir birikimi yoktur. Schumpeter'in konu edindiği girişimci tipi gibi, mülklerinin dışından gelen kaynakları kullanır. Mafya özelinde, Schumpeter'in modelindeki banka sisteminin yerini yasadışı faaliyetler almaktadır.[34]

Mafyanın yasadışı faaliyetleri sırasında elde edilen çok büyük miktarlardaki sermaye, yasal yatırımlara yöneltilir. Bu miktarın çok daha büyük bir kısmı, mafya şirketlerinin ticaret yaptığı dış pazarlarda yürütülen işlere ayrılmaktadır. Büyük bir çoğunlukla İtalya'nın ve Batı'nın en zengin bölgelerinde (Amerika, Lombardiya, İsviçre vs.) yürütülen bu işler, kapitalist anlamda zayıf olanı güçlendirme eğilimi taşıyan bir tür "ilkel birikim"e yaramaktadırlar. Eroin üretimi ve satışı, silah ve mücevher kaçakçılığı, kuzeyin sanayi burjuvazisinden fidye talebi ile adam kaçırma, gizli sermaye ihracı mafyanın ulusal ve uluslararası bu tür yasadışı faaliyetlerinde son on beş yıldır görülen kitlesel büyüme, mafya şirketlerinin, şirket varlıklarını kat kat aşan bir yedek mali sermaye özvarlığını oluşturmalarına olanak sağladı; bu özvarlığı ile, çoğu zaman kredi yokluğu yüzünden sıkışıklığa düşerek mali sermayeye boyun eğen gayri-mafya şirketlerin olanaklarını kat kat aşmaktaydı.

Çağdaş İtalyan mafyasını, Amerikan gangsterizminden ve geleneksel mafya faaliyetlerinden ayıran şey, yasadışı yollardan edinilmiş sermayenin kesinlikle yasal işlere yatırılmasıdır. Amerikan suç örgütlerinin kumar, uyuşturucu ticareti, fuhuş ve haraç işlerinden elde ettikleri kârların çoğu aynı yasadışı piyasalara dönmektedir. Haraç işleri büyük yatırımlarda bulunulmasını gerektirecek kadar geniş çaplıdır; bunu görmek için, fiilen İtalyan ve Yahudi kökenli küçük bir suç örgütleri, öbeğinin kurup geliştirdiği Las Vegas'a ya da Doğu Amerika'nın türedi "kumar kenti" Atlantic City'e bakmak yeter.[35] Üstelik ABD'de, İtalyan mafya şirketlerinin yaptığı gibi yasadışı sektörlerden yasal sektörlere aktarılabilecek sermaye oranını olumsuz etkileyecek çok sayıda engel vardır. Yasadışı ya da yarı-yasal sektörlerde elde edilebilecek kâr oranları meşru yatırımlardan ka-

[34] Schumpeter, *a.g.e.*, s. 95-115, 137 ve devamında.

[35] D. Eisenberg, *U. Dan ve E. Landau*, Meyer Lansky, New York 1979, s.261-270.

zanılabilecek olandan çok daha yüksek olmasına karşın, (kaynağı şüpheli sermaye hakkında yasalar, banka hesaplarında gizliliğin olmaması, polis ve FBI'ın -kimileri en "ağırından"- denetim ve müdahaleleri gibi) özel olarak hazırlanmış, hem kurumsal ve hem de resmi olmayan engeller mevcuttur.[36] Bu nedenle yeterince "mesleki" deneyime ve piyasa bilgisine sahip Amerikan girişimci mafyası, yasadışı ekonomiye yapılacak yatırımın yalnızca daha kârlı olmakla kalmadığını; böylesi bir yatırımın polis, resmi yetkili, kamuoyu ya da siyasal ihtirasları olan kişilerce yapılacak araştırmaların hedefi haline gelmesinin çok daha küçük bir olasılık olduğunu, bu anlamda daha az tehlike içereceğini düşünür. Italya'da 1982 yılı Eylül ayında çıkan anti-mafya yasalarına kadar, ekonominin yasal ve yasal olmayan alanları arasında, etkisiz birkaç engel vardı. Bu durum, (uyuşturucu hariç) yasadışı mal ve hizmet dolaşımı için küçük de olsa bir pazar olanağı sunmasının yanında; büyük miktarda "kara" paranın, girişimci mafyaya ve mafya yatırımlarının ticari başarısına katkıda bulunan "temiz" ekonomiye akmasına yolaçtı.

Gündelik ekonomik rekabette, öz nakit kaynakları olan bir şirket, eşsiz bir silaha sahip demektir. Yaklaşık 600 işçi çalıştıran Spatola şirketi Palermo'nun en büyük inşaat şirketlerinden biridir. Sahibi şimdilerde eroin ticaretinden dolayı cezaevinde bulunan ve en güçlü Sicilyalı *mafioso*'lardan biri olan Rosario Spatola'dır.

> Spatola şirketi, üzerinde Şehir Meclisi binalarının yapılmakta olduğu Sperone mahallesinde - çok kısa bir zamanda- büyük bir siteyi ele geçirdi. Sitenin inşasına Triesteli bir müteahhit şirket olan Delta Costruzione tarafından başlanmıştı. Delta Costruzione, her zaman büyük ihalelere giren ve Sicilya'ya, yatırımcılara sunulan son derece elverişli yasal koşullar ve düzenlemelerden yararlanmak için gelen tanınmış bir şirketti. (...)
> Ancak kamu ihalesi işleri uzun ve karmaşıktır. İlk ödemeleri alabilmek için, işin bir bölümünün tamamlandığını gösteren bir "hakediş raporu" sunmak gerekmektedir. Bu arada % 25 faiz ödemesi anlamına gelen olağan kredilere yönelmek zorunludur. Bütün bunlar nakit bu-

[36] A. G. Anderson, *The business of Organized Crime*, Stanford 1979, S.136-147.

nalımına yol açarak şirketi iflasa sürükler.
Üstelik gayet uygun koşullara sahipken işi bırakmak zorunda kalan Delta'nın başına gelen de buydu. Bunun üzerine Spatola şirketi ortaya çıktı, borçları ödedi, hemen ardından bir "hakediş raporu" sundu ve -rekor bir sürede- ihalede belirtilen ilk ödemeleri aldı. Araştırmacıların ortaya koyduğu kadarıyla Delta yöneticileri bölgeyi terk etmeleri konusunda ne bir tehdit ne de bir "tavsiye" almışlardı. Sadece, daha işbilir bir rakibin karşısında ekonomik bir bozguna uğramışlardı.[37]

Mafya şirketlerinin mali kaynaklarına dayanarak yapabildikleri yatırımlar arasında fiilen dengesizlik vardı. Bunun kanıtını şu olayda görebiliriz; Tanınmış mafya patronu Giorgio De Stefano 1976 yılında Aspromonte'de öldürüldüğünde evrak çantasında, eğer başarılabilseydi, De Stefano kardeşlerin girişimci *cosca*'sının zaten çok büyük ölçülere varmış olan ekonomik faaliyetlerini üç katına çıkartacak endüstri ve arsa yatırımları ile ilgili bir plan bulunmaktaydı. Daha güçlü bir kanıt, girişimci mafyanın herhangi bir borçlanma talebinde bulunmaksızın yaptığı yatırımların giderek artış göstermesidir. 1976 yılı Anti-Mafya Komisyonunun raporu, Ragusa eyaletinin Vittoria bölgesinde Teresi kardeşlerin (uyuşturucu ticaretinde faaliyet gösteren Palermo'lu girişimci *mafiosi*) iş ilişkilerindeki bir dizi olayın "büyük önem" taşıdığını belirtmektedir:

> Teresi kardeşlerin üç şirket aracılığıyla (TAMIC, RECASI ve CORES), Palermo inşaat endüstrisi ile olan bağlantıları ilgi çekici ve alışılmadık bir görüntü sergilemektedir. Tam olarak söylersek: Credito Italiano bankasındaki hesaplarında abartısız on altı milyon liretleri varken borç ve avans istemeden yaklaşık on milyon liret değerinde on bir büyük malikane inşa etmeleri...[38]

Yine de mafya şirketlerinin ekonomik üstünlükleri sadece bu tür yasadışı mali kaynaklardan doğmaz. Girişimci mafya yasal banka sisteminde de ayrıcalıklı bir yere sahiptir ve ihtiyaç duy-

---

[37] D. Billitteri, "Il boom dell'impresa mafia", *Il giornale di Sicilia*'da, 16 Temmuz 1981.

[38] Anti-Mafya Komisyonu, *Commissione parlamentare d'inchiesta sul fenomeno della mafia in Sicilia*, cilt: I, II, III, IV, Roma, Tipografia del senato, doc. XXIII, no.2, s.423.

dugunda, sıradan bir işadamının ulaşabileceğinin ötesinde bir kolaylıkla nakit yardım elde edebilir. Bu ayrıcalık yalnızca borç veren küçük yerel kurumlarla olan yerleşik iş bağlantıları ve klient ilişkilerine dayanmaz; *mafiosi*'nin önde gelen banka yöneticileri ile de karmaşık ve karanlık "dostluk" ilişkileri vardır. Şubat 1978 tarihinde çeşitli mafya *cosche*'lerinin mülklerini yöneten ve Calabria'da tekstil fabrikaları bulunan sanayici Carmela Cortese,

> Banca di Napoli'nin Catanzaro şubesinin müdür ve müdür yardımcısı olan Gennaro Campitiello ve Afredo Cognetti ile birlikte, zimmetlerine para geçirdikleri için tutuklandılar...
> Aralık 1973 yılında namlı Sicilyalı *mafioso* Angelo Barbera. (...) doksan bir davalı arkadaşı ile birlikte duruşmada bulunmak üzere (...) Catanzaro'ya geldi. (...) Polis araştırmaları (...) bütün Sicilya ve Calabria'ya korku salan, şimdiye dek yakalanmış bütün suçluların elebaşının onunla Contes olduğunu ortaya çıkardı. La Barbera'nın hergün görüştüğü kişiler arasında (...) La Barbera ile aynı otelde kalan ve Temmuz 1974 yılında Porto Empedocle'ye giderken La Barbera'nın Mercedes arabasını kullanan (...) Banca Commerciale Italiana'nın Catanzaro şubesinin müdür yardımcısı Augusto Casciano da vardı.[39]

Aynı iddianame kayıtlarında Reggio mafya lideri olan Paolo De Stefano'nun, olağan koşullarda gerekli zorunlu garantilerden hemen hiçbirini vermeden *Banca Nazionale del Lavoro*'dan borç aldığı yazılıdır. "Borç veren kurumların bozulmayan sessizliği" ve "bankaların yasayla işbirliği yapma konusundaki kesin isteksizlikleri" üzerine yargıç, De Stefano'ya bu borcun verilme biçimi üzerine aşağıdaki yorumu yapmıştır:

> Kredi anlaşması düzenlenirken bu kentte bulunan bir *Banca Nazionale del Lavoro* sekreteri şöyle bir not yazmıştır: "Kentteki tanınmış kişilerle iş yaparken böyle bir şeyi talep etmek uygun düşmediği için -çünkü bunlar saygı görmek isteyen hassas insanlardır- borçlunun

[39] Reggio Calabria mahkemesi, *Ordinanza... contro Paolo De Stefano più* (derleyen Dr. Cordova), s. 164-175.

mülkleri konusunda bilgiden yoksunuz. (...) Bay De Stefano'nun sahip olduğu güçlü etki ve içinde çalıştığımız çevreye özgü koşullar (...) göz önüne alındığında, bize yapılan bu başvuruya lehte bir yanıt vermemiz gerektiği görüşündeyiz." Müdür karşı koymadı- sözü geçen şahsın *uygunluğu* gözönüne alınarak sayfanın altına şunları yazdı: "Borç verilmesi konusunda mutabıkız."[40]

Mafya Kapitalizmi ve Büyük Şirketler

Rakiplerin sindirilerek rekabetten çaydırılmaları, ücretlerin düşük tutulması ve büyük bir mali kaynağın varlığı bütün bunlar mafya şirketinin genişlemesini sağlayan itici güçlerdir. Bunlar, bugünün mafyasının pazardaki etkinliğini ve ekonomik gücünü açıklamaktadır. Zaten 1970'li yılların ortalarında mafyanın ekonomideki geleneksel asalak yöntemleri açısından yeni bir safhaya girilmekteydi. Mafyanın girişimci olarak saldırgan varlığında, pazar güçlerinin faaliyetlerini engellemek bir yana, bu güçleri daha da etkin kılan niteliksel bir değişim söz konusuydu. Bu niteliksel sıçrama Gioia Tauro bölgesinde açıkça görülmektedir.

> 1974 Eylül'ünde başını sırası ile Don Antonio Macri, Piromalli kardeşler ve De Stefano kardeşlerin çektiği, eyaletin önde gelen üç mafya *cosche*'u, sanayi limanı ve "V" çelik fabrikaları geliştirme projelerini görüşmek üzere bir araya geldiler. İlgili iş çevrelerinin, huzur içinde bırakılmaları koşuluyla ellerindeki bütün işlerden % 3 pay (ya da "kota") verme tekliflerini geri çevirmeye karar verdikleri anlaşılıyor. Mafyanın, kendi insanlarına fırsat sunmak ve projelerin tümünü denetlemekiçin, alt ihaleleri garantiye bağlamaktan çıkarı vardı.[41]

Büyük iş çevreleri karşısında mafyanın konumundaki bu değişiklik, yakın zamana kadar varolan örüntüyü tersine çevirdi. 1950'li ve 60'lı yıllarda "kota"lar, koruma parası vs. mafya asalaklığı ile bunların üretim maliyetini artırdığını düşünen

[40] *A.g.e.*, s.23.

[41] *A.g.e.*, s.221.

şirketlerin bakış açıları arasında çatışmalar başgöstermişti. Salerno Reggio Calabria otoyolunun yapımı sırasında mafya *cosca*'larının (*cosche*) talep ettiği kotalar, yolun Rosarno ile Villa San Giovanni arasında kalan bölümlerinin ihalelerini kazanmış olan şirketlerin karşılaştığı en ciddî sorunlar arasındaydı. 1970'lerin ortalarında, büyük zararlara yol açan saldırı olaylarının sayısı yüzleri buldu. Öyle ki Reggio polis örgütü ve Eyalet Komisyonu üyeleri hassas yerleşim bölgelerini ve işçileri sürekli gözetim altında tutmak için özel "koruma ekipleri" görevlendirmek zorunda kaldılar.[42] Çok sayıda büyük şirket, aldığı ihalelerden çekildi ve otoyol yapım işi büyük ölçüde gecikti.

1970'li yıllar boyunca mafyanın özerk girişim gücündeki büyüme, gerçek bir ittifakın kurulması için uygun koşulları yarattı. Yerel ekonomik sistemin dışından gelen büyük şirketler için mafyanın güçlenmesini sağlamak, çıkarları açısından artık daha yararlı bir hale geldi. İşlerin barış ve huzur içinde sürdürülmesi yönündeki geleneksel arzuya; büyük şirketlerin birer uydusu haline gelmiş olan mafya şirketlerinin mümkün olduğunca ucuz ya da başka şirketlerden daha ucuz mal ve hizmet sunabilmeleri sayesinde, bir mali ortaklık da eklendi. Calabria'da iş yapmakta olan iki büyük sanayi şirketinin taşıma ihalelerini yerel mafya şirketlerine vermelerinin bir nedeni, bunların işi, "söz konusu sektörde ulusal düzeyde geçerli maliyetlerin çok altına" yapabilecek oluşlarıdır.[43]

Reggio Calabria eyaletinin Tyrrhenia bölgesinden altmış mafya patronunun yargılandığı davada bu durum, Reggio Calabria bölgesinde son zamanların en önemli iki kamu yatırım projesini (Gioia Tauro sanayi limanı yapımı ve Villa San Giovanni ile Reggio arasında iki yönlü otoyol yapımı) gerçekleştiren yatırımcılarca açıkça ortaya konulmuştu. Yaptıkları tanıklıklarda, mafya taşıma müteahhitlerinin Gioia Tauro "sendikası" ile Libri-De Stefano ailesinin işlettiği Edilizia Reggina şirketinin önerdiği fiyatların, o zaman piyasada geçerli fiyatlarla karşılaştırmışlardı.[44]

---

[42] Reggio Calabria mahkemesi, *Atti del processo contro Paolo De Stefano più 59*, cilt XCVI, s. 107 (bu belge bundan sonra *De Stefano Atti* olarak anılacaktır).

[43] 3 numaralı görüşme.

[44] Reggio Calabria Mahkemesi, *De Stefano Atti*, cilt XCVII, 1978.

Bu koşullarda, yerel mafya şirketleri ile iş ilişkilerine girmekle büyük şirketler "korunma parası" ve güvenli çalışma koşulları bakımından kesin avantaj elde ettiler. Gioia Tauro limanının ve oradaki çelik fabrikalarının altyapılarının tamamlanmasından sorumlu olan COGİTAU konsorsiyumu yöneticileri, girişimci *mafioso* Gioacchino Piromalli'yi resmen ortaklığa aldılar.

> Bu bölgede geçen yıl 154'ü bombalı olmak üzere her çeşit saldırı biçimi görülmüş iken; COGITAU yöneticilerine ya da şirketin pahalı ve son derece değerli yatırımlarına yönelik bir zorbalıkta bulunulduğuna mahkeme kayıtlarında da müfettiş raporlarında da rastlanmamıştır.[45]

Gioia Tauro'daki büyük yatırımcılar ile yeni mafya kapitalizmi arasındaki bu ittifak, sonraları tümüyle dostça ve güvenilir bir ilişki haline geldi. Bu durumun en anlamlı göstergesi COGITAU inşaatının açılışındaki -Başbakan Andreotti'nin de katıldığı- temel atma töreninde ev sahipliğini Gioacchino Piromalli'nin yapması oldu.[46]

Fakat belki de bu büyük şirketlerle girişimci mafya arasındaki sıkı ittifakın en önemli nedeni, mafyanın kendisini devlete, bu kez amacı *Mezzogiorno*'daki kamu yatırımlarının maliyetini yapay biçimde şişirmek olan bir baskı grubu olarak kabul ettirmiş olmasıdır. Mafya bölgelerinde yapılacak kamu işleri için ihale açıldığında, başlangıç fiyatları yaklaşık % 15 oranında yükseltilir. Bunun resmen kabul edilmiş nedeni, bir kota ödemek zorunda kalacakları bilinen girişimcilerin cesaretlerinin kırılmasını önlemektir; "Şaşırtıcı olan şu ki Devlet Demiryolları Müdürlüğünün sunduğu ayrıntılı planların (ki bunlar zaten malûmdur) gösterdiği gibi, mafya resmen bir maliyet unsuru sayılmaktadır."[47] Devlet 1970'li yıllar boyunca, büyük şirketler ile mafyanın haraçtan ziyade üretim temelinde ilişkilere girmelerinden beri, [kamu ihalelerinde] daha yüksek fiyatlar ödedi. Mafya grupları ile büyük şirketlerin aralarında paylaştıkları bu gelir; büyük şirketlerin, mafya bölgelerinde iş yapmanın avan-

---

[45] *A.g.e.*, 1979, s. 264-265.

[46] *Sentenza... contro Paolo De Stefano più 59* (derleyen Dr. Giuseppe Tuccio), 1979, s.265-266.

[47] *Ordinanza... contro Paolo De Stefano più 59* (derleyen Dr. Cordova) s.26.

tajı olarak gördükleri bir "coğrafî fark" geliri halini aldı.

Şişirilmiş fiyatların yanında, her iki taraf da kendi yöntemlerini kullanarak, kamu yetkililerini üzerinde anlaşılmış fiyatı değiştirecek ek ödemelerde bulunulması için ikna etmek üzere ortak bir baskı oluşturabilirlerse, çok büyük kârlar elde edilebilirdi. Villa San Giovanni ile Calabria arasındaki iki yönlü demiryolu hattı ihalesi, başlangıç fiyatında % 8 indirimle (Sicilya'nın mafya olmayan bölgesinde aynı büyüklükteki Messina-Catania çift yönlü otoyol yapımı için başka bir şirketin verdiği % 30 indirimli teklifle karşılaştırıldığında) başarılı bir teklif veren Cambogi adında bir şirket tarafından kazanıldı.[48] İşin büyük bir bölümü Cambogi tarafından Reggio bölgesinden girişimci mafyaya ihale edildi. Başladıktan sadece iki yıl sonra, işin toplam bedeli 5 milyar 800 milyon liretten 12 milyar 800 milyon lirete çıktı (1976 yılında). Devletin Cambogi'ye belli bir iş için (örneğin toprak setlerinin düzlenmesi) ödediği ile işin ihale edildiği mafya şirketlerinin fiilen mal oldukları bedel arasındaki fark yaklaşık % 50-60'a ulaştı. Bu, şirketin mafya bölgesinde iş yapmakla sağladığı öbür yüksek kârları artıran bir farktı.[49]

Mafya kapitalizminin gelişiminin bu döneminde, yerel pazarın dışından gelen orta ölçekli girişimlere karşı takındığı tavır da, büyük şirketlerle ilişkilerinin dostça olup olmamasına bağlı olarak son derece farklı olmaktadır.

> Calabria eyaleti Ionia bölgesindeki G.'de bir yaşlılar yurdu inşaatı için açılan ihaleye teklifler verilmekteydi. Bir Sicilya şirketi olan Spa Edilizia'dan (takma ad) iyi bir teklif geldi. İşten sorumlu müfettişin ölçümde bulunmak üzere G.'ye varışının üzerinden çok geçmeden, Franco Zagara (lâkap) onunla temas kurdu. Zagara bir yerel yatırımcıydı ve müfettişe alanı temizlemek için gerekli ekipmana sahip olduğunu, gereken malzemeleri sağlayabileceğini söyleyerek işin taşaronluğunun kendisine verilmesini istedi. Kısa bir görüşmeden sonra, o anki pazar fiyatı doğrultusunda metreküpü 16.000 liretten çimento sağlanması konusunda anlaşma yapıldı. İşe başlanılmasından dört ya

[48] *De Stefano Atti*, cilt XIX-5, 1978.

[49] *A.g.e.*, cilt XXXV, 1978.

da beş gün sonra Edilizia'nın müfettişi, Zagara'nın işçilerine işi bırakmalarını söyledi. Zagara bir açıklama istediğinde müfettiş ona telefonla tehditler aldığını ama her şey yoluna girdiğinde, işi tekrar kendisine vereceğini söyledi.
Birkaç gün sonra işin tekrar başlamış olduğunu ama bu kez tanınmış yerel *mafioso* Bruno kardeşlere (takma ad) ait başka bir şirket tarafından yürütüldüğünü görünce, Zagara şaşırdı. Iyice kızmış ve öfkelenmiş olan Zagara solugu *carabinieri*'de aldı; polis karakoluna varır varmaz avluda bağırmaya başladı: 'Gidin ve Rocchi'de (takma ad) çalışmakta olan şu *mafioso*'ları tutuklayın! O işi şu anda ben yapıyor olmalıydım! Burada devlet yok, adalet yok! Gidin ve tutuklayın onları, onlar büyük mafya köpekleridir!'
Carabinieri yaptığı araştırmada Edilizia C.'nin alt ihaleyi girişimci-*mafioso*'lara vermeye mecbur bırakıldığını gördü. Kimlerle karşı karşıya bulunduğunu anlayan müfettiş, bu tehditler karşısında, isteneni kabul etmekten başka çıkar yol bulamamıştı. Dahası Bruno kardeşler kerestenin Bruno *cosca*'sının bir üyesi olan Bastone (takma ad) adındaki bir *mafioso*'nun sahibi olduğu Bastone şirketinden alınmasını şart koşmuşlar; her metreküp çimento için de 21.000 liret fiyat belirlemişlerdi. Kerestenin metrekübü için belirlenen -satış vergisi dahil- 145.000 liret de, piyasa fiyatının üstündeydi.
Görünen o ki bu telefon tehditleri, "iyi bir Italyan olan" ve Messina üniversitesinde hukuk öğrenimi gören Bruno kardeşlerden biri tarafından yapılmıştı.[50]

Mülkiyet, Yatırım ve "Seçkinlerin Dolaşımı"

Mafya şirketlerinin sahip oldukları avantajlar ve Güneyin uzak yörelerindeki kamu yatırımlarını üstlenen büyük girişimcilerle olan ayrıcalıklı ilişkileri, kapitalist-*mafiosi*'ye olağanüstü kârlar etme olanağı verdi. Şirketlerinin büyüklüğü ve iş hacmi, rakiplerinin ayak uyduramayacağı bir hızla arttı. C.'nin mafya pat-

[50] 11 numaralı görüşme.

ronu son derece başarılı bir değirmencidir.

> Birkaç yılda işini, mafyaya özgü yöntemlerle bir milyar liretlik bir servete sahip olacak kadar geliştirdi. Eyalette ekonomik bakımdan öndegelen kişilerden biri oldu. Hububat alımı için AlMA kolaylıklarından yararlanan sekiz şirket arasında dördüncü olacak kadar başarılıydı.[51]

Savaşın hemen ertesinde bir süre davar hırsızlığı, 1960'lı yıllarda da kaçakçılık ve haraç işleri yapan Nicola Varacalli 1970'li yılların başlarında yasal ticarete yöneldi; "10 yıl içinde bütün Locri bölgesindeki en büyük inşaat malzemeleri şirketini kurdu."[52] Antonio Frascati 1952 yılında basit bir şoförken, "hatırı sayılır" ekonomik konuma sahip orta büyüklükte bir girişimci haline geldi; "Sanığın kendisinin de belirttiği gibi 'yaklaşık' on kamyonu, bir buldozeri ve bir mekanik ekskavatörü vardır (söylediğine bakılırsa, kardeşi Demekrio, başka işlerinin yanı sıra Peugeot acentasında da ortağıydı)."[53]

Mafioso Vincenzo Mammoliti'nin konumundaki değişiklik, eski çiftçilerinin, çobanlarının, kiracılarının görkemli yükselişi karşısında yıkıma uğrayan büyük mülk sahiplerinden biri tarafından söyle anlatılmaktadır; "Birkaç yıl önce Vincenzo Mammoliti meyve bahçelerinde yaptığı bekçilik işini dolandırıcılıkla önemsiz bir parça toprak ele geçirmek için kullandı. Şimdi lüks arabalarda yolculuk ediyor, fabrikalar, topraklar kapatıyor ve yüz milyonlarca liretlik bir servet sahibi olduğu söyleniyor."[54]

1970'li yıllar boyunca Calabria ve Sicilya'da ortaya çıkan girişimci-*mafioso*'ların çoğu, yoksulluktan ya da ortalama bir refah durumundan, onları küçük ya da orta büyüklükte endüstriyel, tarımsal ve ticari iş sahipleri haline getiren servet düzeylerine ulaştılar. Dünya çapında eroin ticareti yapan Palermolu "aileler" aynı kısa zaman aralığında büyük sıçrama yaptılar. Yalnızca yirmi tanesi zirvede bulunan yaklaşık yüz kişilik bu küçük grup,

---

[51] Reggio Calabria Carabinieri, *Tyrrhenia Mafyası Raporu*, cilt: I-II, 1979, s.97.

[52] Reggio Calabria Carabinieri, *Ionia Mafyası Raporu*, cilt: I-II, 1979, s.97.

[53] Reggio Calabria mahkemesi, *Ordinanza... contro Paolo De Stefano più 59* (derleyen Dr. Cordova), s. 159-60.

[54] *Sentenza... contro Paolo De Stefano più 59* (derleyen Dr. Giuseppe Tuccio), 1979, s. 272.

mafyanın bütün tarihinde yüz milyonlarca lirete sahip büyük güç ve büyük zenginlik dünyasına geçmeyi başarmış sayılı kişiler olmuşlardır. Spatola-Inzerillo-Gambino-Badalamenti grubunun serveti 1982 fiyatlarıyla toplam 1 trilyon lireti aştı. Girişimcilik ve yasallık bakımlarından bu grubun en önemli temsilcisi -1950'li yıllarda kapı kapı dolaşan bir süt satıcısı, 1960'lı yılların ortalarında küçük ölçekli bir inşaat müteahhiti ve Mart 1980'de uyuşturucu ticaretinden tutuklanıncaya kadar 1970'ler Sicilya'sının önde gelen maliyeci ve sanayicisi olan- Rosario Spatola'dır.[55]

Mafya türü girişimcilik faaliyetlerinde görülen bu artış, sağlam bir ekonomik gelişme temeline dayanarak ortaya çıkmadı. Bu artışın en belirgin olduğu Calabria ve Sicilya bölgeleri, yatırımların ve üretimin en hızlı büyüme gösterdiği Güney yöreleri arasında yer almaktadır. Bu nedenle mafya şirketleri, mevcut şirketlerin gelişimine paralel bir gelişim göstermedi; genellikle, bu şirketlerin yerlerini aldılar. Eskiden kullanılmamış üretici kaynakların devreye sokulmasındansa, zaten var olan üretim araçları yeniden işe koşuldu. Mafya şirketleri, yeni teknikleri ve düzenlemeleri getirenlerin, eskiden üretimi ve ticareti denetleyenlerden farklı insanlar olmasından ötürü geliştiler. Mafyanın getirdiği yenilikler, eski şirketlerin içinden doğmadılar, üretime onların yanısıra giren yeni şirketler içinde gerçekleştiler. Bir kere daha: "Tren yolunu kasabaya getiren posta arabası sahipleri değildir"; bir kere daha: Toplumsal değişme süreci, eski seçkinlerin bertaraf edilerek hemen ardından yerini yeni seçkinlerin almasında ifadesini bulan bir kesintisizliğe sahiptir.

Bireylerin ve ailelerin bu yükseliş ve düşüşleri, İkinci Dünya Savaşı sırasındaki ve sonrasındaki toplumsal düzene başkaldıran toprak sahiplerinin, tüccarların, iş adamlarının ve küçük-orta ölçekli girişimcilerin oluşturduğu bütün bir tabakanın zorla yerinden edildiğine tanık olduğumuz Sicilya ve Calabria'da açıkça görülebilir. Gioia Taura'da bu "seçkin dolaşımı" olgusu, bir toplumsal düzenden bir başkasına geçişin tartışma götürmez özelliklerini sergilemiştir. Yükselen mafya seçkinleri,

---

[55] G. Falcone, *Sentenza istrotturia del processo contro Rosario Spatola più 119*, Palermo Mahkemesi, 1985, s. 676-743.

hem yerli toprak sahiplerinin ve sınai-ticari girişimcilerin, hem de toptan gıda maddeleri pazarının, yanı sıra büyük ölçekli yağ, şarap ve meyve ihracatı işinde geçen yüzyılın ortalarından II. Dünya Savaşına kadar tekel kurmuş olan Amalfili, Apulialı ve Cenovalı tüccarların mirasçılarının ayağını kaydırmış; böylece bölgenin en eski iki seçkininin yerini almıştır:

> Gioia Tauro'nun *amalfitani*'sine ne oldu? Yağ ve gıda maddeleri toptancılığı yapanların çoğu ortadan silindi. Birkaçı bölgeden kadınlarla evlenerek topluluğun bir parçası oldular. Ancak iki, üç hatta dört nesilden bu yana aileleri Calabria'da oturmakta olanların pek çoğu Amalfi'ye geri döndüler.
> Mafyayı dayanılamayacak kadar ağır bir yük olarak gördüler. (....) bazıları ellerinde kalan büyük miktarlardaki malları ya parasız ya da çok düşük bir fiyatla elden çıkartmaya zorlanarak iflasa sürüklendiler. (...) Diğerleri de az çok kendilerini yıkıma uğratan "kotalarla" karşılaştılar. (...) Fakat ortadan kalkan sadece *amalfitani* değildir. (...) Gioia Tauro'daki büyük toprak sahibi ve işadamlarının karşılaştığı kadere bir bakalım -örneğin Baron Trimboli. Otuz yıldan fazla bir zamandır S.Possedava bölgesinin *patronuydu*, bölgenin kaynaklarından pek çoğunu denetimi altında tutmaktaydı -toprak, su hatta millileştirilmeden önce elektrik santralinin sahibi olduğu için elektrik.- Baron Trimboli mafyadan hiç hoşlanmadı. Onun gözünde mafya, tehlikeli olmaya kalkıştıklarında sadece gülünç olan cahil köylülerden başka bir şey ifade etmiyordu. (...)
> Mafya değişti ama Baron'un inacı değişmedi. Ve sonunda yerel bir *mafioso* eşkiyanın eline düştü. Mülklerinin büyük bir bölümünü devretmesinin yanında, kendisinden fidye olarak çok miktarda nakit para aldılar. Baron misillemede bulunmayı denediğinde *mafioso* tarafından işkence gördü ve kötürüm kaldı, günlerini sefalet içinde tamamladı. (...)[58]

Calabria'nın Tyrrhenia bölgesinden altmış mafya patronunun

[58] 2 numaralı görüşme.

yargılandığı davada Mammoliti klanını en zorlayan suçlamalardan biri, eskiden kendi yanlarında çalışan bu mafya önderleri tarafından her çeşit eziyete maruz bırakılan iki eski toprak sahibi sınıf üyesinden, geldi.

Geleneksel seçkinlerin çöküşü, aynı zamanda, eski egemen grup üyelerinin yeni ortaya çıkan genç suçlularla iç içe geçtikleri ve mülk sahibi sınıflara daha büyük sıkıntılar vermeye başladıkları bir dizi karanlık olaya da yol açtı. Eski Calabria'nın tanınmış tarım burjuvalarından olan Baron Francesco Cordopatri, bir suç örgütünün başı olmakla suçlanarak 1978 yılında tutuklandı. Arazilere ve kamp yerlerine sahip olan yeğeni Marchese (markiz -ç.n.) Cesare Bisogni'ye ve 'Cordopatri'nin bir sureti' diye anılan diğer yeğeni Antonio Bisogni'ye karşı şantaj ve saldırılarda bulunmuştu.[57]

Girişimci mafya Calabria'daki ekonomik hayatın en önemli alanlarına, özellikle Reggio Calabria eyaletine sızdıkça, (savaşın İtalya'yı ikiye böldüğü 1943-45 arasındaki) "kara piyasa" zamanında ve savaşın hemen sonrasında ortaya çıkan bir grup işadamı ile ve yakın zamanlarda oluşmuş yerli kapitalist unsurlarla çatışarak, bunların varlıklarına son verdi. Orta sınıf meslek grupları da, bu yerli girişimciler tabakasıyla birlikte paylarına düşeni aldılar. Mafyanın olağandışı araçlarla sermaye biriktirme ihtiyacı, 1970 sonrasında kurbanlarını yerli zengin sınıflardan seçen adam kaçırma olaylarında artışa yol açtı. Son on iki yıldır Calabria'da fidye talebiyle yüz adam kaçırma olayı meydana geldi. Kaçırılanlar, toplumsal tabakalara ve yerel güçlere mensubiyetleri bakımından özel sembolik anlamlar taşıyan meslek sahiplerinden seçildi. Küçük kasaba eczacıları, hastahane başhekimleri, doktorlar, rantiyeler. Reggio Calabria eyaletindeki Ionia bölgesinin her yerinde, birbirine komşu yedi ya da sekiz beldede yaşayan *her* eczacı, bu dönemde kaçırıldı. Gioia Tauro'da bertaraf edilen eski girişimci seçkinlerin arasında çok sayıda sanayici ve tüccar da bulunmaktaydı:

> Mafyanın yarattığı bu dayanılmaz durum nedeniyle şu insanlar Gioia Tauro'yu terk ederek başka yerlere gittiler (...): Mobilya işini bırakarak Messina'ya giden, haraç kurbanı Giuseppe Spirizzi; haraç kurbanı mermerci

[57] Bkz: *La Gazetta del Sud*, 4 Kasım 1978.

Concetto Sprizzi; (...) tarım malları ticareti yapan Giuseppe Bucca.[58]

Luigi Gerace, oğlu Agustino kaçırıldıktan sonra, işlerini bırakıp Montecatini Terme'ye gitmenin yerinde olacağını düşündü. Pietro Di Giovanni'in kaderi de benzerdi; yeğenleri Rocco ve Annunziato ile birlikte Gioia Tauro'da kendi arazisinde (Valleamena) önemli bir yağ işini yürütürken, altı dükkanını ve çok sayıda ambarını sattıktan sonra bölgeyi terk etmek zorunda kaldı. Gioia Tauro'da önemli bir yağ ve gıda işini yürüten Scibilia ailesi, Francesco Scibilia'nın kaçırılmasıyla doruğa varan taciz ve şantajlardan kurtulmak için Civitanova Marche'ye gitti.[59]

Gioia Tauro'ya birkaç kilometre uzaklıktaki S. Martino di Taurianova'daki Cianci *cosca*'sı, üyeleri daha önceden kitle halinde başka yerlere gitmeye zorlanmış olan Contestabile ailesine ait Peraino ve Lofrina havalisinde sayısız araziye elkoydu.[60]

Aynı havalide Contestabile ailesinin toprağına bitişik durumda bir arazisi olan bay Nicola Rossi de, bütün eyalette teknik bakımdan en gelişmiş tarımsal işletmelerden birisi olan örnek bir çiftlik işletmekteydi. Bu da Cianci *cosca*'sının ilgisini çekti; "bir yıl öncesine kadar en modern yöntemlerle işlenen zeytin ağaçlarının ve meyve bahçelerinin bulunduğu bu arazi uzun süre saldırılara maruz kaldı: Ağaçlar kesildi, patlayıcı maddeler atıldı ve telefonla sayısız tehditler aldı. (...) Rossi mafyanın baskısına karşı uzun ve sert bir mücadele verdi ancak sonunda (...) toprağını terk etmek zorunda kaldı."[61] Aynı S.Martino di Taurianova kasabasında, aynı *cosca*, 1974 yılından bu yana mafyanın sermaye birikiminin önüne çıkan başka bir yerel girişimcinin de gözünü korkutmuştu.

Daha birkaç ay önce, son birkaç yıldaki çok sayıda şantaj, haraç ve zarar verme olaylarının faillerinin namlı "La Bastarda" grubunun (Cianci *cosca*'sının da içinde bulunduğu en büyük yerel mafya grubu) üyeleri olduğunu or-

---

[58] *Ordinanza... contro Paolo De Stefano più 59* (derleyen Dr. Cordova), s. 250-251.

[59] Reggio Calabria Carabinieri, *Tyrrhenia Mafyası Raporu*, cilt I, 1980, S.51.

[60] *A.g.e.*, cilt II, 1980, s.814.

[61] *A.g.e.*, cilt II, 1980, s.814-815.

taya çıkartma cesaretini göstermiş olan *cavaliere* (şövalye -ç.n.) Vittorio Nasso bilinmeyen kişilerce öldürülmüştü. (...)

Bu olaylar gelişirken, *cavaliere* Nasso gibi saygın birisi olan Santo Fazzari de aynı suçlamaları yineledi. Arkadaşının öldürülmesinden hemen sonra erzak dükkanını satarak Calabria'dan sağlık nedenleriyle ayrılması, Fazzari'nin neler hissettiğini, herkesin anlayacağı biçimde belli etmiştir.[62]

Cianci *cosca*'sının ve onun Sicilyalı ve Calabrialı benzerleri olan *cosca*'ların, toprak, bina ya da şirketleri tehdit ve zor kullanarak ele geçirirken, sadece eski egemen sınıfların servet ve mülkiyet haklarını yeni spekülatör ve "maceracı kapitalistler" tabakasına aktarmakta kalmamış olduklarını unutmamalıyız. Bu mülkiyet transferi, büyük bir birikim sürecinin yalnızca ilk safhasıdır. İkinci basamak, elde edilen servetin daha az elde yoğunlaşması ve geniş yatırım programları sayesinde daha da değerlenmesidir. Önceden de belirttiğimiz gibi bugünkü mafya olgusunun ciddiyeti, onun artık kesinlikle ekonominin üretim dışı, talî bir unsuru olmayıp; *Mezzogiorno*'nun şimdiye dek görülmemiş büyüklükteki bölgelerine egemen olan sosyo-ekonomik yapılarda somutlanmış üretken bir güç haline geldiği gerçeğinde yatmaktadır.

Bu durum girişimci mafyanın yeglediği yatırım tipleri ve ölçülerince de doğrulanmaktadır. Servetlerini *kazanırken* ilkel kapitalizme özgü yöntemler kullanabilirler; ancak yatırım programları çağdaş kapitalizme özgüdür. Yukarda sözünü ettiğimiz "vahşi ve kanlı" *Cianci* bütün Avrupa'da öndegelen sera çiçekçilerinden biri olan ve serveti yüz milyonlarca lirete varan Floricolo Calabria şirketini ele geçirmeye soyunmuştur. Servetini, Marx'ın *Kapital*'in VIII. bölümünde ilkel birikimi betimlerken söylediklerinden hiç de farklı olmayan yöntemlerle yapmış olan bu dehşetengiz Calabrialı sabık *uomini d'onore*; şimdi bu servetini, yeni ve hayli üretken işlere yatırmaktadır.

Calabria'nın bütün görünümü hızla değişiyor. Yüzyıllık zeytin ağaçlarının bulunduğu, ağaçlarla dolu bu yerde şimdi Avrupa'dakiler kadar ileri, örnek meyve bahçeleri, uçsuz bucaksız

[62] *A.g.e.*, cilt II. 1980, s.815-816.

meyve plantasyonları, fidanlıklar ve seralar yükselmektedir. Bu gerçekten de olağanüstü dönüşüm Sinopli, Oppido ve Rizziconi arasındaki üçgen içinde bulunan beldeleri kapsayan geniş bir bölgede etkisini duyurmuştur.

Çok hızlı gerçekleşen bu değişim Calabria'da zirvede bulunan *mafioso*'ların işiydi. Castellace'den Mammoliti ailesi; Oppido'dan Rugolo ailesi; S.Procopio'dan Alvaro ailesi; Taurianova'dan Cianci -bütün bu aile ve kişiler çok kısa bir zamanda yüzlerce hektar toprak sahibi olmuş yeni "modern" toprak sahipleridir. Peki, bu büyük mülkiyet transferi nasıl ortaya çıktı?

> Palmi'deki savcı Dr. Giuseppe Tuccio bu durumu şöyle açıklamaktadır; "Bölgedeki büyük toprak sahiplerinden pek çoğu bize gelerek komik fiyatlarla çiftliklerini satmak zorunda bırakıldıklarını söylediler."[63]

Mafyanın, eskinin gaddarca yöntemleriyle gelişmiş teknolojinin karışımı olan birikim modeli, sonraki başka girişimlerde de uygulandı:

> Calabrialı mafya (...) bir mülkü ele geçirdiğinde, ondan mümkün olan en büyük kârı elde etmeye bakar ve şiddete ve yasadışı yollara yeniden başvurur. Ancak (...) diğer yolları da nasıl kullanacağını iyi bilir.
> Hernekadar emek gücünü "sağmak, büyük ölçekli bir *caporalato* sistemi* işletmek ve sendikal faaliyetleri ezmek hiç acıma göstermeksizin yapılan işler de olsa" diyor Dr. Tuccio; "iş, sahibi oldukları toprakların modernleştirilmesi ve yeniden işlenmesine devletten mümkün olan en büyük ihsanı almaya geldiğinde, yeni mafya patronları tereddütsüz ziraat mühendislerine, tanınmış mesleki danışmanlara başvururlar. (...) Kanalizasyon ve sulama ile toprağın ıslahında önemli adımların atıldığı bu tarımsal işletmelerde yüzlerce insan çalışmaktadır.[64]

---

[63] G. Manfredi, "Cosi la mafia all'avanguardia in agricoltura", *L'Unità* 25 Nisan 1982.

[*] Tellâlla işçi toplama sistemi- ç.n.

[64] *A.g.e.*

GİRİŞİMCİ-*MAFIOSO*, "AİLE" VE *COSCA*

Girişimci-mafioso'nun kültürü ve hayat tarzı

Girişimci-*mafioso*'nun ayırdedici "hayat tarzı" ve kültürünün temel özelliklerini betimleyerek, modern mafya olgusunun önemli pek çok veçhesini gün yüzüne çıkartabiliriz.

Geleneksel *mafioso* gösterişi sevmezdi. Tüketim tarzı gibi gücü de ihtiyatlı ve vakurdu. Az konuşmak, alçakgönüllü bir kimliğe sahip olmak, herhangi birisinin nüfuz alanını fazla genişletmesinin karşısında olmak, mafyanın kamu hayatındaki görüntüsüne egemen olan kurallardı. *Mafioso*, üstünlüğünün ve ayrıcalıklılığının, boş zamana sahip olmak ve özgürce yaşamak olduğunu düşünmekteydi; öyle ki, geleneksel *mafioso* zengin olmasa bile çalışmayan ve kimseye bağımlı olmayan bir beyefendi gibi yaşamaktaydı. Nüfusun büyük bir çoğunluğunun hergün çok çalışmak zorunda olduğu bir toplumda zamanı istediği gibi kullanabilme özgürlüğü, onur ve gücün en açık ve kesin simgesidir. Özel hayatını perdeleyen gizemlilik, toplumsal çevresinin genişliği, kibar üslubu *mafioso*'nun soylular dünyasına ait olduğunu bütün açıklığı ile göstermekteydi.

Mafioso, gösterişli tüketimde bulunmazdı çünkü saygınlığını

kabul ettirmesi gerekmiyordu. Gösterişli tüketimi, halkın gözünde "herkes gibi biri" imajı ile karşıtlık oluşturabileceği için, amacına aykırı bulmaktaydı. Bu kitabın ilk bölümünde gördüğümüz gibi geleneksel *mafioso*, bir beyefendi olmakla birlikte, dostlarıyla içli dışlı, teklifsiz bir ilişki sürdürmekteydi; onur sahibi biri olarak, kendisine gereksinimi olan herkesin emrindeydi. Etki gücü ve üstünlüğü eşitlikçilik yaldızıyla boyanmıştı ve asla göze batan, abartılı davranışlarla ve aşırı zenginlikle ilgi çekmezdi. Akranlarıyla girdiği şiddetli çatışmalarda edindiği ve bu sayede koruduğu konumunun güvenilir olmadığını bilen geleneksel *mafioso*, rakiplerinin kıskançlık duygularını tahrik edebilecek her türlü güç gösterisinden kaçınırdı.

Geleneksel kültür artık yaşamıyor ve *mafioso* da çok değişti. Faaliyetlerinin ufkunu bölgesel ya da ulusal toplum oluşturuyor; onuru ve gücü de genelde halkın doğrudan gözlemlediği boş zamanı değerlendirme tarzında ifadesini buluyor. Boş zamandan ziyade gösterişli tüketim, onura layık olmanın kanıtı haline gelmekte. İletişim araçları ve refah toplumunun yatay hareketliliği *mafioso*'yu şimdi, sadece gözleri ile görebilecekleri zenginliğe saygı duyabilecek olan insanların ilgisine açık hale getirdi. Dövüşerek kazanmış, yaşadığı kırsal bölgede ya da kasaba mahallesinde herkesin korktuğu ve saygı duyduğu eli sıkı bir tüketici rolünü artık sürdüremez. Eğer komik duruma düşmek, alay konusu olmak istemiyorsa zevklerini geliştirmek, daha incelikli bir üslûp edinmek ve pek çok farklı dünyada kendini evinde hissedebileceğini göstermek zorundadır.

Girişimci-*mafioso*, büyük bölümünü güç ve servetin gösterişli simgelerinin -lüks oteller, lüks lokantalar, her türden lüks araba- oluşturduğu özgün ve özel bir hayat tarzına sahiptir. 1973-74'den bu yana, önde gelen mafya girişimcilerinden bazıları, muhafızlar ve kurşun geçirmeyen arabalar edinmeye başladılar. En güçlü genç mafya patronları Roma ve Milano'nun yüksek sosyetesine katıldılar. Roma'dayken, hakim sınıf üyeleri ve Fransız, İtalyan yeraltı dünyasının simaları ile uluslararası dolandırıcı ve spekülatörlerle tanıştıkları moda merkezlerine gidip gelir oldular.

Girişimci-*mafioso*, kendisini zalim bir velinimet olarak gösterdiği düzenli röportajlar yapan, geveze biridir. İmajına özen gösterir. Gazete, gazeteci ve kitle iletişim araçları karşısında, eski

tarz *capo*'nun (şef -ç.n.) duyduğundan çok daha fazla güvensizlik duyar. McLuhan'ı bilmemesi onu teorik olarak "aracın kendisi mesajdır" meselesinde bilgisiz bırakabilir ancak reklamın değerini, özel radyo istasyonlarına para yatıracak kadar iyi bilir. *Mafiosi*, Gioia Tauro ve Reggio Calabria'daki pek çok radyo istasyonunu malî olarak desteklemiştir. Daha önceden de, radyo-TV istasyonlarının denetimini ele geçirmeye çalışarak özel yayıncılık yapan rakip kişiler arasında, çok sayıda saldırı ve cinayetin gerçekleştiğini gördük. Şimdi ise kendini artık küçük kent pazarlarında ya da güney eyaletinin bir kentinde değil, -filmlerdeki ve televizyondaki imajıyla tamamen uyumlu bir seyirlik olarak- "milletin gözleri" önünde sergileyen *mafiosi*, sivil toplum ve hukukla olan o namlı çatışmalarının kötü etkilerini azaltan belli bir çekicilik kazanmıştır.

Girişimci mafyanın yaşam tarzını betimlerken onun hâlâ iki ayrı kültür dünyasına ait olduğu gerçeğini gözden uzak tutmamalıyız. Bölgeciliğini yitirmiş olabilir, geleneksel *mafioso*'dan davranış ve tüketim bakımından farklı olabilir; ancak içinden çıktığı kültürün değer ve kurumlarına sıkı sıkıya bağlı bir gelenekçi olarak kalmıştır. Yerel toplumun kimi sektörleriyle çelişkilerinin artmasına rağmen kendisini, yakın aile bağlarından, klient ilişkilerinden, onurdan, araçsal dostluklardan ve üvey akrabalıklardan oluşan doğal/yerel köklerinden koparmamıştır. Gerçekten de *mafioso* servet biriktirme peşinde koşarken geleneksel ilişkileri ve kurumları kendi amaçları için şiddet araçları olarak kullanarak, o kültür dünyasının bir üyesi olduğunu bir kez daha doğrulamıştır.[1]

Girişimci Mafya Tipi

Mafioso'nun ideolojisi ve hayat tarzı, pazar güçleri ile özdeşleşmesi sonucunda radikal biçimde dönüşmüştür. En bilinçli *mafioso* için modern kapitalist değerlerin benimsenmesi, hafife alınmaması gereken bir birikim dininin kabullenilmesi gibi bir ifade kazanmaktadır; kâr ve güç, ihtiyaçları karşılamanın araçları değil, hayatın amaçları olarak kabul edilirler. Ancak bu di-

---

[1] P. Arlacchi, "Mafia e tipi di società", *Rassegna Italiana di Sociologia*'da, 1980, sayı 1, s. 24-25 (bu denemenin bir kısmı çevrilerek *New Left Review*'da yayımlandı: "From Man of Honour ta Entrepreneur: Evolution of the Mafia", Kasım-Aralık 1979.

nin mafya davranışını pekiştirici etkisini de ihmal etmemeliyiz.

> *Mafioso* varlıklı olduğunda bile servetinden büyük olasılıkla yararlanmayacaktır. De Stefano örneğini ele alalım. İsviçre'de mülkleri olduğu sanılıyordu ama elinde bir Dupont marka çakmakla Aspromonte'de öldü. Mafya iş hayatına bir kez bulaştığında, milyonları da olsa *mafioso* bu işten asla sıyrılamaz. Her zaman bir *mafioso* gibi yaşamak zorundadır.[2]

Bir girişimci olarak gösterdiği gelişme, *mafioso*'nun modern güç ve başarı kavramlarını bütün boyutlarıyla benimsemesi anlamına gelmektedir. Girişimci *mafioso*'yu harekete geçiren, son kertede, zengin olma arzusundan ziyade servet ve güç arayışıdır. Farklı toplumsal adetlere özgü olanlarının yanında her yerde ve çağda görülebilecek genel/ortak suçlular kendilerini *auri sacra fames* (kutsal altın peşinde -ç.n.) gibi hissetmişlerdir; ama bu arzunun, modern *mafioso*'ya damgasını vuran soyut kâr ve güç peşinde koşma güdüsü ile çok az ilgisi vardır- ya da hiç yoktur. Kâr ve güç, *mafioso*'nun, "sanatının" yetkin bir temsilcisi olduğunu gösterir; onun ahlakî evreninin a'sı, b'si yetkinliktir.

1950 ve 60'lı yıllardaki bunalımdan sonra, 1970 ve 80'li yılların *mafioso*'su hemenkadar bir kez daha yerel kültürle sıkı biçimde bütünleşmiş ve yine bölgesel egemenliğini belli ölçülerde yeniden kazanmış olsa da, uzaklaştığı anda sudan çıkmış balık gibi aciz kalacağı bu tek kültürle kuşatılmış değildir artık. Şimdi o, farklı bir çevreye girmekte ve farklı dillerde konuşmaktadır. Eski hatır sahibi insan etiketinin tersine, bu kimlik sanayi toplumuna özgü düşünce ve tutumlar ile, geleneksel değerler ve arkaik davranış biçimlerinin bir karışımı gibi görünmektedir. Girişimci *mafioso* aynı anda hem aydınlanmış biridir hem de batıl inançları olan biri; hem bireyciliği ile gurur duyar hem de başkaları gibi biri olmanın korkusunu yaşar. Yeni başarı ve ekonomik saygınlık tasarımlarına açık, yeni tüketim kalıplarını benimsemede aceleci davranan *mafioso*, buna karşılık hayatındaki can alıcı pek çok olayda inanılmaz derecede tepkisel ve acımasızdır. Savaş sonrası kültür devrimi ve ardından *mafioso*'nun ekonomik rekabete etkin biçimde katılmasının anlamı,

---

[2] 1 numaralı görüşme.

onun artık kendini eski modeller üzerine oturtmayacağı idi. *Mafioso*'nun şimdi gözlerini diktiği hedef, *Mezzogiorno*'nun tarımsal ve meslek sahibi burjuvazisi değil -yani yerel düzeydeki hali vakti yerinde olanlar sınıfı değil-, sınaî ticarî ve malî burjuvazinin oluşturduğu "sanayi üçlüsüydü"; Gedolamo kartvizitinde kendisini açıkça bir "sanayici" olarak tanıtıyordu.

Son on beş yılın toplumsal ve kurumsal parçalanışından doğan girişimci *mafioso*, geleneksel arabulucu mafya "tipinden" son derece farklı, hatta pek çok bakımdan onunla karşıt özellikler taşıyan bir "tiptir".[3] Modern *mafioso*'nun ilk bakışta göze batan özellikleri, *karmaşık bir toplumsal köken* ile *ortalama bir resmî eğitim düzeyine sahip olma*sıdır. Artık kökeni sadece aşağı sınıflar olmayan *mafioso*'nun, giderek daha çok meslek sahibi, beyaz yakalı işçi grup veya tabakalarından ya da bizzat ticarî ve sınaî burjuva dünyasından doğması şaşırtıcı değildir:

> Geleneksel *mafioso* kırsal bölgelerden doğdu. (...) *Mafioso*, genellikle sefil kaderinden kaçma umuduyla, toplumsal hiyerarşide yükselmeyi vaad ettiği için mafyaya katılmış köylü ya da çiftlik işçisiydi. (...) Bugün artık *mafioso* böyle bir toplumsal kaynaktan gelmiyor. Bugün mafyaya girenler, orta sınıftan insanlar ve üniversite öğrencileridir. Luppino'nun kulağını kesen (Luppino bir adam kaçırma olayının genç kurbanıydı), beşinci sınıfta okuyan bir tıp öğrencisiydi. Paolo ve Giorgia de Stefano yıllarca üniversiteye gittiler. Giorgia tıp fakültesine kayıt oldu ve sanırım Paolo da hukuk öğrenimi gördü. S.Luca ve havalisinin hakimi olan Nirta ailesinin bir üyesi, güç bela doktor olmaya hak kazanmıştı. (...) Pek çoğu, yerel yönetimde büyük ortaklığın yararı için çalışan görevliler ve sekreterler oldular. (...)[4]

---

[3] "Zenginlik tutkusu, mümkün olduğunca fazla para kazanma arzusu, kendi başına kapitalizme özgü değildir. Bu tutku, garsonlar, doktorlar, arabacılar, sanatçılar, *koket kadınlar*, rüşvet almaya müsait sekreterler, askerler, haydutlar, kilise adamları, kumarbazlar ve dilenciler; yani her tür ve koşuldaki insanlar arasında da vardır." Bakınız: Max Weber'in İtalyanca baskısı: *L'etica protestante elo spirito del capitalismo*, Floransa 1973, s. 67:Bu pasajı kitabın İngilizce baskısında (*The Protestant Ethic and The Spirit of Capitalism*, çev. Talcott Parsons, yeni baskı, Londra 1984) bulunmaktadır. Aynı durum, bu baskının 53-60 sayfaları için de sözkonusudur.

[4] 4 numaralı görüşme.

Mafya içi çatışmalarda öldürülenlerin toplumsal statülerini inceleyerek, mafyanın toplumsal kompozisyonundaki bu değişikliğin doğası hakkında ilgi çekici bir görüntü elde edebiliriz. Aşağıdaki tabloda, 1950'li yılların başlarında Calabria'da bu tür çatışmalarda öldürülenlerin sınıfsal konumları, otuz yıl sonra 1980'li yılların başlarındaki ardıllarının durumu ile karşılaştırılmaktadır:

MAFYA İÇİ ÇATIŞMALARDA CALABRIA'DA ÖLDÜRÜLEN KİŞİLERİN TOPLUMSAL STATÜLERİ

Yıl	Alt sınıf	Orta sınıf	Üst sınıf
1950	% 95	% 5	—
1980	% 50	% 27	% 23

Kaynak: Calabria Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, 1982.

İki kuşağın arasında çok büyük bir fark olduğu görülmektedir. Savaş sonrasındaki dönüşümün arifesinde mafya mensupları hemen hemen tümüyle kırsal emekçi sınıflardan (köylüler, rençberler, çobanlar) gelirlerken, bugünün mafyası, üyelerini toplumsal piramidin her düzeyinden toplama eğilimindedir. Girişimci-*mafioso*, ait olduğu mahallenin, beldenin ve toplumsal tabakanın hayatıyla bütünleşmiş bir ailede doğmaktadır Bir *uomini di rispetto*'nun oğlu ya da onun herhangi bir dereceden akrabası olması seyrek rastlanan bir durum değildir ve bu durum ona, bir çocuk olarak da toplum içinde özel konum sağlar; "bu Don A'nın oğludur" ya da "bu Don B'nin yeğenidir" gibi.

Diğer çocuklar onunla takışmaktan, okuldaki öğretmenleri onu zorlamaktan kaçınırlar. Çok geçmeden uygun bir meslek ya da kariyer edinir. Güney İtalya'nın mevcut koşullarında genç işsiz akranlarının hayal bile edemeyecekleri bir durumdur bu. Mafya şirketleri aile şirketleridir, herkesin payına düşeni alma şansı vardır. Gençliklerinden itibaren çok kazanır, çok harcarlar. Yalnızca, psikolojik yapıları, aykırı ve toplum dışı olmanın do-

nuk izlerini taşır.

Locri'de bulunan Cordi *cosca*'sının lideri 29 yaşında bir gümrük müfettişidir. 1982 yılının sonuna kadar Batı Sicilya'daki en güçlü *cosca*'lardan biri, Stefano ile Giovanni Bontade tarafından yönetilmekteydi; ikincisi hukuk diploması sahibiydi ve resmi meslegi hukuk müşavirligiydi. Calabrialı ve Sicilyalı *cosca*'lardan daha küçük olanlarının üyeleri -büyük çogunlugu tümüyle olagandışı işlemlerle atandıkları- kamusal veya yarı kamusal kurumlarda çalışmaktaydılar; "sahip oldugu tek özelligin okuldan terk belgesi olmasına ragmen, Peppino Melara 1973 yılının Şubat ayında kentteki Eyalet Tüberkülozla Savaş Dernegi'nde uzman radyolog teknisyeni olarak işe alınmıştı. (...) Sözleşmesi pek çok kereler yenilendi ve 1978 yılında kadrolu oldu."[5] Tyrrheia bölgesinin altmış mafya patronunun Reggio Calabria'daki davasında yargılanan her on kişiden biri orta ögretim ya da üniversite düzeyinde egitim görmüştü ve bunlardan biri fiilen bir ortaögretim kurumunda müdürlük yapmaktaydı. Altmış kişinin yaklaşık dörtte biri, gelir ve iş durumlarına göre üst orta sınıfa sokulabilirdi.

Mafiosi, ekonomik hayatın sinir merkezlerini oluşturan konumlara yerleştikçe kültür ve ideolojilerinin "hayat tarzı" bakımından ugradıgı dönüşüm; üyeleri, egitim düzeyleri ve alt-kültürlerinden kaynaklanan isteklerle fiili gelir durumları arasında yogun gerilim yaşayan (üniversite ögrencileri ve genç işsizler gibi) toplumsal gruplara bir alternatif model olabilecek kadar kapsamlıydı. Üstelik devletin şiddet tekelini elinde tutma ve denetleme gücündeki çöküş ve mafya bölgelerine özgü bireyci, tüketici yarışmacı kültürün yükselişi ile; on beş yirmi yıl öncesine kadar Güney Italya'nın aşagı sınıfları için aşagıdan yukarıya toplumsal hareketliligin doruk noktasını temsil eden bürokratik meslek ve konumların saygınlıgında da göreli bir düşüş oldu. Aksi halde, sayısız sekreterin, avukatın, ögretmenin, hekimin hatta belediye başkanının, yasal ve güvenceli mesleklerini, servet peşinde koşan *mafiosi* saflarını şişirmek için terk etmek durumunda kaldıklarını açıklamak zor olacaktır. Son zamanlarda bir yargıç, meslektaşları üzerinde uluslararası

[5] Reggio Calabria Mahkemesi, *Ordinanza di rinvio a giudizio del processo contro Paolo De Stefano più 59*, (bundan böyle, *Ordinanza... contro Paolo De Stefano più 59* olarak geçecek) derleyen Dr. Cordova, 1978, s.154.

uyuşturucu ticaretinden sanık kişiler lehine ağır baskılarda bulunduğu için, Palermo Yargıçlar Kurulu'ndan çıkartıldı.[6] Calabria'da birkaç yıl önce başka bir yargıç, "içinde bulunduğu iş ve arkadaş bağlantıları kabul edilemez" türden bulunduğu için Yargıçlar Kurulu tarafından uyarıldı: "(...) spekülasyon işinde uzmanlaşmış mafya patronları olan (...) Mazzaferro kardeşler adına bir pazarlama işine karışmıştı."[7]

Mafioso'nun hayat tarzının orta sınıftan insanlar üzerinde yarattığı çekiciliğin nedeni, mafyanın toplumsal hareketlilikte açtığı yoldan güç ve zenginlik kazanma beklentisidir. "Meslek hayatında" hızlı yükseliş girişimci *mafioso*'yu seleflerinden ayırdeden başka bir özelliktir. Eski günlerde sıradan bir *cosca* üyesi palazlanmış bir uomo di rispetto durumuna gelinceye kadar yılların geçmesi gerekiyordu. Son on beş yılın en önemli dört mafya davasındaki sanıkların yaş ortalamasını aktaran 146. sayfadaki tablo, mafya hiyerarşisinde ortadan yukarı doğru olan sıralamada bir yer edinmek için gerekli sürenin giderek azaldığını göstermektedir.

Yeni kuşakların mafya gruplarına katılımları, özellikle 21-30 yaş grubuna dahil sanıkların artan yüzdelerinden açıkça izlenebilir; oranlar 1968 yılında % 1.7'den 1978-79 yıllarında % 16.7'ye ve 1980-81 yıllarında % 30.6'ya çıkmaktadır.

Girişimci *mafioso* ile geleneksel *mafioso* arasındaki daha da önemli bir fark, birincisinin gerek diğer *mafioso*'larla gerekse adalet sistemi ile ilişkilerinin farklı oluşunda yatar. Elinizdeki çalışmanın ilk bölümünde belirtilen ayrım -yani, *mafioso*'nun kariyerinin, akranları ve devlet görevlileri ile sürekli sürtüşmeleri tarafından belirlendiği yasadışı ve uzlaşmaz dönemi ile; egemen konumunun, biçimsel olarak ve de facto [fiilen] kabul gördüğü yasal dönemi arasındaki ayrım- bugün artık geçerli değildir. Girişimci *mafioso*'nun mesleki yaşamına damgasını vuran etkenin *adalet sistemi ve rakipleri ile sürekli bir çatışma*

---

[6] Bkz. *L'Ora*, 13 Temmuz 1982.

[7] "Sonraları yargıcın itibarının Danıştay tarafından iade edildiği ve kendisine 'Kuzey'de' yeni bir görev verildiği doğrudur. (...) ancak, kendisinin Mazzaferro ailesi ile olan iş ilişkileri, dostluğu ve ortaklığı, mafya bölgelerinde çalışmakta olan resmi görevlilerin, mafya sorunları ile uğraştıklarında nasıl bağımsızlıklarını yitirerek mafya gibi düşünmeye başladıklarını göstermesi bakımından önemlidir." (A.Madeo, *La nouva mafia*, Bologna 1976, s.134).

EN ÖNEMLİ MAFYA DAVALARINDAKİ (1968 - 81) SANIKLARININ YAŞ ORTALAMALARI VE YAŞ GRUPLARI

Dava	Sanık sayısı	Ortalama yaş	Yaş grubu					
			20'den küçük	21-30	31-40	41-50	51-60	60'ın üstü*
Catanzaro, 1968	117	50	-	2 (% 17)	32 (% 27.4)	27 (%23)	25 (% 21.4)	32 % 26.5)
Tyrrhenia (Reggio Calabria), 1978 - 79	60	39		10 (% 16.7)	24 (% 40)	18 (% 30)	8(% 13.3)	-
Tyrrhenia (Reggio Calabria), 1981	230	38	5 (% 2.2)	61 (% 26.5)	77 (% 33.5)	63 (% 27.4)	22 (% 9.5)	2 (% 0.09)
Ionia (Reggio Calabria), 1981	37	37	3 (% 2.2)	41 (% 30.6)	49 (% 36.6)	27 (% 20.2)	10 (% 7.4)	4 (% 3)

Kaynak: Mahkeme kayıtları

(*) 60 yaşın üzerindeki sanıkların 23'ü 61 - 70, 7'si 71 - 80 yaşları arasında, biri de 83 yaşındaydı.

olduğu görülmektedir. Girişimci *mafioso*'nun zamanının çok büyük bir bölümünü, özgür kalabildiği kısa kesintiler dışında, hapishanede ya da sürekli gerilim ve öldürülme korkusu ile kaçak durumda geçiriyor oluşu şaşırtıcı değildir.

Savaş sonrası Calabria'sının en önemli üç mafya şefinden sadece Gerolamo Piromalli doğal yoldan öldü (o da evinde gözaltında tutulmaktaydı). Antonio Macri 1975 yılında pusuda öldürüldü. Mico Tripodio hapishanede öldürüldü. Hattâ geçiş sürecini temsil eden Le Barbera ve Luciano Liggio gibi kişiler de tamamen meşru bir statüye kavuşamadılar ve uzun yıllar ya hapishanede kaldılar ya da kaçak olarak yaşadılar:

Liggio on altı yıl (1948'den 1964'e kadar) saklandı ve tutuklandıktan sonra tedavi gördüğü Roma kliniğinden bir kere daha firar etti. 1976 yılında bir daha tutuklandı ve 1982 yılında yeniden cezaevindeydi. 20 yaşındayken bir malikane bekçisini öldürmekle başlayan *mafioso*'luk hayatı, devlet kurumları ile çatışmalarla doluydu.

Bugün Sicilya ve Calabria'daki en önemli mafya patronlarından hemen hiçbiri özgür değildir; rakipsiz bir önderliğe ve *mafioso* dostları ile barışçıl ilişkilere de sahip değildir. Giuseppe Piromalli on yılı aşkın bir süre saklandı. Saverio Mammoliti ve Paolo De Stefano tutukludur. Giuseppe Nirta 1981 yılında bir suç örgütüne üye olmaktan 4 yıl cezaya çarptırıldıktan sonra şimdi şartlı olarak tahliye edilmiştir. 1981 yılının baharı ile 1982'nin yazı arasında sadece bir yılı aşkın süre içinde, Batı Sicilya'nın en güçlü dört mafya ailesinden, liderleri ile birlikte yüz elliden fazla insan 1982 yılının sonuna kadar süren bir savaşta yok edildi.

Modern Mafioso*'nun "Weltanschauung"u [Dünya Görüşü]*

Hobbes'un "doğal durumu"ndaki yurttaşlarına olduğu gibi modern *mafioso*'nun da Weltanschauung'una son derece güçlü bir tehlike duygusu egemendir. *Mafiosi* ve çevresindekilerin anıları, hayat öyküleri ve mahkeme ifadeleri kötümserlik, kadercilik ve zulüm duyguları ile doludur. "Kendinize hakim olmanızı öneririm, çünkü dünya tümüyle çürümüş"- sorgucuların eline geçen bir mektupta eski mafya şefi "Mimmo" Tripodio,

genç Paolo Equisone'ye böyle yazmış (karşı sayfadaki belge). Sorgu yargıcına gönderdiği uzun bir dilekçede *mafioso* Avignone, hainler, casuslar ve gardiyanlarla dolu bir toplumsal düzene küskünlüğünü dile getirmektedir.[8] Önlem olarak düzenli aralıklarla tutuklanan *mafioso*'ların sorgulamaları, her yanı sarmış nankörlük yüzünden sürekli tehdit altındaki aile hayatlarını ve sıcak ilişkilerini bulanık ve nostaljik biçimde idealleştirdiklerini göstermektedir.

Bugünün mafya şefleri, kendilerini özellikle geleneksel ahlakî kurallara ilişkin güçlü bir duyarlılığa sahip adalet şampiyonları olarak göstermekten hoşlanmaktadırlar; Rosario Spatola'nın sözcükleriyle, "*uomini d'onore*, onurlu insan, daima iyi davranan, asla zarar vermeyen"[9] ve yaşadığı dünyanın tehlike ve tuzaklarla dolu olduğunu bilen biridir.

Burada bir sorun ortaya çıkmaktadır. Gördüğümüz gibi, *mafioso*'nun kendisini her zaman karşılarında pusuya yatmış bekler gördüğü tehlike ve tuzaklar hayal ürünü değildir; gerçekten vardır. O zaman bu tehlikelere yönelik olarak geliştirdiği en somut "karşılık" nedir? Bu bitmeyen ölüm tehlikesinin sonucunda, hayatlarında ve dünya görüşlerinde ne gibi değişiklikler olmaktadır?

Yaptığımız araştırmalara dayanarak, *mafiosi*'nin çoğunluğunun, sorunu manevi ya da dinsel bir çerçevede çözmediğini söyleyebiliriz. Faaliyetlerinin ve hayat tarzlarının "dünyevî" doğası, yüceltmeci eğilimlere fazla yer bırakmıyor gibi görünmektedir. Modern çağın *mafiosi*'si, genellikle ritüelleri ve doğaüstü güçleri yeğlememekte; (yağmacı uygarlıklara ve yasadışı girişimcilere atfen) Veblen'in "dinî görenekler" dediği tarza eğilim göstermemektedir.[10]

Üstlendikleri çeşitli yatırımların tehlike ve maliyetlerini "inkâr etmek" ya da hafife almak gibi bir adetleri de yoktur. Girişimci *mafioso* kendisini doğal olmayan şiddetli bir ölümün beklediğini bilir ve yaşamayı seven herkes gibi bu olasılıktan

---

[8] Reggio Calabria mahkemesi, *Atti del processo contro De Stefano più 59*, cilt XCV, 1978.

[9] G.Falcone, *Sentenza istuttoria del processo contro Rosaro Spatola più 119*, Palermo mahkemesi, 1982, s.485.

[10] Thorstein Veblen, *The Theory of the Leisure Class: An Economic Study of Institutions*, Londra 1957, s. 293-331.

Çok Sevgili Yoldaşım Bruno,

Mektuplarının birinde,sana ne zaman şahsen başvuracağımı soruyordun; şimdi o vakit geldi ve benim için ne yapman gerektiğini söyleyebileceğimi sanıyorum. Gayet iyi bildiğin gibi, masum olmama rağmen kendini hapiste buldum ve bütün olanakları kullanarak buradan kurtulmam gerekiyor. Bunu gerçekleştirmem için para gerekli ve senin bir kardeşim olarak, aşağıdaki kişilere giderek bana yardımcı olman lâzım. Bu kişiler, adımı duyduklarında ellerindengeleni yapmaya hazırdırlar. Sana verecekleri parayı sakla, onu kime vereceğini sana sonra söyleyeceğim.

Bu kişiler Felippo Crocè, Hino Magnemea, Ciccio Flachi, Milio Foti ve tanıdığın bazı başka kimselerdir; hepsi Melito Porto Salvo'dandır. Bunlardan başka Andrea Legato Condofuri'ye git veonun da bildiklerine gitmesini söyle. Reggio'da vittorio Canale var; ona dagit. Son olarak Gallico'dan Pasqualino Comi'ye git; o birçok kimseyi tanır ve elinden çok şey gelir. ÇCok sakın olmanı ve kardeşime tek Liret bile kaptırmamanı tavsiye ederim.

Bu işleri yapar yapmaz, bu mektubu sanagetiren kişi aracılığıyla sonucu bana ilet. Dostum, yeterliekmeğin varsa, mesela kardeşimin sana verdiğinden, bana geri ver; acil ihtiyacım var. Eğer elinde yoksa al getir, ben kardeşime göndermiştim. Herhangi bir kötülük düşüneceğine inanmıyorum. Görmüyor musun, bu budala, yani üvey kardeşim demek istiyorum, benim adıma her şeyimi kaybetti. Aklını başında tutmanı tavsiye ediyorum, çünkü herkes çürümüş bu âlemde. Gençlerle meşgul olmak istiyorsan onları kendin seç, tanıdığın kimseler onmalarına dikkat et. Birlikte olduğun kalabalık, polis ispiyoncularından başka bir şey değil. Şüphesiz bunu sen de anlamışsındır.

Hayatım boyuncasana saygı duyacağım. Ama şimdi elim kolum bağlı ve bunu sana kanıtlamanın ne zaman nasip olacağını bilmiyorum.

Eğer bir cevabın varsa bir ulakla ilet ya da karıma söyle. Yukarda söylediğim konuda da, onu herkesi ilgilendiren ortak bir işmiş gibi yapmalısın; bu aynı zamanda bazı arkadaşlarımızın saygısını sınama fırsatı da olacak. Hepsine yaz veihtiyaç duyduklarını al.

Teşekkürler -yoldaşın ve kardeşin,
seni kardeşçe sevgileriyle kucaklar...

Mimmo Tripodi

Bu kâğıdı okur okumaz yok edeceksin elbette -çiao...

korkar. Ancak çoğu zaman gayet somut bir ölüm tehlikesi içinde olduğundan, soruna belli çözümler getirmeye çalışmıştır. Bu çözümlere egemen olan hava, bir yandan kendini koruma güdüsü, öte yandan yaptığı işin son derece büyük tehlikelerle dolu olduğunu kabul etmeye hazır oluş arasındaki aykırı bileşimden oluşur. Hayatın tadını (En "uygunsuz" ve "ahlâk dışı" olanları da dahil) bütün zevkleri ile çıkarmak ölüme çare olacak çözümleri bulmaya çalışırken, "barbarca" bir ahlâk anlayışını taşımak gibi, birbirini dengeleyen iki eğilim içiçedir.

Mafya temsilcileri ile bir dizi yüzyüze görüşmede yapılan gözlemler, bu insanlarda, alışık olunmayan, Batı'da hemen hiç rastlanmayan, "kahramanca" ve "Hıristiyan karşıtı" bir dünya görüşünün unsurları olarak adlandırılabilecek yaklaşımların varolduğunu gösterdi. Aslında bu unsurlar *mafioso*'ya ölümü, insanlar arasında varolan özsel bir ayrım temelinde tanımlama olanağı vermekte. *Mafioso*'nun düşünüş tarzında pek çok bakımdan seçkinci ve anti-eşitlikçi bir yan vardır. Bütün insanlar aynı düzeyde olmadıkları için, mafyanın gözünde her hayat aynı değerde değildir. İkinci sınıf kategorilerden olan sıradan insanlar sorgusuz sualsiz öldürülebilir; onlar "seçilmiş olmayanlar" kategorisine girerler.

Diğer insanların hayatı ise büyük değere sahiptir ve özenle korunmalıdır. Tümüyle yaradılıştan olan bu değer nicel ölçülere bağlı değildir, tam anlamıyla özseldir. Bir üstün insanın hayatı, nispeten kısa sürse bile doyurucu olabilir. Sorun, bir sorgu yargıcı ile Palermolu ünlü bir çağdaş *mafioso* arasındaki gayriresmi görüşmede güzel bir biçimde açıklanmaktadır. Tartışma mafya şefi "Toto" Inzerillo'nun ölümü üzerine yapılmaktadır;

> YARGIÇ: Toto Inzerille öldürüldü. Henüz 37 yaşındaydı. Bu kadar genç yaşta ölmek yazık değil mi? Bu yaşta, daha yaşanacak pek çok önemli şey onu beklerken. (...) Ulaşılacak pek çok amaç, yapılacak ve görülecek pek çok şey (...)
>
> MAFIOSO: Inzerillo 37'sinde öldü, doğru. Ama onun otuz yılı sıradan birinin seksen yılına eşittir. Inzerillo iyi yaşadı. Hayatın nimetlerinden pek çoğuna sahip oldu. Diğer insanlar bunun yüzde birini bile yapamaz. Eğer Inzerillo'nun yaptığı, gördüğü ve elde ettiği şeyleri siz de yaptıysanız o yaşta ölmek yazık değildir. Hayattan bıkkın

ya da ona doyamadan ölmedi. Hayatla dopdolu öldü. Fark burada.[11]

İnsanlar arasındaki bu özsel ayrım, klasik tipteki *mafioso*'nun savunageldiği düşüncelerin daha gelişkin halidir. Ancak o dönemlerde şiddetle ölüm olayları ve devlet yetkilileri ile olan çatışmalar daha az süreklilik gösterir ve daha az duyurulurdu. Öyle ki Leonardo Sciascia'nın *Il giorno della civetta* [Baykuşların Günü] adlı kitabında *mafioso*, hasımlarından bir polis şefini de pekâla beş katlı insan hiyerarşisinin en yüksek tabakasına yerleştirebiliyordu:

> - Don Mariano'nun yaşadığı dünyayı bir parça bilirim. İnsanlık meselesine gelince. (...) beş gruba ayırıyorum: İnsanlar, yarı insanlar, aşağı insanlar ve bir nebze olsun saygıyı hak etmeyen boynuzlular ve quaquaraquà (hayvanca sesler çıkaran yaratıklar -ç.n.) (...). Yarı insanlar az sayıdadır, insanlar ise çok daha az. İnsan soyu bu yarı insanlardan daha aşağı inmeseydi mutlu olurdum. (...) Ama nerede? Aşağı insanlara kadar iner; bunlar kendilerinin büyük olduğunu sanan çocuklar, yetişkinlerin eylemlerini taklit eden maymunlar gibidirler. (...) ve daha da aşağıda boynuzlular bulunur - bugün bunlardan bir ordu kurabilecek kadar çok vardır. (...) Ve nihayet quaquaraquà'ya varırsınız; bunlar, hayatlarında bir ördeğinkinden daha fazla anlam ve duygu olmadığı için ördekler gibi çamurlu sularda yaşamaya mahkûmdurlar. (...) Şimdi siz -eğer isterseniz beni bu kağıtlara bir Hıristiyan gibi çivilersiniz- ama siz bir insansınız. (...)
>
> - Bir başka insanı öldürmek ya da öldürtmek size bir iş gibi geliyor galiba?
>
> - Ben asla böyle bir şey yapmadım. Ama siz (zaman geçirmek ya da hayat hakkında konuşmak istediğiniz için) bana eğer bir insanın hayatına son vermenin doğru olup olmayacağını sorarsanız, o zaman size şunu derim: Önce onun insan olup olmadığına bakmalısınız. (...)[12]

---

[11] Palermo, Bahar 1972.

[12] L. Sciascia, *Il giorno della civetta*, Torino 1972, s.118-119.

Girişimci *mafioso*'nun, başka insanların hayatlarına son vermeye hakkı olduğuna atalarından bile daha çok inanmasını sağlayan, bu tür düşüncelerdir. Aynı zamanda, *mafioso*'yu güçlü bir hayat ve haz duygusu geliştirmeye yönelten neden, üstün bir gruba ait olmanın dayattığı hedeflere ulaşmaktan çok (yukarda da söylediğimiz gibi) yakında öldürülebileceği korkusudur.

> Bu insanlar hayran olunacak bir canlılığa ve yaşama sevincine sahiptirler. Asla hareketsiz duramazlar, hiçbir zaman onları aylak göremezsiniz. Bir seferde birkaç işi birden yaparlar, ardından arkadaşları ile yemek yerler, sonra diğer işlerle ilgilenirler, daha sonra sevgililerinden birini ziyaret ederler. Sonra "kontrol" altına almaları gereken bazı "durum"lar olur. (...) Her zaman hareket halindedirler ve saatlerce arabalarıyla yolculuk yaparlar. (...) Daha sonra sohbet etmek için bir bara giderler. Bazı akrabaları ziyaret eder ve yine iş görüşürler. (...) Çoğu çok eşlidir, birçok aileleri ve çok sayıda çocukları vardır. Yerler, içerler, eğlenirler, öldürürler. Her şey hummalı bir telaş içinde yapılır; asla ara verilmez, gevşeklik ve ağırlığa yer yoktur.[13]

Mafya "Ailesi" ve Cosca

Mafioso olmak, ne bir meslek dalında ne de tam anlamıyla sabit bir görev ya da durumda bulunmak anlamına gelir. Bu nedenle *mafiosi* sosyolojik anlamda bir toplumsal sınıf meydana getirmez (örneğin toprak sahipleri, kapitalistler ya da işçiler gibi). Bazı *mafioso*'lar ve akrabaları -toplumsal konum bakımından- mafyanın ekonomideki etkinlikleri nedeniyle sanki bir sınıf konumuna sahip gibi görünürler ve (büyüklük derecesine bağlı olarak) pek çok yerel topluluğun yaşam tarzını ve değerler sistemini etkileyebilirler; ancak mafya kendi başına ve kendi içinde ne bir sınıf mensubiyeti yapısına sahiptir ne de bunu varsayar.

Bazı durumlarda *mafiosi*'nin sahip olabileceği sınıf konumu, *mafioso*'nun kendisinin değil, başarısı mafyaya özgü yöntemlerin kullanılmasına bağlı olan bir toprak sahibinin, tüccarın,

---

[13] 18 numaralı görüşme.

kapitalistin (sınıfsal) konumudur.

Bu izlenen yöntemleri haleflerine miras olarak bırakılabileceği olgusu, *mafioso*'nun konumunun, her bireyin üretken olduğu hayat süresinin ötesinde de korunması ve sürdürülmesinde kısmen rol oynayabilir; aynı zamanda, haleflerin daha fazla kazanç peşinde koşmalarına yardımcı olabilir. Bununla birlikte *mafioso*'nun kişisel yetenekleri ve görevleri bu yolla doğrudan doğruya sonraki kuşağa devredilmez. Bu bakımdan gerçekte yoğun bir "devr-i daim" vardır ve *mafiosi*'nin çocuklarının kendilerine babalarından kalan zirvedeki yerlerini ellerinde tutmayı başarmaları, son derece seyrek karşılaşılan bir durumdur. Geleneksel *mafiosi* arasında olduğu gibi girişimci mafya arasında da seçkinler, serbest rekabet ilkesine göre belirlenir. Ardıl olacak adayların "yukardan" zorla dayatılma çabaları hemen hemen her zaman grubun iç dayanışmasını baltalar ve şiddetli çatışmalar doğurur.

Sıra kimin şef olacağına karar vermeye geldiğinde, yaşça büyük olma ölçütünün de bağlayıcı gücü yoktur. Mafya *cosche*'nin, *cosca*'nın yaş ortalamasından daha genç ya da biraz daha yaşlı üyelerce yönetildiği pek çok örnek vardır.

Calabria'nın Güney Ionia bölgesinin önde gelen dokuz mafya cosche'unun yaş ortalamalarını gösteren 154. sayfadaki tabloya bakıldığında, sadece iki durumda şef rolünün üyelerin ortalama yaşından daha yaşlı bir kuşağın üyelerine düştüğü görülecektir. Çoğu durumda şefin yaşı yardımcılarınınkinden daha büyük değildir ve iki durumda da *cosca* ortalamasının altındadır.

Bu hiçbir biçimde, mafya dünyasının, anlatıldığı üzere, özel rol ve işlevler için personel seçimlerini, sosyoloji el kitaplarında hareketlilik ve özel uygunluk gibi rasyonel ölçütlere dayandıran formel akrabalık örgütlerinin kullandığı yöntemleri benimsediği anlamına gelmez. Bu sadece, mafya gruplarının içsel hiyerarşilerinin, şefin gücünü aktarması ya da miras bırakması ile değil, üyelerinin *cosca*'yı yönetmek için gereken belli niteliklere sahip olma düzeyleri ile belirlendiği anlamına gelir. O anki şeflerin oğullarının bu nitelikleri genlerinde taşımalarının hiç de zorunlu olmadığı bir kere ortaya çıktığında - örneğin saldırganlıktan, beceriklilikten, sinirlerine hakim olma, zekâ, acımasızlık, hızlı karar verme gibi niteliklerden yoksun olabilirler- o zaman ortam, gerek söz konusu mafya grubu içinde ge-

CALABRIALI DOKUZ MAFYA COSCHE'UNDA ORTALAMA YAŞ VE MAFYA ŞEFİNİN YAŞI

Cosca'nın adı	Cosca'nın etkinlik ve egemenlik alanı	Üyelerinin yaşı	Şefin yaşı
Caltaldi-Marafioti	Locri-Ardore-Gerace	37	42
Nirta-Romeo	S. Luca-Bianca-Bovalino	40	67
Ursino-Jerinò	Gioiosa Jonica	34	53
Ruga	Monasterace-Stilo-Riace	31	29
D'Agostino	Canolo-S. Ilario	39	54
Mazzaferro	Marina di Gioiosa Jonica	32	38
Aquino-Scali	Marina di Gioiosa Jonica	33	36
Cordi	Locri	35	29
Macri	Siderno	39	43

Kaynak: Adlî kayıtlar (Reggio Calabria Carabinieri, 1979) ve çeşitli başka kaynaklar.

rekse verili bir bölgedeki değişik gruplar arasında şiddetli, sert ve hızlı bir hareketliliğe sahne olur.

Yine de, girişimci mafya konumunu sağlamlaştırdığında, mafya hiyerarşisi içindeki bu tür olayların îcabına bakacak bir yöntem geliştirildi. On yıldan fazla zamandır modern mafya kendi içindeki hareketliliği denetim altına almaya çalışmakta. Bu çaba, mafyanın daha geniş çaplı istikrar kazanmaya yönelik çabalarının bir parçasını oluşturuyor ve tek tek mafya grupları kimliklerini giderek daha uzun süreler koruyorlar.

Şimdi mafya konfederasyonlarının yapısının, eskiden bilinenlerden çok daha istikrarlı ve sürekli olduklarını görmekteyiz. Güney Calabria ve Batı Sicilya'nın belli başlı beldelerinde *mafiosi* istikrarlı, sürekli olarak genişleyen, çok unsurlu ve belirgin bir toplumsal tabaka oluşturmaya başlamıştır. Bu istikrarlı aygıtın temeli soyun genişletilmesi olgusudur ve bu yeni düzenin ana birimi mafya aile/girişimciliğinden ve *cosca*'dan (bu terim birbirlerine sıkı bağlarla bağlanmış ya da kaynaşmış aileler grubunu gösterir) oluşur.

Geleneksel mafya şefinin gücü, yalnızca kısmen, bir izleyici grubunu (ya da pek çok şefin var olduğu çok sayıda grubu) kendisine bağlayabilme yeteneğine dayanmaktaydı. Bu durumda son derece farklı ilişki biçimleriyle şefe bağlı, sayıları on

beş-yirmiyi geçmeyen az çok sürekli bir zümre sözkonusuydu. Modern girişimci mafya ise farklıdır; (zaman zaman yetmiş, seksen hatta daha da fazla yetişkin erkek üyesi bulunan) oldukça büyük bir dizi gruptan oluşur ve merkezinde, bir ya da nadiren daha fazla büyük biyolojik ailenin bulunduğu bir çekirdek yeralır.

Çağdaş bir Calabrialı ya da Sicilyalı mafyanın lideri olabilmek için, geniş bir aileye ve aralarında kan bağı bulunan büyük bir şebekeye sahip olmak zorunludur: Bu mutlak bir *sine qua non*'dur. [olmazsa olmaz]. Sonradan *cosca*'nın iç çekirdeğinin etrafını üvey ya da yapay akrabalık ve çıkar dostluğuna[14] dayalı ilişkiler sarmaya başlar; ancak özgün klan, merkezdeki yerini korur ve *cosca*'ya adını verir.

Cosca içindeki en önemli ilişkiler birincil biyolojik akrabalığa dayalı olanlarıdır. Bu, yavaş yavaş diğer tüm ilişki biçimlerinin yerini almaya ve modern mafya grupları içindeki biricik içsel bağ olmaya başlar. Dostluk ve klientelizm ile oluşan "ağı" kurmakta usta olan, *mafioso* ve girişimcilik rolünü hakkıyla yerine getiren tek kişi etrafında oluşan gruplarda kaçınılmaz bir kırılganlık vardır ve hızla çöküp ortadan silinme eğilimindedirler. Bu bakımdan yaptığımız araştırmalar şaşırtıcı bir sonuç ortaya çıkardı; 1979-80 yıllarında en güçlü görünen Calabrialı on dört mafya *cosche*'u üzerine yapılan incelemede, hepsinde iç çekirdeğin en az üç erkekten oluştuğunu gördük (Bkz. 156. sayfadaki tablo). Yedi *cosca*'nın merkezinde dört erkek kardeşe ait dört aile bulunmakta; üç *cosca* da altı erkek kardeşin liderliğini yaptığı altı çekirdek aileye dayanmaktaydı.

Bu olgu kısmen ekonomik etkenlerle açıklanabilir. Mafya faaliyetlerinin doğası değişti. Mafya bugün, aynı zamanda girişimci de olan ailelere ve aile de olan girişimcilere dayanmaktadır; bu da ev içi topluluğun iş hayatı ile ilgili kararlara çok daha yakından katılması anlamına gelir. Ayrıca, mafya dünyasındaki ölümcül çatışmaların, zirvedeki bir yeri korumak ya da ele geçirmek için asgarî yetişkin erkek sayısının artmasını (böylelikle de biyolojik ailenin genişlemesini) gerekli kılacak şekilde sıklaşması ile bağlantılı olarak, önemli "askerî" etkenler de vardır.

---

[14] P. Arlacchi (çeviren Jonathan Steinberg), *Mafia, Peasents and great Estates: Society in Traditional Calabria*, Cambridge 1983, s.105-110.

ÖNDEGELEN ONDÖRT CALABRIALI MAFYA GRUBUNDAKİ ERKEK KARDEŞ AİLELERİNİN SAYISI

TYRRHENIA BÖLGESİ		IONIA BÖLGESİ	
Cosca'nın adı	Aile sayısı	Cosca'nın adı	Aile sayısı
De Stefano	3	Nirta	3
Mammoliti	4	Mazzaferro	6
Rugolo	6	Cataldo	4
Cianci	3	D'Agostino	4
Piromalli	3	Ursino	6
Mazzaferro	4	Jerino	4
Pesce	4	Ruga	4

Kaynak: Adlî kayıtlar ve nüfus belgeleri.

Her *mafioso*, rakiplerinin kaç erkek kardeşi ve oğlu olduğunu çok iyi bilir ve bu duruma büyük önem verir. (Belli bir *cosca*'yla savaşmaya ya da onunla ittifak yapmaya karar vermek durumunda olan *mafioso*, o *cosca*'nın askerî bakımdan etkin üyelerinin sayısını özellikle dikkate alınması gereken hayatî bir konu olarak görür.

Iki ya da daha çok sayıda klanın tek bir *cosca* oluşturmak üzere biraraya gelmesi durumunda, her birinin sahip olduğu aile birimlerinin büyüklüğü, aralarındaki hiyerarşik ilişkilerin belirlenmesinde önemli bir rol oynar. Eğer şef bir ya da daha fazla akrabasını kaybederse, kendisini, komuta merkezinden adı var kendi yok bir konuma düşmüş olarak buluverir (Calabria'nın Ionia bölgesinden iki klan'ın oluşturduğu Cataldo-Marafioti *cosca*'sında olduğu gibi):

> Giuseppe Cataldo (...) yalnızca kişisel yeteneklerinden dolayı değil (...) erkek kardeşinin ve oğlunun öldürülmesinin ardından Bruno Marafioti gölgede kaldığı için de (...) şefliğe yükseldi. Eski şef Marafioti, rolünü bir "onursal başkan" olarak sürdürdü. [15]

[15] Reggio Calabria Carabinieri, *Legione Carabinieri de Catanzaro. Gruppo di Reggio Calabria. Associazione per delinguere a sfondo mafioso di 101 pici 19 persone operanti nel varsante jonico della provincia di Regio Calabria e di altre del Nord e Centro Italia* (bu belge bundan sonra, *Ionia Mafyası Raporu* olarak anılacaktır), Ciltler 1-11, 1979, s. 29-30.

Modern bir mafya *cosca*'sının güç ve saygınlığı, üyelerinin sayısı ile yakından ilgilidir. En güçlü mafya grupları en fazla üyeye sahip olanlardır. En küçük *cosca* beş ile on arası yetişkin üyeye sahiptir; aynı durum ortalama *cosca*'larda yirmi ya da otuz, zirvede bulunanlarda ise yetmiş ya da seksendir.

Cosca'nın iç çekirdeğindeki türdeşlik ve bağlılık nasıl sağlanmaktadır? Ne akrabalık gerçeği ne de oluşturabilecekleri güçlü "normatif" yapı kendi başlarına, farklı biyolojik ailelerden meydana gelen bir topluluk içinde gerçek anlamda işbirliği, bağlılık ve türdeş ilişkiler geliştirmeye yeterlidir. Üstelik Sicilya ve diğer Akdeniz toplumsal yapıları üzerinde yapılan bir dizi antropolojik çalışma[16] *erkek kardeş aileleri* arasındaki yakın ilişkilerin, işbirliği ve dayanışmadan çok anlaşmazlık ve çatışmalara meydan veren güdülerle belirlendiğini ortaya koymuştur.

Bu genel görüşler bir yana, unutmamalıyız ki mafya aileleri özel bir insan kumaşından dokunmuştur; aileye kişiler arası ilişkilerde şiddet kullanımını onaylayan toplumsallaşma biçimleri hakimdir güçlü, saldırgan ve yağmacı eğilimli inanlar çoğunluktadır. Bütün bunlar veriliyken, bir mafya grubun içindeki bağlılık ve sadakatin, hiçbir biçimde, üyeleri arasındaki temel yükümlülüklerden otomatik olarak doğan kaçınılmaz bir sonuç olmadığı görülebilir. *Cosca* dışındakilere yöneltilen saldırganlığın içeriye yönelebileceği ve ölümle sonuçlanabilecek tehlikeli mücadelelere neden olabileceği, gayet gerçek ve somut bir olasılıktır.

Pek çok mafya grubu bu sürekli parçalanma tehdidinin üstesinden gelmek için özel bir yöntem geliştirmiştir. Bu yöntem; a) Sicilya'da birkaç kuşak sonra tek bir grup haline gelmiş olan Spatola-Inzerillo-Gambino-Di Maggio mafya ailelerinde olduğu gibi, kuzenler arasındaki evliliklerin teşvik edilmesiyle, grup üyeleri arasındaki aile ilişkilerinin artırılmasından; b) ev içi toplulukta ikincil bir rol oynayanlar da dahil (gençler, kadınlar ve yaşlılar), grup üyeleri arasında son derece geniş bir ortak ekonomik çıkar ağı oluşturulmasından; c) grubun tasarrufları-

---

[16] J.K. Campbell, *Honour, Family and Patronage*, Oxford 1964, s. 103,104; G. G. Chapman, *Milloca, A Sicilian Village*, Cambridge 1971, S.76-77; E.L. Peters, "Aspects of Rank and Status among Muslims in a Lebanese Village", *Mediterranean Countrymen*; "Essays in Social Antropology of the Mediterranean", ed. J. Pitt Rivers, the Hague 1963, s. 184; J. Schneider ve P. Schneider, *Culture and Political Economy in Western Sicily*, New York 1976, s. 73-79.

nın, mülklerinin ve ekonomik faaliyetlerinin büyük bir kısmının -*cosca*'nın en içte yer alan çekirdeğinin üyeleri tarafından- denetimine ve ortak mülkiyete dayalı, düpedüz "aile komünizmi" biçmindeki kurumlaşmadan meydana gelir. Gioia Tauro'lu önemli bir mafya lideri, *carabinieri*'ye şunları anlatmıştır:

> Bütün erkek kardeşler, yaptığımız her işte -mülklerin (meyve ve zeytin plantasyonları) idaresi, benzin istasyonlarının işletilmesi ve tamamen ticarî nedenlerle kardeşim Giacomo'nun adına kayıtlı olan pek çok kamyonun mülkiyeti- fiilen ortağız. (...) Üç kardeş, aramızda ayrılık olmadan işleri ortak idare ederiz ve kârı paylaşırız. (...)[17]

Serveti idare etmenin en eski yollarından olan mülklerin ortak yönetimi, Palermo'nun Inzerillo klanında da kendini göstermiştir. Yargıç Falcone, beş Inzerillo ailesinden baba ile beş kardeşin, içlerinden sadece birine, *cosca*'nın başı olan Salvatore'ye ait görünen menkul ve gayrımenkulleri kullanarak bütün faaliyet alanlarını nasıl yönettiklerini ortaya çıkardı. Kardeşlerden bazılarının durumunu anlatırken yargıç Falcone, klanın çeşitli üyelerinin ekonomik faaliyetlerinin fiilen iç içe geçme derecesini gözler önüne sermektedir;

> Olağanüstü ticari ve yatırım faaliyetleri olmasına rağmen Santo Inzerillo'nun kendi kişisel banka hesabı yoktu. Bu durum yalnızca, iş konularında o ve erkek kardeşi Salvatore arasında özünde fark olmadığı anlamına gelir. (...) Şayet, bunun da ötesinde, Salvatore Inzerillo'nun banka hesabı ile ilgili çeşitli ödeme pusulalarına Pietro Inzerillo'nun da imza attığını göz önüne alırsak, yukarda adı geçen davalının da kardeşinin "hizmetinde" olduğu ve her birinin faaliyetlerinin yekdiğerinden ayırdedilmesinin olanaksız olduğu görülebilir.[18]

Bu ortak mülkiyet ve ortak denetim eğilimi doğal olarak yal-

---

[17] Reggio Calabria Carabinieri, *Legione carabinieri di catanzaro. Gruppo di Reggio Calabria. Associazone per delinquere a sfondo mafioso di 260 persone operanti nel varsante tirrenico della provincia di Reggio Calabria e di altre del Nord e Centro Italia* (bu belge bundan sonra Tyrrhenia Mafya Raporu olarak anılacak), ciltler I, II, III, IV. 1980, s.233.

[18] G. Falcone. *Sentenza*... (yukarda adı geçen belge), s. 656-660.

nızca *cosca*'nın çekirdeğinde bulunmaktadır. *Cosca*'yı meydana getiren diğer aileler,ekonominin çeşitli alanlarında iş yapan şirketleri işletmekte büyük ölçüde özerktirler.

Modern mafya gruplarının morfolojisi yalnızca çözümlemekte olduğumuz ekonomik, askerî ve diğer nedenlerin bir sonucu değildir. Aynı zamanda tek tek *mafioso*'ları ve ailelerini güdüleyen halef sayısını artırma yönteminden de doğmaktadır. Bu yöntem temelde, mümkün olduğunca çok erkek çocuk dünyaya getirmekten ve mafya saflarını oluşturan gruplarda içerden evlenmenin giderek daha kesin bir biçimde uygulanmasından ibarettir.

Haleflerin sayısını artırma eğilimi, kendisini, yerel topluluklarda mafyanın, mafya olmayan ailelere oranla son derece yüksek olan ve yeni yeni fark edilebilen demografik artış oranında ortaya koymaktadır. (En son yapılan nüfus sayımından elde edilen) 160. sayfadaki tablo, 1980-81 yıllarında Gioia Tauro'daki on üç beldede yaşayanlar arasından rastgele örnekleme yoluyla seçilmiş iki yüz on mafya ailesinin toplam üye sayılarını ve ortalama büyüklüklerini, bu beldelerdeki tüm ailelerin oranları ile karşılaştırmalı olarak göstermektedir.

Diğer ailelerde ortalama 3.5 iken, mafya aileleri ortalama 5.5 üyeye sahiptirler. Belli beldelerde mafya aileleri ortalamanın iki katını aşmaktadır, kimi durumlarda orada yaşamakta olan toplam nüfusun % 2'sinden fazlasını oluşturmaktadırlar. Örneğimizdeki 210 mafya ailesinden, servetleri 500 milyon lireti aşanları (adlî ve diğer belgelerden çıkartılan bilgilerin ışığında)[19] seçersek, sonraki tabloda gösterilen (161. sayfadaki tablo) sonuçları elde ederiz.

En zengin mafya ailelerinin, aynı zamanda en kalabalıkları olduğunu göreceğiz. Haleflerin artırılması yönündeki eğilimin, ekonomik hiyerarşinin tepesindeki mafya gruplarında, konumları daha az iyi olan mafya gruplarına ya da beldedeki normal ailelere nazaran daha güçlü olduğu görülmektedir.

---

[19] Reggio Calabria mahkemesi, *Sentenza istruttoria del processo contro Paolo De Stefano più 59* (derleyen: Dr. Cordova); Reggio Calabria mahkemesi, *Atti del processo contro Paolo De Stefno più 59*, cilt XCV, 1978; Reggio Calabria Carabinieri, *Ionia Mafyası Raporu*, cilt I-II, 1979; Reggio Calabria Carabinieri, *Legione Carabinieri di Catanzaro. Gruppo di Reggio Calabria. Associazione per delinquere a sfondo mafioso di 120 persone coperanti nella fascia Sud del versante jonico della provincia di Reggio Calabria e di Nord e Centro Italia*, ciltler I-II, 1981

GIOIA TAURO'DAKİ 210 MAFYA AİLESİNİN TOPLAM VE ORTALAMA FERT ADEDİ

Bekle	Mafya ailelerinin sayısı	Fert adedi	Ortalama fert adedi	Tüm ailelerin ortalama fert adedi	1981 sayımına göre nüfus
Rosarno	32	155	4.8	3.6	13.845
Gioia Tauro	41	167	4.1	3.5	17.592
Taurianova	25	131	5.2	3.4	15.384
Polistena	15	77	5.1	3.4	10.699
Cittanova	9	45	5.0	3.1	10.523
Oppido	24	173	7.2	3.2	5.782
Seminara	8	60	7.5	3.5	4.214
Rizziconi	13	69	5.3	3.5	6.956
Palmi	7	38	5.4	3.2	18.705
Sinopoli	12	72	6.0	3.5	2.463
Delianuova	8	72	9.0	3.3	3.638
Cinquefrondi	6	34	5.7	3.2	5.678
S. Giorgi M.	10	66	6.6	3.4	4.150
TOPLAM	210	1.159	5.5	3.5	119.629

Halefleri çoğaltmanın ikinci yöntemi, *cosca*'yı komşu mafya grupları ile evlilik bağları kurarak genişletmek için mafya ailesindeki kadınları kullanmaktır. Amerikan mafya tarihinde son derece önemli bir rol oynadığı gözlemlenen, mafya ailelerinin haleflerini saygıdeğer yurttaşların mirasçıları ile evlendirerek yasal dünyaya arka kapıdan girme eğilimi hakkında çok şey yazıldı;[20] ancak 1970'lerde Sicilyalı ve Calabrialı *mafiosi* arasında bu eğilimin etkin olduğu görülmemektedir. 1970 ile 1980 arasındaki yıllarda Sicilyalı ve Calabrialı mafya ailelerinin üyeleri arasında elliye yakın evlilik üzerinde yaptığımız araştırmalar; mafya ailelerinden on kadın ve beş erkek bu tür bir toplumsal kökene sahip olmayan eşlerle evlenirlerken, beşte üçünde her iki eşin de mafya geçmişi bulunduğunu göstermiştir.

Saflarındaki içerden evlenme uygulamaları ve çok sayıda er-

[20] D.Bell, "Crime as an American Way of Life", *The End of Ideology*, New York 1965; F. Ianni, *A Family Business*, Londra 1972; A. G. Anderson, *The Business of Organized Crime*, Stanford 1979.

GIOIA TAURO'DA 500 MİLYON LİRETİN ÜZERİNDE SERVET SAHİBİ 102 MAFYA AİLESİNİN TOPLAM VE ORTALAMA FERT ADEDİ

Belde	Mafya ailesi sayısı	Fert adedi	Ortalama fert adedi
Rosarno	10	67	6.7
Gioia Tauro	15	107	7.1
Taurianova	9	63	7.0
Polistena	8	54	6.8
Cittanova	3	20	6.7
Oppido	16	143	8.9
Seminara	6	50	8.3
Rizziconi	6	45	7.5
Palmi	4	27	6.7
Sinopli	7	53	7.6
Delianuova	8	72	9.0
Cinquefrondi	3	21	7.0
S. Giorgi M.	7	55	7.9
TOPLAM	102	777	7.6

kek çocuğun doğması sayesinde mafya grupları yerel topluluklar üzerindeki güç ve etkinliklerini geçmişte hayal bile edemeyecekleri düzeye çıkarmışlardır. Calabria ve Sicilya'nın küçük ve orta büyüklükteki pek çok beldesinde, son on yılda yerel ekonomik kaynakların büyük bir bölümünü ellerinde tutan, siyasal iktidarın çarklarının denetimini ele geçirmiş, bir zamanlar kamusal olan pek çok ilişkiyi, işlevi ve etkinliği kendi kapalı dünyalarında içselleştiren iki ya da üç büyük aile klanının varolduğu gözlenmiştir:

> Santo grubunun bu civardaki üye sayısı yaklaşık iki yüzdür -kimisi *mafioso*'dur, kimisi değil; kadınlar, gençler ve çocuklar dahil. Üyeler, yaklaşık yirmi beş ya da otuz kişilik aileler halindedirler. Montegrano'dan Calvesi ailesi ve Altopiano'dan Segesta ailesi ile yakın ilişkileri vardır. Bu üç *cosche*'un da inşaat, turizm (oteller ve kamping yerleri işletmektedirler) ve tarım alanında ekonomik yatırımları vardır. Yöredeki inşaat sanayiinin yarısından

fazlasını ellerinde tuttuklarını söylenebilir. Birkaç yıl önce bu mafya grupları, bu civardaki kamu piyasalarında daha az "görülmeye" başlandılar. (...) Bunun nedeni belki de bu üç *cosca*'ya mensup genç *mafiosi* ve "*mafiose*" (kadın *mafioso*-ç.n.)_ arasındaki beş ya da altı evlilikten sonra, sayılarının onlara çoğu durumda *cosca* dışına çıkmadan iş yapma olanağı verecek noktaya ulaşmış olmasıdır. (...) Bugünlerde kendi aralarında yığınla iş yapıyorlar. Kendileriyle yakın ilişkileri olan bir adamdan, bir bölge encümen üyesinden ihaleler alıyorlar. Gerek duydukları inşaat malzemelerinin çoğunu edindikleri taş ocaklarına sahipler. Kazı ekipmanı ve diğer makineler *cosca* üyeleri arasında sürekli değiş tokuş edilmekte. (...) Şimdi pazar, *cosca*'nın kendi içinde. (...) Hatta birbirlerine faizsiz ya da çok düşük faizle borç veriyorlar. (...)
Bu bölgede belediye encümen üyesi olmak için yalnızca yüz oya ihtiyacınız vardır. Alâ; Santo ailesi üç encümen üyesini doğrudan seçer, diğer üç ya da dördünün seçilmesine de nezaret eder. Kendi "küçük dünyaları"nı kuracakları noktaya ulaştılar; (bu dünyanın) içinde karşı karşıya gelirler, iş yaparlar, evlenirler, çocuklarını yetiştirirler. Bölge nüfusunun geri kalanını oluşturan bizler için, onların hayatları ve yaptıkları konusunda haberdar olmak giderek daha zorlaşmaktadır. (...)[21]

[21] 16 numaralı görüşme.

Mafya Kapitalizminin Sınırları

Mahkemeler, Avukatlar, Bilirkişiler

Mafyanın karşı karşıya bulunduğu tehlikeler büyüdükçe ve adalet aygıtı ile sürekli sürtüşmeleri bu tehlikeleri *mafioso*'nun hayatının tamamına yaydıkça *mafioso* sonunda hukukî işlemlere ve temel hukuk kurumlarına karşı yeni bir tutum benimsedi. Klasik *mafioso*'nun eylemlerinin hukukî sonuçlarına karşı duyduğu sakin güven, yerini sert ve gergin bir dikkate bıraktı. Vito Cascio Ferro altmış dokuz kez suçlanmış ve (geleneksel mafya şeflerine özgü yöntemlerle) yargıçlar kurulunu etkileme ve yargılama usullerinin her safhasını yönlendirebilme yeteneği sayesinde altmış dokuz kez beraat edebilmiştir; fakat aynı durum girişimci *mafioso* için sözkonusu değildir.

Yargıçların içinden geldikleri toplumsal ve kültürel grupların artık daha az türdeş olması ve bütün olarak ceza hukukunun daha karmaşık hale gelmesi nedeniyle, mafya için (ya da siyasal iktidar için) herhangi bir davada adlî sürecin bütününü yönlendirmek daha zor olmaktadır. Başka bir deyişle, kendilerine müdahale edilerek ceza hukuku işlemlerinin engellenebileceği ya da saptırılabileceği daha çok insan ve kurum ortaya çıkmış olabilir; ama aynı zamanda, *mafioso* için tehdit oluşturan insan ve kurum sayısı da artmaktadır.

Eski günlerde *mafioso* yalnızca tanıkları sindirmek zorunda

kalmaktaydı ve kanıt yetersizliği nedeniyle beraat edeceğinden emindi (bu durum büyük ölçüde mafyanın gerçek ayırdedici özelliği olarak kabul edilmiştir). Şimdi ise hukuk sistemiyle olan ilişkileri en hayatî sorunları arasında yer almaktadır. Ceza hukukuna karşı korunmak için, görünüşe göre; a) önemli ölçüde mali kaynağın bu işe ayrılması, b) baskı kurmak ve etki altına almak için çok sayıda olanağa başvurulması, c) yasalar hakkında ortalama bir bilgiye sahip olunması gerekmektedir.

Bu durum, bütün mafya gruplarının neden *mafioso*'yu özel konularda bilgilendirerek önerilerde bulunacak avukatlarla, mali uzmanlarla ve hukuki personelle -gerek danışma toplantıları gerekse sürekli işbirliği biçiminde- ilişkiler kurma eğiliminde olduğunu açıklar. *The Godfather (Baba)* filminde popülarize edilmiş bir sima olan, mafya *cosca*'sının iç yapısının bir parçası durumundaki "danışman" olgusuyla Sicilya ve Calabria'da gittikçe daha sık karşılaşılmaktadır.

Yasal savunma işlevini grubun iç yapısına dahil etme eğilimi bütün önemli *cosca*'larda, grup üyelerinin soruşturmalarında kendi avukatlarını görevlendirme uygulamasında görülebilir; bir avukat yavaş yavaş "X *cosca*'sının avukatı" bir diğeri "Y *cosca*'sının avukatı" haline gelmektedir. Sınırlar çok seyrek ihlâl edilir; Yargıç Cordova, Reggio Calabria eyaletindeki durumu yorumlarken şunları söylemiştir; "Bir-iki istisna dışında, bir gruba mensup olduğu bilinen bir davalının, karşı grubun mensupları sayılan insanların çıkarlarını gözeten bir avukat tarafından (başka bir davada da olsa) savunulduğu görülmemiştir."[1]

Bu savunma gereksinimi öylesine yaygın ve sık görülen bir durumdur ki belli bir büyüklüğe ulaşmış olan her mafya *cosca*'sı bizzat bünyesine ya da yakın çevresine bir ya da birkaç avukat dahil etmeyi ekonomik olarak bedel ödemeye değer bulmaktadır. Demek ki yasal savunmanın, *cosca*'nın savunma niteliğini değiştirmek gibi bir etkisi olmaktadır. İlişkinin temeli artık avukat ile müşterisi arasındaki iki yönlü bir ilişki değildir, bütün grubun savunulması sözkonusudur. Yargıç Macri, mafya davalarında iddianamenin nasıl bir "deyim yerindeyse kollektif bir

---

[1] Reggio calabria mahkemesi, *Ordinanza di rinio a giudizio del processo contro Paolo De Stefano più 59* (derleyen Dr. Cordova) 1978, s. 9. (Bu belge bundan sonra *Ordinanza... contro Paolo De Stefano più 59*) olarak geçecek)

özellik" taşıdığını açıklamaktadır:

> Kişisel savunması bile, davalının kendisinden ziyade bir parçası olduğu grubun korunmasını amaçlamaktadır. Dava vekili ile davalı arasındaki geleneksel ilişki tepetaklak olmaktadır. Dava vekili artık savunmasını müşterisi için en avantajlı olacağına inandığı çizgi üzerine oturtmakla yetinemiyor. Bütün grubun çıkarlarına hizmet edecek bir yolu benimsemeye zorlayarak avukatı yönlendiren, davalının kendisidir.[2]

Savunma işlevinin grubun bünyesine dahil edilmesi, masrafı azaltma ve *cosca*'nın yaptığı işlerde genel güvenliği arttırmanın yanı sıra başka avantajlar da sunmaktadır. Özellikle bu durum, cosca'yı adli görevlilerden gelen baskılara karşı daha dirençli kılmaktadır. Sanık durumunda olmayan *cosca* üyeleri, yargı tutanaklarının varsayılan gizliliğini dışarı bilgi sızdırarak çiğneyen savunma avukatları sayesinde, sanık durumundaki arkadaşlarını yakından izleyebilirler. Bu yolla *cosca* kendini, davalıların ona ihanet etme olasılığına karşı koruyabilir, yetkililerin hareketlerine de bu sayede karşılık verebilir:

> Avukatın görünüşte belli birisinin yanında bulunuşu, bizzat avukat tarafından da temsil edilen diğer meçhul sanıklar için olumsuz sonuçların doğmasını engellemeye dönüktür. Bu nedenle davalının sorgusu sırasında yanında avukatın bulunuşu, sanığın alelâde bir yasal hakkı olmaktan çıkmakta; sözde gizlilik içermesi gereken bu durum, sayesinde *cosca*'nın hazırlık soruşturmalarının sonuçları hakkında bilgi sahibi olduğu ayrıcalıklı bir bilgi edinme kaynağı haline gelmektedir. Hepsi bu da değil... Savunmayı yapan dava vekili, tanıklı delillerle birlikte yargıcın davalıya yöneltebileceği bütün ithamları dışarı sızdırmakla kalmaz, yalnızca davalının ifadesini dinleme olanağına sahip değildir avukat -ki böylece, henüz kimliği ortaya çıkartılmamış ya da gizlenmekte olan davalılara, olay sırasında başka yerlerde olduklarını kanıtlayacak

---

[2] V. Macri, "Communicizaone del qiudiceistruttore Vincenzo Macri al convegno sulla mafia organizzato dal Consiglio Superiore della Magistrature" (Konferans tebliği), *Castelgandelfo*, 4-6 Haziran 1982, s.3-4

ayarlamalar yapma ve savunmalarını ilk davalının verdiği ifadeye göre kurma olanağı vermektedir; varlığı, aynı zamanda, davalıya söyleyebileceği her şeyin *cosca*'nın diğer üyelerinin kulağına gideceğini hatırlatan bir uyarandır ve böylelikle davalıya gözdağı verir.[3]

Öyle olur ki, gözaltında bulunanların hepsinin de "savunmaları, besbelli güvenilir görülmediklerinden, başkalarını tümüyle dışlayan küçük bir avukat grubu tarafından yapılmaya başlanır."[4] Mafya *cosca*'ları, yasal savunma gereksinimi üzerinde tekel kurmakla, yeterince "uysal" olmayan ya da "yola gelmekte" gönülsüz davranan avukatlar üzerinde de baskı oluşturmalarını sağlayan güçlü bir silah edinmiş oldular. Bu tür avukatlar müşterisiz kalma ve önemli davalar alamama gibi tehlikelerle karşı karşıyadırlar.

Avukatlar, mafya gruplarının etkinliklerine giderek daha fazla bulaştıkları için, artan sıklıkla *cosca*'lar arasındaki çatışmaların içine çekilmektedirler. Avukatların cinayet ve cinayete teşebbüs olayları son yıllarda artış göstermiş ve mesleğinde uzman pek çok avukat müşterilerinin çıkarları ile fazla içli dışlı olmaları yüzünden tutuklanmış, mahkum olmuştur.[5]Macri'nin anlattığı iki olay bu bağlamda önem taşır:

> Örneklerimizi Reggio bölgesi ile sınırlarsak, cinayetle suçlanan ve gizlenmekte olan tanınmış bir *mafioso* tarafından vekil edilmiş genç bir avukatın durumunu anımsayabiliriz. Mahkeme sırasında davalının mahkumiyetinin kesinleşme olasılığının iyice belirginleşmesi üzerine bu avukat savunmayı bir yana bırakıp, sanığın lehine, onun olay sırasında başka yerde bulunduğuna dair tanıklık etmeye başladı. Avukat, suçun işlendiği gün, sabah boyunca sanıkla Milano'da bulunduğunu söyledi (cinayet aynı akşam Gioiosia Jonica sayfiyesinde olmuştu). Fakat Milano'ya neden gittiği konusunda yeterli bir neden gösteremedi; geceyi (adı kayıtlarda bulunabilecek)

---

[3] *A.g.e.*, s.4.

[4] *A.g.e.*

[5] Bkz: *Questa Calabria*, no.54, 1978.

bir otelde değil, -elbette tam yerini anımsayamadığı- bir arkadaşının evinde geçirmişti; Milano'ya arabayla gittiği için tren veya uçak bileti de olmadığını söyledi. Mahkeme (avukatın tanıklığını reddederek) davalıyı suçlu buldu ve yalan yere tanıklık etmekle suçlanan dava vekiline karşı ceza davası açıldı.
Simgesel önemi olan bir başka olayda da bir avukat (...) tanınmış bir mafya patronunu tanıklık etmek üzere çağırmak için, Melito Porto Salvo'daki Sulh Mahkemesinde görülmekte olan bir dava ile ilgili belgeleri değiştirmekle suçlanarak (...) mahkemeye verildi. Söz konusu mafya patronunun Calabria'da ikameti yasaklanmıştı; mahkeme celbi onun Reggio'ya geri dönmesine ve -çeşitli celse erteleme talepleri yoluyla- bir ay kadar orada kalmasına olanak verdi (bu dönem, aynı zamanda yerel seçim kampanyası zamanıydı).[6]

Yığınla çıkar ilişkisi tehlikeye girdiği için, mafya bölgelerindeki yargılama usûllerinin havası tümden değişti. İddia ve savunma makamları arasında kibarlık gösterilerine ve ustalıkla yapılan hukuki yorumlara ya çok az rastlanıyor ya da hiç rastlanmıyor. Güney İtalya'daki pek çok mahkeme salonunda bugün artık ne Latince cümleler ne de geleneksel elkitaplarından alınma şatafatlı sözler duyulabilmektedir:

> Bir zamanlar bu işler farklıydı. O zamanlar yargılamalar, dürüstçe, reveranslarla, selâmlamalarla, *Messieurs les anglais, tirez les premiers* (Siz, İngilizler, önce siz sal-dırın! -ç.n.) gibi deyişlerle, tarafların (sadece iki grup, avukatlar ve yargıçlar) mızrakları ile birbirlerine yaklaşırken şövalye üslûbuyla yeteneklerini sergileyebilecekleri bir tür sahne oyunu gibi cereyan ederdi. (...) Bu olay, tümüyle avukatlar ve yargıçlar arasında belirlenirdi. Davalıların bunda hiçbir payları yoktu, onlar hesaba katılmazlardı. Bugünlerin *mafiosi*'sinin böylesi bir duruşma tekniğine uyması olası değildir. Pek çok kere itiraf edildiği gibi onlar bu duruma tümüyle ilgisizdiler. Üstelik resmî argümanların sunulması ve karar aşamasında *mafiosi*'nin "işe ka-

[6] Macri, adı geçen makale, s.5.

rışması"na gerek de yoktu. Zaten yapılması gerekenler, halka açık duruşma başlamadan, mahkeme salonunun dışında yapılmıştı: tanıkların sindirilmesi ya da öldürülmeleri, kanıt olarak kullanılabilecek her şeyin yok edilmesi...

Mafya duruşmalarında (...) sonucu önceden tahmin edebilirsiniz. *Mafiosi* bunu herkesten daha iyi bilirdi. (...) Avukatların heyecanlandıkları, seslerini yükselttikleri, dağarcıklarından belâgatli sözler döktürdükleri doğrudur; ancak bütün bunlar aslında bugünlerde artık herkese sıkıntı veren bir "gösteriden" ibarettir...[7]

Modern mafya duruşmaları, dramatik ve sert bir düşmanlık havası içinde cereyan etmektedir. Avukatların nutukları ağırbaşlı ve saldırgandır. Davalılar, olup biten her şeyi anlayabilecek durumdadırlar; resmî argümanlardaki ince ayrımları kimi zaman savunmanın alması gereken yönü önerecek kadar kavramaktadırlar ve herkesin davranışlarını ölçüp biçerler. Çok sayıda davalının bulunduğu duruşmalarda celse onların alkışları ve bağırışları ile kesilir. Zaman zaman yargıcı ve birkaç tanığı tehdit ederek celsenin akışını etkileme fırsatını kaçırmazlar.

Çağdaş *mafiosi* ile avukatları arasındaki yakın ilişki, kimi zaman davalıların oturdukları sıradan (ya da "sanık yerinden") mahkeme salonunun öbür ucundaki dava vekiline el kol hareketleri ve mimiklerle mesaj yollamalarına kadar varır. Bu yakın ilişki, kendisini, avukatların üslubunda da dışavurur. "Bilgin dostlarım, sanığın masumiyeti, 44'lük bir magnumdan çıkan sesin şiddeti kadar kesindir." Böyle bir ifadeyi duymak az rastlanır bir durum değildir. Ya da: "Sayın yargıç, yerinizde olsaydım, uzun süredir dile getirdiğim bu ricayı geri çevirmeye kalkışmazdım."

Modern mafya açısından davanın akış biçimi değil, ama mahkeme kararları ekonomik bakımdan büyük önem taşımaktadır. Beklenmedik ölçüde hevesli bir müfettiş, alışılmadık "sertlikte" bir yargıç ya da inatçı bir tanık yüzünden adaletin tecellisinde ortaya çıkacak umulmadık bir "tıkanıklık" bir girişimci-*mafioso*'nun meslek hayatının akışını değiştirebilir ya da eroin işindeki elverişli konumunu alt üst edebilir; bu da mil-

[7] 15 numaralı görüşme.

yarlarca liretin kaybına, şirket ağının çökmesine ve çok sayıda çalışanın işine son verilmesine neden olabilir.

Böylesi güçlü ekonomik çıkarların varlığı, zaman zaman mafya için hayatî önemi olan kararlardan sorumlu yargıçların, polis ajanlarının ya da *carabinieri*'lerin fiziksel olarak ortadan kaldırılmalarına neden olmaktadır.

Hukuk sistemini kendileri açısından daha elverişli bir duruma getirme uğraşlarında, mafya grupları bağımsız zihniyetli devlet görevlilerini öldürerek kolay yoldan ortadan kaldırmaktan başka taktikler de geliştirdiler. En yaygın taktiklerden biri, yanlarında çalışan uzmanların verdikleri ve *mafiosi*'nin yargıdan kaçmasını sağlayan doktor ve psikiyatrist raporlarıdır:

> Bütün belli başlı mafya patronlarının, son derece ciddi hastalıklardan muzdarip olduklarını belirten bir dolu göz alıcı sağlık raporu vardır -genellikle hapsedilecekleri yere yolculuk etmelerini ya da tedbîren tutuklamanın sert koşullarıyla başa çıkmalarını veya bir duruşma celsesinde bulunmalarını engelleyen türden hastalıklar. Pek çok durumda sözü edilen hastalık ya yoktur ya da (arterit, diyabet ya da karaciğer hastalıkları gibi) aniden şiddetlenerek mafya mensubuna hastalanma şansı veren türden sıradan rahatsızlıklardır. Ellerindeki tıp raporlarına göre mafya patronlarının çoğu bu çaresiz hastalıklara yıllardan beri katlanmaktadırlar, öyle ki ani ölümleri hiç de şaşırtıcı olmayacaktır. (...) Bütün İtalya'ya yayılmış bir çıkar ağını büyük bir dikkat ve uyanıklıkla denetleyen bu insanlarda aklî rahatsızlıklar görülmektedir. (...) Yargıçlar Kuzey'de yaşamakta olan uzmanlara başvurduklarında da teşhisler farklı olmamaktadır, zira pek çok örneğin gösterdiği gibi, orada da ikna olmaya hazır pratisyenler vardır.[8]

Mahkemelerin çevresinde gerçek bir "uzman piyasası" oluşmuştur. Kimi zaman 18. yüzyılın garip hastalıklarının yeniden keşfedildiği, "bilimselliği" garantili sertifika ve belgeler sunan birkaç seçkin sima bu piyasaya egemendir. Bu duruma bir örnek, bir paranoya *talıdi*'nden doğduğu sanılan bir paranoya türü olan

---

[8] Macri. adı geçen makale, s.5.

sözde "Ganzer sendromu"dur. Başka bir anlatımla, askerlik hizmeti, mahkumiyet kararı vb. kimi hoş olmayan yükümlülüklerden kurtulmak için deli taklidi yapan sağlıklı biri bu sendromla yıkılabilir ve gerçekten de çıldırabilir. Güney İtalyan mahkemelerinde bu "Ganzer sendromu" son zamanlarda sıkça duyulmaya başlandı. Çünkü psikiyatrist Aldo Semerari ve okulu, Napolili *camorra* (çete -ç.n.)) liderleri ve çok sayıda mafya şefinde bu durumu teşhis etti; Semerari Nisan 1982'de bir *camorra* klanı tarafından öldürüldü. Son yıllarda, kurbanlarını mafya baskısına karşı direnen uzmanlardan seçen saldırıların, tehditlerin ve cinayetlerin yarattığı terör havası nedeniyle, bağımsız zihniyetli teknik ve meslekî uzmanların varolabileceği çalışma ortamı giderek daralıyor.

Mafya Geleneği, Mafya Toprağı

Geçen bölümde, mafya gruplarının, kanbağı ve evlilik yoluyla kurulan akraba ilişkilerinden ve dostluklardan meydana geldiğini gördük. Her mafya *cosca*'sı, erkek kardeşlerin, dostların ve klientlerin oluşturduğu bir iskelete sahiptir. Bir *cosca*'ya katılanlar kendilerini derhal yüzlerce insanı kapsayan yapay akrabalık, evlilik ve klient ilişkilerinden oluşan bir çevre içinde bulurlar. Bu çevre, savaş sonrası yıllarda Güney İtalya'daki göçün açtığı kanallar aracılığıyla bölgesel ve ulusal sınırları aşan etkili bir birincil ilişkiler ağının temelini oluşturmaktadır. Gazeteciler ve yüzeysel araştırmacılar, "dünya çapında örgütlü suç"tan, "terör sanayii"nden ya da "kolları kıtanın her yerine ve ülkesine uzanan acımasız mafya şebekesi"nden söz etmeyi severler. Çoğunlukla bu ifadelerin ardındaki gerçek yalnızca, Calabria ve Sicilya'nın kesinlikle aynı bölgelerinden, mahallelerinden, köylerinden gelen, aralarında kanbağı bulunan küçük çekirdek gruplardır ve hemşerileri birbirlerine bağlayan bir yerleşik iş ve akrabalık ilişkileri ağıdır. Barbaro-Sergi-Trimboli klanı bu konuda iyi bir örnektir. 15 Temmuz 1977'de Avusturalya parlamento seçimlerinde aday olan Donald MacKay, Griffith kasabasında öldürüldü. MacKay, örgütlü suçun uyuşturucu trafiğindeki etkinliğine karşı bir kampanya baş-latmıştı. Cinayetin ardından açılan resmî soruşturma; cinayetten, kökleri Reggio Calabria eyaletinde 3800 kişinin yaşadığı bir belde olan

Plati'ye dek uzanan bir grup *mafiosi*'yi sorumlu tutan bir raporla 1979 yılında tamamlandı. Cinayetten sanık *mafioso*, Avustralya'da, Plati'de ve Orta ve Güney Italya'nın çeşitli bölgelerinde üyeleri olan Barbaro ve Sergi ailelerinin başını çektiği altı *cosche*'dan oluşan bir federasyona mensuptu. MacKay'in kampanyası, mafya gruplarının, New South Wales'in üç bölgesinde yapılan haşhaş tarımına dayanan ve yılda net altı milyon dolara varan kâr bırakan yasadışı faaliyetlerinin karşısına ciddi engeller çıkarmaktaydı.

Italyan polisinin yaptığı yoğun araştırmalar, sayıları toplam yüz kadar olan sözkonusu grup mensuplarının birkaç yıl öncesine kadar Italya'daki bir dizi adam kaçırma eylemine karıştıklarını ve Avustralya'daki, uyuşturucu imalatını malî yönden desteklediklerini ortaya koydu. Avustralya'daki haşhaş plantasyonlarından elde edilen kâr bir yandan (inşaat, turizm vb.) yasal sektörlere yatırılmakta, öte yandan 1977 ile 1980 yılları arasında bölgenin çeşitli yerlerinde ortaya çıkarılmış olan yerel haşhaş plantasyonlarına yatırılmak üzere Calabria'ya geri dönmekteydi.

Böylesi geniş bir ekonomik ve coğrafî alanda yasadışı işleri idare edecek yeterlilikte olan şebeke, bu iki aile grubu ile farklı yerlerde ikamet eden hemşerileri arasındaki (telefon görüşmeleri, kişisel ziyaretler, zaman zaman yerel yönetimler tarafından düzenlenen yolculuklar vb.) sıradan iletişim kanallarından ibaretti.

Bu Plati kökenli mafya grubunun kurduğu (yakın akrabalık bağları ve ortak suç amaçlarına sahip olmak ile oluşan) ilişkiler "ağı"nın genişliği hakkında bir fikir edinmek için, *carabinieri*'nin yaptığı şu ayrıntılı incelemeye bakmak yeterlidir.

> Şu an Plati'de bulunan mafya örgütlenmesi (...) bütün eyaletteki önde gelen *cosca*'larla (özellikle S.Luca'daki Nirta ailesi, Locri'deki Cataldo ailesi, Africo'daki Morabito ailesi, Gioisoa Jonica'daki Ursino ailesi, Siderno'daki Macri ailesi ve Canolo S. Ilario'daki D'Agostino ailesi) olan bağlantıları ile övünmektedir. (...) Örgütün yönetimi hem genç hem yaşlı kuşağı temsil eden altı *cosca* lideri arasında hemen hemen eşit olarak paylaşılmaktadır. (...) grubu bir arada tutan bağlar, taraflar ara-

sında yapılan sayısız evlilik ile sağlanmıştır. (...) *Cosche*'un Plati federasyonu (...) en karmaşık ve modern eylem biçimlerini gerçekleştirebilmektedir ve (Avustralya, Kanada, ABD gibi) denizaşırı yerlere olduğu kadar Lombardiya'ya, Piedmont'a ve Lazio'ya dek uzanan bir etkinlik alanına sahiptir. (...) Plati *casa madre*'dir. (yani "ana" ya da "ana hücre") ve *mafioso*, -en azından yeni faaliyetler malî olarak kendi kendilerine yeterli hale gelinceye kadar, geçici olarak- belli oranda sermayeyi yeniden yatırılmak üzere gönderdiği bu yöreyle geleneksel bir yakınlığı olduğunu hisseder. Plati sinir merkezidir. (...) Adam kaçırma işlerinden elde edilen çok miktarda paranın, Locri Savcı Yardımcısı Dr. Alberto Bambara'nın Locri bölgesindeki postahane ve bankalarda yaptığı günlük denetimlerinde ortaya çıkması, bu gerçeğin kanıtlarından biri olmuştur: 14 Kasım 1975 tarihinde Paul Getty, Bulgari, Madonia, Mazzotti, Cogna Vallino, D'Amico, Malabarba, Perfetti, Maffei ve diğerleri için ödenen fidyelere işaret eden ipuçları olabilecek notlar bulunmuştu. (...) Grubun işlerini yürütüğü üsler ve buluşma yerleri aşağıdadır:

Roma'da: Antonio D'Agostino tarafından işletilen bir süpermarket olan *Bottegone del Risparmio* (...) 11 Aralık 1979'da öldürülmüş olan avukat Giuseppe Gentile'nin oğlu Francesco Gentile'nin evi; Domenico Papalia'nın yeğeni ve Palti'nin yerlilerinden olan Antonio Trichilo eskiden buraya sık sık gelirdi; (...) sahibi olduğu *Bottegone del Risparmio*'ya ait otomatik kasalarda [bulunan belgelerden] anlaşıldığı üzere: Domenico Papalia tarafından işletilen Sacchetti di Roma yolundaki AOR süpermarketi; Domenico Papalia'nın diğer Calabrialılarla ve Roma mafyasının diğer üyeleri ile buluştuğu ve Antonio D'Agostino'nun bertaraf edilmesi işinin planlanarak gerçekleştirildiği yer olan Piazza Euclide'deki Archimede bar lokantası.

Cenova'da: Burada Domenico Papalia, S.Ilario Jonico'dakine benzer bir başka ihracat-ithalat acentası açmak için Antonio D'Agostino ile ortaklık kurmuştu.

Milano'da: Domenico'nun kız kardeşi Marianna Papalia'nın kocası olan Gianni Della Rocca'nın evi; Ferrarini'nin, Scolcri'nin, Lazzaroni'nin, Galli'nin ve Rimbaldi'nin kaçırılma işini planlarken Antonio Trichilo, Domenico Papalia ve Pino Barbaro, eylem üssü olarak burayı seçmişlerdi.

Volpiano'da: Giuseppe Crea'nın, araba hırsızlığı ve plaka sahtekârlığı için üs olarak kullandığı (...) Giuseppe Portolesi'nin evi.

Buccianasco'da: Francesco Trimboli'ye ait olan (...) mandıra; Bolis'in kaçırılması üzerine yapılan araştırmalarda Bergamo ve Zogno *carabinieri*'si, (başkalarının yanı sıra) sonradan Paolo Sergi'nin yakınları Michele ve Salvatore Sergi oldukları teşhis edilen kişileri burada ele geçirdi; Domenico Barbaro, Francesco Trimboli ve Francesco Molluso'nun Bolis'in kaçırılma işinin ayrıntılarını ve başka suçları planlamak üzere buluştukları yer olan Domenico'nun erkek kardeşi Rocco Papalia'nın evi.

Ponte S.Pietro'da: Domenico Barbaro ile Paolino Sergi'nin buluştukları (...) ve adam kaçırma eylemlerinin üssü haline gelmiş olan (...) Rosario Mittiga'nın evi.

S.Martino Siccomario'da; Catania'dan Carlo Mignemi'nin mahkum olması üzerine Giuseppe'nin kardeşi ve Rocco'nun karargâh haline getirdikleri Pasquale Crea'nın evi. Avustralya'da; (...) Donald Mackay'in Plati mafyasının emri üzerine öldürüldüğü yer olan Griffith kasabası (...) Michelago ile Yelarbin kasabaları.[9]

Mafyanın yasadışı faaliyetlerinin devamı kesinlikle bu tür akrabalık, dostluk ilişkilerine bağlıdır. Son on iki yıl içinde Calabria'daki üslerden gerçekleştirilen adam kaçırma olayları ile ilgili araştırmalarımız bizi, bütün önemli olayların planlanması ve icrasının bağlılık ilişkilerinin varlığına dayandığı sonucuna götürdü.

Siyasal terörün ideolojiye dayandığı yerde mafya, aileye, ak-

---

[9] Reggio Calabria Carabinieri, *Legione Carabinieri di Catanzare. Gruppo di Reggio Calabria. Associazione per delinquere a sfondo mafioso di 120 persone operanti nella fascia Sud del versante jonico della provincia di Reggio calabria ed in altre del Nord e centro Italia*, cilt I, 1981, S.301-307.

rabalığa ya da birincil duygusal bağlara güvenmektedir. Her iki durumda da -Weber'e göre[10]-, üyelerini her an kendilerinin ve başkalarının hayatlarını kurban etmeye çağırma gücüne sahip olması itibarıyla, belirgin bir "siyasal topluluk" oluşturan insanlardan söz etmekteyiz; el altında güvenilir mekânların ve desteğin bulunmasını sağlayan, mesajların gönderilmesine, haberleşmeye olanak sağlayan, polis soruşturmalarına ve kamuoyu baskısına karşı grubun faaliyetlerini dirençli kılan budur.

Girişimci mafya (hayat tarzı ve etkinlik alanı daha karmaşık ve "evrensel" bir görünüm kazansa da) özgün bir kültüre ve geleneksel kurumların oluşturduğu bir dokuya ait olduğu kadar, belli bir *toprağa* da bağlıdır. Bugünün *mafioso*'su yalnızca belli bir kültürün ürünü değildir; aynı zamanda belli bir toprak parçasıyla da -belli bir bölge, çevre ya da köy- bağını korur. Kendi yerel alanındaki meseleler üzerindeki etkisi son zamanlarda genellikle ekonomik hayatla ve yerel yasadışı işlerle sınırlı olsa da, girişimci mafya belli bir toprak parçası üzerindeki egemenlik iddialarını, kollektif hayat üzerinde denetim gücünü elinde bulunduran eski tarz mafya şeflerinin yaptıklarından çok daha kesin biçimde yükseltmektedir;

> Bir toprak kayması Bagnara'nın yukarısındaki tepelerden geçen anayolu kapamıştı. Devlet Karayolları Idaresi ANAS adlı bir şirketle yolun temizlenmesi için anlaştı, bu şirket de işi kamyon sürücülerine verdi. (...) Kamyon sürücülerinden biri işe koyuldu; ancak bir akarsuyun iki yakasını birleştiren küçük bir köprüyü yarılamıştı ki, durdu, daha ileri gidemeyeceğini söyledi. "Neden" diye sorulduğunda, derenin karşı tarafının kendi bölgesi olmadığını söyledi; bu noktadan sonra iş başka birine verilmeliydi.[11]

Reggio Calabria'da toprak üzerinde çeşitli *cosca*'lar arasındaki egemenlik paylaşımı mafyanın siyasal coğrafyasını oluşturmuştur.

Her köy ve kasabanın, o bölgede dilediğince davranmakta

---

[10] M. Weber, *Economy and Society*, editör: G.Roth ve C.Wittich, Berkeley ve Londra 1978, cilt 2, s.901-940.

[11] 17 numaralı görüşme.

özgür olan kendi *mafioso*'su vardır. Tıpkı başka insanlara ayrılmış özel bölgelere girilemeyeceği gibi burada da hiç kimse *mafioso*'nun bölgesine giremez. (...) Yine de çok sayıda *mafioso*'nun daha büyük bir *mafioso*'nun liderliği altında bir araya gelerek anlaştıkları toprak üzerinde daha büyük boyutlu bir egemenlik paylaşımı vardır; bu *mafioso* kendine bağlı olanlar aracılığıyla daha geniş bir bölgeyi denetler. Reggio Calabria eyaletinde toprak paylaşımındaki en büyük pay, oldukça büyük nüfus alanlarını denetimleri altında tutan üç, bilemediniz dört *mafioso*'nun elindedir.[12]

Bu görüşmede sözü edilen, toprak üzerindeki büyük boyutlu egemenlik paylaşımı hem yasal hem de yasadışı büyük ekonomik etkinlik alanları ile ilgilidir. Yukarda da gördük ki Gioia Tauro'da ihaleler taşeronlar arasında tekrar paylaştırıldığında her bir mafya grubuna, sahip olduğu ekonomik ve askerî güçle orantılı bir pay verilmekteydi. Büyük ölçekli uyuşturucu trafiğinde de benzeri bir bölgesel egemenlik ölçütü uygulanmaktadır; çok geniş fiziksel ve ekonomik alana yayılan ve bu nedenle çok sayıda mafya grubunun egemenlik sahası içine giren eroin işi, en yüksek düzeyde görüşmeler, uzlaşmalar ve anlaşmalar yapılmasını gerektirmektedir. Kendilerini alıcı olarak tanıtan iki Amerikalı polis, çok büyük miktarda eroin ve kokain bulup bulamayacağını sorduklarında *mafioso* Mammoliti anlaşma yapmadan önce üç kişinin "güven ve rızasının" alınması gerektiğini söyledi -her biri Güney Calabria'nın Tyrrheinia ve Ionia bölgelerinin mafya şefleri olan Don Mommo Piromalli ve Don Antonio Macri; "eğer bu ikisi rıza gösterirlerse istenen miktarda kokain bulabilirmiş: ancak iş eroine geldiğinde deniz aşırı temaslarda bulunması gerekebilirmiş", başka bir deyişle, "Toronto'da oturan tanınmış bir Italo–Amerikan *mafioso*'su olan dostu Paolo Violi" ile...[13]

Bugün mafyanın siyasal coğrafyasını bilmek, İtalya'nın en güneyindeki iki bölgenin ekonomik ve toplumsal hayatında yer alan herkes için kaçınılmaz bir zorunluluktur. Yatırımcılar,

---

[12] 13 numaralı görüşme.

[13] Reggio Calabria mahkemesi, *Sentenza del processo di I grado contro Paolo De Stefano più 59* (derleyen Dr. Giuseppe Tuccio), 1979, s.302-303.

yargıçlar, işadamları, müfettişler, politikacılar, teröristler, gizli ajanlar, eğer belli bir bölgedeki alan paylaşımından haberdar değillerse, faaliyetleri sırasında son derece ağır riskler ve maliyetlerle karşılaşacaklardır.

Polistena beldesinde iş yapmakta olan Prattico şirketi, "taşıma işini (elbette hayalî bir şirket altında toplanan) Polistenalı taşımacılardan oluşan sözde yerel kaynaklara bırakmaya dikkat etti." Buna rağmen firma bir dizi saldırıya hedef oldu (kullanmakta oldukları aletlerin altına patlayıcı yerleştirilmesi gibi) ve bu saldırılar işi bırakmaya karar verdirtecek denli ciddi bir hal aldı. Prattico, ne para talebi ile karşılaşmış ne de herhangi bir mafya şirketi ile rekabet halinde olduğundan, bu saldırıların nedenlerini anlamakta güçlük çekti. Sonunda gerçek neden ortaya çıktı; Prattico,yerel (mafya) kaynaklarına göre doğru bir çalışma tarzı izlemekteydi.

> Ancak -şirketin farkında olmadığı şuydu: çalışma alanı hernekadar Polistena'nın idarî sınırları içine düşse de, (komşu beldedeki) Melicucco mafyası tarafından denetlenmekte olan bir bölgede bulunmaktaydı. Bu durumun farkına varılır varılmaz (...) zaman kaybetmeden eyeletimizdeki şirketler ile mafya arasındaki ilişkileri düzenleyen (...) kurallara uyuldu; işi Melicucco mafya şeflerine yani Franconeri ailesine verdiler. Saldırıların arkasının kesildiğini ve bir daha da başlamadığını söylemeye gerek yok.[14]

Sıradan şehir suçluları ya da "beyaz yakalı dolandırıcılar" da mafyanın egemenlik bölgelerini hafife alırlarsa çok yüksek bedel ödemek zorunda kalabilirler. Böyle bir durum Calabria ve Lucania'daki *Cassa di Risparmio*'nun Reggio Calabria şubesinden hırsızlık yapan iki kişinin başına geldi. (Hırsızlardan biri, savcının nezareti altındaki şehir meclis evlerinin dağıtımından sorumlu olan komitenin sekreteriydi). Işten hemen sonra bu ikisi mafya patronları Giorgio ve Paolo De Stefano tarafından "davet edildiler" ve De Stefano *cosca*'sının egemenlik alanına giren bir yerde böyle bir eylemi, önceden izin alma zahmetine girmeden yaptıkları için çalınan paranın % 98'ini (1976 yılı değerlerine

---

[14] *A.g.e.*, s. 66-67.

göre 507 milyon liret) ödemek zorunda bırakıldılar.[15]

Yasadışı faaliyetlerinin tümünün üstesinden gelebilmek için *mafiosi*'nin hem bir bölgesel üsse hem de geleneksel kurumların oluşturduğu bir şebekeye gereksinimi vardır. Bu iki gereklilik karşılıklı olarak birbirlerine bağlıdır, çünkü mafya gücünün bölge güvenliği, dost ve akrabalardan oluşan yerel bir grup tarafından işletilen etkin bir bilgi toplama ve gözetleme sistemi olmaksızın sağlanması mümkün değildir. Güney Calabria'daki dağlık Aspromonte bölgesi örneği bu durumu iyi bir biçimde açıklamaktadır.

Aspromonte, çok uzun zamandan bu yana adalet kaçkınlarının barınağı olmuştur. Birkaç on yıl öncesine kadar bu bölgedeki çoban ve köylüler oradan geçmekte olan insanlara içten ilgi ve konukseverlik gösterirlerdi. Bütün bölge -özellikle Aspromonte'nin Ionia bölgesi- devlete karşı isyana varan bir çatışma geleneğine sahipti. Bu nedenle, ister mafyadan ister başka bir yerden olsun, yasadışı olanlar için yerel halkla kaynaşmak son derece kolaydı. 20. Yüzyılın ellili yılları sonunda, ünlü *mafioso* eşkiya Musolini, ahalinin kendisine sağladığı destek sayesinde Aspromonte'nin orman ve çalılıklarında yıllarca saklanabilmişti. Modern mafya firarîleri ise böyle bir genel destek ve korumaya aynı ölçüde güven duyamazlar. Gerek devlet karşıtı kültür gerekse bu kültürü diri tutan insanlar Aspromonte'den hemen tümüyle silinmiştir; yerlerini, kültürleri çok daha istikrarsız ve uzlaşmaz olan yeni toplumsal gruplar almıştır.

Şu halde bugünün firarîsi, korunma ve destek sağlamak için, Aspromonte'nin çeşitli bölgelerine egemen olan mafya cosca'larına başvurmak zorundadır -bedelini ister nakit para, isterse (ki bu çok daha sık rastlanan bir durumdur) kaçırılan kurbanların başında nöbet tutmak ya da kurbanın koruyucularına karşı çeşitli saldırı ve öldürme eylemlerine girmek gibi, kimi zaman biçimini seçebileceği türden hizmetlerde bulunmak suretiyle, pahalı ödeyeceği bir korunma ve destek.

Yüz, belki de daha fazla yasadışı insanın saklanmasını sağlayan ve yakalanmalarını önleyen bu dağlık bölgeyi denetlemekte olan belli başlı mafya ailelerinin gücünün temelinde çoğu devlet kuruluşlarında çalışan akraba ve dostların oluşturduğu

---

[15] Magistrature democratica, *Mafia edistituzioni*, Reggio Calabria 1971, s.91.

bir şebeke vardır. Yargıç Cordova "bu kadar çok şüpheli insanın orman ve doğanın korunmasından sorumlu kamu kurumlarına alınmış olması şaşırtıcıdır" demektedir.[16] Nirta grubu ile ilgili tartışmamızda da belirttik, mafya *cosche* üyeleri, Devlet Orman Idaresi'nde *caposquadra* yani ekip şefi yapılmıştır -Reggio Calabria'da yargıç olan Marcello Minasi'nin, 1980 yılında Palermo' yapılan Demokratik Yargıçlar toplantısında itiraf ettiği bir uygulama.

Bu caposquadra'ların pek çoğu politikacıların ya da din adamlarının yazılı tavsiyeleri üzerine derhal işe alınmakta ve bunlardan bazılarının sonunda mafya cosca ya da ailelerinin üyeleri haline geldikleri anlaşılmaktadır. Bu durumun ilk bakışta göründüğünden çok daha ciddi sonuçları vardır: Bu caposquadra'ların kendilerine verilen işlerden başka bir şey yapmadıkları doğrudur; ancak çalışmakta oldukları dağlık ve mahrumiyetli bölgelerde "asayişi" -mafyanın asayişini- korurken, çalışma koşulları nedeniyle zorunlu olan iki kanallı telsizler kullanmaktadırlar. Böylelikle, devlet parasıyla, kaçakları arayan polis güçlerini sürekli birinci elden gözetim altında tutacak bir istihbarat ağı kurmuş olmaktadırlar. Firariler, polisin yaptığı her hareketten haberdar edilmekte ve uyarılmaktadırlar.[17]

Sonuç: Herkesin Herkese Karşı Savaşı

Kültürel gelenekçiliği ve kendi toprağında olma duygusu *mafioso*'nun gerek ekonomik gerekse antropolojik olarak biçimlenmesine, kozmopolit ya da "evrenselci" hayat tarzı ve arzularıyla çatışmaya düşmeden, katkıda bulunmaktadır. Bir *mafioso* "playboy" olan Saro Mammoliti'nin davranışı, birbirlerine ters görünen bu eğilimlerin nasıl birarada varolduklarına iyi bir örnek oluşturmaktadır: Kendini uluslararası suçlu topluluğu arasındayken evinde hisseden Mammoliti, -kaçak olduğu bir sıradasade bir kadınla kendi köyünün kilisesinde evlenmiştir.

Girişimci mafya, gelişiminin bütün dönemleri boyunca gerek yasal gerekse yasadışı faaliyetlerinde, *mafioso*'nun (*mafioso* olarak) ait olduğu toprak ve kültürle olan bağlantılarından yarar-

---

[16] *Ordinanza... contro Paolo De Stefano più 59*, s.30.

[17] Magistrature democratica, *a.g.e.*, s.92.

lanmıştır. Pazar güçleriyle özdeşleşmesinin kendisine ticaret ve küçük sanayide tekel konumu kazandırmasının ardından *mafioso*, özel bir toprak üzerindeki hakimiyetini, akraba ve yakınlarının kendi hayatlarını tehlikeye atma konusunda gösterdikleri gönüllülüğü ve ne yaparsa yapsın kendisini destekleyecek olanların varlığını, büyük bir ekonomik güç aygıtı içinde [eklemleyerek] dönüştürdü. Mafya gücünün özellikle ekonomik sonuçlar doğuracak tarzda kullanılması nedeniyle, mafya olgusu *Mezzogiorno*'nun ve İtalya'nın ekonomik ve siyasal hayatındaki baskın konumuna yeniden kavuştu. 1940 ve 50'li yıllarda doğmuş olan genç hatır sahibi insanlar artık sınırlı bir bölgesel ve toplumsal güce sahip olmakla yetinmemekte, soyut ve sınırsız bir ekonomik güç elde etmeye çalışmaktadırlar.

Yine de, *mafioso*'nun bölgesel ve kültürel bağlarını, bir girişimci olarak işlerini özgürce genişletmesini sınırlayan zincirler haline getiren olgunun, mafyanın faaliyetlerinin pazar mantığına bağlanması olduğu açıktır. Mafyanın sermaye birikimi geliştikçe, özel ekonomik faaliyet türleri üzerindeki bölgesel tekeller, gittikçe daralan bir deli gömleği halini almaktadır. Girişimci-*mafioso*, şimdiye kadarki faaliyet düzeylerini hızla geliştiren yatırımlar yüzünden, kendisini, sermayesinin yeniden üretimini güvence altına almak üzere sürekli olarak başkaları tarafından kontrol edilmekte olan alanlara müdahale etmek gibi bir *zorunluluk* altında bulmaktadır. Bu nedenle sürekli çatışmalar kaçınılmaz hale gelmekte ve mafyanın sermaye birikimi ile, bizzat mafya iktidarının bölgesel egemenlik temelleri arasında çelişki doğmaktadır.

Geleneksel mafyanın uzun vadeli güç mücadelelerinin aldığı klasik biçimlerden biri de bölge tekeli için yaptığı savaşlardı. Çeşitli mafya grupları arasındaki güç dengesi her yirmi-yirmi beş yılda bir sınanmaktaydı. Bölgesel egemenlik ihtilaflarından doğan bu şiddetli çatışmalara daha genel üstünlük ve saygınlık meseleleri karışmakta, eski hesaplar kapatılmaktaydı. Hak tecavüzleri, sahtekârlıklar ve bölgesel egemenlik dağılımında oluşan çatlaklar -şayet bütün bunlar sık meydana gelmeye başlar ve yeterince çok aileyi kapsarsa- yeni bir orta ya da uzun vadeli dengenin kurulmasına yardımcı olacak "ya hep ya hiç"çi savaşlara yolaçabilirdi.

Bununla birlikte bu savaşın tarafları Darwinci bir seçim sürecinden geçerlerdi; hasımlar saldırgan, sert, kurnaz vs. olmak

zorundaydılar. Sonuçta, yaşlı *mafioso*'ların düşmesi, genç olanlarının ayakta kalması biçimindeki kuşak ardışıklığının yalın ve kaba gerçeğine boyun eğerlerdi. Böylelikle, önceden tahmin edilebilir olmasa da zaman zaman "eski ile yeni mafya arasındaki savaş" denilen durum ortaya çıkabilirdi.[18] Savaş ve kıyımlardan kaçınmak, eğer bazı birey ve grupların üstünlüğü rakipleri tarafından kabul edilirse ve eğer boyun eğenler egemenliği barışçıl biçimde devretmeye hazır iseler mümkün olabiliyordu.

Ancak şimdi mafya dinamiğinin, gücün durmaksızın bölgesel yayılmasını zorlayan etkenlere boyun eğmesiyle bu kuşaklar arası denge bozulmuş ve *mafiosi* arasında sürekli bir çatışma durumu kaçınılmaz hale gelmiştir. Meslek hayatlarına parlak bir biçimde başlamış olan pek çok girişimci mafya üyesi, bu yarışlarda bir daha toparlanamayacak biçimde göçmüştür. De Stefano kardeşlerin durumu bu açıdan iyi bir örnek oluşturur. Rakibi olan girişimci mafya Tripodio grubunu (Piromalli ve Mammoliti *cosca*'larının da desteği ile) ihale piyasasından kovarak kuzey Reggio Calabria'da inşaat işleri üzerinde tekel kuran De Stefano *cosca*'sı, güç ve saygınlığının doruğuna tırmanmıştı.

> (...) Çok yakın zamanlara kadar Giorgia ve Paolo De Stefano kardeşlerin adları herkesin ağzındaydı ve gazete sayfalarından inmezdi. Gerçekten de elde ettikleri başarılardan ve yüksek yerlerdeki dostlarının sağladığı desteğin verdiği güvenden cesaret alan bu iki kardeş (...) faaliyet alanlarını İtalya'nın tümüne yaygınlaştırarak ve büyük kâr olanaklarına sahip yeni girişimlerde bulunarak çıkar sahalarını görülmemiş bir dereceye ulaştırdılar.[19]

Daha sonra De Stefano kardeşler, o zamana kadar elde ettikleri kazanç ve güçlerini Gioia Tauro limanı için açılan ihaleler-

---

[18] 19 yüzyılın ikinci yarısından, İkinci Dünya Savaşı'na kadar (Palermo yakınlarında) Monreale mafyasının geçirdiği değişikliklerle ilgili olarak yaptığı kısa incelemede yargıç G.Lo Schiavo, yerel mafya gruplarının genç ve yaşlı üyeleri arasındaki ilk çatışmanın 1872 yılında *giardinieri*'lerle ("bahçıvan") *stuppagghiara*'lar (Sicilya dilindeki *stuppagghiu* sözcüğünden türetilmiş, mantar ya da tıpa anlamında) arasında meydana geldiğini belirtmektedir. Bakınız: G.G.Lo Schiavo, *100 anni di mafia*. Roma 1962, s.145-148.

[19] Reggio Calabria Polis Merkezi, *Rapporto giudiziario di denuncia n.1780/E/Mobile a carico di Paolo De Stefano e di altri 59 mafiosi*, 1978, s.35-36.

den pay almak üzere kullanmayı denediler; sonuçta, bu alanda tekel sahibi olan Piromali grubu ile girdikleri çatışmada De Stefano *cosca*'sının yarısı yok oldu ve başsız kaldılar.

Bu arada başka bir noktayı daha unutmamalıyız. Mafya şirketinin rakipleri karşısındaki dördüncü bölümde tartış-tığımız rekabet üstünlüğü, -aynı avantajlara sahip olan- bir başka mafya şirketi ile karşı karşıya gelindiğinde varlığını sürdürememektedir. Böyle bir durumda belirleyici etken üretim alanındaki verimlilik değil, zor kullanımıdır. Calabria'da 1970 ile 1979 yılları arasında işlenen 244 mafya cinayetinden 176'sı (% 70'den fazlası) mafya grupları arasındaki çatışmalardan doğmuştur. Araştırıldığında, bu 176 olayın en azından 141'inin, mafya aileleri/girişimcileri arasındaki ekonomik ve bölgesel üstünlük mücadelesinden doğan çatışmalar oldukları görülür.[20]

Şu halde mafya tarzı girişimcilik, yalnızca sermaye birikiminin hızlı adımlarla gerçekleşmesi ile bölgesel pazarların darlığı arasındaki dengesizlik tarafından sınırlanmaz. Aynı zamanda, bizzat *mafiosi*'nin, kişisel olmayan pazar ilişkilerini kişisel çatışmalar biçimine sokma eğilimi taşıyan özgün kültürel kökenleri tarafından da sınırlanır.

Gelenekçilik ile girişimciliğe özgü değerlerin son derece yıkıcı bir karışım oluşturdukları tecrübe ile sabittir. İki şirket ya da girişimci arasındaki -sonuçları başka bağlamlarda üretim ve dağıtım alanı ile sınırlı kalacak olan- ekonomik çatışma, bu durumda, çok geçmeden, onlarca hattâ yüzlerce yakının, arkadaşın, klient'in işe karıştığı bir aileler ve klanlar savaşını kızıştırarak iki hükümran *siyasal topluluk* arasında çatışmaya dönüşmektedir. En eski çatışma biçimlerinden biri olan ve son zamanlara kadar en geri kültürel miraslarla birlikte ortadan kalkmış gibi görünen kan davası, 1970'li yıllar boyunca kanlı bir geri dönüş yaparak yıkıcılığından bir şey yitirmemiş olduğunu gösterdi;1970-79 yılları arasında kan davaları ve kan gütmeler yalnızca Calabria'da çoğunluğunu çocuk, kadın ve yaşlı insanların oluşturduğu 166 kurban aldı.

Mafya, bir zamanlar denetim altında tuttuğu bu tip çatışmaları şimdi kızıştırmakta ve artırmaktadır; mafya cinayetlerinin yük-

---

[20] *Indagine statistica sugli omicidi avvenuti in Calabrie dal 1950 in poi*, editörler: P. Arlacchi ve Ü. Tucci, Calabria Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, 1978-82. Ayrıca bkz. A. Padalino, "Calabria. une Regione che uccide", *Panorama, 7 Temmuz 1980.*

sek oranda olduğu bölgeler aynı zamanda en fazla kan gütme vekan davası olayının da meydana geldiği bölgelerdir.[21]

Girişimci mafyanın yükselişinin sonucu, gerçek bir "herkesin herkese karşı savaşı" oldu: [*Mafioso*] öldürdü, yaraladı, bu eylemlilik içinde kendisini kaybetti. 1970'den 1982 yılının sonuna kadar Calabria'da ve Sicilya'da bu savaşın maliyeti, 700'ün üzerinde insan hayatı oldu. Mafya cinayetleri öylesine geniş bir çapa ulaştılar ve sembolik anlamları bakımından (propaganda olarak) öylesine dikkat çekici hale geldiler ki, bu durum şu yıllanmış "bana dokunmayan yılan bin yıl yaşasın" sözü ile geçiştirilemez. Gerçekten de Calabria Üniversitesinde mafya ile ilgili olarak yapılan araştırmaların belli başlı sonuçlarından biri, mafya cinayetlerinin son derece vahim bir sosyo-kültürel dağılmaya yolaçtığını ortaya koymuştur.

Gerçekten de belli bir düzeyi aştığında mafya cinayetleri, toplum yapısı için yıkıcı sonuçları olan güçlü bir çoğaltan etkisi göstermeye başlamaktadır. Mafya cinayetlerinin, (doğası ve güdüsü bakımından kendisine çoğu zaman tümüyle yabancı) başka cinayetleri kışkırtmakta oluşu, üstünkörü biçimde, basit bir öykünme olarak değerlendirilemez; bu durum, kollektif ve bireysel hayata derinlemesine kök salmış geniş sosyo-psikolojik eğilimlerden kaynaklanmaktadır. Cinayetlerin özel, sınırlı bir toplumsal, ve bölgesel bağlamda tekrar tekrar meydana gelmesi (yalnızca Reggio Calabria eyaletinin beş beldesinde 1970-82 yılları arasında 300'ün üzerinde öldürme olayı meydana geldiyani bütün Calabria'daki toplam öldürme olaylarının % 25'inden fazlası) ve faillerinin cezasız kalması üzerine, öldürmeyi tabu haline getiren toplumsal ve kültürel engeller de yavaş yavaş kırılmaktadır.

Cinayetin getirdiği risk ve maliyetler sıradan ve önemsiz sayıldığında, insanlar ölmenin ve öldürmenin kolay bir iş olduğunu düşünmeye başlıyorlar. Bu durum, halkın özellikle duyarlı kesimlerinin (örnegin genç işsizler) hissettiği köksüzlük duygusunu ve sosyo-kültürel çözülmeyi artırmaktadır. Örnegin, Reggio Calabria eyaletinin Ionia bölgesinde bir kasaba olan Cimina'da, iki mafya ailesi ile yakınları arasındaki kan davası on yıldan daha kısa sürede otuz beş ölüm ve on altı yaralama ola-

[21] A. Tucci, "Mafia e comicidi in Calabria: 1970-1981", (değişik yazarlarca yazılmış olan) *Gangsters a Cosenza*'da, Cosenza 1982, s. 191-193.

yına yolaçtı. Cimina'da yaşamakta olan insanların üçte ikisi bölgeyi terk ettiler; kan davasından önce iki bin olan nüfus, neredeyse beşyüze düştü. Ve Abpomonte'nin eteklerinde bulunan bir kasaba olan S. Luca'da insanlar:

> ...oturmaktan, gitmekten, kalmaktan, çalışmaktan korkar durumdadırlar. Son rezaletler, arasında İtalyan Komünist Partisinin yerel örgüt sekreterinin öldürülme girişimi; pek çok özel arabanın yakılması, üç ev ile İş Bulma Bürosuna bombalı saldı-rılar yapılması; kasaba meydanının ana girişinde yangın çı-kartılması; yerel tüccarlardan haraç alınması; evlerden, Cuma pazarındaki küçük dükkanlardan, gıda işyerlerinden hırsızlık yapılması vardır. Hepsi bu da değil; Bir eczacı, bir aydan daha fazla süre korkudan dükkanını açmadı; hekimler ayrılmak istiyorlar; kimse kasabanın ilk ve ortaokullarında öğrenim görmek istemiyor.[22]

Girişimci mafyanın gelişimine eşlik eden bu toplumsal ve kurumsal kargaşa, mafyanın hâlâ sahip olduğu birkaç özyönetim olanağını da yıkıma uğratmaktadır. İttifaklar gittikçe daha istikrarsız hale geliyor, sınır çizgileri kaygan ve dengesiz olmaya başlıyor, çatışmaların arasına giren süreler azalıyor. Mafya grupları arasındaki rekabet, kendilerini dış dünyadan gelebilecek etkilere karşı kapatarak soyutlanmış gruplardaki gibi gittikçe daha parçalı ve atomize bir nitelik kazanmakta, nasıl çoğalacakları ve kimin aleyhine döneceklerini öngörmek olanaksızlaşmaktadır. Biz bu cümleleri yazarken "Büyük Sicilya Savaşı" iki yıldır devam etmektedir. Başlangıçta ortada değişmez ittifaklar, açık seçik tanımlanmış rakipler ve rekabet alanları varmış gibi görünüyordu; ancak çok geçmeden bu çatışma, "sadakatleri şüpheli grupların ve insanların, hem gerçek hem de sahte hain ve gammazların arasında, kimi patronlar düşerken bazı şeflerin de yükseldiği" karman çorman bir gerilla mücadelesine dönüştü.[23]

Sonuç olarak: Geleneksel kurumlar ve davranış tarzları, belli

---

[22] İtalyan komünist Partisi, *Rapporto dolla delegazione parlamentare del PCI sul fenomeno mafioso in Calabria*, 13-15 Kasım 1976, s.6-7

[23] Bkz. *L'Ora*, 21 Ağustos 1982.

ölçülerde modern ve nesnel olan pazar rasyonalitesinin yanısıra varolmayı sürdürürken, girişimci *mafioso* yatırım alanlarını öylesine genişletmişti ki, büyük ölçekli sanayi üretiminin kapısını zorlamaya başlamıştı. Kendi kültürünün özelliklerini kurnazca kullanarak yeni bir birikim tarzı yarattı: Mafya (tarzı) sermaye birikimi. Ancak, zincirlerini kırmak için bu birikim tarzını *tout court* (kısa yoldan, doğrudan -ç.n.) birikim durumuna dönüştürmek zorundadır -bu da, gelenekçilik ve bölgesel kökleri adına ne varsa terk etmesini gerektirir.- Bu noktada Weber'in uyarıcı yorumu hâlâ geçerliliğini koruyor: -Yağmacı güdüler, şiddet kullanımı, küçük grup dayanışması, cesaret gibi yollarla gerçekleşen- olağandışı sermaye birikimi belli geleneksel arkaik kültürel ve kişisel nitelikleri ortaya çıkartırken, olağan sermaye birikimi, "biçimsel olarak barışçıl kazanç olanaklarına" bağlıdır.

MAFYA İKTİDARININ SİYASAL ÖZERKLİĞİ

Siyasal Rekabetin Gelişmesi

Toplumsal ve ekonomik alandaki tüm mücadele ve rekabet, uzun vadede (Weber'in *Economy and Society*'de yazdığı), mücadeleden zaferle çıkmak için gereken bireysel niteliklere sahip olanların "seçilmesini" sağlar. Ne var ki bu nitelikler süresiz olarak ve bütün zamanlar için verili değildir. Belli bir durumda belli tutumlar diğerlerine karşı zafer kazanacak, bir başka durumda da tersi olacaktır;

Hangi niteliklerin önemli olacağı, çatışma ya da rekabetin ortaya çıktığı koşullara bağlıdır. Bu, bir fiziksel güç ya da vicdan gözetmeyen bir kurnazlık (...) yaratıcılık ya da ortama uymak, alışılmadık ya da (tersine) ortalama çoğunluğun sahip olduğu türden nitelikler olabilir. Koşullar arasında belirleyici olan (...) tarafların davranışlarını ona göre ayarlayacakları düzen yapılarına aittir.[1]

Şimdiye dek, piyasa koşullarında çalışan mafya şirketlerinin sahip oldukları rekabet avantajlarının altında yatan etkenleri tek tek ele almaya çalıştık. Manzarayı tamamlamak için bu çözümlemeyi, rekabete egemen olan "düzen yapıları"na yaymak zo-

[1] M. Weber, *Economy and Society*, editör G. Roth ve C. Wittich, Berkeley ve Londra 1978, cilt 1, s. 38-39.

rundayız. Başka bir deyişle mafyanın gücünün 1970 ve 80'li yıllardaki gelişiminde -devletin şiddet tekeli bunalımının yanı sıra- hangi siyasal-kurumsal değişmelerin en ağırlıklı rolü oynadığını sormak zorundayız.

Bu değişmelerin mafya olgusu üzerindeki etkileri nasıl oldu? Mafyanın bu değişiklikler üzerindeki etkisi ne olmuştur? Bu soruları yanıtlarken birbirine paralel iki olguyu, genelde "düzenin yapısı"ndaki gelişmeler ile özelde mafyanın siyasal karakterini; bir yandan *siyasal rekabetin büyümesini*, öte yandan *mafya iktidarının özerkliğini* gözönüne almak zorundayız.

Ülkenin siyasal güç grupları arasında -ulusal, bölgesel ve yerel- bütün düzeylerde rekabet ve çatışmanın şiddetlenmesi, 1970 ve80'li yıllarda İtalya'ya egemen olan bir özellikti. Hükümet, bu dönem boyunca tutarlı bir bütün olarak davranmakta giderek daha yetersiz kalmaya başladı ve kendini gerek kurumsal ve yarı kurumsal, gerekse yasadışı güç merkezlerinin ortaya çıkması karşısında felce uğramış buldu. Bölgesel Meclislerin oluşturulması adem-i merkeziyetçiliğe yol açarken ve ekonomik gelişme eskiden ikincil ve çevre konumunda olan bölgeleri dönüşüme uğratırken; İtalyan siyasal yapısı, fiilen kendisini oluşturmuş olan parçalara bölünerek o zamana dek görülmemiş biçimde karmaşıklaştı. Toplumsal değişmenin ortaya çıkardığı güçleri nispeten daha geniş çaplı bir çatışma ya da mutabakat yapısına yönlendirecek herhangi bir kurumsal düzenleme ilkesinin yokluğunda, ortalığı baskı grupları, çeşitli siyasal eğilimler, lobiler ve her türden fraksiyonlar sardı. 1970 ve 80'li yıllardaki kurumsal parçalanma süreci, *Mezzogiorno*'da kamu kaynaklarının yeniden dağılımındaki bir bunalım biçimini aldı. 1950 yılından 60'lı yılların sonlarına kadar *Mezzogiorno*'nun merkezi yönetimi tarafından yapılan büyük kaynak transferi, antropoloji literatüründeki "simsar kapitalistler" türünden bir siyasal aracılar tabakasının sıkı denetimi altında gerçekleşti.[2] Bu çalışmanın ikinci bölümünde Palermo *fanfaniani*'sinin Sicilya siyasal yaşamı bağlamında yol açtığı değişiklikleri -1950'li yılların başlarında *fanfaniani* grubunun adanın

[2] Boissevain, *Friends of Friends. Networks Manipulations and Coalitions*, Oxford 1974; E.R.Wolf, "Kinship, Friendship and Patron client Relations in Complex Societies, M.Banton'un "The Social Anthropology of complex Societies kitabında, Londra 1966.

kamu harcamaları üzerinde kurduğu denetimden kaynaklanan değişmeler- çözümlemiştik.

Bu aracı seçkinler, *Mezzogiorno*'daki, Gramsci ve Salvemini'nin tanımladığı mutabakata aracılık etmiş olan küçük burjuva aydınlarından farklıydılar. Merkezi iktidarla olan ilişkileri hiçbir özerklik emaresi taşımamaktaydı; güçlerini ulusal siyasal iktidarla kurdukları dolaysız bağlantıdan alıyorlardı.[3] Bu tür aracılar meşruiyetlerini artık, klientelist görece bağımsız öz mülk ve olanaklara sahip bulunan patron'luk yetkisinden almıyorlardı; merkezden gelen (kamusal) yardım parasının akışını kontrol etme ve bunun çevre ekonomisine dağıtılmasını düzenleme olanaklarına bağımlıydılar. Güneyin siyasal aracıları, kendilerine yalnızca güç değil servet de kazandıran devlet yardımlarının köşe başlarında toplanmışlardı. Servetlerini iki fiyat düzenlemesi, yani devlet tarafından *Mezzogiorno*'ya yatırım yapılması ve kaynak aktarımı için bütçeden ayrılan pay ile, bu yatırım ve aktarılan kaynaklar hayata geçirildiğinde fiilen ödenenler arasında oluşan farktan sağlamaktaydılar.

Güney ekonomisindeki en önemli pazarlardan ikisi (kredi ve inşaat) üzerindeki denetimlerinin yanı sıra, meslekten politikacıların yardımlarıyla devlet kanalları üzerinde sağlanmış olan bu yakın denetim, söz konusu iktidar yapısının, 1970'li yılların başlarına kadar pek bozulmadan, pekişerek süregelmesine olanak verdi. Güney İtalya'nın her yöresi, fiilen, kamu işlerinin dağıtılması, kredi, ihale, lisans, borç, emekli aylıkları vs. gibi alanlarda görünüşe göre sınırsız bir güç ve dağıtım yetkisine sahip bulunan bir ya da iki "büyük aracı" tarafından yönetilir hale geldi. *Mezzogiorno*'daki modern siyasal klientelizm altın çağını yaşarken; bu güçlü aracılar -Campania'da Gava ailesi, Basilicata'da Colombo ailesi, Calabria'da Mancini ve Misasi aileleri, Sicilya'da Lauricella ailesi ve *fanfaniani* grubu- dönemin simgeleri oldular.[4]

Ancak bu aracılık sisteminin, sürekli ve genişleyen bir kaynak aktarımına onsuz devam edemeyeceği biçimde bağımlı oluşu,

---

[3] Gribaudi, Mediatori. *Antropologia del potere democristiano nel Mezzogiorno*, Torino1980.

[4] P. A. Allum, *Potere e società a Napoli nel dopoguerra*, Torino 1973; L. Sacco, *Il cimento del potere*, Bari 1981; *Clientelismo e mutamento politico*, editör G. Graziano, Milano 1974.

yaklaşan 1970'ler bunalımının kaçınılmazlığının da habercisi idi. 1960'lı yılların sonlarında, aracıların güçlerini dayandırdıkları klientist ağı genişletme gereksinimlerinin sonucunda, kamu sektörünün şiştiği ve aşırı yüklendiği zaten açık seçik görünüyordu. Bu durum, 1970'li yıllar boyunca gelişmesini ve yayılmasını sürdürürken bir yanda dağıtılacak mevcut kaynakların fiilî niteliği ile öte yanda patronların gereksinim duyduğu klient ve kâr -şayet aracılar, adamlarının kendilerine sadakatlarini sürdürmelerini istiyorlarsa, bahşiş biçiminde ihsanda bulunmak zorunda oldukları kârlar- beklentileri arasında sürekli büyümekte olan bir eşitsizliği barındıran, enflasyonist-klientelist süreç olarak tanımlanan olgunun temelini oluşturmaktaydı.[5] "Böylelikle iktidar seçkinleri, kıt kaynakların bölüşümü uğruna verdikleri mücadaleden dolayı parçalanmaktaydılar. (...) ve gerek halk kitleleri ile olan ilişkileri gerekse seçime dayalı meşruiyetleri tehlikeye düşmekteydi."[6] Yönetimi oluşturan tarafların her birinin kendi içindeki çeşitli koalisyonlar arasında rekabet kızıştıkça, dış etkilere giderek daha az yer kalmaktaydı. 1960'lı yıllara kadar, büyük ölçekli sınıfsal ve bölgesel çıkarlar gözönünde bulundurulur, ittifaklar ve yöntemler geniş temeller üzerine kurulurdu. Bu durum yavaş yavaş yerini küçük gruplar içinde, giderek özgülleşen daha dar amaçlar doğrultusundaki görülmemiş sertlikte bir mücadeleye bıraktı. 1960'lı yılların sonları ile 1980'li yılların başları arasında pek de uzun olmayan bir zaman aralığında, yalnızca Calabria Hıristiyan Demokrat Partisi içindeki önde gelen üç lobi ya da eğilim bile, birbirleri ile ilişkileri sürekli ittifak ve uzlaşmalar arasında gidip gelen yirmi ayrı gruba bölündü.[7]

Kıt kaynaklar bağlamında ortaya çıkan bu şiddetli siyasal rekabet, bizim çözümlememiz açısından hayatî bir öneme sahiptir; güç odaklarının sayısındaki en küçük artış bile büyük bir değer taşır. Aşağı yukarı birbirlerine denk çok sayıdaki rakibin mücadelesinde, herhangi bir avantaja sahip olmak çok büyük

---

[5] M. Caciagli, *Democrazia Cristiana e potere nel Mezzogiorno. Il sistema democristiano a Catania 1978*, s. 311-312.

[6] Gribaudi, *a.g.e.* s.168.

[7] P. Guzzanti, "Viaggio nella DC calabrese tra figli, padri e pad roni", *La Republica*'da, 18 Eylül 1981.

sonuçlar doğurabilmektedir. Böyle bir durumda dengeli ve sağlam bir baskı grubuyla, örneğin bir mafya ailesi ya da mafya ailelerinden oluşan bir federasyonla yapılan ittifak seçim ve siyasal yatırım açısından son derece kârlı olmaktadır. Çünkü üyelerinin bulaştıkları iş türleri sayesinde bugün Calabria ve Sicilya'nın önde gelen mafya *cosca*'larının kendilerine ait özerk klient tabanları ve özerk güç kaynakları vardır. Fidye için adam kaçırma işinde ustalaşmış olan ve kurbanlarını yerel rantiye sınıflardan ve Kuzeyin sanayi burjuvazisinden seçen Ionialı Calabria mafyasının işleri, halkın çok büyük bir bölümünün dolaylı ya da dolaysız biçimde yararlandığı canlı suç ekonomisine canlılık kazandırdı: Binlerce insan, örgütçü ve istihbaratçı, güvenlikli mekânların sahip ya da yöneticileri, muhafız, hemşire ve sürücü olarak, telefon etme ve fidye parasının aklanması işlerinde vs. çeşitli düzeylerde istihdam edilmekteydi. Bunlar mafyanın seçimlerdeki adaylarının emrindeki oyların güvenilirliklerini temsil etmeleri dolayısıyla, kollektif hayattaki gerçek önemleri giderek büyüyen bir grup oluşturmaktadırlar. Önemli seçim araçlarına ve siyasal baskı gruplarına dönüştürülmeye her an hazır duran bu tür ekonomik şebekeler, (mafyanın, yasadışı kârlarını inşaat, ticaret ve diğer sektörlere yatırma işiyle uğraştığı) Calabria'nın Tyrrhenia bölgesinde ve (mafya gruplarının Güney Italya'daki karmaşık ve büyük pazarlara eroin dağıtımını denetim altında tuttukları) Batı Sicilya'da da mevcuttur.

Eğer bütün bunların üzerinde bir de mafya ailelerinin/şirketlerinin -son on ya da on beş yıldır şaşmaz biçimde yükseliş gösteren[8]- ortalama üye sayılarını ve büyüklüklerini eklersek, mafya gruplarının şu an sahip oldukları bağımsız siyasal göç olanaklarının değerini anlamaya başlayabiliriz.

Reggio Calabria eyaletinde ana mafya *cosca*'larının her biri otuz ile seksen arasında yetişkin erkek üyeye sahiptir. Her bir mafya ailesinin başının kendi hesabına yürüttüğü ekonomik faaliyet ve nezaret ettiği klient şebekeleri veri alındığında, belli bir beldedeki önde gelen mafya grubu, küçük yerlerde oy verme hakkına sahip olanların % 30'undan fazlasının siyasal tercihlerini etkileyebilir demektir; bu sayı daha büyük yerleşim yerlerinde % 10-15 dolayında olacaktır.

[8] Bkz. GİRİŞİMCİ-MAFİOSO ... bölümü (s. 138-162).

Mafya İktidarının Siyasal Özerkliği

1970'li ve 80'li yıllar boyunca mafyanın siyasal arenada artan gücü gördüğümüz gibi (*Mezzogiorno* ve bütün İtalya'da) kurumsal bağlamda meydana gelen değişikliklerle ve özellikle bu bağlamda karşılıklı rekabete giren küçük güç gruplarının önemlerinin artışı ile yakından ilintiliydi. Ancak mafyanın artan siyasal gücü, girişimci mafyanın yükselişinin nedeni olduğu kadar sonucu da olduğu için, kurumsal yapıdaki çözülmenin edilgin bir yan ürünü olarak görülemez. İçinde bulunduğumuz koşulların belirgin bir özelliği olarak, mafyanın siyasal özerkliği, aynı zamanda mafyanın siyaset dünyası ile arasındaki geleneksel ilişki biçiminden de ayrıldığı noktayı da ifade etmektedir.

Girişimci mafya mensupları, bölgedeki ekonomik gücün büyük bir bölümünü ellerinde tuttuklarını ve büyük oranda özerk bir ekonomik güç oluşturduklarını çok iyi bilmektedirler. Devlet aygıtları ile ve girişimci seçkinlerin mafya olmayan unsurları ile çatışma içinde olmalarına rağmen, kendilerini hakim sınıfın üyeleri olarak görürler; gereksinimlerine uygun siyasal ifade yolları oluşturmak zorunda olduklarını bilirler.

Girişimci mafyanın yükselişi, yerel *mafioso*'nun, hükümetin siyasal temsilcilerine olan eski tâbîliğine son verdi. Kendi etki alanının ötesindeki dünya ile ilişkilerinde mafya şefi artık parlamentodaki yerel temsilcinin ya da hükümetin yüksek memurlarının arabuluculuğuna gerek duymamaktadır; doğrudan ve dolaysız olarak kendi hesabına davranmaktadır. Girişimci-*mafiosi* gücünü arttırdıkça ve etki alanını genişlettikçe, Güney İtalya bölgelerinde siyasal ve idarî olarak sorumlu konumda bulunan görevlilerle olduğu kadar, devlet aygıtının bütün yasadışı ya da yarı yasal sektörleriyle doğrudan ilişki kurmuştur.

Giorgio De Stefano, Saverio Mammoliti ve Gerolamo Piromalli, aralarında Başbakanlığın da olduğu bir dizi önemli makamla -çeşitli Bakanlıklar ve Temyiz mahkemesi- doğrudan telefonda bağlantı kurma olanağını elde etmeyi başardılar. - Çok sayıda Valilik mensubunun yanısıra- *Cassa per il Mezzogiorno*'da çalışan düzinelerce görevli, mafya ve büyük inşaat şirketlerine yarar sağlayan idarî yolsuzluk ve usulsüzlüklerden suçlu bulundu (Belice Valley skandalı ile "golden dams" meselesi bunlar arasındadır).

Mafiosi ile politikacılar arasındaki ilişkilerin biçimi de mafyanın gücü arttıkça değişikliğe uğradı. Sayfalar dolusu dosyalar göstermektedir ki *mafiosi* artık, hâmilerinin koruyuculuğunu her zaman aramamaktadır; hâmiler ise *mafiosi*'yi ziyaret için yolcu deniz yolculuklarına katlanabiliyorlar.

Mafyanın siyasal gücünün özerkliği iki ilkede ifadesini bulmaktadır. a) Mafya liderleri ile siyasal liderlerin beraber yer aldığı, yerel ve ulusal ekonomik ve mali kurumlar arasındaki karşılıklı ekonomik çıkar ilişkilerini birbirlerine bağlayan *mafya siyasal lobisinin* ortaya çıkması; b) mafya gruplarının kendilerine ait içsel siyasal temsil biçimlerini geliştirmeleri. Bu *içselleştirme* sayesinde mafya gruplarında yeralanlar -ya da mafyayla yakın ilişkileri olanlar- artık bizzat siyasal görevler üstlenmektedirler.

Mafya siyasal lobileri devlet ve yönetim dünyasındaki üstünlük mücadelesinde başka gruplar karşısında güçlü rakipler haline geldiler. Güçlerini pekiştirerek genişletmek için tehdit ve şantaj yapmaya hatta cinayet işlemeye tümüyle hazırdılar.

Siyasal iktidar içinde tutunacak yer bulma bakımından mafya, (bu çalışmada da anlatılan) kamu ihalelerinde işbirliği yaptığı büyük şirketlerle kurduğu ittifaklardan büyük destek görmüştür. Gioia Tauro "olayı" -"V" çelik fabrikası ile sanayi limanı inşaatı- bu lobileri oluşturan ortak çıkarlar ve iç içe geçmiş ilişkilerden pek çoğunu gün ışığına çıkardı. Bir yanda girişimci mafya, ihaleleri kazanmış olan büyük şirketler, bu ihaleleri vermekten sorumlu kamu kurumları (ASI ve CASMEZ) *Mezzogiorno*'dan sorumlu Bakanlık ile diğer yanda devlet ortaklıklarından sorumlu bakanlığın başını çektiği kamu ortaklı girişimci grubunun oluşturduğu, Sanayi Bakanlığının temsil ettiği ve büyük tirajlı basın tarafından desteklenen rakip lobi arasında sert bir mücadele oldu.

Bu mücadele sırasında yerel mafya seçkinlerinin, ülkenin siyasal ve ekonomik hayatındaki en saldırgan çıkar grupları ile son derece yakın bağları olduğu açığa çıktı. Mafya gruplarının ülkenin siyasal seçkinleri arasında yeralmasını sağlayan ikinci hayatî araç ise, en güçlü mafya grupları ile ulusal ve uluslararası mali sermayenin belli kesimleri arasında kurulan ittifaktı.

Yasal malî çevreler ile, sermayesini yasadışı yollardan sağlayan çevreler arasında bir iletişim kanalı oluşturma şerefine Avukat

Sindona* nail oldu. 1970'li yıllardan önce bu iki çevre arasında organik bir ilişki yoktu. Sicilya'daki mafya mali piyasasının, yasal ulusal mali piyasa ile bütünleşmesi yönünde ilk adım, 1970'li yılların başında spekülatif amaçla Interfinanziari Spa şirketini kuran Sindona tarafından atıldı. Bu spekülatif manevra, yayılmasını kolaylaştıracak biçimde, "temiz" tasarruf sahiplerini ve işadamlarını bünyesine dahil etti:

> Merkezi Milano'da bulanan Interfinanziari Spa (...) Agrigento eyaletinde yirmiden fazla şube açmayı başardı. (...) Çok geçmeden -hem eski hem de yeni- mafya bu durumla ilgilendi ve hesap açtırmaya başladı; göçmenlerden, eski mülk sahiplerinden ve küçük, orta ölçekli toprak sahiplerinden akan paralarla gerçek bir tasarruf patlaması yaşandı. Hem yüksek faiz ödeme oranı (diğer bankaların verdiğinin iki katından daha fazla) hem de şirket şubelerinde istihdam etme vaadlerinin yarattığı çekicilikle çok kısa bir sürede bankada 4.5 milyar liretten fazla tasarruf birikti. Interfinanziari'nin mafya ile doğrudan ilişkisi bulunduğunun en önemli kanıtı, işe alınan hemen herkesin (bunların pek çoğu gerekli niteliklerden ve eğitimden yoksundular) bazı yerel mafya temsilcilerinin oğulları ya da yakın akrabaları olmasıydı. [9]

"Interfinanziari Spa operasyonu"nun bataga saplanmasının ardından Alamia-Ciancimino grubu, mafya mali sermayesi ile İtalyan malî sermayesinin ana merkezleri arasında ilişkiyi kurma işini üzerine aldı. Bu grup -Sindona'nun işbirliği ile- bir dizi finans şirketini devreye sokmaya başladı. Bunlar arasında, 1978 yılında 70 milyar liretin üzerinde işletme sermayesine sahip olan Venchi-Unica da bulunmaktaydı.[10]

İtalya'nın büyük mali çevrelerinin bu en maceraperest unsurlarıyla yapılan ittifaklar, mafyayı birkaç yıl içinde ülkenin

---

(*) Michele Sindona: Çeşitli yerel ve Amerikalı mafya grupları ile yakın bağlantıları ve Hıristiyan Demokrat politikacı Giulio Andreotti ile siyasal ilişkisi olan Sicilyalı bir bankerdi. Franklin ulusal Bankasının iflası üzerine ABD'de tutuklandı. İtalya'da, kendisine ait olan ve 1974 yılında batan Banca Privata Italiana'nın veznedarının öldürülmesini planlamakla suçlandı.

9 Anti-Mafya Komisyonu, *Commissione parlamentare d'inchiesta sul fenomeno della mafia in Sicilia*, cilt I. II, III, IV. Roma. Tipografia Del Senato. Doc. XXIII. No.2,S.608.

10 *L'Espresso*. sayı 34; *La Repubblica*. 5 Nisan 1979.

siyasal iktidarının canevine yerleştirdi. Hıristiyan Demokrat Parti'nin idari sekreteri olan Filippo Micheli, partinin, denizaşırı yerlerde (Vaduz'da) doğrudan kendisinin yönettiği iki şirketi bulunduğunu belirtti. Sigorta ve döviz piyasasında çalışan bu şirketlerde Sindona'nın yakın ilişkisi vardı; şirketlerin kazançları Hıristiyan Demokratlara gidiyordu:

> Çok sayıda kanıtın gösterdiği gibi, şayet Sindona'nın mafya parasını aklama işinin içinde olduğu ve Sicilya-Amerikan mafyasının önde gelen çevreleriyle yakın ilişkileri olduğu doğruysa, bizzat Hıristiyan Demokratların idari sekreterinin sözlerinden, partinin mafyanın iş ortağı olduğu sonucunu çıkartıyoruz. Ve bu, bazı Sicilyalı politikacıların mafyanın ortakları olduğu savından çok daha ağır bir savdır.[11]

Siyasal liderlerin ve mafya patronlarının ortak ekonomik çıkarlarını birlikte izlemeleri sonucunda, siyaset dünyası ile mafya arasındaki ilişkilerin doğası bölgesel ve yerel düzeyde de değişiklik gösterdi. Yığınla işi bir arada yürütebilmek amacıyla, tanınmış *mafioso*'lar (çoğunlukla hayali kişileri paravan olarak kullanarak) tanınmış politikacılarla ortaklıklar kurdular -inşaat ve finans şirketleri, sigorta şirketleri, sanayi ve tarım şirketleri, turistik ortaklıklar ve otel yatırımları gibi.- Sicilya, Calabria ve başka bölgelerde de büyüklü küçüklü mafya siyasal lobileri ortaya çıktı. Bu durum kamu gücünün kullanılış biçiminde ve seçimle oluşan meclislerin işleyişinde gözle görülür değişikliklere neden oldu. Mafya bölgelerinde, görevlerine son verilmesini gerektirecek suçlar işlemiş olmakla itham edilen ya da suçlu bulunan kamu görevlisi ve idarecisi sayısı yüzlere varmaktadır. 1980 yılındaki Batı Sicilya belediye ve eyalet meclisi seçimlerine katılan adaylar içinde, önceki meclislerde idari görevlerde bulunmuş olanların büyük bir bölümünün isimleri, suç kayıtlarında yeralmaktaydı:

> Şüpheli özelliklere sahip bu idari görevliler arasında en mümtaz mevki, sabık belediye başkanı Vito Ciancimi-

---

[11] *La Repubblica*'nın, Ocak 1982 tarihli sayısının yayımlanmasının ardından yapılan bir televizyon görüşmesinde bizzat Sindona da Hıristiyan Demokratlarla ilişkileri olduğunu doğruladı. Bkz: E. Biagi ve E.Scalfari, *Come andiamo ad incominciare*, 1981.

ALL'ILL/MO SIG.S.PROCURATORE DELLA REPUBBLICA
Dott.FRANCESCO Colicchia

REGGIO CALABRIA

-'-'-'-

Il giorno I.6.1973 verso le ore I2,30,ormeggiava a questo molo "La Scala" il motoscafo "Olimpia C",matricola P.P. 702,di proprietà dell'Ingegnere CHERCHI Guido,nato a Sassari il I8.6.I922,ivi residente,presidente dell'Ordine degli Ingegneri.

Oltre al proprietario ne discendevano:

-Dott. SECHI Pietro,sostituto Procuratore della Repubblica di Sassari;

-Dott.CAFARI Vincenzo,segretario del Sottosegretario del Ministero per la Cassa del Mezzogiorno,nato a Ferrazzano (BC) il I.4.I933,residente a Roma;

-Dott.CHERSA Antonio,segretario del Sottosegretario del Ministero dell'Agricoltura e Foreste,nato a Sassari l'8.6.I926, ivi residente,ma di fatto domiciliato a Roma.

Da riservati accertamenti è risultato che i predetti il giorno precedente avevano richiesto al Questore di Sassari il motoscafo delle Palmare per poterci recare all'Asinara,ma questo non gli era stato concesso.

Poco dopo il loro arrivo sopraggiungevano i soggiornanti calabresi Scriva Salvatore,Tripodi Giuseppe e Angelo Francesco, che manifestavano verso i quattro cordialità,in principalmodo verso il CAFARI Vincenzo.

Li invitavano quindi a seguirli nella loro abitazione, ove si trattenevano fino ad oltre le ore I5,30.- E' poco diffusa che abbiano consumato il pranzo insieme.

Al momento di partire,date le avverse condizioni atmosferiche,trovavano ospitalità a Cala D'Oliva presso la foresteria della Direzione della Casa di Lavoro allo Aperto ove consumavano la cena.

Durante la permanenza in Cala d'Oliva il Cafari affermò tra l'altro che lo Scriva Salvatore si trovava all'Asinara per un errore,che appartenevo a famiglia per bene e che trattavasi di brava persona.

I quattro lasciavano l'Isola alle ore 7 circa del giorno successivo,dopo avere sorbito un caffè nell'alloggio dei soggiornanti suddetti.-

IL BRIGADIERE
COMANDANTE DELLA STAZIONE
Maresciallo Lubino

ALICI: Kamu Savcısı Dr. Francesco Colicchia
REGGIO CALABRIA

GÖNDEREN: (Sardunya'nın kuzeybatısına düşen, cezaevi olarak kullanılan Asinara adasındaki) "Pasquale Lubini" carabinieri karakolunda görevli memur.

1 Haziran 1973 tarihinde, saat 12.30'a doğru Olimpia C adındabir motorlu tekne buradaki La Reale iskelesine yanaştı. Teknenin lisans numarası P.T.702, burada oturan Mühendisler Odası Başkanı, 18 Haziran 1922 Sassari doğumlu mühendis Guido Cerchi'ye ait.

Karaya çıkanlar arasında teknenin sahibinin yanısıra şu kişiler de vardı;

-Dr. Pietro Sechi, Sassari'de kamu savcı vekili;

- Dr. Vincenzo Cafari, Ferruzano (Reggio Calabria eyaleti) doğum,u 1 Nisan 1933 Roma'da Cassa peril Mezzogiorno Bakanlık Müsteşarlığında sekreter;

- Dr. Antonio Chessa, 8 Haziran 1926 Sassari doğumlu, aslında Roma'da oturmasına rağmen ikametgâhı burada görünüyor, Tarım ve Orman Bakanlığı Müsteşarlığında sekreter.

Sonradan yapılan araştırmalar, yukarıda adı geçen şahıslann önceki gün asinara'ya gitmek Için Sassari polis müdürlüğünde Polmare gezinti motorunu kullanma izni istediklerini, ama bu iznin verilmediğini gösterdi.

Buraya gelişlerinden kısa bir süre sonra Calabrialı şu tutuklularla buluştular: Salvatore Scriva, Giuseppe, Tripodi ve Francesco Rugolo. Tutukluların bu dört ziyaretçi ile ilişkileri son derece candan görünüyordu özellikle Vincenzo Cafari ile.

Sonra ziyaretçilerini evlerine davet ettiler ve saat 15.30'a kadar orada kaldılar. Birlikte öğle yemeği yediklerini söylediler. Ayrılmak üzereler iken havanın kötüleşmesi nedeniyle Cala D'Oliva'da (Asinara'nın daha kuzeyinde) akşam yemeğini de yedikleri, Temizlik İşleri Müdürlüğüneait misafirhanede konuk edildiler.

Cala D'Oliva'dayken Cafari -pekçok başka konunun yanısıra- Salvatore Scriva'nın, basit bir yanlış anlama yüzünden Asinara'da bulunduğunu, onun iyi bir aileden geldiğini ve iyi biri olduğunu anlattı.

Ertesi gün, yukarıda sözü edilen tutukluların pansiyonlarında birer fincan kahve içtikten sonra 07.00 civarında adadan ayrıldılar.

no'ya ayrılmalıdır. Ismi Francesco Paolo Alamia olan (F.P.A. adıyla maruf) bu değerli belediye encümen üyesi, Torino'daki cezaevinden bırakılalı yalnızca birkaç ay olmuştu. (...) Palermo'da Alamia'nın dostu ve mesai arkadaşı olan (dostlarının "Totuccio" dediği) Salvatore Castro, -doğal olarak- Hıristiyan Demokratların sadık bir destekçisiydi. Yedi ay hapis ve 8 ay kamu görevlerinden mahrumiyet cezasına çarptırıldı; trafikten sorumlu encümen üyesi olarak dostlarının para cezalarını affederken, polis müdürüne iftira etmişti.

Bu isimlerin hemen ardından, Palermo sahilinde denizi kirletmekle suçlanarak savcı tarafından sorguya çekilen dost canlısı sempatik belediye başkanı Salvatore Mantione gelir.

Taşınmaz mallarla ilgili bölümün başında bulunan ve bir evi aynı anda birkaç kişiye kiraya verme alışkanlığından ötürü sık sık soruşturmaya uğrayan, yine aynı zamanda Hıristiyan Demokrat bir diğer encümen üyesini, Giuseppe Cascio'yu unutmamalıyız. (...) Şerefli bir mevki de şüphesiz eski Eyalet Başkanı Gaspare Giganti'ye ayrılmalıdır: Kişisel kazancını gözeterek müdahalede bulunduğu ve hakkında kasıtlı olarak yanlış bilgi verdiği iddia edilen hileli bir otoyol bakım ihalesindeki sorumluluğunu ortaya çıkartan kovuşturma yüzünden sık sık cezaevinin yolunu tutmuştu.

Bir diğer Hıristiyan Demokrat idarecinin, vergi bölümünde encümen üyesi olan Sisto Merulla'nın da başı yasayla derde girdi; iflas etmenin eşiğine gelmiş bir şirkete geçen Mart ayında, eski bölüm başkanıyla beraber bir yerel yönetim ihalesi verdiği için, üç yıl hapis ve beş yıl kamu hizmetlerinden men cezasına çarptırıldı. Eski belediye başkanı ("fanfani" grubundan) Giacomo Marchello'yu da benzeri bir kader bekliyordu ama kanıt yetersizliğinden temize çıktı.

Bu listeyi bitirirken ismi anılmaya en uygun kişi, belki de, eski belediye başkanı, İtalyan parlamentosunun eski üyesi ve bugün de milletvekili olan, Palermo'nun Hıristiyan Demokrat patronlarından Salvo Lima'dır. On yıldan bu yana adli yetkililer Lima'yı, kişisel yarar temin et-

mekten, resmi görevleri kötüye kullanmaya dek uzanan bir dizi suçtan yargılamak için yetki bekliyorlardı.[12]

Halkın temsilcileri arasında bu kadar çok suçlunun bulunması, kamu hayatının havasında, davranış biçimlerinde hattâ dilinde göreli bir değişmeye yolaçtı. Bugün İtalya'daki siyasetçi sınıfı, kendisine özgü, dolambaçlı ifadeler ve metaforlarla dolu anlaşılmaz bir jargona sahiptir. Ancak bu konuşma üslubu, mafyayla bağlantısı olan ya da bizzat *mafiosi* olan politikacılar tarafından pek fazla tercih edilmez. Onlar sorunlara daha az incelikli ve daha doğrudan yaklaşırlar. Temsil ettikleri mafya çıkarlarını savunurken son derece açık konuşurlar ve sıradan meclis toplantılarında bile, söylediklerini, düzenli olarak kayıtlara geçirtirler.

Mafya ile siyaset dünyası arasındaki ilişkilerin değiştiğine tanıklık eden çok sayıdaki örnek olaydan biri de 1981 yılının Temmuz ayında Gioia Tauro'daki Polistena kasabasında meydana geldi. Komünist belediye başkanı Gerolamo Tripodi, Gioia Taurolu 230 mafya *cosche*'u üyesinin duruşmasında birkaç gün önce aleyhte tanıklık etmiş bunu Palmi'de de tekrarlamıştı. Ardından yerel meclis toplantısı sırasında Hıristiyan Demokrat grubun lideri, Tripodi'ye "belediye başkanı çok sayıda aileyi perişan etti, kasabamız sanki mafyanın merkezi imiş gibi... Polistena'yı -Gioia Tauro'dan namlı bir yer haline getirerek bütün kasaba halkını suçlu durumuna soktu" bile- gibi sözlerle, şiddetli bir saldırıda bulundu. Hıristiyan Demokrat grup lideri konuşmasına şöyle devam etti: "Arkasında meclis olan bir ortaçağ yöneticisi, bir ihbarcı (...) bir tiran, bu adam, bu durumun bedelini sonuçta yine İtalyan Komünist Partisinden birileri ödeyecektir. (...) Bu akşam bunlardan söz etmek bana acı veriyor, ne var ki vicdanım rahat; vicdanları rahatsız olanlar, komünistlerdir! (...) Burada ateşle oynuyoruz![13]

Konuşmacı, 1970'li yıllar boyunca girişimci mafyanın genişlemesine parelel olarak boy gösteren yerel siyasal liderler tabakasının tipik bir temsilcisiydi. - Belediye eyalet ya da bölge- yerel yönetimleri şimdi bu tür insanlarla dolup taşmaktadır. Polistena

---

[12] "Quando la DC della Sicilia sfila davanti al magistrato", L'Unita'da, 25 Mayıs 1980.

[13] Polistena Belediye Meclis toplantısı sırasında; bkz. "Verbela della riunione del consiglio Comunale del mese di luglio", L'Unitù'da 14 Temmuz 1981, s.40-41.

Meclisindeki Hıristiyan Demokratların lideri:

> kendi sözleriyle (...) bölgenin en korkulan klanı olan Longo mafyasının iş ortağıdır. Dört yıl önce (...) daha sonra bölge ile ilgili bir bölümün başına geçen bir Hıristiyan Demokrat encümen üyesinin yanında çalışan (...) bu adam (...) Calabrialıların "altın not defterleri" olarak anımsadıkları bir dolandırıcılık olayına karışmakla suçlanmıştı. Hıristiyan Demokrat grup lideri, çok sayıda arazi spekülasyonu işine bulaşmış olmasının yanısıra, geçenlerde bizzat meclis tarafından, 50 milyon liretin üstünde hissesine sahip bulunduğu MOVECO SUD şirketinin yaptığı hileli bir toprak işine karışmış olmakla suçlandı. Başka bir şirketin (IAIA SUD, bir yol yapım şirketi) ortağı olan, yerel mafya *cosca* üyesi Rocco Longo on yıla mahkum oldu. (...)[14]

Mafyanın özerk gücü ikinci ifadesini, içsel siyasal temsiliyet ilişkilerini besleyişinde bulmaktadır -yani, önde gelen mafya gruplarının seçimlerde ağırlıklarını bizzat mafya üyesi olan adaylardan yana koyma ya da *cosca* şefi ya da şeflerinin yakınlarını destekleme eğiliminde...

Bu çözümün avantajı, mafya ailesinin kendi dışından olan politikacılarla anlaşma ve ittifak yapma zorunluluğunu ortadan kaldırarak, resmî iktidarla olan ilişkilerini sorunsuz hale getirmesidir. Dezavantajları ise, sürekli gözönünde bulunmanın ve böylesi bir güç yoğunlaşmasının, mafyanın kendisini kamuoyuyla ve adalet kurumlarıyla yüz yüze çatışırken bulduğu o hayatî anlarda, beklenilenin aksine, amacına aykırı düşebilecek olmasıdır.

Bununla birlikte ne ulusal kamuoyu ne de merkezî devlet görevlileri 1970'li yılların başlarından general Dalla Chiesa'nın öldürüldüğü 1982 yılı sonlarına kadar, mafya sorununa pek fazla ilgi gösterdiler. Bu yıllarda Calabria ve Sicilya'da mafyanın siyasal hayatla büyük ölçüde kaynaşmasına tanık olundu ve -gittikçe kök salan- bu süreç zamanla eyalet ile bölge yönetimleri düzeyinde önemli bir etken haline geldi.

Reggio Calabria'daki her mafya ailesi, bulunduğu yerin bele-

[14] *L'Unita*, 14 Temmuz 1981.

diye yönetiminde kendi temsilcilerine sahiptir doğrudan *cosca* içinden çıkartılamadığında, *cosca*'nın belli başlı üyelerinden birinin en yakın dostları yada akrabaları arasından seçilen bir encümen üyeleri grubudur bu. Örneğin 1976 seçimlerinde Calabria'da Locri'de sosyalist listenin başında bulunan aday hakkında bir suç örgütünün üyesi olmaktan 1977 yılında gıyabî tutuklama kararı verilmiş ve 1980 yılında da tutuklanmıştı. Nirta *Cosca*'sının liderlerinden biri olan eski üniversite öğrencisi Bruno Nirta, Hıristiyan Demokrat Partinin 1980 yılındaki bölge konferansına delege olarak seçildi. Ancak genç adam, Locri kamu savcısı bir suç örgütünün üyesi olduğu gerekçesiyle hakkında tutuklama kararı çıkardığı için, konferansta bulunamadı. Cetraro'dan bir sosyalist yerel encümen üyesi, 1980 yılı Temmuz ayında, komünist belde örgütünün şefi olan encümen üyesi Losardo'nun öldürülmesine katılmakla suçlanmıştı. Reggio Calabria eyalet meclisi Hıristiyan Demokrat grup başkanı (Ciccio Mazzetta olarak tanınan) Francesco Macri, kısa süre önce zimmet, kişisel kazanç peşinde koşma vb. olaylardan suçlu bulundu, yedi yıl hapis cezasına çarptırıldı. Hıristiyan Demokratların Palermo eyalet örgütü başkanı Ernesto Di Fresco da bu kitabın yazılmasından birkaç ay önce tutuklanarak, Sicilya bölge yönetiminde bulunan iki yüksek düzey görevli ile birlikte zimmetine para geçirmekle suçlandı.

Hattâ, ulusal düzeyde sıkı bir anti-mafya çizgi izlemekte oluşuna rağmen PCI (Italyan Komünist Partisi) bile mafyanın yerel seçim sistemine sızmasından etkilenmiştir. Calabria'nın Ionia bölgesinde bulunan Mammola kasabası belediye meclisindeki Macri *cosca*'sının bir uzantısı olan komünist grup, bir süre önce, mafya tarzı suçlar işlemekle itham edildi. Mafyanın uzlaşmaz muhalifi ve PCI'nın Rosarno sekreteri olan Valorioti'nin Rinascita'daki komünist kooperatifte meydana gelen şiddetli kavgada öldürülüşünde, iddianameye göre Pesce *cosca*'sının parmağı vardı.

Mafyanın seçimle oluşan meclislerdeki siyasal temsilinde görülen gelişme, bu alanda da bir "seçkinler dolaşımı" sürecini harekete geçirdi. Gücünü temsiliyet sürecine bağlamak artık meslekten liberal burjuva üyelerin tekelinde değildir; kamu yaşamı giderek daha büyük ölçülerde bu yeni seçkinlerin eline geçmektedir - daha açık sözlü, daha acımasız, eğitim düzeyleri

daha mütevazı, eski siyasal seçkinlerle ilişkilerinde daha saldırgan, kılı kırk yaran uzlaşmalar peşinde koşmayan insanlardır bunlar. Güney Calabria ve Batı Sicilya'nın pek çok yöresinde sahneyi bu yeni siyasal seçkinlerin aldığı bilinmekte ve kabul edilmektedir. Mafya gücünün bu yarı-resmi meşruiyeti, yerel yetkililerin son zamanlardaki mafya duruşmaları sırasında verdikleri ifadeleri anlamayı kolaylaştırır:

> Tanıklık etmek için çağrılan "belli başlı simalar"ın hemen hepsi, mafyanın ne olduğunu bilmedikleri ya da kendi dünyalarında mafyanın hiçbir biçimde yerinin olmadığı üzerinde diretmektedirler. Mafya üyesi -hatta mafya patronları- oldukları tescil edilmiş olan sanıklar, örnek ahlâkî niteliklere sahip oluşlarıyla övülmekte ve iş olanakları nedeniyle "madalya verilmesi gereken" velinimetler olarak tanımlanmaktadırlar. Yaşadıkları yörelerin sahne olduğu çok sayıdaki cinayet, saldırı ve benzeri olaylar hakkında tanıklıkları istendiğinde, bu tür olayların genç serserilerin, saldırganların vs. işi olduğu yanıtını vermektedirler.[15]

Hatta kilise yetkililerinin bile zaman zaman ünlü mafya şeflerine herkesçe duyulan güven ve saygıya kefil oldukları bilinmektedir -*mafiosi*'nin hapis cezasına çarptırılmakla karşı karşıya kaldığı duruşmalarda son çare olarak başvurulan belgelerdir bunlar. Örneğin *mafioso* Sebastiane Mesiti, S. Luca'daki bir köy papazından Mesiti'nin kişiliğini "çocuklarının üzerine titreyen, boş zamanlarını ailesi ile birlikte geçiren dürüst bir adam" diye öven bir belge almıştı (201 ve 202. sayfalardaki belgelere bakın).

Haziran 1980 yılındaki siyasal ve idari seçimler, mafya gruplarına, siyasal temsil yapılarını "içselleştirme" düzeylerini değerlendirebilme fırsatı verdi. *Mafiosi*'nin ya da yakınlarının adları seçim listelerinde pek çok siyasal mevkii için aday olarak boy gösterdi. *Mafiosi*'nin yakınları olan adayların başarısı, eski siyasal seçkinlerin yerlerinden edildiğinin göstergesiydi.

---

[15] V. Macri, *Communicazione del giudice istruttor Vincenzo Macri al convegno sulla mafia arganizzato dal Consiglio Superiore della Magistratura*, Castelgandolfo, 4-6 Haziran 1982.

PARROCCHIA S. MARIA [illegible]
SAN LUCA (R.C.)

San Luca, 9.1.1972

Il sottoscritto parroco attesta-per quanto di propria conoscenza-che il sig. MESITI SEBASTIANO figlio di Antonio e di Marando Saveria, nato a San Luca il 7.9.1938 e residente in via Nazionale, 13 di questo stesso comune, risulta di buona condotta morale e civile.
Il suddetto signore è onesto lavoratore e nel tempo libero trascorre la giornata in famiglia attendendo scrupolosamente all'educazione dei propri figli.
In fede, ecc.....

Sac. Trimboli [illegible]
PARROCCHIA S. MARIA [illegible]
SAN LUCA (R.C.)

Aşağıda imzası bulunan köy papazı, -onu çok iyi tanıyan biri olarak- Antonio ile Saveria Marando'nun oğlu,) Eylül 1938 San Luca doğumlu ve aynı beldede Nazionale yolu 13 numarada oturan bay Sebastiano Mesiti'nin temiz ahlâklı ve medenî birisi olduğuna tanıklık eder.

Adı geçen Sebastiano Mesiti dürüst bir işçidir, boş zamanlarını ailesi ile geçirir ve çocuklarının üzerine titrer.

İyi dilekler vs. ile sona eriyor.

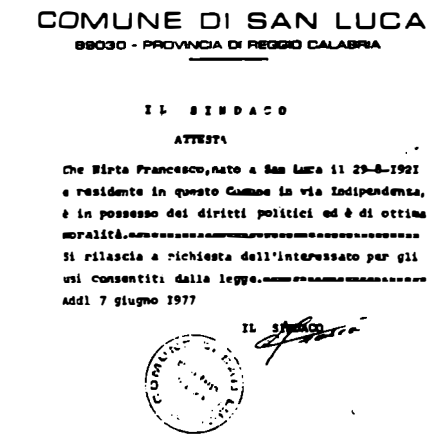

COMUNE DI SAN LUCA

89030 - PROVINCIA DI REGGIO CALABRIA

IL SINDACO

ATTESTA

Che Nirta Francesco, nato a San Luca il 29-8-1921 è residente in questo Comune in via Indipendenza, è in possesso dei diritti politici ed è di ottima moralità.

Si rilascia a richiesta dell'interessato per gli usi consentiti dalla legge.

Addì 7 giugno 1977

IL SINDACO

29 Eylül 1921 San Luca doğumlu vebu beldede Independenza yolunda oturmakta olan Francesco Nirta'nın, bütün medenî ve siyasî hakları kullanma ehliyetine sahip bulunduğuna ve kusursuz bir ahlâkî kişiliği olduğuna

BELEDİYE BAŞKANI TANIKLIK EDER.

Bu takdirname, yasanın tanıdığı haklara uygun olarak, ilgilinin isteği üzerine verilmiştir.

Bugünün tarihi: 7 Haziran 1977

İlk önce Reggio Calabria eyaletinde (...) *mafiosi*'nin dostları ve yakınları siyasal hayata fiilen girdiler. Bu sürece yakından bir göz atmaya değer. En büyük baskının yaşandığı yer, Cumhuriyetçi Parti'dir (PRI). Partiyi yenilemek ve canlandırmak için üç yıl önce kampanya başlatan bir grup laik aydın, partiden toplu halde kovuldular. Cumhuriyetçiler, mali danışman Pietro Araniti'yi bölgesel encümen üyeliğine (aslında bir bölüm başkanı da olabilirdi) seçtiler; Araniti'nin yeğenleri Santo ve Domenico, Gallico-Sambatello- Catona bölgesinin "patronları" idiler. (...) Keza Cumhuriyetçi listeden eyalet yönetimine seçilen veteriner Pietro Ligato (...) (şimdi köşesine çekilmiş olan) eski bir mafya şefinin oğlu ve Sideno "godfather"ı (büyükbaba) olan Antonio Macri'nin son damadı idi. Pietro Ligato, birkaç hafta öncesine kadar Hıristiyan Demokrat listeden adaydı; daha sonra bölgedeki oy oranı hiç beklenmedik biçimde artış gösteren Cumhuriyetçilere katıldı. Aynı zamanda mafya *cosca* üyelerinin yakını olan Antonio Libri, De Stefano klanının üyesi olan Domenico Libri'nin oğludur; Domenico Libri, her ne kadar şimdi "sağlık nedenleri" ile şartlı tahliye edilmiş olsa da, ünlü mafya davasının, sulh mahkemesinde beş yıl mahkumiyet cezasına çarptırılarak tutuklanmış olan altmış sanığından biriydi. Antonio Libri, Cumhuriyetçi listenin ilk sırasından Reggio Bölge Meclisine seçildi.

(...) Sosyalist Parti'de de benzeri olaylar yaşanmaktadır. Macri öldürüldüğünde Don Macri'nin yanında olan Sidernolu mafya patronu Vicenzo Comisso'nun oğlu, siderno'da sosyalist listenin ikinci sırasından seçildi. Sonradan Saline'deki Liquichimica imalathanesine bombalı saldırılarda bulunmakla suçlanması üzerine kaçak olarak yaşamaya başlayan bir gümrük memuru olan Paolo Foti, bölgenin en güçlü ailesinin üyesidir; Montebello Junico'da PSI'den (İtalyan Sosyalist Partisi) seçilenler arasında o da vardı...

Şimdi de Hıristiyan Demokratlara bakalım. İlk göze çarpan, bölgedeki en güçlü mafya ailesinin yeğeni olan Giorgio De Stefano'nun durumudur. Belediye Meclisine

ikinci sıradan seçilmişti. (...) Seçim sonuçlarına ayrıntılı bir biçimde bakıldığında, *cosche*'un seçim amacıyla özel bir dayanışmaya girmek zorunda kaldığı, kuşku duyulmayacak kadar açıktır. Bölge Meclisine seçilmiş olan Hıristiyan Demokrat Pietro Araniti ile, bir belediye encümen üyeliğine seçilmiş olan Hıristiyan Demokrat Giorgia De Stefano arasında düpedüz oy transferinin gerçekleştirildiği görülür. Seçmenlerin Araniti'yi tam yarı yarıya desteklediği yerlerde, iş belde seçimlerine geldiğinde, Cumhuriyetçiler tam anlamıyla hayal kırıklığına uğradılar: Bazı birinci tercih oylar De Stefano'ya gitti. Bütün bunlar siyaset dünyasında da danışıklı dövüş olduğunu göstermektedir. Eğer Nucara Catabrialı "yeni" Cumhuriyetçilerin "godfather"ı ise, parlamenter Vico Ligato ve senatör Nello Vincelli (ulaşım dairesinde müsteşardır) de Hıristiyan Demokratların "gotfather"larıdır.[16]

Mafyanın kamu işlerinin yürütülmesine doğrudan katılımının en önemli sonuçlarından biri, mafya *cosca*'larının *Mezzogiorno*'ya yapılan devlet yardımlarının oluşturduğu pazarda ayrıcalıklı bir pay ele geçirmesidir. 1950 ve 60'lı yıllar boyunca bu olgu siyasetçi sınıfının kıskançlıkla koruduğu en önemli tekellerinden birini oluşturmuştu. Klient şebekelerindeki patronaj konumu ile mafya içindeki liderlik konumu tümüyle farklı çıkar alanlarını içerir ve klientelist patronlar tarafından denetlenen alan çok daha geniştir. Merkezden akan yeni kaynaklar üzerinde siyasal "aracılar" tarafından uygulanan denetim nedeniyle yerel kaynaklar için yapılan rekabetin giderek azaldığı, böylece mafyanın ekonominin ve toplumsal hayatın kilit noktalarından sürülmesinin hızlandığı *Mezzogiorno*'daki pek çok yer; Blok'un incelemesinde yer alan ve "eskiden mafya vardı şimdi ise politikacılar" ifadesinin tam yerini bulduğu eski Sicilya köylerini andırmaktaydı.[17]

Bununla birlikte, siyasal-klientelist şebekeler ile mafyanın özel şebekeleri arasındaki ayrım, işlerliğini artık yitirmektedir.

---

[16] A. Santini, "Le strane carriere elettorali di cugini e figli di padroni", *Paese Sera*'da, 2 Temmuz 1980.

[17] A. Blok, *The Mafia of a Sicilian Village, 1860-1960: A Study of Violant Peasent entrepreneurs*. New York ve Oxford 1974, s.216.

Mezzogiorno'nun "devlet destekli ekonomi" denilen -devlet yardımlarının, maaşların, kamu sektörü işlerinin paylaşımına dayalı- ekonomik sisteminin yönetimi giderek *mafiosi*-politikacıların ya da düpedüz *mafiosi*'nin eline geçmektedir. Yeni rekabetçi koşullara "egemen" olmayı başaramayan geleneksel siyasal seçkinler bir köşeye atılmaktadırlar. Aslında enflasyonist-klientelist süreç, halkın aşağı kesimlerinin korunmasına dönük bitmek tükenmek bilmeyen bir baskı yaratırken, geleneksel siyasetçilerin yaptıkları vaadlerden yerine getirilemeyenlerin sayısını da artırmaktadır. Şimdi artık, "vaadlerini en iyi kimin yerine getirebileceği"ne; insanların maaşlarının, işleri ile ilgili paraların ya da devlet yardımı ve primlerin ödenmesi konularında kimin "gerçek garantiler" sunabileceğine ilişkin bir rekabet vardır. Burada *mafiosi*-politikacıların geleneksel aracılar karşısında kesin üstünlükleri söz konusudur. İçinde bulunduğumuz dönemde geleneksel siyasetçi sınıfının temsilcilerinin iradelerini kendi başlarına gittikçe daha da parçalanan kamu yönetim aygıtına lütuflar, tehditler ve yaptırımlar aracılığıyla kabul ettirmek için yeterli güç ve etkinliğe sahip olmaları zordur. Oysa bu, tam da bir mafya liderinin yapabileceği bir iştir; o, kamu harcama fonları üzerinde tekele sahip olmak için, ekonomik güce ulaşmasını sağlayan tekniklerden pek çoğunu kullanabilir. Zeytinyağı üreticilerine yapılan devlet yardımları örneği burada açıklayıcıdır:

> Fonların yağ için ortak bir fiyat belirlemek üzere kullanılmasından vazgeçilmesi üzerine Reggio Calabria'da bulunan üreticiler son üç yılda 12 ile 15 milyar liret arasında kazanç sağladılar. Bu miktarın % 70'i, fonların dağıtıldığı 45 bin şirketin yalnızca iki binine gitmiştir -Gabella (vergili -ç.n.) toprak kiralama sistemi ve kira anlaşmalarının feshedilmesi gibi çeşitli yollarla elde edilen bir sonuç. Hemen bütün gabellotti (ler) *mafiosi*'dir.[18]

[18] İtalyan Komünist Partisi, *Rapporto della delegazione parlamentare del PCI sul fenomeno in Calabria*, 13-15 Kasım 1976, s.4.

Girişimci Mafyanın İdeolojisi ve Siyasal Kültürü

Girişimci mafyanın doruğa çıkışı ile birlikte oluşan bu yeni siyasal ve ekonomik çıkar yığını, ayırdedici bir ideolojik ve kültürel yapıya sahip midir? Modern mafya iktidarına özgü birtakım meşrulaştırma biçimleri var mıdır?

Bugünün mafyasının iktidarını, geleneksel *mafioso*'nun kullandığı iktidardan ayırdeden belirgin özellikler vardır. Öncelikle, geleneksel mafyanın onur için verdiği mücadeleden doğan otoritesi, büyük çoğunluk tarafından kabul gördüğü varsayılan evrenselci argümanlara dayanan ideolojik haklılaştırmalara başvurur. Vittorio Emanuele Orlando'nun ünlü açıklamasını yeniden anımsayalım.

> Eğer mafya sözcüğünden, onur basamaklarındaki en yüksek yeri; her kim olursa olsun üstünlük taslayan, zorbaca davranışları olan birine hoşgörü göstermemeyi; (...) güce güçle karşılık verirken, zayıflara karşı esirgeyici bir yüce gönüllülüğü; dostlara sadakati anlıyorsak (...) eğer "mafya" derken insanların kastettikleri bu tür duygular ve davranışlar ise (...) o zaman gerçekten de Sicilyalılık ruhuna özgü niteliklerden söz ediyoruz demektir. Ve ben bir *mafioso* olduğumu ve bundan gurur duyduğumu belirtirim.[19]

Bu sözler, II. Dünya Savaşı'nın sonuna kadar Sicilya ve Calabria'da hüküm sürmüş olan onur kültü ile mafya davranışını özdeşleştiren geleneksel mafya ideolojisinin en anlamlı özetidir.

Bugün artık mafyanın ideolojik savunmaları, genel antropolojik-kültürel argümanları odak almıyor. Onun yerine, belirgin bir siyasal içerige sahip etik ve bölgesel nitelikli modern iddialara dayanıyor. Şimdi temel düşünce, ardında "Kuzey sömürgeciliğine" karşı "Calabrialı" ve "Sicilyalı" olmanın değer ve erdem vurgusunu taşıyan saldırgan bir bölgeciliktir. Bu ideolojik yapı içinde *mafioso* kendisini büyük sanayinin ve daha eski, daha yerleşik çıkarların temsilcisi olan devletin haksız zulmüne uğrayan yerli üreticiler kategorisine dahil göstermektedir.

"*Mafiosi* mi? Onlar her şeyden önce yerel kaynaklarımızı iyi

---

[19] V. E. Olando, "Discussione tenuta al teatro Massimo di palermo nel giugno 1925", G. Pallotta'da, *Dizionario storico della mafia*, Roma 1977. s. 81-83

kullanan insanlardır -benim ve sizin gibi, Calabrialıdırlar."[20]

Bu açıdan, büyük mafya patronlarının yargılandığı davalar ulusal ve uluslararası kamuoyunun gözünde "Calabria'nın kriminilize edilmesi" planının parçaları olarak görülmektedir ve mafyadan bu bağlamda söz edilmesinin, bölgeye dışardan yapılacak yatırımların caydırılması için bir hile olduğu düşünülmektedir:

"Neden gazeteler Reggio Calabria duruşmaları hakkında ipe sapa gelmez sözler ediyorlar? Duruşma salonundaki patronlar gerçek mafya patronları değildir- gerçek mafya patronları Kuzeyde, Roma'da ve Milano'dadır. Eğer gerçek mafyayı görmek istiyorsanız Agnelli'ye* bakın..."[21]

Calabria'nın Ionia yöresinde bulunan köylerde mafyanın sahip olduğu etkinliğe kafa tutan kişi yetkililere giderek Gioiosa Jonica'daki Ursini *cosca*'sının faili olduğu şiddet eylemlerini ihbar ettiğinde öldürülen komünist değirmenci Rocco Gatto'nın durumunda olduğu gibi bir muhbir ve bir casus olarak görülmektedir. Bizi bu kitapta sunulan sonuçlara götüren araştırmaların ardından yüksek düzeyli bir siyasal yetkili ile yaptığım bir sohbet, aklımda hâlâ canlılığını koruyan bir anıdır. Bana şöyle demişti:

"Rocco Gatto'yu öldürmekte bir bakıma haklıydılar. Demek istediğimi anladığınızı sanıyorum. O, *carabinieri* için çalışan bir casustu."

Adlî makamların mafya karşıtı etkinliklerine yönelik en açık ve tutarlı saldırı ise Calabria'da 1978 ve 1981 yılları arasında, parlamenter Giacomo Mancini'nin başını çektiği bir grup sosyalist aydın tarafından başlatıldı. Bu aydınlar, haftalık *Calabria Oggi*'de yayımlanan bir dizi makalede örgüt üyesi olmaktan suçlu bulunan yirmi sekiz büyük mafya patronunun Reggio Calabria mahkemesinde ağır cezalara çarptırılmalarına karşı sert eleştiriler yönelttiler.

Eleştirilerinde sanık *mafiosi*'nin soruşturmalarında yeterince ayrıntıya inilmediği ve iddianameyi destekleyen kanıtların yeterli olmadığının meydana çıktığı böyle bir durumda, anayasal

---

[20] 14 numaralı görüşme.

[21] Aynı görüşme.

(*) FİAT İşletmesinin ünlü patronu - E.n.

haklarından yararlanamadıklarını iddia ettiler.[22] Duruşmada Gerolamo Piromalli'yi savunan avukat yaptığı -sonradan *Calabria Oggi*'de yayımlanan- savunmada ithamların Güney düşmanı ve sınıfsal olduğunu vurguladı. Yöneltilen suçlamalara karşı çıkanlar, İtalya'nın diğer bölgelerinde yaşayan daha zengin ve daha şanslı meslektaşlarıyla aynı eylem özgürlüğünden yararlanamayan "işçiler" ve küçük işadamlarıydı:

> Suç işleyenler ve işlenen suçlar, spekülasyonlar ve iş ilişkileri -bunlar asla aynı şeyler değildir. İşin özü şudur: Bir araya gelerek yasadışı iş manevraları tasarlamak ya da gerçekleştirmek, bazı işleri yapmak için bir araya gelmek- bize ne kadar etkileyici görünürse görünsün, bunlardan hiçbiri, bir suç örgütünün ayırdedici özelliği olan dolandırıcılığa girmez. (...) Eğer savunmakta olduğum kişilerden birine karşı gerçekten kanıtlanmış bir şey varsa, o da, dipdiri bir şekilde işlerinin başında oluşlarıdır. (...) Bir kere daha tekrarlıyorum; Bu gibi iş meseleleri ne kendi başına suç oluşturur ne de müvekkillerime yöneltilen suçlamalara kanıt olabilirler. Bu bakımdan, işlerini, kendi yaptıkları ve hayata geçirilmesini gözettikleri -sınıfsal nitelikli- bu yasaların sürekli koruması altında yürüttükleri için, iş hayatının büyük kodamanları önünde saygıyla boyun bükmemizin; sonra da sınıfsal kökenleri farklı olanlara nefret uyandırıcı tedbirler koymamızın yüklü hapis cezaları vererek ağır ahlâki suçlamalarda bulunmamızın hiç de adilce olmadığını söylemeliyim...[23]

Calabria Oggi'nin açtığı bu kampanyaya paralel olarak günlük *Il Giorna le di Calabria* gazetesi de mafyaya karşı olan tutumunu birdenbire değiştirdi. Şimdiye dek sol mücadeleler ile ve antimafya araştırmalarını yürüten birkaç yargıçla dayanışma içinde olan bu gazete, solun ve yargıçların mafyayı yargılama biçimlerini eleştirerek, karşıt bir tutumu benimsedi. Gazetenin (Mancini'yi de destekleyen) editörü, mafyayla ilgili adli belgelerin en göz alıcısı olan ve kanıt olarak taşıdığı değer, daha sonra Calabria mahkemesinin bir grup yüksek düzey mafya liderine -o

---

[22] *Calabria Oggi*'de, sayı 3-4, 1979.

[23] *A.g.e.*

zamana dek görülmemiş- ağır cezalar vermesiyle de teyid edilen, Yargıç Cordova'nın Calabria'nın Tyrrhenia bölgesinden altmış mafya patronu ile ilgili olarak yürüttüğü soruşturma dosyasını aşağıdaki ifadelerle ele aldı:

> Calabria'da ilk kez bir yargıç, şu örgütlü suç olgusunun, yani mafyanın etini kemiğinden ayırmaya girişti. Adları, soyadları, işleri, kötülükleri -tekmili birden...
> Reggiolu yargıç aylarca bu işle uğraştı. Yüzlerce görüşme yaptı. Ciddi suçların yanı sıra ufak günahları, bütün olaylar yığınını biraraya getirmesi gerekti. (...) Sonunda "Araştırma", her gazete editörünü keyiflendirerek bir gazetecilik şahaseri oldu -halâ da öyle. Ne var ki söz konusu belgenin bir gazete araştırması değil bir iddianame oluşu; başka bir deyişle, dava açılmasını gerektiren, bu nedenle de kanıtlanması gerekli, hukuki bir işlem oluşu bizi rahatsız etmektedir. (...) Öte yandan yargıç Cordova, belediye başkanları ve parlamenterlerle görüşmeler yapmak suretiyle, sezgilerini başka insanların hayat ve deneyimlerinde doğrulamaya çalışarak, tam anlamıyla bir gazete muhabiri gibi çırpındı. (...) Yine de çoğu zaman kendisini, insanların kendi beklentilerine ve genel kanaatlerine uygun türden suçlar işlediğini kanıtlamaya çalışan bir gazeteci gibi, çaresizlik içinde buldu.[24]

Sonraki birkaç ay, bu gazetenin mafya üzerine makaleleri gittikçe daha büyüleyici bir havaya büründü. Girişimci *mafiosi*, bir kahraman değil, sıradan biri gibi gösterildi. *Mafiosi*'nin insanî yanı canayakın bir biçimde sunuldu. Namlı yasadışı kişilerin "erkek varislerinin" doğum haberleri gazete sütunlarında, iyi dileklerin ve kutlamaların ihmal edilmediği birer haber olarak yeraldı.

---

[24] *Il Giornale di Calabria*'da, 30 Ağustos 1978.

Taurianova hastanesinde dün meydana

Mammoliti'ye

Bir türlü ele geçirilemeyen Castellaceli kaçak, ikinci çocuğuna, Barbaro klanı tarafından öldürülen babası Francesco'nun adını verdi.

PALMI 16 Ocak. "Castellace'nin Playboyu", yedi yıldır aranmasına rağmen anlaşılan adaletten yakasını sıyırmaya başaran Saro Mammoliti, saklanırken bile örnek bir erkek olduğunu göstererek bugün ikinci kez baba oldu. Bundan tam üç yıl önce 23 Ağustos'ta Castellace'daki küçük bir kilisede bu ünlü patronla evlenen 18 yaşındaki Maria Caterina bölge hastahanesinde sevimli bir küçük erkek çocuğu dünyaya getirdi. Çocuğuna ailenin kurucusu Francesco'nun adını veren Saro, bu anı uzun bir zamandır bekliyordu.

Geçen yıl Şubat ayında doğan kız kardeşinin ardından gelen bu küçük erkek, yeni Calabrialı mafya "şefi"nin genç gelin Maria Caterina ile evlendiği küçük kilisede vaftiz edilecek. Kilise carabinieri karakolundan bir taş atımı uzakta. Hatırlanacağı gibi Saro ile Caterina'nın evlilikleri, yasa ve düzen güçlerine düpedüz meydan okuma olarak görülerek büyük fırtına koparmıştı. Saro kiliseye siyah bir takım elbise giymiş olarak, şahitler ve birkaç güvenilir arkadaşı eşliğinde gelmişti.

gelen mutlu olay

bir erkek varis

Evlenme haberi birkaç gün sonra yayıldığında büyük gürültü koparmıştı. Çok geçmeden Saro Mammoliti -gazetemizin kendisiyle yaptığı bir görüşmede- Kuzeyde meydana gelen adam kaçırma olayları ile ya da adının karıştığı başka suçlarla ilgisi olduğu iddialarını reddetmişti. Mammoliti, uluslararası mafya örgütünün arkasındaki beyinlerden biri olduğuna inanıldığı için, yetkililerce aranmaktadır. III. Paul Getty'nin kaçırılma olayına karışmakla suçlanan Mammoliti, Lagonegro mahkemesince suçsuz bulunmuştu.

Saro Mammoliti, Nicotera cezaevindeki hücresinden kaçtığı 13 Aralık 1972 tarihinden bu yana saklanmaktadır. Ailesi ile Castellaceli Barbaro ailesi arasındaki uzun süren kan davası ile ilgili çeşitli suçlardan zanlıdır.

Barbaro klanı mensupları, Mammoliti'nin üstün gayretleri ile bölgeden sürüldüler. Bu kan davası en son kurbanını geçen yıl Perugia'da aldı: Mammoliti ailesinin kurucusu olan Francesco'yu öldürmek suçundan 26 yıl hapis yatan Domenico Barbaro, Francesco'yu öldürmesinin bedelini canıyla ödedi. Kendisine büyükbabasının adı verilen Francesco'nun doğumu, Mammolitilerin evinde büyük sevinç yarattı. Taurianova hastahanesinin doğum odasında bulunan anne ile bebeğin sağlık durumları iyi; arkadaşları ve yakınları ile beraber bu mutlu olayı kutluyorlar.

GİRİŞİMCİ MAFYA VE EROİN EKONOMİSİ

Eroin Akışı

ABD'de ve Batı Avrupa'da tüketilmekte olan eroinin çok büyük bir bölümü İran, Pakistan ve Afganistan sınırları arasında kalan birkaç küçük yerde üretilen afyondan elde edilmektedir. 1970'li yıllar süresince Türkiye afyon üretiminde önceleri sahip olduğu merkezî önemi zamanla yitirdi; Amerikan baskısı ve Amerikan tefecileri Türk hükümetlerini, haşhaş üretimini denetlemek ve yerine başka ürünlerin ekimini teşvik amacını taşıyan programlar uygulamaya ikna ettiler. Sonuç, Türk afyonunun yasadışı üretimi ve pazarlanmasında hızlı bir düşüş oldu.[1]

Şu anda dünyanın en büyük yasadışı afyon merkezi güneybatı Asya'da bulunmaktadır. 1979 yılında Golden Triangle'deki (Altın Üçgen) üretimin 160 ton, Meksika'dakinin 10 ton olmasına karşılık, Afganistan, Pakistan ve İran'ın toplam afyon üretimi 1600 ton dolayındaydı (karşı sayfadaki haritaya bakınız). Bu 1600 tonun yaklaşık 100 tonu mahallinde tüketilmektedir. Geri kalanı, Batı'ya ve dünyanın diğer bölgelerine ihraç edilmek amacıyla 50-60 tonluk saf morfin haline getirilir. Afyonun morfine dönüştürülmesi sırasındaki kimyasal işlemler Pakis-

[1] N.A. Stavrou, "The politics of Opium in Turkey", *Drugs, Politics and Diplomacy, The International Connections* içinde, editör: L. R. Simmons ve A. A. Said, Londra 1974.

DÜNYA YASADIŞI AFYON ÜRETİMİ
(TAHMİNİ, 1979)

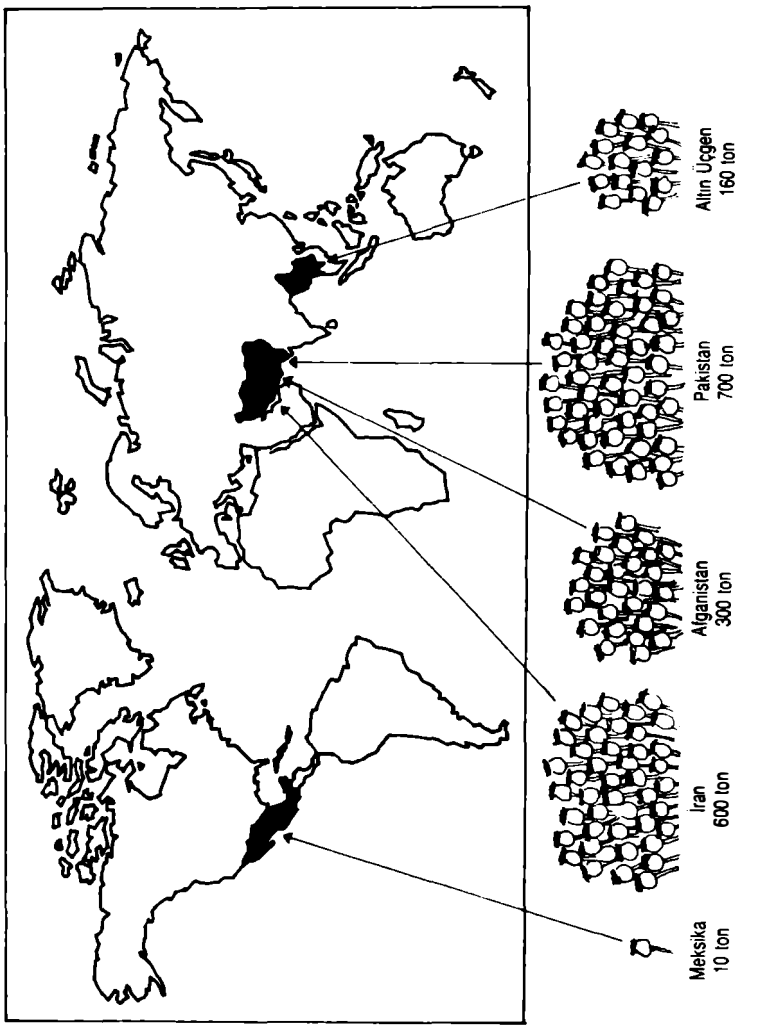

Kaynak: DEA (Uyuşturucuyla Mücadele Örgütü), Southwest Asia Heroin: a Historical and Current Assessment, Washington DC, Hükümet Matbaası, 1980

tan'ın kuzeybatı sınır bölgesinde ve -Lübnan, Suriye, Iran ve Türkiye gibi- bir dizi Ortadoğu ülkesinde kötü laboratuvar koşullarında yapılmaktadır.[2]

Morfin daha sonra -özel araba, tren ya da katır sırtında- Ankara, İstanbul ve Balkanların öteki yakasına taşınmaktadır. Buradan yine kimi zaman tren kimi zaman özel arabalarla, fakat daha çok Uluslararası karayolu taşımacılığı yapan TIR'larla [3] Batı Avrupa'ya girmektedir. Morfinin eroine dönüştürülmesinde sonraki adım, gerek teknik olarak gerekse ekonomik açıdan bütün bu sürecin en önemli noktasıdır. Eroin haline getirilen uyuşturucu Kuzey Amerika'ya ve dünyanın geri kalan pazarlarına ihraç edilir.

Daha sonra (çeşitli kimyasal katkı maddeleri ile karıştırılan) eroin, her ülkede, tüketicilerinin sayısı artarak her geçen yıl coğrafî olarak daha genişleyen iç pazarlardaki dağıtım ağı ile dağılır. ABD'de uyuşturucu kullananların sayısının 1960'lı yılların sonunda[4] 50-100.000'den 1980 yılında 500.000 dolayına yükseldiği sanılmaktadır.[5]

1971 yılında yayımlanan Murphy Raporu eroin alışkanlığının temelde Amerika'nın bir sorunu olduğu ve konuda ABD ile işbirliği vaadlerini pek az yerine getirdiklerine bakılırsa çoğu ülkenin de böyle düşündüğü sonucuna vardı.[6] Dokuz yıl sonra ise Biden Raporu, Batı Almanya'da eroinden ölenlerin ABD'den (mutlak sayılar itibarıyla) daha fazla olduğunu ve nüfusuna oranla İtalya'nın ABD'den daha yüksek bir uyuşturucu bağımlılığı oranına sahip bulunduğunu ortaya koydu.[7]

---

[2] DEA (Uyuşturucu ile Mücadele Örgütü), *Southwest Asian Heroin: A historical and current Assesment*, Washington DC 1980.

[3] TIR gümrük anlaşmaları, Avrupa ve Asya'daki 35 ülke tarafından imzalanmıştır. Bu anlaşmanın maddeleri araçların yalnızca kalkış noktasında kontrol edilmesine izin verir, kapıları mühürlenen araçlar, gidecekleri yere kadar bütün üye ülkelerin sınırlarından kontrolsüz geçebilirler.

[4] S. Rottenberg, "The Clandestine Distribution of Heroin, its Discovery and Suppression", *Journal of Political Economy*, Ocak 1978, s.78.

[5] *Southwest Asian Heroin...* (2. dipnota bakınız).

[6] Murphy and Steele, *The World Heroin Problem*, Temsilciler Meclisi Dış İlişkiler Komitesi, Özel Çalışma Grubu Raporu, Washington DC 1971, s.36.

[7] J. R. Biden, *The Sicilian Connection: Southwest Asian Heroin en Route to the United States*, senatör J.R.Biden'in Dış İlişkiler Komitesi'ne sunduğu Rapor, 1980, s.1.

Uyuşturucu ticaretini kıskaca almaya çalışan ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde pek çok kuruluş vardır. Ne var ki el altından yapılan uyuşturucu ithalini ortaya çıkarmak son derece zordur. Çünkü uyuşturucuların taşınması ve saklanması son derece kolaydır, üstelik ağırlık ve büyüklüğü ile karşılaştırıldığında parasal değeri de çok büyüktür. Bu nedenle yetkililer uyuşturucu ticaretini durdurmakta aciz kalmaktadırlar. ABD ve İtalya'da ele geçirilen eroinin, ithal edilen toplam içindeki payının, ortalama % 5-10 olduğu sanılmaktadır.

Eroin Dolaşımı

Uyuşturucuların üretimi, nakliyatı, dağıtımı ve tüketimi, her safhada farklı insan gruplarının işe karışmasını gerektirir. Her grup, insan sayısı, örgütlenme düzeyi ve sosyo-ekonomik özellikleri açısından tamamen kendine özgü bir yapıya sahiptir.

Haşhaşın yetiştirilmesi ve işlenmemiş afyonun çekirdeklerinden soyulması işi; aile bütçelerinin en önemli gelirini afyon küspelerinin satışından sağlayan, hattâ pek çok durumda tek nakit para kaynakları bu olan, vergilerini ödeyebilmek ve kendi üretmedikleri malları satın alabilmek için bu alışverişe muhtaç bulanan küçük köylüler tarafından yapılmaktadır.[8]

Her yıl ürünün bir kısmı, haşhaş üretimini denetlemekten sorumlu devlet kurumlarına satılmaktadır; diğer kısmı da el altından, resmi fiyatın iki ilâ beş ya da altı katına kadar para veren yerel tacirlere satılır.[9] Devlet otoritesinin varlığının tanınmadığı ve böylelikle her yıl yüzlerce ton ham afyonun üretilebildiği (yedi milyona yakın insanın yaşadığı Afganistan-Iran-Pakistan sınırında bulunan Peştu kabile toprakları gibi) yörelerde[10] ürünün büyük bölümü, (bir kısmını saf morfin ha-

---

[8] Narkotik ve Tehlikeli Uyuşturucular Bürosu, The World Opium Situation, Washington DC 1970, s.4 ve devamı.

[9] J. F. Holahan ve Hemingens, "The Economy of Heroin", P. M. Wald ve P. B. Hutt'dan alınmıştır: *Dealing with Drug Abuses: A report to Ford Foundation*, New York 1972, s.261.

[10] Peştu'daki durum, İngiliz sömürge yönetiminin bir sonucudur. Geçen yüzyılın sonlarında, Peştu silahlı direnişi ile karşılaşan İngiliz idaresi onlara, "kabile temsili"ne yol açan özel bir statü vermek zorunda kaldı. Bu çözüm, Peştu kabilelerinin neredeyse tümüyle özerk olmalarına olanak tanıdı (bkz: A. Fletcher, *Afganistan: Highway of Conquest*, New York, 1966). Hükümet idaresi, bölgedeki çeşitli ulus devletlerin eline

line getirdikten sonra) Ortadoğu'ya satış işini ayarlayan uzaman toptancılar tarafından alınır. *Il sistema mondiale della droga*'da Lamour ve Lamberti, bu toptancı tüccarlardan biri ile yapmış oldukları konuşmayı aktarmaktadır;

> "Afyon için şimdiki fiyatım kilo başına 600 Rupi (yaklaşık 34.000 Liret ya da 20 dolar)" dedi satıcı. "400 Rupi'den aşağı olmaz. Charras'ın[11] maliyeti 200 Rupi civarında. Karaçi'de bu kalitede bir mal size 600 ya da 800 Rupi'ye mal olur". Sözlerini desteklemek için çeyrek tableti ceplerimize koydu, böylelikle "kararımızı vermeden önce deneyebilecektik."(...)
> Bize ne kadar afyon bulabileceğini sorduğumuzda satıcı rafları gösterdi. Orada, bir dolu alet edevatın yanında, hintkeneverinden yapılmış çuvallara sarılı durumda bir yığın büyük balya tepeleme yığılı duruyordu. "Dükkanımda bir ton var, eğer isterseniz bunları şimdi size verebilirim. Eğer yetmezse geri kalanını toparlamak birkaç günümü alır; ama çok geçmeden size beş ile sekiz ton arasında bulabilirim.."
> Peştu, kendisine "güvenebileceğimizi" söyledi; "Yabancı müşteriler arasında üç ya da dört milyon Rupi'lik mal alan var", birkaç ay önceki değeriyle yüz bin dolar eden altı tona tekabül ediyor...[12]

Uyuşturucu dolaşımının ikinci coğrafi ve ekonomik ayağı, Ortadoğu'dur. Buradaki failler, devletin yerel cemaatlerden sorumlu idari aygıtlarında görevli siyasal veaskeri seçkinlerdir. 1970'li yılların başından sonuna kadar Ortadoğuu'da, eroin ve morfin kaçakçılığına bulaşmış çok sayıda diplomat ile Türk subay tutuklandı. Bolivya ve Kolombiya gibi kokain üreticisi Latin Amerika ülkelerinde görülen duruma son derece benzer olan bu durum, ekonomik hayatta siyaset ile suç dünyası arasındaki yakınlığın kural olduğunu göstermektedir. 1981 yılının

---

geçtiğinde, onlar da pek çok nedenle bu eski yapıyı sürdürmek zorunda kaldılar. "Bu kabileler, Pakistan devleti içinde, her biri seçimle kurulmuş bağımsız temsili yapılara sahip birer devlettir, ama idari aygıtları, emniyet güçleri ve yasaları yoktur." C.Lamour ve M.Lamberti, *Il sistema mondiale della droga*, Torino 1974 s. 208.

[11] Charras, bir haşhaş türüdür.

[12] Lamuor ve Lamberti, *a.g.e.*, s.212.

Agustos ayında New York'ta yapılan mahkemede en güçlü Sicilyalı mafya grupları ile "iş yapan" bir uluslararası kaçakçı, iki yüz kilo saf morfini Beyrut'ta nasıl satın aldığını ayrıntılı bir biçimde anlattı. uyuşturucuyu sağlayan, Muhammed Celal adında bir Lübnanlı parlamenterdi.[13]

Dolaşımın üçüncü ayağı Avrupa'dır; bu noktada devreye Fransız ve İtalyan suç örgütleri girmektedir. Sözkonusu gruplar siyasal yetkililerden görece bağımsızdırlar ve ellerinde önemli oranda mali kaynak vardır. Siyasal liderlerin himayesi, çok daha dolayımlanmış yollardan, İtalyan Bakan Ruffini ile Batı Sicilyalı bir önde gelen eroin üreticisini[14] bir araya getiren akşam yemeklerinde veya seçim toplantılarında ya da sosyalist belediye başkanı Gaston Deferre'in Venturi kardeşleri himaye ettiği Marsilya'da olduğu gibi[15] müşteri (klient)-seçmen ilişkileri aracılığıyla yahut da rüşvetle ve muhtelif siyasal simalarla karşılıklı sırt sıvazlanarak sağlanır.

Uyuşturucu dolaşımının son ayağı, malın Avrupa'daki ya da Amerika'daki ulusal pazarlara girişi ile sokakta uyuşturucu bağımlılarına yönelik nihaî satışı arasında, çok sayıdaki el değiştirme işleminden oluşmaktadır. Bu el değiştirmeler, yasal pazarda meydana gelen karşılıklı alışverilere benzer ama daha fazla aşama içerir. New York şehrindeki eroinin dağılım yapısını inceleyen M. H. Moore, nihaî tüketici ile üreticilerin arasına en az altı pazarlama safhası girdiğine değinmektedir.[16] Zincirin en üst halkasında bulunanların, alttakilerce tanınmalarını engelleme istekleri ve her satıcının yakalanma olasılığını azaltmak için muamelelerini en az düzeyde tutmak zorunda olmaları nedeniyle, dağıtım zinciri yasal ticari alışveriş için gerekenden daha uzundur.[17]

İç pazarda dağıtmak üzere eroin alımı, büyük olasılıkla meşru

---

[13] ABD'de Brooklyn mahkemesinde altı mafiosi ile Richard Cefalu'nun yargılandığı davada Albert Gillet ve Eric Charlier'in sorgu kayıtları, New York 1981.

[14] G. Falcone, *Sentenza Istruttoria del processo contro Rosario Spatola più 119*, Palermo mahkemesi, 1982, s. 693-695.

[15] Bkz. A. W. McCoy, *The Politics of Heroin in S. E. Asia*, New York 1973.

[16] M. H. Moore, *Buy and Bust. The Effective Regulation of an Illicit Market in Heroin*, Lexington 1973, s.7-108.

[17] Rottenberg, *a.g.e.*

ve saygıdeğer dünyanın da işe karıştığı bir olaydır. Bu karışma geçicidir; sözkonusu insanlar büyük operasyonlara ya da bu tür operasyonların belli bazı safhalarına kalıcı biçimde girmezler. Ancak sermayelerini bir miktar eroin alımına ayırarak birkaç ay ya da hafta içinde katlama beklentisi liberal meslek sahiplerinin, işadamlarının ve ticaret, alım-satım dünyasının insanlarına çekici gelmektedir:

> Büyük bir vurgun peşinde olan ve soru sormaya pek istekli olmayan her banker, yatırdığı yüz bin dolar karşılığında altı ay içinde en az iki milyon kâr etmekteydi. Elbette kendini tehlikeye atmaktadır: Parasını kaybetmek gibi bir tehlike vardı, ancak "hisseler" devredilebilir nitelikteydi. Eğer nakit para sıkıntısı içindeyse, "hisselerini" satabilirdi. Her zaman yapılan türden sıradan bir iş gibi görünen bu malî işlem, aslında Ortadoğu'dan ABD'ye deniz yoluyla eroin taşıma işiyle yakından ilgilidir. (...) Bu örnek son on yılda uyuşturucu ticaretini yürütenlerin geçirdiği değişikliği göstermektedir. Kelimenin tam anlamıyla birer suçlu da olsalar, işadamları gibi çalışmakta ve iş hayatının yöntemlerini kullanmaktadırlar. Kendileri ve başkaları hesabına devasa miktarlarda paranın nasıl kazanılacağını bilmeleri ve bu sayede edindikleri şöhret, acilen vergi dışı büyük kazançlar sağlamak isteyen bankerlere kolayca ulaşabilmelerini sağlamaktadır.[18]

Piyasa

Eroin pazarında arz ile talep arasında, arz edenler lehine ve onların büyük miktarlarda garanti kârlar edinmelerine olanak veren, sürekli bir dengesizlik vardır. Daima bir eroin "açığı" söz konusudur. Uyuşturucu piyasası, satıcının, fiyatlarını ve miktarını istediği gibi değiştirebildiği, alış fiyatının çok üzerinde bir fiyatla satış yapabildiği klasik bir "satıcı piyasası"dır.

Bundan daha "ideal" bir talep yapısı düşünülemez. Tüketiciler, piyasayı herhangi bir biçimde etkileme olanağından yoksun ve büyük bir olasılıkla gelen malın niteliği ve fiyatı ne olursa

---

[18] R.H.Steel, *Vista*'da, Mart-Nisan 1972: Lamour ve Lamberti'den alınmıştır, *a.g.e.*, s.80.

olsun önemsemeden almak zorunda kalan amorf bir kitledir.[19] Piyasanın arz cephesi, iki temel sektörün birbirlerinden ayırdedilebileceği daha karmaşık bir yapıdadır: Bir dizi bağımsız küçük ve orta büyüklükte birimin etkin olduğu, kriminalize olmayan kesime eroin sağlayan bir *rekabetçi* sektör ile; bu sektöre uyuşturucu satan, suç dünyasının çeşitli milliyetlere mensup ailelerinden oluşan bir *oligopolist* sektör. Bundan; mafya ile örgütlü suçun eroin ticaretindeki *gözle görülür* varlığının, bunların söz konusu ticaret içindeki gerçek önemleri ile ters orantılı olduğu sonucu çıkmaktadır.

Her aile/şirket, üç önemli mal ve hizmeti bir araya getirme gücünün belirlediği bir pazar payına sahiptirler; Sermaye, fiziksel şiddet, polis ve adalet aygıtını atıllaştırabilme gücü. Suç aile/şirketinin bu özelliklere sahip olma yeteneği ile, dolaşıma soktukları eroin miktarı ve değeri arasında kesin (neredeyse matematiksel) bir orantı vardır.

Bizzat mafyanın işlettiği gizli laboratuvarlarda yapılan eroin imalatı için, çok büyük miktarlarda saf morfin satın almaya yeterli sermaye gereklidir. Yasadışı bir pazardaki her alışverişte, satın alış ile yeniden satış fiyatları arasında belirgin bir oransızlık vardır. Çok sayıda aracı mevcuttur ve uyuşturucunun uzun yolculuğundaki her kilometre taşı fiyatta yeni bir artış anlamına gelmektedir. Sicilya ile ABD arasındaki uyuşturucu ticaretine bulaşmış uluslararası kaçakçılardan biri olan Eric Charlier, Palermo mahkemesinin yaptığı geniş çaplı bir araştırma sırasında yargıç Falcone'a Afganistan'da kilosu iki bin dolara saf morfin bulduğunu ve bunu hiçbir sorunla karşılaşmadan ihraç edebildiğini anlattı.

Aynı miktar saf morfin Türkiye'de 3500 dolar, Yunanistan'da 8000, Milano'da 12.000 dolardır.[20]

Morfinin maliyetinde Avrupa ve ABD'ye yaklaştıkça görülen artış, pazara sokulması için gerekli asgari sermayede de buna tekabül eden bir artışa yol açmaktadır. Aslında her Peştu kabile

---

[19] Hükümetlerin son zamanlarda sundukları methadon ikamesi programları eroin talebini daha esnek kılma yönünde bir girişim niteliğindedir. (Methadon: Eroin ve öbür morfin türlerinin yarattığı bağımlılıkların tedavisinde kullanılan ve kendisi bağımlılık yaratmayan bir uyuşturucu- E.n.)

[20] G. Sciacchitano, *Requisitoria del PM Sciacchitano nel processo contro Rosario Spatola più 119*, Palermo Savcılık Bürosu, 1982, s. 173,174.

şefi üretilmiş afyonun tamamını kapatarak morfin imal edebilecek durumdayken, uyuşturucu ticaretinde Türkiye, Lübnan ve Suriye'de görece az sayıda devlet görevlisi, siyasal yetkili ya da askeri görevli yer almaktadır. Morfini işleyecek laboratuvar ağını kurabilecek milyonlarca Paund'a çok az sayıda Avrupalı suç örgütü sahiptir.

Öte yandan, morfinin eroine dönüştürülmesi % 100 ve % 200 arasında kâr sağladığı için -dolaşımın her safhasında geçerli olağanüstü bir kâr-, her suç örgütü saf morfin işine girmek ister. Bir kilo eroin elde edebilmek için gerekli bir kilo morfinin Avrupa piyasasında 12.000 dolar ettiğini görmüştük. Aynı miktar eroin ABD'de 25.000 dolardır (1982'de).

Fiziksel şiddet kullanımı suç şirket/örgütüne her şeyden önce, bulundukları piyasaya rakiplerin olası girişini engellemek ve cesaretlerini kırmak için bir engel oluşturarak, korunmuş bir bölge kurmak için gereklidir. Dağıtım zincirinin son halkalarında bu türden engellemeler ya çok zayıftır ya da yoktur; ve isteyen herkes pazara girerek uyuşturucu satıcısı olabilir.

Aynı zamanda suç şirket/örgütleri uygunsuz tanıklıklar, suç örgütü mensuplarının polise muhbirlik yapması, alışıldığından daha büyük bir gayretle çalışan ya da adalet yetkilileri ile örgütlü suç dünyası arasındaki ilişkilere egemen bulunan yazılı olmayan yasalara aykırı davranan yargıçlar ve polisler gibi beklenmedik engellemeleri ortadan kaldırmak için ("kiralık katil" vs. gibi) bu işlere özel kişiler aracılığıyla fiziksel şiddet kullanırlar. Mezzogiorno'nun yoksul mahallelerindeki sorunlar ve genç işsizlerin içinde bulunduğu hayat koşulları, suç emeği arzının sürekli olarak artışını sağlayacak biçimde her geçen gün daha kötüleştiği için, Güney Italya'daki mafya *camorra* grupları tehlike ve şiddet içeren işlerin yapılmasında kendilerinin -ve başkalarının- hayatlarını ortaya koymaya hazır bir "yedek ordu"ya yaslanabilmektedirler.

Polisi etkisizleştirmek için, uyuşturucu alıp satan, işleyen ve taşıyan grupların eylemlilikleri etrafında sıkı bir güvenlik ve gizlilik ağı kurulması zorunludur. Eğer büyük bir miktar uyuşturucu ve sermaye kaptırılır, ailenin kilit üyelerinden birkaçı yakalanır ya da her şeyden önemlisi bir ya da birkaç gizli laboratuvar ortaya çıkartılırsa, işin olağan akışı kesintiye uğrar. Bunun sonucunda bir suç şirketi/örgütü pazarın dışına itilebilir ve

yerini başkasına kaptırabilir. Bu tehlikenin önüne geçmek için, polis ve adalet görevlileri, rüşvet ya da siyasal baskıyla atıl duruma getirilebilmekte ya da (son yıllarda Palermo'da olduğu gibi) aynı amaçla, mafyaya karşı mücadele eden tanınmış siyasetçi, araştırmacı ve adalet görevlileri öldürülerek bir terör havası estirme yoluna gidilebilmektedir.

En üst aşamada uyuşturucu işi bu üç etkenin de birlikte bulunmasını gerektirir. Böylelikle yalnızca uyuşturucu alım satımı bakımından değil, -özellikle adalet ve soruşturma sisteminde çalışanları rüşvetle satın alma ya da baskı altında tutma olanağı gibi- özel hizmetler bakımından da sırtını daha güçlü gruplara dayamak zorunda olan, rekabetçi eroin piyasasında çalışan suç şirket/örgütlerinin gücünün ötesindeki ekonomik faaliyetlere girişmeleri için koşullar yaratılabilir. Suç ailelerinin/şirketlerinin rüşvet ve dalavere işlerine yaptıkları yatırım, modern ceza hukuku sistemindeki karmaşıklığının "olumsuz bir yan ürünü"dür.[21]

Suç dünyasındaki küçük girişimcilerin ellerinin altında bu tarz kaynaklar olması olanaksızdır; öyle olmasa bile, bu gibi durumlarla, para ve zaman harcamaya değmeyecek kadar ender karşılaşırlar. Bu nedenle rekabetçi koşullarda çalışan gruplar adalet sistemini halletmeleri gerektiğinde ya da şiddet ve yasadışı işlerin etkin biçimde yapılması için uzman kişiler kullanmaları gerektiğinde tekelci gruplara başvurmak zorundadırlar.

Her an kullanılmaya hazır sermaye, şiddet ve polisi etkisiz kılabilme becerisi, bütün bunlar, uyuşturucu piyasasının tekelci sektöründe faaliyet gösteren suç ailelerininin/örgütlerinin (şirketlerinin) optimal sayısını azaltmaya eğilimli bir ekonominin temelini oluşturan unsurlardır. Sonunda, ana ticarî kanalların her birinde, yalnızca çok küçük bir grup faaliyet sürdürebilmektedir. Son zamanlarda Amerika'ya giren toplam eroinin % 30'unu sadece dört Sicilyalı mafya grubu satın almaktadır.

Güvenilirlik Sorunu

Eroin piyasasının zirvesinde bulunanların çok büyük kazançlar sağladıkları kesindir; ancak buna paralel olarak çalışma koşulları

[21] Yukarıda, **MAFYA KAPİTALİZMİNİN SINIRLARI** bölümünün başında gördüğümüz gibi.

son derece büyük tehlikelerle doludur. Bu tarz bir suç faaliyetine özgü tehlikeler, öncelikle tanınmak, ikinci olarak da anlaşma koşullarını garanti altına alacak yasal bir otoriteden yoksun olmaktır. Bu nedenle alışveriş muameleleri daima ilk karşılaşmada yapılmalı ve ödemeler hep nakit olmalıdır. Aynı zamanda, polisle son derece yakın "güven" ilişkilerinin olduğu ya da -ABD'de- FBI ya da adalet görevlilerinin dönen işler hakkında bilgi sahibi olmalarının usûlden sayıldığı geleneksel (kumar, fuhuş, şantaj vs. gibi) örgütlü suç sektörlerinde olduğundan çok daha yüksek bir gizlilik sağlanmalıdır.

İşin gizliliği, uyuşturucu ticareti için hayatîdir. Polis görevlileri ile örgütlü suç dünyasının mensupları birbirlerinin faaliyetleri hakkında ya çok az bilgi sahibidirler ya da hiç bilgileri yoktur. Polisin, yeni bir uyuşturucu kanalının açıldığını, burada faaliyet gösteren bireyleri, grupları ve bunların faaliyetlerini gizleme yöntemlerini anında (ya da kısa sürede) haber alması son derece seyrek görülen bir durumdur.

Narkotik trafiği, hırsızların gözle görülür bir zaman üstünlüğüne sahip oldukları, bitmeyen bir hırsız-polis oyununa benzemektedir. Yeni bir yasadışı iş kanalı açıldığında, önceleri durum rahattır ve büyük vurgunlar bu ilk dönemde yapılır. Bunun nedeni, araştırma kaynaklarının başka yerlere, en son zamanlarda ortaya çıkartılmış olan ve bu nedenle resmî siyasetin ve kamuoyunun bakışlarının üzerine yoğunlaştığı piyasalara ve coğrafî alanlara ayrılmakta oluşudur. 1970'li yılların ortalarında önde gelen Sicilyalı mafya grupları eroin piyasasındaki faaliyetlerini görülmemiş ölçülere vardırdıkları sırada, araştırma görevlileri, İtalya'daki uyuşturucu trafiğinin merkezinin Campania'da olduğuna inanıyorlardı. Bu yönde yapılan araştırmalar sonunda Anti-Mafya Komisyonu "İtalo-Amerikan mafyasının uluslararası uyuşturucu kuryelerini halâ Sicilya'dan bulduğu, örgütün İtalya kanadının operasyon üslerinin artık adayla sınırlı olmadığı, -her nasılsa, büyük bölümü ile- Campania'ya, dahası Napoli'ye taşınmış olduğu" sonucuna vardı.[22]

Uyuşturucu kaçakçılığının o anki coğrafyası ile polisin bilgilenme düzeyi arasındaki aynı zaman farkı; çeşitli polis örgütlerinin topladıkları bilgileri biraraya getirerek birlikte davran-

[22] Anti-Mafya Komisyonu, *Commissione parlamentare d'inchiesta sul fenomeno della mafia in Sicilia*, cilter I,II,III, IV, doc. XXIII, no.2, s.252.

malarını önleyen bir dizi prosedürün varlığı nedeniyle sorunun daha da içinden çıkılmaz hale geldiği uluslararası düzeyde de geçerlidir.

Servetlerini korumak ve anlaşmaları garanti altına almak için gereken harcamaların büyük bölümü, işadamlarının kendi şirket bütçelerinden karşılanmaz. Toplum, kamusal ve özel mülkiyetin güvenliğini sağlamak için polis güçleri ve mahkemeler oluşturarak ekonomik hayatın temel kurallarını garanti altına almıştır.

Oysa yasadışı girişimcinin konumu farklıdır. Anlaşmalar yaptığında ya da yasadışı alanlara yatırımda bulunduğunda, işinin güvenliğini yasalara ya da resmi kurumlara dayandırmaz. Bu nedenle karşılıklı güven, yasadışı girişimciler arasında, diğer işadamları arasında olduğundan daha fazla zorunludur. Bu insanlar, sürekli olarak kaynak ayırdıkları şiddetin ya da şiddet tehdidinin maliyetinden kaçınmak istiyorlarsa, kendi dünyalarında, adetlerini, davranış kurallarını, karşılıklı güven ilişkilerini ve geleneklerini oluşturmak zorundadırlar. Suçluların dünyasında toplumsal sözleşme asla *a priori* [önceden verili-ç.n.] değildir. Bir anlamda, her gün yeniden yaratılmak zorundadır.

Suçluların dünyasının sosyal ve antropoljik doğası büyük ölçüde, gizlilik ihtiyacı ile ve piyasa ilişkilerini düzenlemek için devletin yasalarına yaslanmanın olanaksızlığı ile belirlenmiştir. Karşılıklı güveni ve gizliliği, aynı kültürün aynı etnik ve bölgesel topluluğun hatta aynı ailenin üyesi olmaktan daha iyi ne sağlayabilir?

Uyuşturucu dünyası etnik azınlık ya da aile ve akraba grupları mensuplarının oluşturduğu bir dizi seçkin tarafından kontrol edilmektedir. Asya'daki uyuşturucu güzergâhı (kalkış noktasından itibaren) Kürt, Beluci ve Peştu etnik azınlıklarının elindedir: Pakistan'daki afyon üretimi Peştuların elindedir; afyonu kaçak yollardan Iran'a sokanlar Belucilerdir; Iran ile Türkiye arasındaki uyuşturucu trafiği ve kaçakçılığı Kürtler tarafından yapılmaktadır.[23]

Bütün Güneydoğu Asya'da eroin dağıtımındaki en önemli rolü, ana vatanları Swatow olan, Chu Ch'ao cemaatinden sürgün Çinlilerin kurduğu "mafya" oynamaktadır. Bunlar, coğrafi sınırları bir düzine Asya ve bir o kadar da Avrupa şehrine yayılan,

[23] DEA (Uyuşturucu İle Mücadele Örgütü), *a.g.e.*

kan ve akrabalık bağına dayalı ilişkiler kurmuşlardır;

> Malî işlerini izlemek son derece güçtür; uyuşturucu trafiğine karışmış olsalar da olmasalar da. (...) kendilerine özgü mübadele yöntemleri vardır. Nakit ya da çek karşılığı mal sevkiyatı seyrek görülen bir durumdur. Belki Bangkok'da uyuşturucuyu getiren kuryeye, posta pulundan büyük olmayan bir kağıt parçası verilecektir. Bu kağıt parçası, Bay Wang'ın kuryeye -aynı bölgenin yerlisi olan ama afyonla a da eroin kaçakçılığı ile hiç ilgisi bulunmayan, Singapur, Yeni Delhi, Londra ya da Paris'te bir lokanta ya da bakkal dükkanı işleterek mütevazi bir hayat sürdüren- Bay Chiang'dan şu kadar bin dolar isteme selâhiyeti veren imzasını taşıyacaktır. Bay Wang'ın imzalamış olduğu kağıt parçasını gördüğünde Bay Chiang gerekirse borç alarak istenen miktarı verecektir. Aylar sonra, belki salamura balık satıcılarından birisi, Bangkoklu bay Wang adına yazılmış küçük bir kağıt parçası ile ödemede bulunacaktır. Bu yolla, aynı toplulugun mensupları arasında karşılıklı güven ilişkisine dayalı -ve ilişkiyi bozanın son derece acımasız biçimde cezalandırıldığı- gizli bir finans ağı oluşmuştur.[24]

"Marsilya klanı" (bilindiği gibi) dört Korsikalı ailenin üyelerinden oluşmaktaydı; Venturi kardeşler, Marcel Francisci, Joseph Orsini ve Guerini kardeşler. Marsilya grubu sonradan, aşağıda göreceğimiz gibi, Sicilyalı rakipleri tarafından -Spatola, İnzerillo, Gambino, Bondate ve Badalamenti aileleri- safdışı bırakılarak, Doğu ile ABD arasındaki eroin ticaretinden aldığı payı kaybetti.

Bu grupların her birinin iç dayanışması, görünüşte akıl dışı yollarla, içerden evlenmeler, evlat edinme vb. pek çok doğal ve sonradan edinilen akrabalık biçimleriyle güçlendirilmektedir. Sicilyalı mafya aileleri içinde, (Mayıs 1980 tarihli bir polis raporuna dayanarak) P.M. Sciacchitano tarafından kalem alınan bir iddianamede de görüleceği gibi son derece mükemmel bir ilişki ağı kurulmuştur:

> Raporun başlangıç noktası, yukarıda adı geçen dört aile-

[24] Lamuor ve Lamberti, *a.g.e.* s. 56-57.

nin bir anlaşma yaparak, Palermo ve ABD'de faaliyet göstermek üzere (...) bugün hayatta bulunmayan Carlo Gambino'nun başkanlığında (...) bir grup oluşturduklarının gözlenmesi olmuştur. Rapora göre Carlo Gambino, Tommaso Gambino ve oğulları Giovanni, Giuseppe ve Rosario'nun olduğu kadar Giuseppe, Pietro ve Antonio Inzerillo kardeşlerin (ve tabii onların çocuklarının) yakınıydı.

Raporun devamında, farklı aile üyelerini birleştiren ve dört ayrı aileyi tek bir gruba dönüştüren akrabalık, hısımlık, kirvelik ilişkilerinden oluşan sıkı doku anlatılmaktadır. Şöyle ki; Gambino kardeşler, Babaları Salvatore'nin, Gambinoların annelerinin erkek kardeşi Spatola kardeşler Rosario, Vincenzo ve Antonio'nun kuzenleridirler; Spatola kardeşlerin babaları Salvatore, Gambino'ların annelerinin erkek kardeşidir. Aileler arasındaki yakınlığı güçlendirmek amacıyla Calogero Di Maggio, Domenico Spatola ile evlenirken, Giuseppe Inzerillo da - Calogero, Giuseppe ve Salvatore Di Maggio'nun kız kardeşi olan Giuseppa Di Maggio ile evlenir. Grubun parçalanması anlamına geleceği için kadınların dışardan evlenmemelerine özen gösterilir, bu nedenle kuzenler arası evliliklere çok sık rastlanır.[25]

Uyuşturucu dünyasında yeralan bu gruplar gelenek ile çağdaşlığın garip bir karışımını sergilerler. Bir yandan ticaretin doğası ve coğrafi alanı, üyelerin, pek çok dil ve kültürle, kimya ve ekonomi gibi oldukça güç teknik konulara yatkınlıklarını sağlayacak becerilerle donanarak grup içinde özel görevler üstlenecekleri bir işbölümünün kurulmasını gerektirmektedir. Öte yandan, ticarî yönetim ve denetim gerekleri ile gizlilik ihtiyacı, onları geleneksel güven, arkadaşlık, akrabalık ve aile ilişkilerinin sürdürülmesine iyice bağımlı hale getirmektedir.

Buradan, eroin ekonomisinde yer alan şirketlerin ailelerin, suç piyasası içinde dahi kazanılması kolay olmayan özel yeteneklere ve becerilere sahip kişilere gereksinme duydukları sonucu çıkmaktadır. Ülkeden ülkeye gidebilecek, hızlı karar verebilecek ve hasımlarının geliştirdiği denetim aygıtlarını ve

[25] Sciacchitano, *a.g.e.* s.36.

yöntemlerini kavrayabilecek insanlara gerek duyulmaktadır. Bu insanlar aynı zamanda güvenilir de olmalıdırlar; döneklik etmemeli, ikili oynamamalı ya da verdikleri sözden geri dönmemelidirler.

Bir örneği ele alalım. Spatola-Inzerillo grubunun *mafioso*'ları yasal bir şirket olan Inzerillo Sağlık Şirketinin ortaklarıydı. Burada teknik ve meslekî olarak örgütlenmiş bir işbölümü mevcuttu. Bazıları, gizlice Palermo'ya gelen Fransız kimyacılar ile birlikte laboratuvarlarda çalışmaktaydı. Bazıları da malın sevkinden ve saklanmasından sorumluydular. Bunlar, Alitalia (İtalyan Havayolları) nakliye acentasında çalışan bir sekreterden yardım almak zorundaydılar. Ardından, eroinin Sicilya'dan ABD'ye götürülmesi ve paranın ABD'den Sicilya'ya getirilmesiyle görevli bu zincirin en hassas halkalarından birini teşkil eden "kuryeler" gelmekteydi. Eroinin parayla değiştirilmesi işinde çoğunlukla iki farklı grup sözkonusuydu. Gruplardan biri dışarı gider, diğeri geri dönerdi. Dolarlar çoğu zaman İtalya dışında, İsviçre bankalarında ya bizzat kuryeler aracılığıyla ya da diğer yasadışı sektörlerde (silah, altın, değerli taş vs.) iş yapan kişiler tarafından lirete çevrilirdi.[26]

Yine -üyeleri kimi zaman başka gruplardan ya da aynı şirketin alt gruplarından oluşan- başka bir grup daha vardı ki, bunlar da kazançların bankalara yatırılmasından ve işletilmesinden sorumluydular. Hatta laboratuvarlarda işlenecek morfinin bulunması, uyuşturucu ihracatını elinde tutan Türkiye, Lübnan ve Suriyeli siyasal-askeri suç örgütleri ile temas kurabilecek uzmanlarla işbirliği yapılmasına bağlıydı. Bütün iş, operasyonun en hayatî noktalarında devreye giren, zirvedeki bir grup seçkinin gözetimi altında yürürdü.[27]

Burada anlattığımız sürecin iki temel önşartı vardır: Polisin sızmalarına karşı korunaklı olmak ve işe karışanların, her biri milyarlarca lirete varan işlemlere dair yapılan taahhüt ve anlaşmalara uyması.

Anlaşmalara saygılı olacak, bunu yapmak son derece kolay olduğunda bile değeri çok büyük olan mal ve sermayeyi alıp kaçmayacak, yakalandığında yetkililere hiçbir şey sızdırmaya-

---

[26] Brooklyn mahkemesi, ABD, 13. dipnotta sözü edilen belge.

[27] Falcone, a.g.e., s.514 ve devamı.

cak insanlar bulmak için mafya, aralarında doğal ya da sonradan kurulmuş akrabalık yükümlülükleri olan insanlara yaslanmak zorunda kalmıştır. Bu durum, suç şirket/örgütlerinin iş bağlantılarını geliştirebilme olanaklarını kesin biçimde sınırlamaktadır. Şirkette çalışanların aralarındaki birincil ilişkilerin sayısı ve niteliği ile, şirketin (gerek içeride gerekse dışarıdaki) işlerinin pürüzsüz ve gizlilik içinde sürme düzeyi arasında gerçekten de doğrudan bir ilişki vardır;

> Özellikle önemli konularda müdahale etmek gerektiğinde, görevin daima -hem işin kesin olarak tamamlanması için hem de grubun geri kalan üyelerinin her ne olursa olsun dış dünyaya hiçbir bilginin sızdırılmayacağından emin olabilmeleri için- bir akrabaya verilmesi akla yatkındır.[28]

Örgütün faaliyetlerini çevreleyen gizlilik düzeneği beklenmedik durumlarda ya da ihanet veya her ne türden olursa olsun sızmalar üzerine çözülürse, o zaman şirketin operasyon ağı, işin başında yalnızca çekirdek üyelerini bırakarak geri çekilecektir; "Gallina sevkiyatında mallar kaptırıldıktan sonra, uyuşturucuyu bizzat kendilerinin taşımaları yolunda bir karar alınmış olması, bir yabancıya güvenilemeyeceği [nin saptanması] (...) nakliyatın iki ailenin gerekli niteliklere sahip üyeleri tarafından yapılmasını göstermesi bakımından anlamlıdır."[29]

Operasyonlar belli bir ölçeği aştığında ortaya çıkan özgün aile -ve akrabalık- ağının dışındaki insan ve araçlardan düzenli olarak yararlanma ihtiyacı, operasyonu kuşatan gizlilik ağında çatlakların oluşması ile sonuçlanır ve grubun iç hesaplarında "düzensizliklerin" artmasına neden olur (mallar ortadan kaybolur; uyuşturucunun nasıl nakledileceği, fiyatı ve niteliği hakkında "yanlış anlamalar" olur; doların nasıl ve hangi oranda lirete çevrileceği vs. hakkında uyuşmazlıklar doğar). Bu açıdan, Sicilya ile ABD arasındaki eroin ticaretinde en ciddi çatlakların, operasyonun boyutlarının, gerekli kişilerin Sicilyalı mafya ailelerinin dışından teminini gerektirecek kadar büyük boyutlara vardığı durumlarda ortaya çıktığı görülecektir. Sicilya mafyası-

---

[28] *A.g.e.*, s. 61.

[29] *A.g.e.*, s. 85-86.

nın şimdiye dek kurduğu en büyük uyuşturucu işi hakkında bir dolu ayrıntılı bilgiyi polise verenler, çeşitli düzeylerde uyuşturucu ticaretine karışmış bir grup havayolu çalışanı ile birlikte, tutuklanmalarının ardından polisle işbirliği yapan biri İsviçreli diğeri Belçikalı iki uluslararası uyuşturucu kaçakçısıydı.[30]

Mafya Şirketlerinin Eroin Ticaretindeki Yerleri

Eroin kaçakçılığında modern Batılı Sicilya mafyasının büyük bir güce sahip oluşu yeni bir olgudur ve son on ya da on beş yıldan fazla süredir mafyayı etkileyen daha geniş çaplı gelişmelerle yakından bağlantılıdır. 1970'li yılların başlarına kadar Sicilyalı *mafiosi*, özellikle Marsilya'da üslenmiş olan Fransız gruplar başta olmak üzere diğer Avrupalı suç örgütleri ile rekabet edebilecek yeterlilikte olmadığı için uyuşturucu pazarında tekel kurmayı başaramadı.

Mafya 1950 ve 60'lı yıllarda uyuşturucu işine belli ölçülerde girmişti. Bu sırada yapılan bir dizi polis operasyonu, Genco Russo, Angelo La Barbera, Tommaso Buscetta ve Gaetano Badalamenti gibi liderlerin işe karışmış olduklarını ortaya çıkardı. Ancak uyuşturucu dünyasındaki rolleri hiçbir zaman ikincil olmaktan öteyi geçmemişti; McClennan Komitesi'nin raporuna göre Fransa'da imal edilen eroinin ABD'ye yolculuğunda, Sicilya ve Güney İtalya konaklama noktası olmaktan fazla önem taşımıyordu.[31]

Bu onyıllar boyunca Sicilyalı ailelerin şirketlerin rakipleri ile karşılaştırıldığında -her şeyden önce kullanılabilir belirgin bir gerilikleri vardı. Modern girişimci mafyanın gelişiminden önce, hem zamanlarının ve kaynaklarının çoğunu hasımları üzerinde üstünlük sağlamaya harcamak zorunda bırakan onur kültü, hem de gelirlerini haraç ve asalakça işlerden edinme durumunda oluşu, *mafiosi*'yi engelliyordu. Sonuçta *mafiosi*, dünya çapındaki uyuşturucu dolaşımının zirvesine ulaşması için gereken büyük miktarda nakit parayı biriktirme gücünden yoksundu.

---

[30] G. Falcone, *Sentenza istruttoria del processo contro Mafara Francesco plù 23*, Palermo mahkemesi, 1982, s.1,95.

[31] ABD Senatosu, *Organized Crime and Illicit Traffic in Narcotics*, Hükümet faaliyetleri üzerine Komite'nin raporu, Washington DC 1965.

Bu geri durumun değişmesi, Sicilya'da 1970'li yılların başında bir girişimci mafya tabakasının yanında, elindeki nakit fazlası fonlar için yeni yatırım alanları arayan küçük ve orta ölçekli, mafya olmayan bir tabakanın ortaya çıkması ile oldu. Bu dönemde Sindona, İtalya'nın yasal finans çevreleri ile sermayelerini yasadışı yollardan edinmiş çevreler arasında iletişim kanalları yaratmakta ustalaşmıştı. Bu yeni özgür hareket olanaklarından yararlanmaya başladığında ve aynı dönemde devletin şiddet tekelinde ortaya çıkan bunalım polisin etkisizleşmesine yol açtığında Sicilya *mafiosi*'si; hızla, eroin akışının kavşak noktasını Fransa'dan İtalya'ya çevirerek suç emeğine otuz yılı aşın süredir hakim olan uluslararası işbölümünü değiştirme gücüne ulaştı, 1970'li yılların ortalarına doğru da pazar gücünü eline geçirdi.

Dünya eroin ticaretinde kendine yer açmak için mafya tarafından kullanılan bu nakit rezervlerinin nasıl oluştuğunu daha ayrıntılı biçimde izlemek başlı başına anlamlıdır. Bugün, olanların üzerinden on yıl geçtikten sonra, o zaman soyutlanmış ve ilgisiz gibi görünen, hatta bu nedenle işin içinde etkin olarak bulunanların da belki bütün olası sonuçlarını değerlendirmede başarısız kaldıkları olay ve süreçlerin genel özelliklerini ayırdetmek çok daha kolaydır.

Herkes, -Anti-Mafya Komisyonunun yayımlamış olduğu belgelerden ve basında çıkan suçlamalardan- mafyanın sermaye birikimini inşaat sektöründen sağladığını bilir. Bunun kadar bilinmese de, 1970'li yılların başında mafyaya -karmaşık transferler ve aracılıklarla- kimyasal işlemler için gereken çok miktarda uyuşturucuyu satın alma olanağı sağlayan nakit fazlası fonlarının oluşmasına katkıda bulunmuş olan, Batı Sicilya ekonomisine özgü iki kaynak dana vardır. Bu kaynaklar; a) merkezi devlet tarafından Sicilya bölgesine ayrılan "destek fonları"nın harcanmayan kısmının kamu fonları biçiminde bankalarda birikmesi; b) Sicilya adasındaki karayolları birimleriyle iş yapan Sicilyalı ailelerin ellerinin altında, kullanılmaya hazır çok büyük miktarlarda nakit para bulunması.

Sicilya bölgesinin yasal statüsünü düzenleyen 38. madde, Bölgenin her yıl devletten ulusal destek fonları adıyla çok büyük miktarlarda para almasını sağlamaktadır. Bununla, kamu yatırımlarının mali yönden desteklenmesi amaçlanmaktadır. 1947-71 yılları arasında Bölgeye aktarılan miktar 830 milyar

liretten fazlaydı, 1972-76 yılları için ise 630 milyar liret ayrılmıştı. Bu boyutta bir ödemede büyük gecikmeler olacağı ve Bölge yönetiminin bu parayı harcamakta yetersiz kalacağı düşünülürse, 1973 yılında "toplam 450 milyar Liretten[32] yaklaşık 290 milyarının -toplam miktarın yaklaşık % 65'i- nasıl olup da hâlâ kullanılamadığını" anlayabiliriz.[33] Anti-Mafya Komisyonu bu durum karşısında endişelerini belirtti. Son ana raporunda, bu fonların mafya ve klientelist sistemler tarafından kullanılmasından doğabilecek sorunların çözümlerine geniş yer ayırdı:

> Burada özetlemiş olduğumuz koşulların sonucunda, Bölgeye gönderilen paraların, kullanılmamış nakit fonlar olarak, çok uzun sürelerle ve büyük meblağlar halinde beklediği anlaşılmıştır. Bu durum banka sisteminin yeni ve yapay birtakım özellikler edinmesine yardımcı oldu ve mafyanın ilgisini çekerek, asalaklara fırsatlar sundu. Gerçekten de bu olağanüstü nakit kaynaklar, çok defa spekülatif amaçlı projelerde kullanıldı.
> (...) Bu koşullar, sonuçta mafyaya işlerini genişletebilmek amacıyla aracılık edebileceği ve kullanabileceği mükemmel mali kaynak ve banka kredisi olanakları sundu.[34]
> (...) Gerçekten de Mariano Licari gibi tanınmış mafya kişilerine, şüpheli teminatlarla kredi verildiği pek çok örnek olay vardır. Bankaların ve kredi kurumlarının çıkarlarına aykırı olarak, ilkeler bir kenara bırakılarak yönetildiği başka durumlar da olmuştur. Bu örnekler, tanınmış mafya simalarının yasal olmayan kayırmacı muamelelerden yararlandığından duyulan şüphelerin boş olmadığını göstermektedir.[35]

Adadaki (Sicilya) 344 Maliye tahsil şubesinin işleri için açılan ihaleyi alan dört aile -zamanından önce tamamlanmış iş için, "hakediş" adı altında, zaman zaman toplam vergi gelirlerinin

---

[32] 1973 yılındaki 450 milyar liretin bugünkü değeri dört katıdır.

[33] Anti Mafya Komisyonu, *a.g.e.*, cilt, I,II,III,IV, doc. XXIII, no.2, s.299

[34] *A.g.e.*, s.300.

[35] *A.g.e.*, s. 200.

% 20'sine varan fazladan ödeme yapılması, normal oranı aşan harcama maliyetlerinin geri ödenmesi v.s. gibi- her türden istisnai ve ayrıcalıklı düzenlemenin yanısıra; devlet bunların tahsil ettikleri miktarın büyük bir yüzdesini (birkaç yıl öncesine kadar bu oranın ulusal ortalamasının % 3.3 olmasına karşılık, bölgede % 10'du) alıkoymalarına olanak verdiği için, büyük bir güç ve servet yoğunlaşması örnegi sergilemekteydiler.[36]

Gerek ellerinin altında yüz milyarlarca lirete varan bir sermayenin varlığı, gerekse Sicilya'daki mafya grupları ile ve egemen siyasal gruplarla olan yakın ilişkileri sayesinde bir lobi oluşturmuş olan Maliye tahsildarları; Sicilya'nın suç şirketlerinin/örgütlerinin dünya eroin ticaretine girmeleri için spekülatif ve malî fırsatlar saglamışlardır. Pio La Torre, Anti-Mafya Komisyonunun alt raporunda, Salemi'deki Salvo grubu için şunları yazmıştır.

> Trepani eyaletindeki Hıristiyan Demokrat Parti, bugün, -bilindiği gibi bu Komisyonun dikkatle izlediği Bölge Maliye bürolarını denetleyen-Salemi'deki Salvo ailesinin başını çektiği bir güç grubunun ellerindedir. (...) Son yıllarda Salvo grubu, diğerleri üzerinde kesin bir üstünlük sagladı ve amacının eyaleti denetimleri altına almak olduğu ortaya çıktı. Bütün bunlar, (elbette doğrulayıcı kanıtlardan yoksun olmakla birlikte) uyuşturucu ticareti ile ilgili olarak yapılan ve Salvo grubunun, Alcamolu bazı gruplarla birlikte Zizzo'nun (Salemi mafya şefi) içinde son derece önemli rol oynamış olabileceği bir dağıtım şebekesi için mali destek verdigini ileri süren tahlillerinden çıkartılmıştır.[37]

Sicilya adasındaki kredi piyasası siyasal iktidar ile mafya iktidarı arasındaki ittifak tarafından yakından denetlendiği için, 1960'ların sonundan 70'lerin başına kadar, malî rezervler ile yatırımlar arasında büyüyen dengesizligin etkisi, mafyanın ekonomik gücünde çok büyük bir artışa izin vermemiş olmalıdır. Anti-Mafya Komisyonunun araştırmaları döneminde

---

[36] Maliye lobisinin gücü ve Sicilya'nın siyasal yaşamı içindeki rolü üzerine eski Bölge Başkanı Giuseppe D'Angelo'nun Anti Mafya komisyonunda yaptığı tanıklığa bakınız (Anti Mafya Komisyonu, *a.g.e.*, doc. XXIII, no.2-VII,s.1067).

[37] Anti Mafya Komisyonu, *a.g.e.*, doc. XXIII, no.2 -VII, s.603

(1962-76) büyük Sicilya bankalarının nasıl çalıştığı hakkında bir fikir edinmek için Komisyon'un ana raporunda Sicilya'da kredinin dağıtılmasına dair vardığı sonuca bir göz atmamız yeter.

> Diğer konuların yanısıra, denetimle yükümlü kurumların sorumluluklarını her zaman gerekli titizlilikte ve sıklıkta yerine getirmediklerini; tarım kredilerinin kimi zaman yasanın belirlediği sınırlarla uyuşmayacak biçimde dağıtıldığını; özel fonların çoğunlukla amaçları dışında kullanıldığı; kredilerin, birçok kez, bunları faiz karşılığı borç vermek için kullanan gruplara ya da mali şirketlere dağıtıldığını kanıtlayabildik. (...) Öyle ya da böyle, bu özel durumlarla birlikte, bütün kredi sistemi mafyaya özgü kanallara akmaktaydı.[38]

Daha sonra bu kamu fonları, 1970'li yılların başlarından itibaren dünyadaki en kazançlı yasadışı pazarlardan birine yatırılan olağanüstü miktardaki sermayenin en güçlü kaynağını oluşturdular. Bu durum, suç dünyasının mali bakımdan en güçlü dört ailesinin, 1970'li yılların ortasında, Palermo civarında, her biri haftada yaklaşık elli kilo eroin üretme gücüne sahip dört eroin imal laboratuvarını nasıl kurabildiklerini açıklamaktadır. Morfin bulmadaki kesintiler ve imalatı gizli tutma mecburiyetinden gelen sorunları hesaba katarsak, -İtalyan ve Amerikan mahkemelerindeki dava tutanaklarına dayanarak- 1975-76 yıllarından laboratuvarların ortaya çıkartıldığı 1980 yılı Ağustos ayına kadar, her yıl dört ya da beş ton arası saf eroin imal edilmiş olduğunu tahmin edebiliriz. Bu miktar, önceden gördüğümüz gibi, ABD'nin toplam talebinin yaklaşık % 30'unu oluşturmaktadır. Bunun % 80'den fazlası, kuryeler, ithalatçılar ve yüzlerce başka insanın devreye girmesini gerektiren toptancılar sistemi ile New York'ta dağıtılmaktaydı.[39] Üretim ve nakliye masrafları çıkartıldığında bu faaliyetten yıllık net yediyüz ya da sekiz yüz milyar liret kâr kalmaktadır. (Çokça söylendiği gibi iki trilyon liret değil; bu rakam, ABD'de *perakende* satılan eroinin ortalama yıllık hacmine karşılık gelir).

---

[38] *A.g.k.*, s.200.

[39] Biden, *a.g.e.*, s.1-3.

Toplam para miktarı her şeye rağmen çok büyüktü ve birkaç elde toplanmaktaydı. Bu *narcoliret*'in (uyuşturucudan elde edilen para anlamında; petrodolar gibi-ç.n.) belli özel nitelikleri vardı. Şöyle ki; a) bu paralar yerel ekonomik sistemin dışından gelmekte, böylelikle Sicilya'nın ödemeler dengesinde kredi kaynağı olarak işlev görmekteydi, b) bu paralar devletten çıkmıyor, klasik siyasal klientelizm'in bağımsız kanallarında toplanıyor ya da bu kanallar aracılığıyla yeniden dağıtılmaktaydı. Eski klientelist sistem ise asla bir kasabın, birkaç ay gibi kısa bir sürede bir milyar liret değerinde görkemli bir konak sahibi olmasına olanak vermezdi (oysa Palermo'da gittikçe daha sık karşılaşılan bir durumdur bu).

Narcoliret sayesinde *mafioso* bugün Sicilya'nın resmî siyasal iktidarı karşısında özerkliğini artırmış ve daha büyük bir siyasal ağırlığa kavuşmuştur. *Narcoliret*'in, aynı zamanda, bir yandan *mafiosi* ile mafya bağlantılı grup ve partiler etrafında yeni bir mutabakatın yaratılmasına yardımcı olurken, öte yandan toplum ve toplumsal kurumlar üzerinde yıkıcı ve bozucu etkileri olmuştur.

Bu yeni mutabakat pragmatiktir ve geleneksel mafyanın sahip olduğu karizmadan yoksundur. Şimdi nüfusun daha geniş kesimleri, kârların yalnızca doğrudan değil dolaylı olarak ve tamamen dürüst biçimde yeniden yatırıma dönüştürülmesinin verdiği ivme sayesinde yeni istihdam koşullarının yaratılmış olduğu inşaat sektörü örneğinde olduğu gibi- yasadışı ve suç olan işlerin sürmesine bağımlı hale gelmektedir.

Bugün bu yüksek kâr oranı, yasal ve saygın iş dünyasının Batı Sicilya ekonomisinin yasadışı sektörlerine yaptıkları yatırımlarla sağlanmaktadır. Adlî kayıtlarda büyük uyuşturucu kaçakçılarının dost ya da suç ortakları olarak isimleri geçenler arasında-küçük, orta ve büyük ölçekli bankaların kâtipleri, memurları ve yöneticileri; orta sınıftan meslek sahibi insanlar ve kamu kurumlarının -özellikle Bölge İdaresi ile ilgili- yöneticileri vardır. Bir tek uyuşturucu operasyonunda geçici ya da kısmî olarak yeralmak bütün bir yıl tekdüze, sıkıcı bir işte çalışmanın karşılığı olan kazancı sağlayabilmektedir.

Dahası, şimdi ellerinin altında yüz milyarlarca liret bulunan Sicilya'nın önde gelen mafya grupları, ekonominin zirvelerinde iş yapan banker ve işadamları ile eski tarz zengin *mafiosi*'nin

kurdugundan çok daha farklı bir ilişkiye sahiptir. Şimdi, tam anlamıyla büyük iş dünyasının eşiginden geçmek üzereler. Bu, Italya ve ABD'deki mafya tarihinde tümüyle yeni bir olgudur. Hiçbir Amerikalı mafya şefi ya da örgütlü suç grubu, retorik ve mitoloji dışında gerçekten *büyük* gücün ya da *büyük* paranın sınırlarına ulaşamamıştı. Amerikan toplumunun en zengin tabakalarını incelediği *The Rich and Superrich* kitabında G. Lundberg'in yazdığı gibi:

> Costello gibi insanların biriktirip bir tarafa koydukları paranın sıradan insanları kıskandıracak boyutlarda oldugu şüphe götürmez olsa da, ben, sözü edildiği kadar büyük olduğundan emin değilim. Costello ya da 1965'in yeraltı dünyasından herhangi birisinin servetinin beş milyon doları geçmesi şaşırtıcı olurdu. Yeraltı dünyasında Wall Street gibi bir kurum olmadığına göre, bu dünyadaki zenginligin büyüklüğünü gösterebilecek hiçbir kanıt da bulunamaz.[40]

Antropolog F. Ianni, 1970'li yılların başlarında New York'lu beş ünlü aileden birini incelemesi sırasında, bu ailenin mal varlığının on beş milyon doları geçmediğini gördü.[41]

Amerikan *mafiosi*'sinin sahip oldukları servetin onları gerçekten bagımsız kılacak yeterlilikte olmaması eylemliliklerinin, Amerika'nın üst düzey finans ve askeri gruplarının isteklerince koşullandırılmasına yol açmıştır.[42]

Bugünün Sicilyalı mafya girişimcilerinin durumu ise oldukça farklıdır. Servetleri, siyasal hamîlerinin uygun göreceğinin çok ötesinde bir özerk eylem alanı saglamaktadır. Böyle gerçek bir özerklik olmadan, -son birkaç yıldır Sicilya'daki üst düzey siyasi ve adli görevlilerin kurban gittiği- katliamlara anlam verilemezdi.

Son olarak *narcoliret*'in nasıl kullanıldığına bir göz atalım. Bu paranın dört ana kanala aktığı görülecektir. Bir bölümü -ki en az olanıdır- daha fazla uyuşturucu satın almak üzere yasadışı

---

[40] G. Lundbergh, *The Rich and Super-Rich*. New York 1968, s.119.

[41] F. Ianni, *A Family Business*. Londra 1972, s.90

[42] F. Pearce, *Crimes of the Powerful: Marxism, Crime and Deviance*, New York 1976, s.115-124.

dolaşıma geri döner. İkinci ve daha büyük bir bölümü, yasadışı yollardan dış ülkelere kaçırılır; örneğin İsviçre bankalarına yatırılır, ya da son zamanlarda daha sık görüldüğü gibi, artık yaşamayan Licio Gelli, Ortolani vb. İtalyan bankerleri ve maceracı kapitalistlerin büyük yatırımlar yaptığı çeşitli Latin Amerika ülkelerine gitmektedir.

Üçüncü bölümü ise artık mafyanın kalıplaşmış yatırım alanları olan -inşaat, tarım, turizm vs. gibi- yasal ve meşru ekonomiye ayrılmaktadır. Bu durum, ulusal ekonominin tersine Palermo'nun varoşlarında nasıl olup da küçük çaplı bir konut patlaması yaşanabildiğini de açıklar. Ancak *narcoliret*'in en büyük kısmı nakit fonlar biçiminde Sicilya'da kalmakta ve bu da para piyasasında on yıl önce ortaya çıkan (önceki sayfalarda gördüğümüz dengesizliğin yeniden, bu kez daha şiddetli biçimde doğmasına yol açmaktadır. Ancak *narcoliret*'in denetim altına alınması, 1970'li yılların başlarında Sicilya'ya akan kamu fonlarından kaynaklanan sermaye ve nakit paranın denetlenmesinden çok daha zordur. Eroinden sağlanan kârlar: a) şimdi *özel ellerde* toplanmaktadır; bunlar, siyasal güçlerin aracılığı olmaksızın kullanılabilir ve dört bir yana taşınabilir; b) 1970'li yıllarda gelişen bir dizi küçük ve orta ölçekli bankaya yatırıl-

SİCİLYA'DAKİ KREDİ KURUMLARININ PAZAR PAYLARI

KURUMUN RESMİ STATÜSÜ	YATIRIMLAR		MEVDUAT	
	1970	1980	1970	1980
Kamusal ve ulusal amaçlı kurumlar	% 51	% 44	% 52	% 52
"Vittorio Emanuelle" Tasarruf Bankası	% 35	% 27	% 30	% 21
Halk ve kooperatif bankaları, özel bankalar, öteki kurumlar	% 14	% 29	% 18	% 27

Kaynak: Banca d'Italia Bülteni

maktadır. Sicilya Bölge Yönetiminin yeni banka şubeleri açılması konusunda sahip olduğu özel yetkilerden yararlanmış olan bu bankalar, merkezin denetleme yetkilerine bağlı olarak yaptığı sıkı dönemsel denetimlerden de *de facto* [fiilen] muaf tutulmuşlardır.

Narcoliret'in varlığı, kooperatiflerin, kamu bankalarının ve yatırım piyasasındaki paylarını büyük kredi kurumları zararına ikiye katlamış olan küçük özel kurumların gösterdiği hızlı gelişimin tamamlayıcı bir unsuru olmuştur. (235. sayfadaki tabloya bakın) Kamu ve kooperatif bankalarının yaptıkları işler özellikle dikkate değerdir; Mevduatları 1970 yılında 345 milyar liret iken, 1980 yılında bir trilyon yedi milyon lirete yükselmiştir (her iki rakam da 1981 yılı değerleri iledir). Kamusal amaçlarla kurulmuş kurumlar ise, aynı dönemde yatırımlarının (1981 değerleri ile) iki milyar iki yüz seksen milyon liretten iki milyar yirmi sekiz milyon lirete gerilediğini gördüler.

IV

İngilizce Baskıya Sonsöz

Bu Sonsöz, Birleşmiş Milletler'in "Suçun Önlenmesi ve Suçlulara Nasıl Davranılacağı" konusunda düzenlediği yedinci konferansa hazırlık toplantılarından birinde sunulmuş özgün tebliğe dayanmaktadır.

St. Vincent, 8-10 Mart 1985.

BUGÜNÜN DÜNYASINDA ÖRGÜTLÜ SUÇUN YÖNELİMLERİ

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde "klasik" suç eylemliliğinde gözlenen geniş çaplı bir büyümenin yanında[1], büyük ölçekli suç (da) son zamanlarda global planda gerçek ve ivedi bir sorun olarak kendisini gösterdi. "Büyük ölçekli suç" kavramı, gerek meşru resmi yapılar gerekse yasadışı yöntemlerle siyasal ve ekonomik etkinliklerde bulunabilecek ve üretici, toplumsal ve kurumsal hayat alanlarını yıkıcı bir biçimde etkisi altına alabilecek kadar güçlü grupları tanımlamak için kullanılmaktadır. Büyük ölçekli suç, kendisini, dört temel başlık altında sınıflandırılabilecek bir çeşitlilik içinde ortaya koymaktadır; Örgütlü suç, malî ve ekonomik suç, siyasal ve idari yozlaşma ve yasadışı lobi faaliyeti.

Büyük ölçekli suçun dünya çapında gösterdiği gelişme, kuşkusuz onu engellemekle yükümlü ulusal ve uluslararası kurumlara meydan okuma anlamına gelmektedir. Bu gelişme aynı zamanda, toplum bilimlerinin, karşılaştığımız sorunların karmaşıklığı içinde yönümüzü bulmamıza yardımcı olacak yorumlar sunabilme yetkinliğinin de sınanabileceği bir fırsattır. Büyük suç dünyası pek çok bakımdan yeni ve benzersizdir,

---

1 BM Genel Konseyi, *Crime Prevention and Control: Report of the Secretary General* (A/32/199), 22 Eylül 1977.

ayırdedici nitelikleri geleneksel kavramlarla kolayca anlaşılamaz; suç sosyolojisinden, hukuktan ve kriminolojiden alınan kavramların yanında, ekonomi, antropoloji ve siyasal araştırma tekniklerini de kullanmak zorundayız.

Burada büyük ölçekli suçu bütün yönleriyle inceleyecek kadar yerimiz olmadığı için kendimi, yasadışı dünya piyasasının gelişmesi bağlamında uluslararası örgütlü suçun yeni yönelimlerinin araştırılması ile sınırlıyorum.

Yasadışı Piyasa

Son birkaç on yıl içinde, güçlerini özel şiddet yöntemleriyle zorla kabul ettirebilen ve siyasal yapı ile devlet aygıtlarının çok büyük bir bölümünü yönlendirebilen, ellerinde olağanüstü ekonomik kaynaklar bulunan gruplarca yürütülen büyük ölçekli yasadışı faaliyetlerde belirgin bir tırmanma oldu. Bu gruplar örgütsel özellikleri büyük çeşitlilik gösteren, uzmanlaşmış yapıya ve personele sahip şirketler ya da girişimler haline geldiler.

Suç ekonomisi, daha geniş çaplı bir değişim sürecinin parçası olarak gelişti. Savaş sonrasında uluslararası ticari ve ekonomik hayatın canlanmasına paralel olarak, emek meta ve sermaye alanında, dünya çapında, son derece büyük bir yasadışı pazar ve suç piyasası oluştu. Silahlar, uyuşturucu maddeler, sınaî ve askeri sırlar, yasadışı yollardan kazanılan dövizler, profesyonel gangsterler, ajan provokatörler ve ekonomik ya da cinsel olarak köleleştirilmiş insanlar... bütün bunlar, dünyanın her yanında, eskiden hiç olmadığı kadar büyük boyutlarda emre amâdedir.

Bu tür malların değişimi; varlığı, büyümekte olan pek çok ülkede genel bir korku ve gerginlik yaratan, ayrı ve tanımlanabilir bir ekonomik etkinlik alanının doğmasına neden oldu.

Bu yasadışı dünya pazarının denetimi uğruna, ilan edilmemiş bir yeraltı savaşı patlak verdi. Bu savaşın tarafları arasında, halkın gözünde kusursuz görünüme sahip işadamları, askerler ve askerî şefler, siyasi liderler, suç dünyasının patronları ve dünyamızın her ülkesinden çıkar düşkünleri bulunmaktadır. Yasadışı ekonominin özellikle kârlı sektörlerindeki bu savaş, -uluslararası suç örgütü dünyasında en sağlam savaş donanımına sahip- çok küçük bir grubun lehine çözüme bağlandı.

Suç piyasasının en önemli kolu olan, Asya ve Latin Amerika'da yetiştirilip Batı'nın tüketimine sunulan uyuşturucuların ticaretinde bu yasadışı grupların üstünlüğü, **GİRİŞİMCİ MAFYA VE EROİN EKONOMİSİ** bölümünde (s. 212-236) tartıştığımız gibi, kendi içlerinde bir işbölümünün oluşmasına yol açtı: Bir yandan suç dünyasının dışındaki halk kesimlerine uyuşturucu sağlayan çok sayıda küçük ve orta büyüklükte ekibin iş gördüğü bir rekabetçi sektör; öte yandan bu ilk sektörde faaliyet gösterenlere uyuşturucu satan, çeşitli uluslardan çok az sayıda suç şirketinin/örgütünün meydana getirdiği bir tekelci (oligopolist) sektör vardır.

Uyuşturucu alanında bir dünya pazarının ortaya çıkışı çok yeni bir olgudur. Bu pazarın gelişimi (II. Dünya Savaşı'nın bitiminden 1960'ların sonlarına kadar ABD'de; 1970'li ve 80'li yıllar boyunca Batı Avrupa ve sosyalist ülkelerde) eroine ve (1970'li yılların ortalarından günümüze dek Avrupalı ve Amerikalı orta sınıflar arasında) kokaine olan talebin artması ile bağlantılı olmuştur.

Birleşmiş Milletler Narkotik Bölümü'nün yayımlamış olduğu, dünya çapında ele geçirilen uyuşturucu miktarları ile ilgili rakamlar, bu pazarın nasıl bir gelişim gösterdiğini ortaya koymaktadır (242. sayfadaki tabloya bakın).

1970'li ve 80'li yıllardaki patlama sırasında ele geçen eroin miktarı yaklaşık olarak bir tondan altı tona yükselmiştir. Bu sürede dünya çapında ele geçirilen kokain miktarı da iki tondan on iki tona yükselmektedir. Eğer ele geçirilen miktarların (bütün dünyayı göz önüne alarak ve kendimizi yakın dönemle sınırlayarak), piyasada var olan uyuşturucu miktarının görece sabit bir oranını temsil ettiğini varsayarsak, uyuşturucu arz ve talebinin, 1970'lerin başından itibaren beş kattan fazla artış gösterdiğini söyleyebiliriz.

Bu tahmin, uyuşturucu kullananların sayısı, uyuşturucuların fiyatları ve yasadışı piyasadaki sermaye dolaşımı ile ilgili olarak bazı ülkelerin sunduğu verilere dayanılarak yapılmıştır. ABD'de, New York piyasasında eroinin toptan satış fiyatı 1970'li yıllarda kilo başına 15.200 dolardan 30.000 dolara yükselirken; toplam parakende satış miktarı aynı dönemde[2] yaklaşık bir milyar do-

[2] J. F.Holahan, "The Economics of Heroin", P. M. Wald ve P. B. Hutt'-dan alınmıştır, *Dealing with Drug Abuse: A Report to the Ford Foundation*, New York 1972, s.291.

DÜNYADA ELE GEÇİRİLEN EROİN VE KOKAİN MİKTARLARI 1947 - 82 (yıllık ortalamalar)

	Eroin (kg)	Kokain (kg)
1947-66	187	41
1967-74	953	625
1975	1.708	2.406
1976	2.586	2.419
1977	2.377	3.977
1978	2.441	5.391
1979	2.070	8.365
1980	2.510	11.820
1981	5.613	9.541
1982	6.153	12.092

Kaynak: BM Narkotik Bürosu, Review of Trends in Drug Abuse and Illicit Traffic, MNAR / I / 1984.

lardan 1980 yılında[3] 8.7 milyar dolara çıkmıştır[4] Uyuşturucu maddeler kullananların sayısı 1977 ile 79 arasında iki katına çıkarken[5], sadece üç yıl gibi bir zamanda ABD kokain piyasasındaki toplam sermaye 1977 yılında 13.4 milyar dolardan 1980 yılında 29.4 milyar dolara yükselerek, iki katından fazla artış göstermiştir.[6] 1975'den 1980'e, beş yıl içinde Batı Avrupa'da uyuşturucu bağımlılarının sayısında üç kat bir artış oldu;[7] daha muhafazakâr tahminler 1975 yılı için 86.000 olan bu rakamın

[3] *The Supply of Drugs to the US Illicit Market from Foreign and Domestic Sources*, NNICC'nın (Uyuşturucu Kullanımı İle İlgili Uluslararası İstihbarat Komitesi) raporu, Hükümet matbaası, Washington DC 1987, s.77.

[4] *A.g.k.*, s.30 ve M. Moore, *Policy Concerning Drug Abuse in New York State*, cilt III, 20 temmuz 1970, Hudson Enstitüsü, New York, 1970.

[5] Uyuşturucu ile Mücadele Örgütü (DEA), *Southest Asian Heroin: a Historical and Current Assessment*, Hükümet matbaası, Washington DC 1980, s.20.

[6] Bkz: NNICC raporu (yukarda dipnot 3) 1977 ve 1982.

[7] J. S. Russell ve A. McNicoll, *The British Experience with Narcotics Dependency*, İngiltere Sağlık Bakanlığı Alkol ve Uyuşturucu Madde Komisyonu, Vancouver, 1978, s.9.

1980'de 270.000 olarak vermektedirler.[8]

Uyuşturucu piyasasındaki bu sayısal artışın yanında, arz ve talep arasındaki ilişkide de dönüşüm yaşandı. 1970'li yıllara kadar böyle bir bağımlılık sorunu bulunmayan Üçüncü Dünyada uyuşturucu maddelerin kullanılmaya başlanması, Avrupa'da uyuşturucu fiyatlarını ve uyuşturucuya olan talebi artırarak, arz ile talep arasındaki ilişkinin sıkılaşmasına yolaçtı. Talepteki her artış, ne üretileceğine ve dağılım yapısının nasıl olacağına ilişkin kararlara anında yansımaktadır. Pazardaki uyuşturucu miktarındaki artış da talep yaratmaya başlar, pazar koşullarının son derece değişken coğrafi ve kültürel ortamlarda yerleşikleşmesinde etkili bir unsur haline gelir.

1960'lı yıllardan günümüze tam anlamıyla bir uyuşturucu dünyasının ortaya çıkmasına kadar, afyon, kokain ve diğer uyuşturucuların arz ile talep koşulları arasında böylesi yakın bir ilişki söz konusu değildi. Yüzyıllar önce olduğu gibi, Asya ülkelerinde ve bazı Batı ülkelerinin başkentlerinde yerel uyuşturucu madde piyasaları ile belli oranlarda uzun mesafeli ticaret mevcuttu. Ama, yakın zamanlarda tanık olduğumuz türden, kolları her kıtaya uzanan, büyük ticari işlemler gerektiren, rekabetçi ve karşılıklı bağımlı ulusal pazarlar mevcut değildi. Pek çok insan için uyuşturucu madde, önceleri, diğer mallar gibi satın alınan, satılan ve değiştirilen bir ticari mal değildi. Haşhaş ve diğer uyuşturucu maddeler gibi kokain ve afyon da zaman içinde kökleşen ve süreklilik arz eden kültürel örüntüler içinde ortaya çıktılar.[9]

Yüz binlerce küçük üretici ve rençber için bu uyuşturucular, gündelik hayatlarının ve dinsel ayinlerin birer parçasıydı. Uyuşturucu maddeler hayatın sıkıcı angaryalarından -düzenli olarak ya da zaman zaman- kurtulmayı sağlar, rahatlık ve huzur verirdi; bu maddelerin kullanımının özel bir kültürel bağlam içinde anlamı vardı. Bu bağlamın dışına çıkıldığında, uyuşturucunun kullanımı da anlamını kaybederdi.

Geleneksel Akdeniz ya da Doğu toplumlarında kimi bölgelerden yalnızca birkaç yüz mil uzaklaşıldığında, belli bir uyuş-

---

[8] NNICC, 1982, s.37.

[9] Uyuşturucu Bağımlılığı İle İlgili Ulusal Enstitü (NIDA), *Perspective on the History of Psychoactive Substance*, Hükümet Matbaası, Washington DC 1979.

turucu ile belli bir kültür arasındaki ilişki de varlığını ve geçerliliğini yitirirdi[10] Uyuşturucu maddelerin el altında olması, istenildiğinde bulunabilir olması, uyuşturuculara karşı bir talebin doğmasını engelledi.

Bu nedenle, özel bir kültürel bağlam içinde kalındığı sürece, uyuşturucuların üretim ve dolaşımı son derece sınırlıydı; -ticari bir mal olmadıkları sürece- salt tüketim amaçlı kâr nesneleri haline gelmediler.

Diğer büyük yasadışı pazarlar da, dünya uyuşturucu piyasasına paralel bir gelişme gösterdiler. Örneğin Batılı üreticiler, bu ticaretten büyük kazanç sağlayan kendilerine bağlı tüccarlar, işadamları ve gizli servis ajanlarının aracılığı ile,[11] Üçüncü Dünyadaki hükümetlere ve astlere yasadışı yollardan silah sattılar.[12] Yasadışı dünya pazarının bu sektörü 1960'lı yıllardan bu yana serpilip gelişti. Soğuk savaşın sona ermesi ile Asya ve Latin Amerika ülkelerinde geniş çaplı çatışmaların patlak vermesi, uyuşturucu piyasasındakine benzer bir biçimde, arz ile talep arasındaki ilişkinin daha sıkılaşmasına yol açtı. Şimdi, gizli silah ticareti ile bağlantıları olan baskı gruplarının çıkarları öylesine gelişmiştir ki, savaşların doğmasında ve sürdürülmesinde belirleyici olmakta ve yasadışı pazarlarda satılan silahların tür ve sayıları, bu işin iyice denetimden çıktığı yolunda güçlü bir izlenim vermektedir.

Şu anki çözümlemelerimizin amacı bakımından, gizli silah ticaretinde profesyonel suç örgütlerinin payının ne olduğu hakkında ayrıntılı bir açıklama yapmak gerekmiyor. Bununla beraber son derece önemli iki nokta var; a) Silah pazarındaki ticari ilişkiler, aynen uyuşturucu ticareti ile diğer yasadışı işlerde geçerli olan mantığa, haberleşme ve mali altyapı şebekelerine dayanma eğilimi göstermektedir;[13] b) geleneksel olarak

---

[10] NIDA, *International Drug Use*, Hükümet Matbaası, Washington DC 1978.

[11] A. Monti'ye göre ("Economia e politica dell'aiutio pubblico allo sviluppo", *Ispe Quaderni (serie studi e ricerche)*, Aralık 1983), gelişm ekte olan ülkeler, savunmalarına ve silah harcamalarına yaklaşık 129 milyar dolar -OECD ülkelerinin yardım olarak verdiği 22.8 milyar doların neredeyse altı katı- ödediler.

[12] Bkz. Yargıç Carlo Palermo'nun *sentenza istruttoria*'sı, (emsal teşkil eden hüküm) Toronto mahkemesi 1984.

[13] *A.g.k.*, ve bkz. *Readers' Digest*'in Kasım 1983 İtalyanca baskısında M. Adams'ın "Armi e droge: il mercato bulgaro" adlı makalesi.

afyon ve kokain yetiştiren ya da belli başlı uyuşturucu ticaret yollarına yakın bölgelerdeki savaş ya da siyasi çatışmalarda taraf olanlar, gittiçe, silah satın almak için gelir kaynağı olarak uyuşturucuyu daha fazla kullanmak zorunda kalıyorlar.[14]

Örgütlü Suç

Yasadışı pazarların genişlemesinin, orgütlü suç gruplarının yapısı üzerinde olduğu gibi, bu grupların bir yandan sıradan adi suçlar ve gençlik suçları ile ve büyük ölçekli suç dünyasının diğer unsurlarıyla olan ilişkilerinde derin etkileri olmuştur.

Bu gelişme, her şeyden önce suç elitinin, birikim ve pazar güçleri ile özdeşleşmeleri sürecini hızlandırmıştır. Bazı durumlarda bu süreç zaten (Kolombiya'daki belli başlı mafya gruplarında ya da üç Batılı güçle ortak hareket eden gizli Çin cemaatlerinde olduğu gibi) onyıllardır süregelmekteydi.[15] Öte yandan İtalyan mafyası açısından; -1970'li yıllarda mafyanın, merkezi devlet ile çevre arasındaki doksan yıllık siyasi, ekonomik ve kültürel aracılık rolünü yerine getirmekten vazgeçmesinin sonucu olarak- girişimci ve kapitalist niteliklerin, *cosca*'nın etkinliklerini belirlemede ağırlıklı rol oynamaya başlaması, çok yakın tarihin olayıdır.

Gerek gizli Çin cemaatleri gerekse Sicilya mafya cosca'ları zaten geçen yüzyılda da yasal ve yasadışı ekonomik etkinliklerde bulunmaktaydılar. Mafya, hayvan hırsızlığı, haraç toplama ve kır ile şehir arasındaki ticaretin denetimi işleriyle uğraşırken [16]; Çinlilerin de bir eli haraç ve kaçakçılık işleri için kentlerde, diğer eli de gizli afyon kahveleri ile fuhuş üzerindeydi.[17]Ancak her iki topluluk açısından da bu uğraş, daha geniş bir roller ve işlevler manzumesinin parçası olmaktan ibaretti.

---

[14] Uyuşturucu Komisyonu, *Report and Recommendations of the meeting on Drug Trafficking and Other Crime*, Viyana (E/CN/657), 1980

[15] Bkz. W. P. Morgan, *Triad Societies in Hong Kong*, Hükümet Matbaası Hong Kong, 10; s.XVI-XIX, Fei-Ling Davis, *Le società segrete in Cina* (1840-1911), Torino, Einaudi, 1971, s.231, 256 ve devamında; P .A. Lupsha, "Drug Trafficking: Mexico and Colombia in Comparative perspective", *Journal of International Affairs*'de, sayı 1,1981, s.104.

[16] Bkz. J. Schneider ve P. Schneider, *Culture and Political Economy in Western Sicily*, New York 1976, s.70,71.

[17] Davis, *a.g.e.*, s.238.

Bu iki "mafya" gerek örgütlenişleri bakımından -gizli Çin cemaatleri, yapı ve değerleri itibarıyla aileyi kesinlikle dışlayan bir mezhep içi dayanışmaya bağlıyken; Sicilya mafyası dost ve akrabalardan oluşan bir çekirdek etrafında oluşurdu-; gerekse siyasal ve kültürel düşünceleri bakımından -Çinliler milliyetçi- devrimci bir görünüm taşırken, Sicilyalılar bireyci ve tutucuydular- tümüyle farklıdırlar. Ancak özünde her iki topluluk da mükemmel birer *çokdeğerlilik* örneği oluştururlar. Kültürel mirasa ve sözkonusu yörelerde yaşayan halkın kollektif bilincine derinlemesine kök salmış değer ve davranış biçimlerini özetleyen "toplumsal olgulardır" onlar.

Bazı soyut modernleşme girişimlerine rağmen, en güçlü uluslararası suç gruplarının faaliyetlerinde ekonomi hiçbir zaman en belirleyici etken durumuna gelmedi. Geleneksel değerler safra gibi bir kenara atılmadı; çoğu durumda onlardan ekonomik değişim ilişkilerini kolaylaştırmak amacıyla "seçici" bir biçimde yararlanıldı.[18]

Kolombiya, Sicilya ve Güneydoğu Asya'daki suç dünyasının en etkili kişileri (girişimcileri) çifte kültürel kimliğe sahiptirler. Kişisel temaslar ve iş ilişkilerinin oluşturduğu çokuluslu dünyayla olan bütünleşmelerine, evrensel davranış ve tüketim kalıplarını tümüyle benimsemelerine rağmen, kendi kültür dünyalarına -aile, akraba grubu, köy, mahalle ya da mezhebin oluşturduğu dünyaya- sıkı sıkıya bağlı gelenekçiler olarak kaldılar.

Bu insanlar kendi yerel, toplumsal ve kültürel dünyalarına müdahale ederken, ister Avrupa'da, ister ABD'de ya da Latin Amerika'da olsun şaşırtıcı biçimde benzer davranma eğilimi içindedirler.

Güçlü yerel gelenekleri simgeleyen ya da büyük ölçüde halkın ilgisini uyandıran kamu etkinliklerine çoğunlukla eli açık, "çıkar gözetmeyen" katkılarda bulunurlar. Güney İtalya ve ABD'de *camorra* ve mafya, spor kuruluşlarını ve festivalleri mali yönden destekler ve örgütler[19]; Kolombiya'da mafya, radyo ve televizyon istasyonları, film şirketleri hattâ hayvanat bahçeleri

---

[18] Bkz. J. Boissevain, *Friends of Friends: Networks, Manipulations and Coalitions*, Oxford 1974.

[19] L. Rossi, *Camorra*, Milano 1983, s.159.

kurmaktadır;[20] gerek Güneydoğu Asya ve ABD'deki[21] Çinli mezheplerin üyeleri gerekse 1970'li yıllarda New York'un Küçük İtalya'sındaki (Little Italy) Sicilyalı *mafiosi* tarafından[22] göçmenlerin yaşadığı bölgelerde etnik kökenli çıkar grupları örgütlenmiştir.

Kültürel gelenekçilikleri ve anavatanlarındaki kökleri, suç dünyasının bu girişimci insanlarının yalnızca antropolojik kimliklerinin bir kısmını oluşturmakla ve siyasal etkinliklerinin hazır araçlarını oluşturmakla kalmaz, (**GİRİŞİMCİ-MAFYA** ... bölümünde -s. 212-236- gördüğümüz gibi) yasadışı ekonomik faaliyetin başlı başına temel nitelikli bir koşulunu da teşkil eder. Akrabalık ile aile ilişkilerinin ve soy ile mezhep bağlarının akıllıca yönetimi, kendine özgü bir "ilişki" ağının kurulmasına olanak vermektedir. Büyük göç dalgaları olduğunda, gördüğümüz gibi bu ilişkiler çok geniş bir coğrafi alanı kapsayacak denli yaygınlaşmaktadır.

Ancak *güvenilirlik* gibi büyük bir sorun vardır. Güven her türden yasadışı ticari faaliyet için özseldir; daha önce tartıştığımız gibi, yasa ve resmi araçlarla desteklenmiş garantilerin olmayışı, yasadışı pazarlarda iş yapan girişimcileri, birbirlerine, sıradan işadamları arasında gerekli olandan çok daha fazla güvenmeye zorlamaktadır. Gizliliği sürdürme gereksinimi ile birlikte bu etken suç dünyasındaki girişimcileri, ortaklarını kendi aile ve akraba ilişkileri içinden, kendi mezheplerinden ve kendi kültürel topluluklarından arayıp bulmaya itmektedir. Bu türden pek çok işbirliği örneğini yukarıda (s. 212-236) gördük; New York polis teşkilatının yakın zamanlarda hazırladığı bir raporda verilen örnekte, Latin Amerika ile ABD arasındaki yasadışı kokain ticaretinin, Peru ve Bolivya'da toplanan ham kokainin dağıtımını örgütleyen suç dünyası içindeki bir düzine Kolombiyalı aile şirketinin merkezindeki üyelerce denetlendiği belirtilmektedir.[23]

---

[20] "Los 'capos' colombianos cvaen en Madrid", *Interviu*, 10 Aralık 1984.

[21] Bkz. "A Chinatown Merchant Portrayed as Crime Boss", New York Times, 25 Ekim 1984.

[22] Bkz. *Time* dergisi, 12 Temmuz 1971.

[23] New York Şehir Polis Teşkilatı'nın ABD Senatosu Adalet Komisyonuna raporu: *Report on Organized Crime in New York City*, 1983, s.251.

Yasadışı dünya pazarlarının gösterdiği gelişme sadece mafya etiğinin tam anlamıyla "kapitalizmin ruhu"na dönüşme sürecini hızlandırmakla kalmadı; aynı zamanda, hem özel suç grupları içinde hem de her büyük suç birimi ile hasımları arasında yoğun bir hareketliliğe ve içsel rekabete de yolaçtı. Bu arada uluslararası mafyanın örgütlü suç eylemliliğini bir yandan sıradan suçlara, öte yandan gençlik suçlarına bağlayarak, dikey bütünleşme sürecine destek oldu. Bu iki hayat alanı arasındaki etkileşim, büyük suç gruplarının faaliyet alanlarında görülen genişlemenin neden olduğu suç emeği talebinin artışı ile daha da şiddetlenmiştir. Birbirinden farklı herbir ulusal pazarda uyuşturucu dağıtım zincirinin kurulması, bazıları meşru dünyadan, bazıları -hırsızların, fahişelerin, kumarbazların, soyguncuların, şantajcıların ve kaçakçıların yaşadığı- "yeraltı" adı verilen dünyadan gelen operatörlerden oluşan bir tabakanın/sınıfın kurulmasını gerektirdi. Bu zincirin halkaları haline gelince, herbirinin kendi "meslegi" ve özgün bir alt-kültürü olan binlerce insan şimdi toptancı, dağıtıcı, taşıyıcı, eroin ve kokain satıcısı - ve bağımlısı- gibi daha anonim roller üstlenmişlerdir.

1970'li yılların sonlarından itibaren kentsel yapıların feci biçimde yozlaştığı Napoli gibi yerlerde, suç emeğine olan talep, benzeri görülmemiş büyüklükte suç topluluklarının doğmasına neden olacak kadar hızlı bir gelişme gösterdi. Raffaele Cutolo'nun önayak olduğu sözde *Nuova Camorra Organizzata* ("*Yeniden Örgütlenmiş Camorra*") 1978-83 yıllarında iki binden fazla genç gangsteri bir araya getirmeyi başardı.

ABD'de, Amerikanın toplumsal araştırmacıları tarafından 1920'li yıllardan bu yana incelenmekte olan gençlik suçları olgusu, yasadışı pazarların genişlemesi ile birlikte, değişme işaretleri vermektedir. Los Angeles'ın merkezinde pek çok ırktan genç suç çeteleri (bu tür çetelerin sayısı dört binden fazladır), uyuşturucu dağıtım sistemine katılmaktadır. Bu çete üyeleri, onlara uyuşturucu sağlayan, özel olarak tehlikeli işlerde kullanan ve zaman zaman da polisten koruyan suç örgütçülerinin kurduğuve yürüttüğü, ihtiyatlı ama etkili bir hiyerarşik güce tabidirler.[24]

---

[24] Bkz. "Increase in Gang Killings on Coast is Traced To Narcotics Trafficking", *New York Times*, 29 Ekim 1984.

Kolombiya'da ülkenin 1946'dan 1959'a kadar sabırla katlanmak zorunda kaldığı, *la violencia* [şiddet -yılları-] olarak bilinen uzun süreli siyasal ve toplumsal çözülme dönemi, ardında iki yüz binden fazla ölü bıraktı. *La violencia*'nın sona ermesiyle, geleneksel kahve, elektrikli alet ve tüketim mallarındaki kaçak ticaret, devletin yasalarından habersiz, bazen komşu ülkelerde barınarak aylak aylak ülkenin her yanını dolaşan kaçakçı ve haydutların, yani "serserilerin", Kolombiya'nın kent ve kırlarına doluşmasına yol açtı. 1970'li yılların başlarında bu yasadışı ordunun pek çok üyesi, Kolombiyalı mafya ailelerinin insangücü ve askeri ihtiyaçlarını karşılamak üzere uluslararası kokain -ve marihuana- kaçakçılığı işine girdi.[25]

Örgütlü Suç ve Uluslararası Malî Sistem

Örgütlü suç, yasadışı dünya pazarlarının gelişiminde yerini aldıkça, son derece büyük bir servet birikimi gerçekleştirdi.Yasadışı ekonomiden olağanüstü kârlar biriktirdiler. Her ne kadar yasadışı kazançlar hakkında yapılan tahminler gerek güvenilirlik gerekse ileri sürdükleri rakamlar açısından büyük farklılık arz etseler de, belli bölgeler için akla yatkın değerlendirmeler yapmak mümkündür.

Örneğin Kolombiya'daki ABD Elçiliği, 1979 yılında kokain ve marihuana kaçakçılığından elde edilen yaklaşık üç milyar dolarlık kazancın, Kolombiyaekonomisine "geri döndüğü" kanısındaydı. 250. sayfadaki tabloda görüldüğü gibi, bu kârın bir bölümü -altı ile yedi yüz milyon doları- doğrudan ABD'de dolaşıma girerken geri kalanı Kolombiya'da dolaşıma sokulmuştu.

1980 yazında Kolombiya Merkez Bankası Müdürü, ülkenin dış döviz kaynaklarının yaklaşık yarısının kaçakçılık ve uyuşturucu ticaretinden sağlandığını belirtti.[26]

Yukarıda gördük ki (s. 232) 1977 ile 1982 yılları arasında Palermo civarında eroin imal laboratuvarları bulunan Sicilya mafya "kartel"i, Kuzey Amerika pazarındaki satışlardan altı yüz milyon dolar dolayında yıllık net kazanç sağlayabilmekteydi. Amerikalı

---

[25] Lupsha, *a.g.e.*,(yukardaki 15. dipnota bakın), s.104.

[26] Yabancı Yayınlan Dinleme Servisi, Latin Amerika, 3 Haziran 1980, "(Bir) Banka müfettişinin La Ventanilla Siniestra'daki konuşması".

KOLOMBİYA'DA UYUŞTURUCU TİCARETİNDEN KAZANILAN PARA (TAHMİNÎ) VE BUNUN ÜLKENİN PARA ARZI İÇİNDEKİ ORANI (%)

Yıllar	Kazanç (milyon $)	Para arzı (milyar Pezo)	Kolombiya para arzı içindeki oranı (yüzde olarak)
1975	150	4.6	7.9
1976	400	13.6	17.5
1977	450	16.6	17.0
1978	500	19.0	14.5
1979	600-700	25.6 - 29.8	16.4 - 19.7

Kaynak: Kolombiya'daki ABD Büyükelçisi Diego Asencio, ABD Kongresi Hükümet Sorunları İle İlgili Senato Komisyonu Daimî Araştırmalar Alt Komitesi'ndeki, Yasadışı Uyuşturucu Ticaretinden Sağlanan Kazançlarla İlgili Görüşmeler, 96. Kongre, İlk Oturum, 12 Aralık 1979.

bilimadamları Meksikalı örgütlü suç dünyasındaki on-on iki ailenin denetlediği uyuşturucu ticareti ve 1970'li yılların ortalarında Meksika'ya giren miktar hakkında da benzeri bir tahminde bulundular.[27]

Yasadışı sektörlerde biriken servet birkaç kişinin elinde toplandıkça, örgütlü suçun ekonomik, siyasal ve askeri gücü de bütün 1970'li yıllar boyunca görülmemiş ölçüde gelişme gösterdi. Bu güçlü ekonomik temel olmaksızın Sicilyalı ve Kolombiyalı mafya şeflerinin, 1970'lerin ortaları ile 1983 yılı arasında, anti-mafya kampanyaları düzenleyen siyaset ve adalet dünyasının önde gelen kişilerini öldürtebilmeleri düşünülemezdi.

Bugün suç gruplarının ellerinde bulunan yüzmilyonlarca dolar, suç dünyasının patronlarının, ekonominin en üst düzeylerinde faaliyet gösteren banker ve işadamlarına olan geleneksel bağımlılık ilişkilerinin de değişmesine neden oldu. Mafya -Italya ve ABD'de- bu adlandırmayı tümüyle hakeden "büyük iş

[27] P. A. Lupsha ve K. Schlegel, "The Political Economy of Drug Trafficking: The Herrera Organization (Mexico and United States)", *Working Paper*, sayı 2, New Mexico Üniversitesi Latin Amerika Enstitüsü yayını, Albuquerque, New Mexico, Kasım 1980.

dünyasının" sınırlarına yaklaşmakla, tarihinde yeni bir sayfa açtı. Aksini gösterecek pek çok efsane bulunsa da, ABD'de 1970'li yıllardan önce hiçbir mafya şefi ya da örgütlü suç grubu *büyük* güç ve *büyük* zenginlik dünyasına (s. 234) girmeyi başaramamıştı. Bugün, yasadışı sermaye birikiminin büyük ölçüde tamamlanmasından on yıl sonra, işler çok farklıdır. Birkaç yıldan bu yana tanınmış mafya şeflerinin adları, Amerikanın en zengin insanları arasında görülmeye başlandı.[28] Mafyayla ilişkisi olan Sicilyalı bir finans grubunun elindeki servetin bir milyar doları aştığı tahmin edilmektedir. Yeni İtalyan anti-mafya yasaları sayesinde yapılabilen araştırmalar, duyulmamış bir servet yoğunlaşması yaşandığını ortaya çıkarmaktadır; Palermo yakınlarındaki küçük bir kasabanın adı sanı belirsiz bir girişimci-*mafioso*'sunun kişisel servetinin iki yüz elli milyon dolar olduğu anlaşılmıştır -hattâ Kuzey İtalya'da yapılan araştırmalar sırasında daha da büyük miktarlar ortaya çıkartılmıştır.

Uluslararası örgütlü suçun elde ettiği bu kazançlar nasıl kullanılmaktadır? Birkaç yıl öncesine kadar bu soruyu cevaplamak oldukça zordu. Eldeki bilgiler yetersizdir; bir zamanlar bu "kirli para"nın İsviçre bankalarının kasalarına aktığı kolaylıkla söylenebilir. Şimdi ise yakın zamanlarda yapılan ve çok geniş bir alanı içeren kamusal ve özel araştırmalardan elde edilen sonuçlara dayanılarak, geçici ve kabataslak bir tablo çizmek mümkündür.

Önceki bölümlerde, yasadışı servetin birikim hızı ile fiilen var olan yatırım olanakları arasında bir dengesizlik olduğunu belirtmiştik. Olağanüstü miktarlara varan servetler, büyük sermaye yatırımları için gerekli beceriden ve ekonomik ve malî altyapı olanaklarından yoksun insanların elinde son derece hızlı toplandığı için, yatırım mallarına dönüştürülemediler.

Yukarda s. 235'de gördüğümüz gibi, bu kârların şimdiye dek üç ana kanala aktığı söylenebilir. Mâkûl kabul edilebilecek bir oranı, varolan işlerin sürdürülmesi ve genişletilmesinde kullanılmak üzere, yasadışı sektörlere geri dönmektedir. Çok daha büyük bir bölümü meşru ekonomiye -ya suç gruplarının anavatanlarına ya da malların gönderildiği ülkelere yatırılmaktadır. Kural olarak bu para, yatırım için çok az teknolojik engelin va-

[28] Forbes'a bakın (13 Eylül 1982); E. Mandel'den alınmıştır. *Delightful Murder*, Londra 1984.

rolduğu, kazancı iyi ya da iç rekabetin yüksek olduğu (inşaat, tarım, toptan ticaret, modern hizmet sektörü vs.) sektörlere kaymaktadır.

Ancak, bu yasadışı kazancın en büyük bölümü nakit kaynak olarak kalmakta ve bu kazancın sağlandığı ülkelerin sınırları dışına çıkartılmaktadır. ABD Senato tutanaklarına göre, 1979 yılında Kolombiya'ya geri dönen 3 milyar "narco-dolar", uyuşturucu kaçakçılarının aynı yıl kazandıkları kârların yarısı bile değildi; gri kalanı, deniz aşırı yerlere yatırıldı.[29]

Suç dünyasının patronları bu sermaye yatırımlarını verimlilik ve güvenlik gereği, bizzat yönetemezler. Bu iş özel beceriler ister; bu beceriler de, aralarında uluslararası bankaların ve malî ortaklıkların faaliyetlerini yöneten kişilerin de bulunduğu malî toplulukların bazı kesimlerindeki insanlara özgüdür.

1970'li yıllarda suç kökenli sermaye ile malî sermayenin belli bir kesimi arasındaki pek de kolay kurulduğu söylenemeyecek olan ittifak; yasadışı uluslararası pazarları, dünya malî piyasalarında görülen olağanüstü büyümeye paralel biçimde geliştiremedi ve kendi içinde bir Eurodolar piyasası ve "vergi cenneti" yaratamadı.

Bugün Eurodolar piyasası, özel uluslararası nakit sermaye için en önemli kaynaktır. Bu piyasa 1964 yılında 14 milyar dolardan 1982 yılında 800 milyar dolara yükselerek baş döndürücü bir gelişme gösterdi.[30] Bu piyasanın en belirgin ayırdedici özelliği, para değişiminin, bu iş için gerekli düzenlemelerin pek azına sahip yerlerde, yani "kıyı bankacılığı" merkezlerinde bile yapılabilir hale gelmesinin yanında, gerçekleştirdiği ticari işlerin boyutu ile bunları gerçekleştirmede gösterdiği sürattir.

Eurodolar piyasası, sadece hacmi ile bile, yasadışı sermayeye görülmemiş ölçülerde gizlenme olanakları sunar. Bir bankaya yatırılan para işletilmek üzere yurtdışına çıktığında, yasadışı kazançlar kaynağı bilinmeden, telefon ve telekslerle dünyanın dört bir yanına yayıldığı için ardında belli belirsiz bir iz bırakarak bir para denizine akar.[31]

---

[29] ABD Senatosu tutanakları, 1979, s.205.

[30] Bkz. *World Financial Markets* (Morgan Guaranty Trust), 1984.

[31] Bkz. A. R.Abboud, "Eurodolars in Today's World Markets", L. C. Nehrt'in yayına hazırladığı *International Finance for Multinational Business* içinde, Ders Dışı Eğitim

Dünyanın çeşitli bölgelerinde ortaya çıkmış olan ve bütün malî işlemlere resmen gizlilik garantileri veren "kıyı bankalarının" sayısının yaklaşık otuz olduğunu söylersek[32] örgütlü suç ile maceracı malî sermaye arasındaki ittifakın gösterebileceği gelişmeyi kestirebiliriz. Bugün bu ittifak, her yıl Avrupa'daki, Asya'daki ve Karaibler'deki vergi cennetlerine oluk oluk akan yasadışı sermayenin -sadece ABD'deki suç ekonomisinden her yıl ortalama 20 milyar dolar[33]- çoğunu elinde bulundurmaktadır.

Örgütlü Suçun Kökleri ve Sonuçları

Büyük ölçekli suçun gösterdiği gelişme, yasadışı dünya ile onun sosyo-ekonomik bağlamı arasındaki ilişkiyi pek çok bakımdan değiştirmiştir. On yıllardır bilim adamları ve sosyal reformcular bir yandan yoksulluk ile toplumsal parçalanma, öte yandan suç ve sapkın/aykırı davranışlar arasındaki neden-sonuç ilişkilerini vurgulamışlardır.

Son iki yüzyıldır Batı ülkelerinde sanayileşme ile kentleşmenin ortaya çıkardığı yapı ile bugün bazı büyük Asya ve Latin Amerika ülkelerinde ortaya çıkan sözde "modernleşme" biçimleri -toplumsal adaletsizliğin, yoksulluğun ve şiddetin büyümesine neden olan bir "modernleşme"-, sosyo-kültürel parçalanmanın suç artışında önemli bir rol oynadığını hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak şekilde göstermiştir.

Gücü, büyük ölçüde terör yaratmaya ve rakipleri ile düşmanlarına karşı acımasızca fiziksel şiddet kullanmaya dayanan örgütlü suçun önkoşulu, belli ölçülerde bir toplumsal parçalanmadır.

Bunun yanında şiddet kullanımı, özel niteliklere sahip bir personelin varlığına bağlıdır - tehlikeli görevleri yerine getirirken kendilerinin ve başkalarının hayatlarını ortaya atabilecek insanlar. Bu tür insan malzemesinin varlığı, bizzat sosyo-kültürel

---

Yayınları, Scranton 1972; ABD Senatosu Dış İlişkiler Komisyonu Suç ve Suçlular ile ilgili Daimi Alt Komitesi: *The Use of Offshore Banks and Companies*, Hükümet Matbaası Personel İnceleme yayınları, Washington DC, 1983, s.25.

[32] R. Gordon, *Tax Havens and Their Use by United States Taxpayers: An Overwiev* (ABD Adalet Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ve İç Vergi Gelirleri Dairesinin isteği üzerine yapılan bir çalışma), 1981.

[33] Bkz. ABD Senatosu, 1983 (yukarıdaki 31. dipnot), III.

değişmenin genel patalojisiyle bağlantılı olan, suç emeği arzının boyutuyla yakından ilişkilidir. Suç grupları/örgütleri güçlerini, kültürel parçalanma sürecinin yarattığı suç işleme ve saldırganlık eğilimlerini kullanarak elde etmektedirler.

İtalyan göçmenlere dayanan eski tarz Amerikan örgütlü suç dünyasının (New York'taki ünlü "beş aile" ile bütün olarak ABD'de bulunan 24 aile) bugün yaşadığı düşüş kesinlikle, suç olgusunu kendi toplumsal konumlarını iyileştirmenin bir yolu olarak gören genç İtalo-Amerikan gangsterlerinden üye kazanmakta karşılaştığı güçlüklerden doğmaktadır. İtalo-Amerikalı genç nesiller, bu yüzyılın başlarından itibaren ekonomik olarak hızla üst basamaklara tırmandılar ve bu durum, suç gruplarının örgütlerinin saflarında oluşan boşlukları doldurmalarını iyiden iyiye zorlaştırdı. Büyük bölümüyle 1920'li ve 1930'lu yıllarda oluşan bu grupların üyelerinin yaş ortalaması son derece yüksekti - 60'ın üstünde.[34]

Sicilya ile Kuzey Amerika arasındaki uyuşturucu ticaretinden bugün en büyük payı, 1960'lı ve 1970'li yıllarda ABD'ye geldiklerinde İtalo-Amerikan suç emeğindeki açıkla karşılaşınca, İtalya'nın geri kalmış yörelerinden gizliden gizliye suç için insangücü "ithalatını" örgütlemek durumunda kalan göçmen aileleri almaktadır.[35]

Sosyo-ekonomik parçalanma ile örgütlü suçun ortaya çıkışı arasındaki ilişkileri değerlendirirken, ne geçen yüzyılda varolan yerel ekonomik gerikalmışlığın, toplumsal ve kurumsal parçalanmanın Çinli "gizli cemaatlerin" ve Güney İtalya mafyasının[36] gelişiminde oynadığı rolü, ne de Kolombiya'da *la violencia*'nın yarattığına benzer etkiyi hafife almalıyız.

Yine de bütün bu değerlendirmeler, son birkaç yıla damgasını vuran en önemli yeni özelliklerden birinin, suç olgusu ile sosyo-ekonomik parçalanma arasındaki şu klasik ilişkinin öne çıkması olduğu gerçeğini gizlememelidir.

En güçlü suç gruplarının, ekonomik ve toplumsal süreçleri,

---

[34] New York Polis Müdürlüğü, Örgütlü Suç Üzerine Rapor.

[35] Kitabın yazarının New Jersey polis müdür yardımcısı J. Dintino ile olan konuşmasından, 1983.

[36] Bkz. Davis, *a.g.e.*, s.84-88; P. Arlacchi, "Mafia e,tipi di societa", *La Rassegna Italiana di Sociolpgia*, sayı 1, 1980.

bu süreçler tarafından belirlendiklerinden daha büyük ölçüde etkileyebilecekleri görülmüştür (ve görülmektedir). Suç grupları/örgütleri, şimdiye dek bunlardan uzak kalabilmiş yerlerde bile, giderek daha çok bölgeyi *marjinalleştirmekte* ve *harabeye çevirmektedir.*

Bunu en iyi, 1970'li yıllar boyunca mafyanın Kuzey Italya'da gösterdiği yayılma ve genişleme süreci örneklemektedir. Örgütlü suç Kuzey Italya'nın ekonomik, toplumsal ve siyasal yapısı içinde de bilinen şiddet eylemlerini sergileyerek, hatta zengin ve istikrarlı bölgeleri bile parçalanma tehditine maruz bırakarak ve korku salarak, doğup büyüdüğü toplumsal zemini yeniden üretebileceğini gösterdi.

Örneğin Verona, bir zamanlar, mafyanın anayurdu olan Güney Italya kentleri ile hiç benzerliği olmayan bir yerdi. Gecekonduların pek büyük bir alanı işgal etmediği, özellikle tehlikeli olabilecek marjinal mahallelerin bulunmadığı, gelişmiş ve iyi örgütlenmiş bir kentti. Hakının, sivil ve dinsel hayata katılmak gibi sağlıklı bir geleneği vardı. Ancak, Verona'da 1970'li yılların ortalarında ortaya çıkan gizli bir eroin dağıtım ve satış şebekesi, hızla diğer yerlerdekine benzer sonuçların doğmasına yolaçtı.

Toplumsal dokuda parçalanmalar ortaya çıktı. Gençlik suçları gittikçe daha çok yaygınlaştı. Bazı mahallelerde siyasal ve dinsel hayattaki kollektif faaliyetlerde azalmalar görüldü. Verona'da yaşayan insanların geleneklerinde görülmedik biçimde, düzen güçleri ile işbirliği yapmakta isteksizlik ve onlara karşı bir düşmanlık duygusu kendini gösterdi. Uyuşturucu pazarı, eroinden kazanılan paranın değerlendirilmek üzere yeniden dolaşıma sokulduğu yarı resmî "karanlık" yatırım alanlarının doğmasına neden olarak yerel ekonomiyi etkisi altına almaya başladı.

Ekonomik Gelişme Üzerindeki Etkileri

Örgütlü suç, demek ki köklerinden kendisini özgün çevresi dışında da yeniden üretebilecek kadar belirgin bir biçimde kopmuştur. Her şey bir yana, ekonomik varlığının gelişmiş bölgelere nazaran hâlâ çok daha etkin bir güç olduğu azgelişmiş bölgeleri nasıl etkilemektedir?

Uyuşturucu kaynaklı ekonomilere ev sahipliği eden Sicilya, Calabria, Türkiye ve diğer on ya da gelişmekte olan onbeş ülke

ve bölgenin, yasadışı yollardan kazanılmış büyük miktarlardaki sermayenin meşru ekonomi sektörlerine yatırılmasından ekonomik gelişme bakımından bir kazançları olduğu doğru mudur?

Şimdiye dek bu konuda, sözünü edebileceğimiz sistematik araştırmalar yapılmamıştır. Ancak, Kolombiya ve İtalya'nın güneyinde (*Mezzogiorno*'da) bu konuda varolan verilerden yola çıkarak durumun genel bir taslağını çizmek mümkündür.

İtalya'da 1970'lerde suçlu ailelerinin şirketlerinin doğrudan denetimi altındaki etkinliklerin coğrafi alanını genişletmeleri ve yasadışı lobilerle her zamankinden daha yakın bağlar oluşturmaları sayesinde mafyanın gücünün bütün İtalya'ya yayıldığı görülmüş olsa da; hâlâ özellikle Güneyin belli bölgelerinde güçlü olduğu göze çarpmaktadır.

Şu halde mafyanın varlığı ile geçen yüzyıldan bu yana İtalya'daki bölgesel ekonomik gelişme oranları/düzeylerinde görülebilecek farklılıklar arasında bir ilişki kurmak mümkün müdür? Evet, bu iki olgu arasında negatif bir ilişki vardır.

Güneyin, mafyanın varlığının en kesin olduğu yöreleri, üretim ve yatırım bakımından en yüksek büyüme oranlarına sahip yerler değildir. Geçen onbeş yıl içinde güneyin en yüksek büyüme oranına sahip iki bölgesi (Apulia ve Abruzzo) aynı zamanda - gerek örgütlü gerek sıradan- suç oranlarının *Mezzogiorno*'nun tümü itibarıyla en düşük olduğu bölgelerdi. Tipik "mafya bölgeleri" -Calabria, Sicilya ve Campania-, İtalya'nın her yerinde ekonomik bir büyümenin gözlendiği zamanda ekonomik durgunluk ya da düşüş yaşadılar.[37]

Yukarda (**1970'Lİ YILLARIN İŞ DÜNYASINDA MAFYA** bölümünde -s. 101-137) tartıştığımız gibi meşru ekonomideki mafya şirketleri ve yatırımları, şimdiye dek, mevcut mafya-dışı şirketlerin yanısıra ortaya çıkmadılar, genellikle onları yerlerinden ettiler: "Kotalar" ödemek, en kârlı pazarlardan ve kamu ihalelerinden uzak durmak, mafyanın "koruma" şemsiyesi altında bulunan coğrafi ve ekonomik alanlarla ilgili programlarını uygulamaktan vazgeçmek suretiyle mafya kapitalizmine malî kaynak sağlamak zorunda bırakıldılar.

---

[37] G. Beccatini ve G. Bianchi, "Sulla multiregionalità dello sviluppo economica italiano". *Note economiche*, 5-6, 1982, s.27-28.

Kolombiya'da yasadışı yollardan elde edilen servetin ekonomi üzerindeki etkileri daha derin ve karmaşık olmuştur. 1970'lerin başından 1982'ye kadar neredeyse on yıllık bir sürede "narco-dolarlar"ın ülke ekonomisine akışı, ödemeler dengesi açısından, enflasyonun düşmesine ve ülkenin dış borçlarının dengelenmesine yardımcı olan bir gelir kalemi oluşturmuştur.[38]

Ne var ki bu olumlu etkiler, yarattığı diğer sonuçların ağırlığı ile dengelendiler; Kolombiya ekonomisi dış dünyaya gittikçe daha fazla bağımlı duruma geldi; uyuşturucu kaçakçılarından yüzde alan (yalnızca 1980 yılında 100 milyon dolara yakın rüşvet dağıttıkları anlaşılan)[39] siyasal seçkinler yoldan çıktılar, yozlaştılar ve ulusal banka sistemi giderek daha savunmasız bir hale geldi.

Kolombiya'daki banka sistemi gerek iç gerekse dış işlemler bakımından son derece hassas bir konumdadır. Bir yandan ülke ekonomisinin meşru ve gayrı meşru sektörleri arasında bir köprü oluşturan ve bu nedenle müşterilerinin (ve idarî görevlilerinin) yaptığı işlere özgü son derece ciddi risklerden payına düşeni üstlenmek zorunda olan bu banka sistemi; öte yandan Kolombiya'nın bellibaşlı bankalarının Karaibler'deki şubelerinden altısının kurduğu "Panama bağlantısı" sayesinde, uluslararası malî çevrelerin "en sıcak" bölgesiyle yakın bağlara sahiptir.

Örgütlü Suçla Mücadele Yöntemleri

Yasadışı yollardan kazanılmış servet ile uluslararası finans dünyası arasındaki bu bağlantılar, yasadışı pazarların ve suç örgütlerinin/şirketlerinin bugün sahip oldukları karmaşıklık ve bağımsızlık düzeyleri veriliyken, bu gelişmeyi karşılayabilecek etkin yöntemlerin neler olabileceğini düşündürmektedir. Son onbeş yıldır yaşanan deneyim, büyük ölçekli suça karşı tek bir ülkeden başlatılacak mücadele ile anlamlı sonuçlar elde edebilmenin mümkün olmadığını göstermiştir. ABD bunun en öğretici örneğidir. Türk hükümeti ile diğer Batılı yönetimlerin etkin işbirliği sayesinde 1970'li yılların başlarında Türkiye'de haşhaş

---

[38] Bkz. "Colombian Peso", *International Currency Review*, cilt 16, sayı 1, 1984.

[39] Bkz. P. Lernoux, "Corrupting Colombia", *Inquiry*, 30 Eylül 1979, s. 14-17 ve *New York Times*, 30 Nisan 1980.

üretimine son verdikten sonra Amerikalılar kendilerini Güneydoğu Asya'dan yapılan eroin ve Meksika'dan yapılan eroin ve marihuana ithalinin yarattığı sorunlar ile karşı karşıya buldular. Meksika hükümetinin işbirliği sayesinde uyuşturucu akışını azaltmayı -Meksika'nın ABD ulusal eroin pazarındaki payı 1975 yılında % 90'dan 1980 yılında % 30'a düşmüştür[40]- bir kere daha başardıktan sonra bu kez (Pakistan ve Afganistan'ın çalkantılı kabile bölgelerinde üretilen Güneybatı Asya eroini ile Latin Amerika ve Karaiblerden gelen kokain akışıyla uğraşmak zorunda kaldılar.

ABD yetkililerinin çabaları sadece, 1970'den bugüne kadar ülkedeki eroin arz ve talebini belli bir düzeyde tutmaya ve yeni öğrenci kuşaklarında marihuana tüketimini azaltmaya yetti.[41]

Bu arada, gördüğümüz gibi uyuşturucu bağımlılığı sorunu ve örgütlü suç, bütün dünyaya yayıldı. Örgütlü suç "yatay olarak" malî spekülasyon olgusuyla "dikey olarak" adi suçlar ve gençlik suçları ile bütünleşti. Yasadışı pazar da giderek bütünleşti.

Bu gelişmeler suç sorununa tamamen farklı bir boyut kazandırırken, onunla mücadele etmek için yeni olanaklar da getirmektedir. Çok sayıda ülke bu sorundan doğrudan etkilendikçe, uluslararası işbirliği yönünde de baskılar olmaktadır. Etkili karşı önlemleri araştırırken bizi yönlendirecek olan ilkeler, büyük ölçüde, karşımızdaki suç türünü nasıl çözümlediğimize bağlıdır. Bu Sonsöz'ün amacı, her şeyden önce artık karşımızdakinin, klasik ceza hukuku araçlarıyla önlenebilecek ve cezalandırılabilecek saf ve basit bir "yasaları çiğneme" olayı ya da "suç davranışı" olmadığını göstermektir.

Karşımızdaki sorun suçla ilgili olmaktan çok, aslında ekonomik bir olgudur. Darbeyi asıl yapılara ve güç merkezlerine, piyasalara, bankalara, birikmiş sermayeye ve sorunların sürerek daha ağırlaşmasına yolaçan kurumsal yapılardaki bozulmaya vurmalıyız.

Ulusal yargının yetki alanını bazı ülkelerde cesaret verici sonuçlar getiren yasa dışı yollardan kazanılmış servetin haczedilmesini sağlayacak önlemlerin alınabilmesine olanak verecek

---

[40] ABD Dışişleri Bakanlığı, "International Narcotics Control", *Gist*'de, Ağustos 1980.

[41] Ulusal Uyuşturucu Kullanımı Enstitüsü, *National Survey on Drug Abuse: Main Findings*, Hükümet Matbaası, Washington DC 1982.

kadar genişletmek, doğrudan bir mücadele yöntemi olabilir. Bu tür önlemlerin neler olabileceği, İtalya'daki anti-mafya yasasının -La Torre yasası- ilk iki yıldaki uygulamalarından çıkartılabilir. Bugüne dek yasadışı yollardan kazanılmış 500 milyon dolara elkondu; bu miktarın yarısı, biri Kuzey'de diğeri İtalya'nın Güneyinde gerçekleştirilen iki operasyonda ele geçirildi.

Yetkililer, servetlerine elkoyma yoluyla suç gruplarının temel varolma nedenlerine, yani suç konusundaki yasaları çiğneyerek kazanç sağlama amaçlarına bir darbe indirmektedirler.

İkinci bir yöntem, yasal malî piyasa ile "kirli" para piyasası arasında daha güçlü barikatlar oluşturmak için uluslararası işbirliği yapılmasıdır. Son yıllarda bu iki tür para piyasası öncelikle "kıyı bankacılığı", ikincisi ise, yasadışı değişim ağının köşe başlarını tutmuş olan Eurodolar piyasalarında iş yapan bir dizi banka aracılığıyla birbirlerine bağlanmıştır.

Burada büyük ölçekli suç dünyasına karşı mücadelede, yeni bir uluslararası malî düzene her zamankinden daha büyük bir ihtiyaç duyulmaktadır. Çünkü, günümüzün devasa malî piyasası açısından bakıldığında ne denli mütevazı görünürse görünsün, yasadışı piyasanın varlığı, sonuçlarını kimsenin öngöremeyeceği -ve unsurlarını dünya malî sistemindeki çelişkilerin oluşturacağı- bir zincirleme reaksiyonda katalizör rolü oynayabilir.

Büyük ölçekli suç dünyası ile bağlantısı olan girişimcileri sistemin içine katarak maceracılık ve anarşiden kaynaklanan yeni gerginlikler ve yıkımlar getiren yasadışı sermaye, dünya malî sistemini çökertecek bir patlamaya yolaçacağı korkusunu pek çok insanın yüreğine salan bir tehdit unsurudur.

Yakın tarihte üç büyük bankanın (1974'de Franklin National Bank, 1980'de Nugan Hand Bank ve 1982'de Banco Ambrosiano) iflas etmesi, uluslararası iş hayatının daha yaygın olarak bilinen "tehlike hat"larına girmelerinden ya da başka nedenlerden çok yasadışı malî işlemlerine ve "vergi cenneti" uygulamalarına yoruldu.

(İlk ikisini içerebilecek) bir üçüncü yöntem de, büyük ölçekli suça karşı uluslararası bir anlaşma yapılması olabilir. Böyle bir anlaşma, her bir ülkenin üstleneceği eylemlerin geçerli olacağı alanı ve amaçlarını belirleyebilir ve en az düşmanın kullandığı kadar hareketli ve çevik güçlerle suça karşı savaşın sürdürülmesini sağlayabilir.

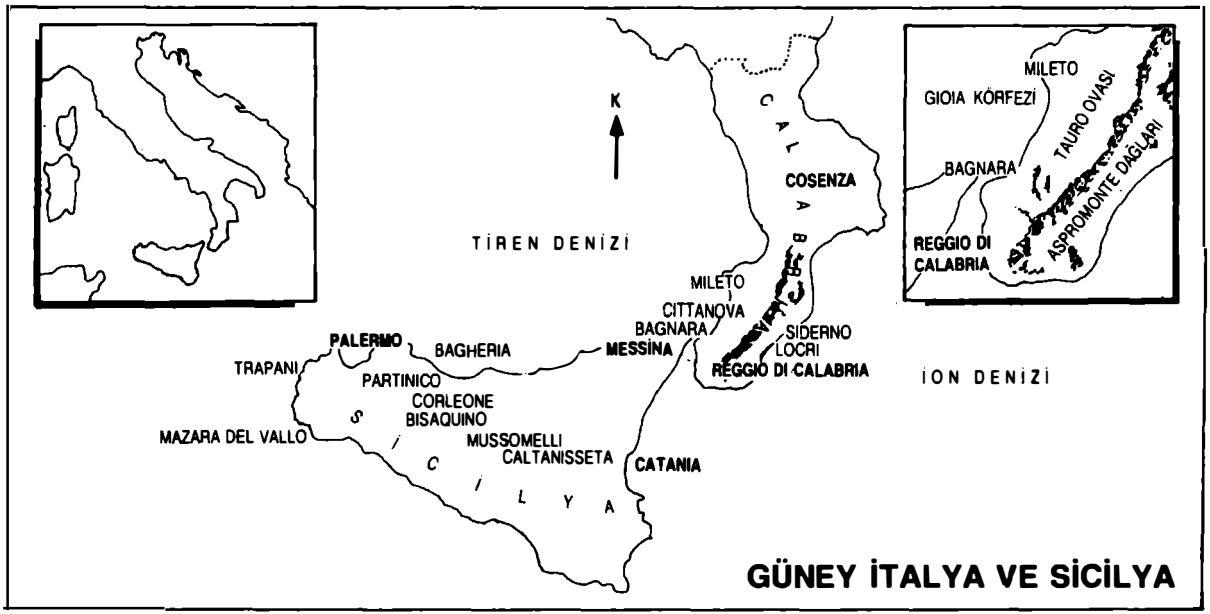

GÜNEY İTALYA VE SİCİLYA

Al Capone

Pino Arlacchi'nin çalışması, mafyanın ekonomi-politiği üzerine kapsamlı bir inceleme. Güney İtalya'nın azgelişmiş toplumsal yapısı içinde mafyanın "doğal" hali; iç ilişkileri, ahlâkı, hukuku, kendine özgü "iş âlemi"... Sanayileşmiş Kuzey İtalya'yla Güney İtalya'nın buluşması üzerinden mafyanın da kapitalizmle karşılaşması... Ve mafya tarzı iş âleminin kapitalist iş dünyasıyla, mafya ahlâkının kapitalist etikle, mafyanın iç hukukunun resmi burjuva hukukuyla, mafya raconunun piyasa kurallarıyla birbirlerini eğip bükerek sağladıkları müthiş uyum... Hem özel olarak mafyayı hem de mafya vesilesiyle kapitalizmi ve onun Akdenizli versiyonunu ele alan bu inceleme, sunduğu zengin olay ve örnek malzemesiyle, mektup ve belgelerle, incelediği konuyu bir yandan da hikâyeleştiriyor, maceralaştırıyor, eğlenceli kılıyor...

İLETİŞİM 151 • BUGÜNÜN KİTAPLARI 10 • ISBN 975-470-180-6